

Universitätsbibliothek Wuppertal

Danielis Chamieri Delphinatis Panstratiæ Catholicæ, sive Controversiarvm De Religione Adversvs Pontificios Corpvs.

Tomis quatuor distributum. : cum indicibvs necessariis.

De Homine Corrvpto et Instavrato

Chamier, Daniel

[Frankfurt], 1627

Liber vigesimussextus, De purgatorio

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-885](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-885)

LIBER VIGESIMVS SEXTVS.

De

PURGATORIO.

Caput Primum.

DE PURGATORIO, STATVS CONTROVERSIÆ.

Gressos Limbis, Purgatorium excipiet, contra quam Papistæ fabulantur. Inhumanior locus: etsi nunc quidem habitatio: sed ut olim metallica. Quanquam magis placet aurifodinarum exemplum, in quibus Hispani Catholicissimi homines cateruas barbarorum in orbe nouo Occidentali cruciandas detinebant, ut inde sibi aurum multum, suum Deum, effoderent. Re vera hic fundus est Ecclesiæ Romanæ, & inexhausta diuitiarum scaturigo.

II. Purgatorium propugnantes hi mihi fuere. Ioan. Rossensis, ad articulos Lutheri 37. 38. 39. 40. Eckius, Enchirid. c. 25. tum in disp. Lipsica cum Luthero. Ioan. Bunderius, Compendij tit. 18. Iacobus Laromus in explanatione articuli 6. Louaniensium. Iod. Chichthouæus, Antilutheri lib. 2. c. 26. Alfonso de Castro, contra hæreses lib. 12. c. de Purg. Mart. Peresius Aiala, de traditionib. p. 3. Thomas de Vio Card. Caiet. to. 1. tract. 23. & 24. Francisc. Horantius, Locorum Catholicorum lib. 5. c. 24. & deinceps. Pet. Anarius, paradoxo 75. Francisc. Sonnius, demonstr. tr. 4. c. 3. & 4. Fran. Polygranus, in assertionib. c. de Suffragiis defunctor. & Purgatorio. Io. Tauernerius Calmæ. Doctor Sorbon. libro admodum spisso, de Purgatorio animarum post hanc vitam expiandarum, Io. Arboreus Theosophie libr. 14. c. 18. Fr. Panigaroh. Lectione 12. Fr. Feuarentius, Theomachia lib. 11. 12. 13. Io. Stortanus Gessensis, disp. 1. aduersus hæret. c. 28. Henric. Ioliffus, Robert. Ianson, Steph. Gardinerus, responsio ad artic. 10. Hopperi, artic. 8. Conradus Klingius, Locor. Catholic. lib. 4. c. 49. & 50. Thomas Stapletonus, in promptuario Catholico, festo commemorationis omnium Sæctorum. Iodoc. Lotrichius, in Fortaltio, c. de Purgatorio. Archangelus Rubeus, in opere Sacramentorum, dist. 21. Simon Vigor, in probatione Purgatorii. Claudius Durandus, in Purgatorio fidelium defunctorum. Syluester Delaual Capucinus, iustatum magnitudinum Ecclesiæ Romanæ lib. 4. c. 13. Iulius Cæsar Bulægerus, contra Philippi Mornæi 3. de Eucharistia c. 6. & seq. Robertus Bellarminus, Controuersiarum to. 2. controuersia general. Fran. Costerus, Enchirid. c. 6. Fran. Turrianus, pro Epistolis lib. 4. c. 12. 14. Alph. Salmetero, in 1. ad Corinth. disp. 25. & seqq. Gregor. de Valentia, libro vno de Purgatorio, quem transulit in tom. 4. Cõmen. Theologic. in Thomam disp. 11. q. 1. Theodor. Peltanus, de Purgatorio lib. vno. Io. Hayus, disp. lib. 1. c. 60. & seq. Ludovicus Richeomus, de S. Missa, libri 1. c. 48. 49. 50. Fronto Ducæus, Inuentarij c. 9. Petrus Cõton. Instit. Cath. lib. 4. c. 1. Petrus Thyriæus appendice 2. libri de Spiritu apparitionib. Zacharias Bouerius contra Atheistas, demonstr. 3. tertij symboli. Carol. Fr. de Abra de Raconis, in responso ad epist. Minist. sectio. 6. Io. Dauidis Petronus, tractatu de Purgatorio.

III. Purgatorium oppugnant adferre mihi, Huldricus Zuïnglius, de vera & falsa religione: item in Explanatione, art. 17. & art. 4. ad Valentium Comparem. Hen. Bulingerus, Instit. q. 34. & Decad. 7. setm. 10. Io. Caluanus, Instit. lib. 3. c. 5. Petrus Martyr Vermilius, Loc. Commun. Classe 3. c. 9. Vuolfgang. Musculus, in Locis Communib. de Remissione peccatorum, c. 8. Martinus Chemnitius, Examinis Trident. p. 3. Ant. Sadeel, de vera peccatorum remissione: & cõtra Monachos Burdegal. c. 46. Io. Iuellus, Apologia c. 16. Hier. Zanchius, de Natura Dei lib. 4. c. 4. q. 5. Lamb. Danaus, ad hanc ipsam controuersiam contra Bellarm. Pezelius argum. Theologic. p. 6. Amandus Hanauerus Cariouillanus, Refutatione rationum, & argumentorum pro igne Purgatorio. Amandus Polanus, Synrag. lib. 7. c. 25. Philippus Mornæus, de Eucharistia, lib. 3. & seq. Francisc. Iunius ad Bellarmini controct. 6. Mathæus Sutliuius, de Purgatorio Pet. Molinæus, in Incremento aquarum Siloe. Andreas Riuetus, in Surt. Controct. tract. 2. q. 42.

IV. Purgatorii imaginem quandã expressimus iam præced. libro, sed nunc exactiorem inquisitionem esse oportet, quum in *de rebus* est deuentum. Tauernerius, Firmior credendum est, Purgatorium esse, in quo post hanc vitam derinentur animæ, quæ licet in caritate hinc exierunt satis factiorem peccatis respondentem non peregerunt, dum hic agerent. Bellarm. Vocatur Purgatorium locus quidam, in quo, tanquam in carcere, post hanc vitam purgantur animæ, quæ in hac non plene purgati fuerint, ut nimirum sic purgati in caelum ingredi valeant. Hæc breuis definitio tribus capitib. explicabitur plenius: vno de personis, alio de purgatione, tertio de loco.

V. De personis expeditus est. Non admittuntur in Purgatorium omnes animæ: sed tantum, quibus eolum est destinatum: deinde, ne istæ quidem omnes: sunt enim quædam, quibus liber est in caelum commearus: sed eã tantum, quibus nihil purgandum superest: nempe primum, quibus nullum fuit peccatum, quod priuilegium vni Virgini Mariæ tribuunt, secundum, quibus nullum saltem actuale: quales esse voluit Ieremias: & Ioannem Baptistam: nam soli originali, nihil est in Purgatorio negotij: tertio, quibus expiatum sit plene peccatum siue veniale, siue mortale. Itaque si quis peccatis actualibus obnoxius animam exhalet, quantumcumq; peccati tens, quantumcumq; fidens passioni Seruatoris, si non ipse satis fecerit dum fuit in viuis, huic nihil certius immantib. Purgatorii tormentis. Hæc caput Bellarm. disputation. capite primo libro secundo aduersus duos errores eorum, tum qui purgandos dicerent post vitam, tam bonos quam malos: tandem saluandos siue omnes, ne demonibus quidem exceptis: siue tan-

tum homines, siue tantum Christianos, siue demum Catholicos solum.

VI. Purgationem peccatorum agnoscunt varie concipi posse: primo, in ipso Christo, ut ad Hebr. 1. Purgationem peccatorum faciens. Io. 1. Ecce qui tollit peccata mundi. Secundo in tribulationibus huius mundi, Malachiæ 3. Purgabit filios Leui. Io. 15. Purgabit eum, ut fructum plus afferat. Sed de hac vtraq; purgandi ratione, negat nunc agi Bellarm. c. 1. lib. 1. Nempe cruciatus malum: quibus quasi dilanietur anima: penas appellant vulgo: vnum damni, carentiam diuinæ visionis: alteram sensus, quæ consistit in aliquo dolore proueniente aliunde, quam ex carentia visionis Dei: nimirum iniuncta ab aliquo obiecto. Docet Bellarm. capite decimo secundo.

VII. Eipæne metiendæ non est apud omnes eadem decempeða. Bellarmino placet Bonaueruræ sententia duobus comprehensa capitibus. Vno penam damni non esse maiorem omni penâ, siue Purgatorii siue huius vitæ altero. Purgatorii penas esse maiores penâs huius vitæ, solum in hoc sensu: quia maxima penâ Purgatorii maior sit, quam sit maxima penâ huius vitæ: licet aliqua penâ Purgatorii reperatur minor aliqua penâ huius vitæ. Et rationes illi sunt: prima, quia ex certis reuelationibus constat, aliquorum penam esse tam exiguam, ut nihil pati videantur: altera, quia possit fieri, ut moriatur aliquis, nullum debitum secum ferens, nisi vnius verbi otiosi: & incredibile videatur, propter tale aliquid quenquam pati debere supplicia grauiora omnibus penâs huius vitæ: tertia, quia probabilior sententiã sit, penas Purgatorii paulatim remitti: ideo illas, quæ sunt prope finem, esse adeo remissas, ut amplius remitti non possint.

VIII. Verum alios plerosque omnes in oppositum consentire video. Rubeum: Penâ causatur dupliciter: ex absentia boni amati, & ex presentia mali oditi: & utroque modo penâ Purgatorii maior est qualibet penâ temporali. Primo modo, nam anima Purgatorii, quia motus earum non retardatur mole corporis, vehementissime desiderant cum Deo perfecta fruitione coniungi: & ideo ex huius coniunctionis absentia vehementissime affliguntur, maxime quum tempus fortasse videant aduenisse, quo cum Deo perfecte essent coniuncti. Si dum erant in corporib. penam suis peccatis debitam peroluissent. Secundo modo quia penâ nã est tantum læsio, sed læsionis apprehensio, vel ex tali apprehensione causata. Quatenus est læsio, Purgatorii penâ est grauior qualibet huius mundi penâ: cum ignis ubi affligens animas, magis sit actiuus igne nostro, qui tamen inter alia elementa maxime est afflictiuus. Quatenus vero est læsionis apprehensio, seu ex tali apprehensione causata, similiter Purgatorii penâ est grauior qualibet huius mundi penâ: nam hoc modo tanto eæteris paribus penâ est maior, quanto apprehensio læsionis est fortior: sed anima in Purgatorio fortioris sunt apprehensionis, quam dum erant in corporibus.

IX. Quæntiam oppositos Bellarminus habet Iesuitas. Nam Gregorius de Valentia puncto 3 pronuntiat hæc penas acerbissimas esse, & ita quidem, ut longe superent omnes penas, quæ tolerari possent in hac vita: neque eo solum, quod penâ damni sit maxima omnium, quæ vel in hac vita, vel in altera sustineri possint: sed etiam, quia quæcunque penâ Purgatorii, quam vocant sensus, grauior sit quocunque cruciatu penâ in hac vita. Propterea, neg. assentior, inquit, Bonaueruræ & Peltanus etiã c. 12. & eandem sententiam amplectitur, & opposita Bellarmini refutat argumenta.

X. Vnde sit penâ sensus, si quas, iudices ab igne: sed non semper eodem sensu. Bellarminus? Certum est, in Purgatorio sicut etiam in inferno esse penam ignis, siue iste ignis accipiatur proprie, siue metaphorice: & siue significet penam sensus, siue damni. Modeste, ne variis præiudicare videatur sententiis, quas disce ex Paludano ad 11 dist. 4. Tertia conclusio est, quo ad instrumentum quo purgantur: qui secundum legem communem est ignis, & ille idem specio qui torquet damnatos. Gregorius: Sicut in eodem igne aurum rutilat, palea sumat: ita sub eodem igne peccator cruciatur & electus purgatur. Vt à m. præter penam ignis, ubi patienter aliam sicut damnati, de quib. dicitur in Iob, Transibunt ab aquis niuium ad calorem nimum, incertum est: tamen dicitur in Psalmo, Transiimus per ignem & aquam, & eduxisti nos in refrigerium. Vbi autem purgantur in hoc mundo lege speciali, non semper igne, sed vel glacie, vel aliter, quomodo Deo placet, purgantur: sed omnis penâ eorum ignis vocatur: quod est afflictiua, & cum hoc purgatiua. Bellarm. c. 6. lib. 2. Theologi fere omnes docent, eodem loco esse, & eodem igne torqueri damnatos, & animas Purgatorii. Forte, inquam: sed non nisi igne negabit tuus ille Beda, frater sibi compertis apparitionibus: de quibusynam habes, libr. 5. hist. c. 13. Denenim ad vallem multã latitudinis ac profunditatis, infinita à. longitudinis, quæ ad leuam nobis sita vnus latus flammis feruentibus nimum terribile, alterum feruenti grandine ac frigore nimum omnia perstante atq; verrente, non minus intolabile præferebat. Vtrumq; a. erat animabus hominum plenum, quæ vicissim hinc inde videbantur quasi tempestatis impetu iactari. Et hæc vallis postea declaratur esse animarum quæ purgantur. Negabit fortean Peltanus, c. 6. Siue id ignis sit, ut communiter creditur siue aqua, siue aliud quodcumq; elementum, aut ex elementis concretum.

XI. A quo infligatur penâ, quæ situm fuit. Rubeus, Penâ Purgatorii animabus infligi potest intelligi tripliciter: Vel ministerio bonorum Angelorum: & sic negatur: nam nõ decet bonos Angelos, qui in vitâ auxilio fuerunt animabus, ut liberarentur ab huiusmodi penâs, in Purgatorio postea ens infligere, & animas torquere. Vel ministerio malorum Angelorum: & sic pariter negatur: nam non decet etiam, qui de aliquo iuste triumphauit, postea puniri per ipsam: sed ani-

ms, qua sunt in Purgatorio, iustitia adherentio, malos Angelos vicerunt: ergo non est conueniens, quod postea puniantur ministerio eorum. Vel denique, sola iustitia diuina, ignem Purgatorium, sicut instrumentum applicante ad purificationem earum: sic conceditur: nam cum anima in Purgatorio puniatur, non puniatur ministerio Angelorum, nec demonum, consequitur ut sola iustitia diuina applicante ignem, ipsa vere puniantur. En tibi vere monasticam determinationem. Nam quid est, Angelos non decere id operationis, & tamen Deum non dedecere? Et quidem vide causam: quia illi auxilio fuerunt animabus in vita. Quid autem Deus, inquam? Nihilne illis ab eo auxilii?

XII. Sed Bellarminus, capite 11. de Angelis bonis non quarit: de Dæmonibus in vtramque partem sustinet: Res est, inquit, omnino incerta. Non torqueri a Dæmonibus, aut Angelis, sed a solo igne, docere Scholasticos: sed contra a dæmonibus torqueti, docere multas reuelationes: Maneat igitur, inquit, hoc inter secreta, qua suo tempore nobis aperientur. Itane, Bellarmine, fidem derogari reuelationi. Vide quid agas. Rationem reddunt tui scholastici, fateor: sed reuelatio est ad se ipse quædam, qua non potest esse non vera. Itaque, vna illa proculdubio tui Furfæ, si non esset fabula, infinitis tuorum Scholasticorum ratiunculis erat præferenda: quomodo vnus Magellani nauigatio, certius definitiuit de Antipodibus quaestionem, quam omnium negantium argumentationes. Mitto Historicorum τρεῖς λόγοι, æque inde Sermonitarum τρεῖς λόγοι δεικνύμενοι.

XIII. Huius porro catinæ locum, etsi antea monuerimus assignari speluncis subterraneis, eaque tamen putes in tanta fertilitate humanarum curiositatum, nihil fuisse variatum. Peltanus, capite sexto: Et si ostendi possit, communem Purgatorij locum subterraneum, tartareisque ergastulis finitimum esse, hoc tamen non est de fide. Paludanus: Secunda conclusio est de Purgatorio, quoad locum, qui est duplex: vnus secundum specialem dispositionem: & hic non est determinatus: sed vel ubi peccauerunt, vel alibi ubi apparent in assumptis corporibus, secundum quod expedit, vel vnus ad adificationem, vel ipsis mortuis ad suffragiorum petitionem. Alius locus est secundum legem communem: & iste creditur esse in inferno, circa centrum terra, superior tamen inferno damnatorum. Et tamen Furfæ ille apud Bedam, Purgatorij ἀνάστασις (si vt miranda cauant, sic & credenda poetæ) totos inferos expertus est in aere. Quamquã hinc opponi possit Patricij antrum famosissimum in Hibernia: & Piracula illa, tum Æthiæ montis in Sicilia, tum aliorum nonnullorum in Indiis Occidentalibus, quorum Hispanos testes habemus, nihil non deicerantes, veras esse Purgatorij caminos.

XIV. Omnes hic positas animas, extra sortem esse peccandi: tanto enim potius gloriæ desiderio flagrate, vt nolint sponte committere, quod ab illa quouis modo temerari possit eas: maxime, quum caro interierit, mundus relictus sit, maligni etiam spiritus arceantur. Sic disputante aduersus Lutherum Roffensis, Sed esse rursus extra statum merendi, quia post mortem nullus sit operibus locus.

XV. Esse tamen omnes suæ futuræ salutis certissimas: tum quia iudicata sint, ac proinde suam audierint sententiam; tum quia verisimile est, æque suum statum nosse ac damnatos: tum denique, quia Angeli frequentes ad iuuantes, confortantes, animantes ad patientiam & constantiam: ideoque salutis certitudinem frequentiter inculcantes; si non fallit Roffensis philosophatio. Sed forte non fallit: assentiuntur enim Alfonso de Castro, & Bellarminus, & Peltanus. Contradicentes tamen Bellarminus obseruat: Carthusianum, quibusdam visionibus turbatum; item Michaelem Bayum, libri secundi de meritis operum cap. octauo. Quamquam in Bayo potest obiter suam indiligentiam cogitare. Non enim Bayus, vt probet peccatum veniale mereri ex sua natura mortem, argumentatur, alioquin animas in Purgatorio certas esse de sua salute: quod absurdum videatur. Non, inquam, Bayus, nominat animas in Purgatorio: sed animas exeuntes è vita. Audi verba, Si sola crimina sua natura, a regno cælorum excluderent, tunc omnes Sancti, qui de hac vita sine crimine exeunt, cum certissima salutis spe demigrarent, etiam manente illa sententia, quod quicumque totam legem seruauerit, offenderit autem in vno factus est omnium reus. Vt nemini mirum esse debeat, in nostris libris sæpe à candore discedere Sophistam, quum in suorum scriptis, tam se perfunctorie gerat. Sed poterat ex eodem citare, quæ statim sequuntur, Huic sententia consonum esse videtur, quod pro defunctis, qui sine criminibus exierunt orat Ecclesia. Ne absorbeat eas Tartarus, ne cadant in obscurum: quia absurdum esse videtur apud iudicem pro reo pœnam deprecari, quæ scitur illi, iusto Dei iudicio, non posse irrogari. Vnde constare potest, non vnum Carthusianum, aut alterum Bayum: sed vniuersam Ecclesiam Papisticam persuasam fuisse, non esse certissimam spem salutis animabus in Purgatorio.

XVI. Ab hoc inausulto loco animas euadere, siue, vt loqui amant, euolare in cælum. Sed quando? Post diem resurrectionis, respondit Originus: sed manifeste errore. Intra decem annos ab ingressu, maluit Dominicus à Soto: sed repugnantibus quibusdam visionibus, apud Bedam; quæ docent omnes quidem saluandas in die iudicij; sed aliquas tamen adiutas orationibus, elemosynisque viuentium, maxime vero altaris sacrificio ante eum diem liberari: repugnare item consuetudinem annuentionum pro defunctis, etiam post centum annos. Quid ergo Res est incertissima, exclamat ecclatius Bellarminus, & non nisi temere definire potest. Miro entusiasmate: cuius vis, opinor, omnem indulgentiarum materiam excussit è cerebro. Nam nisi aliquid certo definiatur, proculdubio omnes illæ indulgentiarum annorum, & dierum putationes, erunt ioculares.

XVII. Vnum superest vt quæram. An sit hæc exacta receptaculorum ratio: an vero, vt Hispanis in Orbe nouo, noui semper aliquid inuenitur: sic in inferis aliquis lateat adhuc angulus, nouo curpiam Adelantado reueruatus. Magna quaestio, teste Bellarmino capite septimo libri secundi. Quia ex vna parte omnes Theologi docent, non esse alia receptacula præter quatuor enumerata: & Concilium Florentinum definiuit, animas quæ nihil purgandum habent, mox ire in cælum. Ex altera parte apud Bedam visio est valde probabilis; cuique fidem ipse non dubitauerit habere. In ea visione, cuidam animæ paulo post rediturae, in corpus (ita enim oportebat, quis enim tam mirabilem visionem enarrasset Bedæ?) ei, inquam animæ, non aurito sed oculato teste fuisse ostensum præter infernum, & purgatorium, regnumque cælorum, quoddam, quau

pratum florentissimum, lucidissimum, odoratum, amœnum, in quo degerent animæ, quæ nihil patiebantur, nondum tamen erant adoneæ visioni beatæ. Neque visio, emunctissima naris homini, & harum rerum sagacissimo, Bellarmino, visio est improbabilis. Tantum, ne locorum multipliciter importuna esset, definiuit eiusmodi pratum in Purgatorio esse, saltem propter pœnam damni. Quasi propterea pauciores sint loci, quia distributi ingeniosius.

XVIII. Sed, quid ad me? dummodo Bedæ primo cognitum, & Bellarmino soli post multa secula persuasum? Semper enim inde constabit nondum fuisse nouum orbem Inferorum totum lustratum: & iis quorum in hac parte exercebitur industria, superesse adhuc illud solemne, πειπέκεια θεῶν ἀνθρώποι καὶ ἀγγέλους, ἢ πηλὸς αἰθὴρ, ἢ σπυδικὸν ὄρεγ. ἢ πείλαρος πεπηγὸς. Quamquam videtur Bellarminus, non radio vsus in assignanda hac regione. Nam αὐτὸς πηλὸς ille apud Bedam manifeste inter hoc pratum: quamquam is non pratum dicit, sed campum latissimum ac lætissimum: & quidem, vt minus mirere Semiramidis hortos pensiles, ad summum muri permaximi: cuius neque longitudini hinc vel inde, neque altitudini vllus esse terminus videbatur: inter hoc inquam, pratum & Purgatorium, medium constituit infernum damnatorum.

XIX. Hæc sunt Purgatorii magna mysteria: quæ Catholici disturbant omnia, vno impetu: negantes, in Theologia magis esse Purgatorium quã in orbe terrarum. Pygmæorum patriam, aut Monophthalmorum, aut Acephalorum, Cynocephalorumque, quæ monstra à poetis excogitata transtulere quidam in suas Cosmographias: quomodo somnium Monachis Purgatorium in scholis Theologi.

CAP. II. An sit expressum in Scripturis Purgatorium.

I. Disputaturi de Purgatorio Papistæ, statim initio discedunt in diuersa. Peltanus, capite sexto: Quod huiusmodi animarum Purgatorium post vita huius cursum alicubi existat, vbiunque tantum exstat: id non est nouum, & vnum Monachorum commentum, sed verissimum & indubitatissimum sacratissima fidei nostræ decretum, non ex vniuersalis Ecclesie definitione solennique ac constanti eiusdem professione, nec non vniuersali Sanctorum Patrum doctrina solum manifestum, sed in ipsa quoque diuina ac Canonica Scriptura, non vno in loco expresse traditum. Aserimus hoc fidei dogma, non quouis modo in sacris diuinisque literis traditum extare, sed expresse. Siquidem non omnia, quæ in Ecclesia Dei creduntur, predicantur, eadem loco, & euidentia in Scripturis traduntur, vel explicantur: sed alia maiori, alia minori. Quædam namque creduntur, & predicantur, quæ secundum se absolute, citra vllum omnino discursum, in illis & ex illis sunt manifesta: alia rursus creduntur & predicantur, quæ secundum se in Scripturis, non exstant clare & diserte definita, præcepta, ac tradita: colliguntur tamen clare, & diserte, hoc est, euidenti & necessaria consequuntione ex illis, quæ secundum se clare & diserte hic exstant definita, præcepta, vel tradita. Nonnulla tandem creduntur & predicantur, quæ in Scripturis, vel ex Scripturis secundum se non sunt euidentia, neque ex euidentibus secundum se necessaria collectione inferuntur, sed tantum probabili.

II. Clara Peltani sententia: Purgatorium in eis non esse, quæ sola traditione non scripta consent, id est, nulla præcedente necessaria causa ex Scripturis educta sint: sed omnino traditionem esse scriptam. Et quidem primi ordinis, id est, non argumentandi subtilitate erutam ex antecedentibus necessariis: sed ipsam diserte, expresseque assertam: quomodo diserte, expresseque assertas habemus vnum Deum: & humanam animam immortalem: & Filium Dei natum ex Virgine, circumcisum, baptizatum, mortuum, suscitatum, in cælum assumptum: his enim ille exemplis ad hanc rem vitur. Peltani confidentiæ par confidentia est Syluestri de Laual, qui se quædraginta locos Scripturæ iactat enumerare posse, quæ claros, quæ obscuros: idque absque vlla hyperbole, & Deo teste: quoniam, ex tanto numero, sex tantum protulerit in medium, nulla reddita tautæ in tanta abundantia μετρολογίας causa.

III. At Iulius Cæsar Bulengerus; quum Mornæus obiiceret Petionii apophthegma: Nullum se scire Scripturæ locum ad probandum Purgatorium: adiecit, difficile esse dari aliquem textum exprellum & clarum: seque eam ob causam hæsisse locis iis, quos Patres Purgatorio applicarint, vt ostenderet non esse hanc partem nouam, sed fuisse in primitiua Ecclesia: Nam si rationibus, inquit, agatur de horum locorum interpretatione annus abiret totus, & tandem res maneret indefinita. Quinetiam Sotinus interroganti discipulo, an loci ex Matthæi quinto, Lucæ duodecimo prioris ad Corinthi tertio, (qui tamen solent in disertissimis numerari) reuera demonstrarent esse locum, & ignem quibus probet, & puniat Deus animas iustorum post hanc vitam: respondet. Per se quidem non demonstrant: non enim loquuntur clare sermone de statu animarum post hanc vitam: & aliam apud nonnullos Patres recipiunt interpretationem. Roffensis hæud distimiliter ad artic. 37. tum alias valde hæsitante, & incerte respondet Luthero, tum diserte: Vides igitur quantum conueniat, vt huius veritatis credenda ratio, probatioque non desit in Scripturis: quamquam forsasse, vnam aliquam Scripturam, quæ roteruentem auigat, vni rem velis nolit consistatur, in promptu non sit aduocare: sed potest esse nihilominus illic aliqua, tamen si diligenter: hætenus inquisitores ipsa latuerit.

IV. His testibus, Peltani confidentiam nimiam fuisse facile constabit. Nam si tam diserte tam expresse Purgatorium est in Scripturis, quam Dei vnitas, quam mundi creatio: qui cogitari potest negantes Purgatorium, saltem negantes in Scripturis tradi, non posse conuinci? Nunquam ego quidem hætenus audiui, quenquam tum alienum à mente, vt negauerit posse potentissime confutari a Scripturis, eos qui etiam desperata animo sitare disputent, non fuisse creatum mundum. Poterunt quidem non persuaderi fuisse, ipsam videlicet Scripturæ autoritatem prohibilo habentes: sed non posse conuinci, ab iisdem Scripturis doceri mundam creatum; hoc vero omnem superat τρεῖς λόγοι.

V. Quod quod Roffensis art. 18. ignorantiam indulgentiarum atcessit ab igno-

ignoracione Purgatorij? Quod nulla fuerat de Purgatorio cura, nemoque...

VI. Sed hæc præiudicia sunt: quorum quantum sit momentum res ipsa...

VII. In tantū locorum, tum rationum farragine digerenda, hoc vtar...

C A P. III.

De personarum diuersitate.

I. Personarum diuersitate hæc erunt argumenta. Primum; ex ad...

II. Ex his, inquit Sennius, rationabili argumento licet colligere sub...

III. Videbatur in hoc argumento futura spes non parua: itaque non...

IV. Nos multa notamus. Primum, enumerationem non esse sufficien...

V. Præterea τὸς καὶ ἐξ ἑσθίων, in Paulo longe aliter Veteres sunt interpre...

VI. Et qui Hieronymi nomen obtinet Infernorū, hic Infernorum custodes...

VII. Illud Apocalypseos, Andreas Cæsariensis vniuersaliter interpretatur:

Ab omnium, tum intellectuum, tum sensuum, tum uoluntatum, tum sim...

VIII. Primasius, & Haimo, & Ansbertus, ambiguitate constructionis...

IX. Scorsim ab omnib. Ambrosius, mortuos dicit. Per creaturam qua in...

X. Denique, soli omnium interpretum Papistæ, & quidem his postre...

VI. Ex his omnibus manifesta Papistarum vanitas, peccantium, tum...

XII. Sed de damnatis, cur negant assumptores, quod hi tamen omnes...

XIII. Sed opponunt, mortuos non laudare Dominum: in inferno nemi...

XIV. Alii morbum tacent: & generalius afflictionem malunt. Lorinus:

XV. Et tamen, quid in eo laborare necesse est? Negant n. Interpretes, et...

sanctissimum nomen tuum celebrare poterit apud mortales: Idem Caluino visum: In illis si fuerit eius gratia a morte seruatus, gratum se ac memorem fore. Deplorat autem hanc sibi facultatem ereptam iri si fuerit a medio sublatus, quia amplius non versabitur inter homines, ut Dei nomen celebret. Porro hinc perperam & inscite quidam colligunt mortuos carere omni sensu, nec ullum in ipsis uigere: quia non nisi de mutua gratia Dei predicatione agitur, in qua se uini homines exercent.

XVI. Magna pars Interpretum Veterum vtilem salutaremque confessionem intelligunt, Augustin. Intelligit quoque nunc esse tempus conuersionis: quia cum ista uita transierit, non restat nisi retributio meritorum. Theodoret. Hec precor, ut in presenti curatione fruatur, quoniam noui eos, qui ab hac uita discesserunt cum uicibus, nullam deinceps medicinam consequuturos, quum nullus amplius sit poenitentiae locus. Arnobius: In inferno confessio fructum penitus non habet. Hanc confessionem Papista meritoriam dicunt.

XVII. Plana iam res est, & manifesta obiectionis absurditas. Nam uincibile tantum est, non esse inter mortuos, qui confiteantur: non autem inter damnatos solos: etenim ne Purgatoriani quidem aut confiteantur inter uiuentes, aut confitentur ad meritum. Itaque, non poterit significari uerbis Pauli, aut Ioannis: unde necesse est, non euincit uerbis Purgatorium. Quod si ab ea confessione placet discedere, ut aliquo saltem modo confessio sumatur: quid est, cur non deferant noui Sophistae ueteribus Theologis, asserentibus: & damnatos, & demones ipsos confiteri: ac proinde significari potuisse apud Paulum & Ioannem.

XVIII. Rursus aliter. Hae Pauli, Ioannisque enumeratio omnes creaturas complectitur: ut sensus sit, quicquid creatum est, subici Christo, eumque laudare. Nimirum, sicut in lege prohibetur fieri similitudo, cuiusquam rebus uerbis, Exodi secundo, Non facies tibi sculptile, neque ullam similitudinem, eorum qua in caelo sursum, neque eorum qua in terra deorsum, neque eorum qua in aquis sub terra. Vbi tamen non homines diuiduntur in varias aut classes, aut genera, sed creaturae. Et sic Andreas atque Aretas exposuerunt illa Apocalypsis uerba. Et certe aliter, quorsum pars illa. Et in mari, & qua in eis? Nam homines quoniam illi sunt, qui in mari? Sed & Pauli uerba, in eandem mentem interpretata, nihil absurdi possunt habere. Vnde Beza, Existimarem quidem ego, inquit, simpliciter ista enumeratione Paulum uoluisse exprimere quaecumque supra mundum sunt, & in mundo, Christi imperio subesse. Itaque flectere genua, pro adorare, id est: Deo subijci, dictum erit de his etiam qua rationis & sensus, uel etiam utriusque sunt expertis.

XIX. Feuardentius opponit, primo, cultum & adorationem eius quod colitur & adoratur, agnitionem praesupponere. Creaturas autem inanimatas, sine mente, sine ratione, sine sensu, cuiusmodi sunt lapides, saxa, arenae, uidera, profus nescire, Christum a Patre omni honore donatum, aut exaltatum. Illi ergo nec genua flectere, nec ullam adorationis speciem deferre. Secundo, Apostolum, nomine caelestium, & terrestrium adorantium, non de rebus mutis, amentibus, aut rationis expertibus loqui, sed de Angelis ac hominibus, qui Christum agnoscunt, ac uerentur. Igitur & inferorum nomine. Cur enim uita, mente, sensu que carentia, illis permisceret, aut connumeraret? Tertio, Ioannem in Apocalypsi, uel locum hunc exponentem, affirmare ad rationis capaces, & ea uidentes, pertinere, quando scribit, istas subterraneas creaturas, sedenti in throno, & Agne, cantare, Benedictio, & honor, & gloria.

XX. Sed haec sunt nihili. Primum, uerum est de cultu & adoratione proprie sumpta, qua profecto a ratione est & uoluntate: ideoque in ea cadere non potest, qua ratione carent, & uoluntate. Sed proprie sumi adorationem, quo argumento docuit Minorita; Enimuero, flectere genua, Paulus dixit: quod proprie non nisi eorum est, qui constant corpore: & tamen patitur Monachus dici de Angelis: nimirum, & in Apocalypsi: quod notauit Beza, & infulle ille rider: Fallum ergo, inanima nec adorare, nec ullam speciem adorationis deferre. Et sane adorationis species est confessio. At Psalm. 89. Confitebuntur Caeli mirabilia tua, Domine. Laudatio, species est adorationis: & tamen Pl. 69. Laudant eum Caeli & terra, & maria, & omne repens in eis.

XXI. In secundo, antecedens falsum: nam caelestia & terrestria, non tantum rationales comprehendunt creaturas, sed etiam irracionales, qua in eis sunt. Cur non enim, aequae ac in Apocalypsi, ubi Rupertus, Solem, Lunam, Stellas: aquas nominauit supercaelestes? Et Andreas Caesariensis uel in Apocalypsi: & in Apocalypsi, ubi Rupertus, Solem, Lunam, Stellas: aquas nominauit supercaelestes? Deinde etiam consequentia absurda: nam, si nomine caelestium, etiam Angelis annumerantur, Sol, Luna, stella: Et, uel in Apocalypsi: & in Apocalypsi, ubi Rupertus, Solem, Lunam, Stellas: aquas nominauit supercaelestes? Connumeranda autem satis efficax causa, rei ueritas: qua efficit etiam, Psalm. 149: Angelis connumerari omne genus creaturas: Laudate Dominum in caelis: laudate in excelsis: laudate eum omnes Angeli eius: laudate eum omnes uirtutes eius. Laudate eum Sol, & Luna: Laudate eum omnes stella. Laudate Dominum de terra: orationes, & omnes abyssi: ignis, grando, nix, glacies: montes, & omnes colles, ligna, fructuifera, & omnes Cedri.

XXII. Tertium si uerum, uicit Beza. Nam & Andreas negat, Ioannem de solis rationalibus loqui, uerum etiam complecti & in Apocalypsi: & Rupertus, Solem, Lunam, Stellas: & Lyrantus, omnes creaturas, & irracionales & uita carentes. Imo, ipse Ioannes discrete nominauit omnem creaturam: & non tantum in caelo, in terra, sub terra, sed etiam in mari: imo, & in Apocalypsi: & in Apocalypsi, ubi Rupertus, Solem, Lunam, Stellas: aquas nominauit supercaelestes? hoc est tertium testimonium, & praenotium quod Deo & Agno exhibetur ab omni creatura etiam irrationali, quod dictum est per figuram satis frequentem in Scriptura, qua uocatur Prosepopoia: per quam res, etiam ratione carentibus oratio, & laudatio, & benedictio attribuitur. Per illud, qua in caelo est, non intelliguntur Angeli: de illorum enim testimonio & praenotium iam paulo ante dictum est: sed intelliguntur Sol, & Luna, & stella, & fortasse etiam uirtutes caelorum, per quas tot & iam miri effectus a caelis permanent ad res sublunares. Creaturae super terram sunt homines, & animalia terrestria & uolatilia. Per mare intelligitur locus ipse, & receptaculum tanta molis aquarum: per illud autem, & qua sunt in mari, intelliguntur aquae in eo receptaculo manentes. Per illud uero, & qua in eo, intelliguntur pisces & bestia marinae perpetui maris incolae. Quae notanda exponit etiam obiter aduersus Feuardentium: qui caelos non nisi Angelos &

beatos spiritus exponit: quae uero in mari, insulares, & nautas. Sed ad rem si uerum explicari Paulum a Ioanne: & uerum a Ioanne comprehendere genus omne creaturas. Ergo uerum, a Paulo non solas rationales.

XXIII. Atque hactenus primum argumentum. Alterum, personas distinguit a peccatorum uarietate: ab omnibus quidem pene expressum, sed uisus & uehementius a Panigarolla; polliceri auso in se probaturum, uel Purgatorium esse, uel Deum non esse Deum: quod sine horrore nemo audiat. Primum supponit: pro mensura delicti, esse & plagam modum: hoc est, iniustum & iniquum esse iudicem, qui pro criminis pondere maiori, minorue, grauiorem, uel leuiorem poenam non irrogat. Post, bis ratiocinatur. Primo, fingit tres homines: uerum qui culpa remissionem iam obtinuerit, totique poenae satisfecerit: alterum, qui letale peccatum commiserit, neque adhuc remissionem culpae consequutus sit, neque satisfecerit poenae: tertium, cui culpa quidem remissa sit, sed nondum poenae satisfecerit. Primum abire in caelum: secundum ad inferos omnino. At tertium, quoniam: Si in caelum, iniustum esse Deum, qui eodem praemio hunc afficit, cum primo. Si ad inferos: rursus iniustum esse Deum, tantum de eo supplicium lumentem, quantum de secundo. Ergo, inquit, tertius est locus, in quo poenae satisfaciatur. Rursus, tres alios mori: uerum, sine peccato aut mortali, aut ueniali: alterum cum utroque, tertium absque mortali, sed non sine ueniali. Primum ire in caelum, secundum ad inferos. Tertium, ut prius, si in caelum, iniustum esse Deum, idem praemium decernentem cum primo: si in inferos: iniustum esse Deum eodem supplicio afficientem cum secundo. Ergo neque in caelum, neque ad inferos, sed ad Purgatorium.

XXIV. Verum, haec sophismata iam pridem sunt confutata. Primum, quod supponit de plagam modo dictum, ineptissime transfertur ad salutem: quum pertineat ad damnationem. Est enim eiusmodi locus Deuteronomij uicesimo quinto, Si fuerit is inter homines, (Pagninus uertit inter aliquos) & accesserint ad iudicium, & iudicauerint eos iustissime, & iustum & impium condemnauerint, si filius plagarium fuerit impius, ad est interprete Pagnino, Si quidem cadendus fuerit impius, tunc prosterneat eum iudex, & cadere iubebit illum coram se, (ad uerbum, & cadet eum coram se) fecerit uero impietatem eius iuxta numerum. Vides praesupponi, non tantum iudicium: quod hic sumitur generaliter, pro causa cognitione, quod iudicium discretionis Theologi appellant: sed etiam condemnationem: per quam definitur causa. Et quidem plagam referuntur non ad eum, qui iustificatus fuerit, sed ad eum qui damnatus. Hic ergo postquam damnatus fuerit, si filius sit plagarium, id est, si statutum fuerit, ut poenae de eo sumantur, tunc id uel fiat ad numerum.

XXV. Hoc igitur argumentum peccat directe contra hypothesein, tum nostram, tum ipsorum Papistarum. Nostram quidem, qui praesupponimus iustificationem: at qui haec lex, nullas plagas imponit iustificatione: sed condemnant. Fateor equidem in ea lege iustificationem non nominari eam qua est per gratiam: sed quid ad nos? Nam Paulus discrete pronuntiat iustificatis, id est, iis, qui sunt in Christo, nullam esse condemnationem, & dicit uerba, 8. ad Rom. Ut omnino idem sit iustificationis ex gratia effectus apud Deum, qui iustificationis alterius apud homines, de quibus haec lex loquitur.

XXVI. Contra hypothesein autem aduersariorum quia hi supponunt in purgandis, saltem remissionem culpae: qua in hac lege locum nullum habere potest. Id apertum: partim, quia non debet iudex homo, quum ad eum contententes accesserint, iudicare ex gratia, sed ex rigore iuris, ut loquuntur: ideoque culpam reo non condonare, partim ex uerbis: qua diserte sunt, & secundum impietatem, id est, culpam: nam & potest significare poenam, sed ipsam culpam. At qui culpam remittit, non potest plagas inferre secundum eam. Patet, uel ipsi consentientibus aduersariis: nam secundum mensuram culpae mortalis poenam opprter esse mortalem, qua si est, quid superest spei, quominus deturdat peccator in locum aeternae damnationis?

XXVII. Praeterea, quaecumque finguntur de uariis morientium ordinibus, uere finguntur ex Papisticis prauidicijs. Fatemur sane, eos, quibus culpa non sit condonanda, quique poenae non satisfecerint, mitti in aeternum ignem: sed in reliquis, primo distinguendam dicimus, poenae satisfactionem: aliam per se, aliam per Mediatorem: & dico, neminem hominum, aut mori, aut nunquam fuisse mortuum, qui ante mortem poenae satisfecerit per se, quas erat meritis. Neque enim fieri potest: quando quidem ex poenae debent esse pro mensura culpae: sic enim oportet solui poenas aeternas, pro peccato saltem mortali. Quare, si uerum, mitti in purgatorium omnes, qui non satisfecerint per se, tum esset necesse, omnes quibus remissa culpa esset, abire in purgatorium: quod tamen nolunt Papistae.

XXVIII. Quod si satisfactionem eam dicimus, qua fit per Mediatorem, dico, neminem, cui remissa sit culpa, mori absque plena satisfactione poenarum, quas erat meritis: nimirum quia satisfecerit pro eo Christus factus & alia, ut alias demonstratum est. Si ergo uerum, quicumque obtinuerit remissionem culpae, & satisfecerit per alium poenis meritis, hunc ire in caelum, profecto necesse est, omnes ire ad caelum, quibus culpa sit remissa: ac proinde Purgatorium esse merum somnium.

XXIX. Nam, quod de iustitia nugantur, facile euanescit. In iustum esse Deum, qui introducat in caelum aliquos, qui non satisfecerint per se suis poenis: absurdissima doctrina est, & alienissima a Christianismo, extinguentis penitus omnem gratiam Dei, neque spem salutis ullam relinquentis ullis peccatoribus. Tum autem refutatur facile exemplis. Nam Iatro ille bonus nullis suis poenis apud Deum satisfecit, & tamen audiuit, hodie mecum eris in Paradiso: Et quicumque mortui post baptismum (ut hoc condonem interim Papistis) nulli satisfecerunt per se: & tamen ab ipsis Papistis constituuntur in caelis. Haec igitur exempla uerget: & quare a Papistis: cur non sit iniustus in Paulum, nam nihil prohibet quominus huc persecutorem, hunc blasphemum, fingamus mortuum, statim ac locus fuit ab Anania: Paulum inquam, in caelum receptum, etiam si per se non satisfecisset: & tamen iniustum sit admitti alium quemcumque: pro quo Christus satisfecerit, ut pro Paulo.

XXX. In altero figmento nihil opus est prolixiore esse. Peccatum ueniale dicitur, uel id cuius uenia data sit, uel id, quod ueniam sua natura meretur.

reatur. Posteriori modo, negamus quemquam mori cum peccato veniali: quia hoc ipsum veniale peccatum, figmentum est in rerum natura, multo absurdius hippocentauris, & tragelaphis, ut suo loco demonstratum est. Altero modo, dicimus omnes fideles mori cum peccatis venialibus: nimirum, quia quaecumque illi peccata commiserint, ea sunt illis condonata propter Christum: sed negamus, qui moriatur, cum peccatis sic venialibus, hunc in iuste recipi in cœlum: alioquin, nemo hominum admittendus esset in cœlum, at contra, sic admissi sunt, non tantum Paulus & Iatro ille, sed omnes omnino pij in Domino morientes.

XXXI. Tertium argumentum est, sed præcedenti simile, imo præcedentis verius, quam separatim argumentum, & tamen separatim Panigarolla: formavit autem in hunc modum Greg. de Valentia. Si qui fideles, aut reatu pœnæ temporalis, remissa peccati mortalis culpa: aut etiam culpis aliquibus venialibus obstricti, & tamen, in gratia diuina ex hac vita, quandoque discedunt: necessario fatendum est, tempus aliquod & locum post mortem superesse, quo animæ, extra ipsum cœlum, & etiam extra infernum damnatorum, ab eiusmodi reatu pœnæ, & culpa veniali expientur, ut tandem ingredi possent regnum cœlorum: atque adeo esse purgatorium. Sed omnino, tales aliqui fideles, ex hac vita quandoque discedunt. Ergo tale purgatorium esse, fatendum est. Probatur consequentia, quoniam tales neque damnabuntur, quum sint in gratia Dei, neque statim in regnum cœlorum, absque alia expiatione admittentur: quum nihil illuc intret vlla ratione coinquinatum, Apocal. 21. nec sit ibi Ecclesia, iam habens aliquam maculam vel rugam: ad Ephef. 5. Probatur assumptum. Quia multi præmatura morte occupantur, ut post admissa peccata id non factis in hac vita præstare possint: multi etiam negligenter student expiatoris operibus.

XXXII. Nihil est difficilius. Nam, obstrictus reatu culpæ pœnæue is dicitur, cui culpa non est remissa, aut pœna. At negamus quemquam fidelem sic mori obstrictum vlla aut culpa, aut pœna: quia, ex quo fidelis est, nulla ei condemnatio est: nec potest non esse aliqua condemnatio, si sit aliquis reatus pœnæ: nec potest esse reatus pœnæ, si aliquis sit culpæ. Itaque, nihil est periculi, ne aliquod pollutum ingrediatur cœlestem Hierusalem: aut Ecclesia in cœlis constituat, non sine macula & ruga. Nam recte Maximus, ferm. 45. inter sermones Ambrosij Sufficit ad innocentiam Domino credidisse. Et solenne illud est, Act. 10. *Qua Deus purgavit, id non est, tu ne pollutum dicito.*

XXXIII. Multos præmatura morte corripit, verum, si præmaturam dicas, ut solet fieri, pro ætatis mensura: at si prædestinationis habita ratione, falsum: adeo ut si quas Deus decreuit quemquam pœnas luere temporales, nunquam futurum sit, ut eas non expleat ante obitum. Sicut alias notauimus. Nimirum, quia prouidentia falli non possit.

XXXIV. Sed rursus, multi negligenter student expiatoris operibus. Imo, inquam, nulli fideles student expiatoris operibus: id est, pœnis satisfactoris: quia hæc nulla sunt, nulla esse possunt. Tum autem, si quæ essent: hæc oportet imponi esse diuinitus: quicunque ergo ea negligeret. Dei imperio esset inobediens: itaque, mortaliter peccaret. Qui autem mortaliter peccet, hunc aut oportet rursus obtinere culpæ remissionem, id est, abire in infinitum, aut deici in tartara. Denique, negligentem esse suæ salutis, & tamen non excludi à salute, nouum est in Christianitate dogma. Apoc. 3. *Quia tepidus es, nec frigidus, nec feruidus, futurum est ut te euomam ex ore meo. Et virgines fatuas, siue negligentia, siue somnis excludit à nuptiis.*

CAP. IV.

De Purgatione anima.

I. Quæ à purgatione animæ deducuntur argumenta, hæc sunt apud Pel tanum, ex Matth. 3. *Ego, inquit, baptizo vos in aqua in pœnitentiam: qui autem post me uenturus est, fortior me est: ipse baptizabit in Spiritu Sancto & igne: Cuius uentilabrum in manu sua, & permundabit aream suam, & congregabit triticum in horreum suum, paleas autem comburet igni inextinguibili.* Hunc ignem ad Purgatorium pertinere probat, primo ab testibus, Hieronymo in eum locum, Basilio, libri de Spiritu Sancto c. 15. Beda in textu Lucae. Vigor addit Origenem, hom. 13. in Hieremiam. Secundo, ex ipso contextu. Agi enim de electis, qui à paleis segregentur, repurgenturque ac tepurgati in cœlesti horreo recondantur. Vigor addit ipsam *βαπτίζω*, esse purgare: porro Christum non baptizasse igne.

II. Respondeo: nullum hic locum esse igni purgatorio, qualem Papistæ fingunt. Nam, hic ignis quem Baptistes nominat, est vis ipsa Spiritus Sancti agentis in corda fidelium: & quidem in hac vita, Vnde Caluinus Subiicitur, inquit, *nomen ignis vice epitheti: transfertur enim ad Spiritum, quia sordes nostras non aliter purgat, quam aurum igni excoquitur.* Quin Beza, Fal lor ego, aut Baptizatus iste Spiritus Sancti & ignis, qui hic promittitur, metaphorice uocatur illa missio Spiritus Sancti, quæ die Pentecostes exhibitæ fuit Apostolis, duplici adhibito symbolo, uenti uidelicet uehementis: & linguarum igne aru: illo quidem Spiritum Sanctum commodissime representante: istis uero uim illam prædicationis Euangelicæ, in illustrandis, & purificandis mentibus, aptissime designantibus. collata ad illa miracula Spiritus Sancti in eos quibus post Baptisma aqua imponebantur manus.

III. Fauet maxima pars Commentatorum etiam Papisticorum. Quorum alij vim Spiritus significati asserunt Maldonatus, *Sunt qui ignem hoc loco Purgatorium interpretentur, quo homines post mortem quodammodo baptizantur, id est, à peccatorum maculis, si quas adhuc habent, abluantur.* Sed dubium non est, quin per ignem, Spiritus Sanctus significetur. Coniunctio enim, & hic non est coniunctiua, sed explicatiua. Lucas Burgensis, *Et igni. Qui est ignis, seu igni similis, purgans & inflammans.* Quasi diceret, effundet in uos aliunde, siue per se, siue per ea quæ instituet Sacramenta, Spiritum Sanctum: cuius non otiosa erit in uobis mansio, uerum adeo efficax, ut, instar ignis, sordes uestrorum consumat peccatorum, animarum dispellat tenebras caritate, qua uirtutem, Deique gloriam prosequamini, ea accendat, quam afflictionum acerbitas superare queat: denique, totos in se transformet ac sursum rapiat. Bellarminus, de Baptismo, cap. 2. paulo generalius, *Quod autem additur de igne Matthæi*

tertio, & Luca tertio, non significat ignem aliquem elementarem, ut stulte putant Iacobita: sed ignem quandam cœlestem, & diuinum: nam ideo coniungitur cum Spiritu Sancto. Atqui, inquam, ignis ille Purgatorij, neque est Spiritus Sanctus: neque est cœlestis.

IV. Sed hanc solutionem illustrabit, eius ipsius ignis applicatio: in qua fateor esse varias sententias. Beza putauit innui distributione, in illam linguarum ignearum, in Actibus. Nec solus in sententia. Maldonatus, *Coniunctio, & hic non est coniunctiua: sed explicatiua. Addit autem est explicatio, ut non qualiscunque Spiritu Sancti communicatio, sed illa illustrissima, qua die Pentecostes specie ignis facta est, significaretur.* Lyranus, *Et igni: quia super baptizatos de nouo, in primitiua Ecclesia frequenter apparebat, scilicet, in signo uisibili: sicut apparuit super Apostolos in linguis igneis.* Rubcus, *Postrema est Hieronymi, ut per ignem intelligatur Spiritus Sanctus, qui super discipulos in linguis igneis apparuit: Actorum secundo, quæ literalis & propria illorum uerborum existit.*

V. Malunt alij, vim Spiritus cooperantem Baptismo aquæ. Salmero, tomi quarti tract. 6. improbat præcedente sententia: *De Sacramento Baptismi illud est intelligendum, quod Spiritum Sanctum confert, qui, ut aqua prius lauat externas immunditias, hoc est, peccata manifesta: deinde, ut ignis, internas eximit maculas: quatenus perturbationes animi ad malum sollicitantes, vel restringit, ac mitigat, vel spiritui subicit: puluerem uero peccatorum leuiter tollit, ut aqua, & paleas uanitatibus, ut ignis comburit, hominemque firmat ac roborat. Quæ ratione ignis, quod accipit, non relinquit, nisi spiritum: ideo metalla eum sustinent, maxime aurum, cuius pondus igne non minuitur: in quo apte Spiritus Sancti proprietates representantur, atque delineantur.* Iansenius, *Opponit Ioannes Spiritum Sanctum & ignem, aqua in qua baptizabat: significans Christi Baptismum tanto esse excellentiorem, puriorem, efficaciorum suo Baptismo, quanto Spiritus Sanctus excellentior est, & purior aqua sensibili, quæ uero, ignis aqua efficacior est. Per ignem a. hic intelligitur ipse Spiritus: totum namque, hominem immutat, sordes peccatorum exurit, tenebras fugat, & ad uirtutis opera, & promouendæ Dei gloriam ardentis prorsus homines reddit, & inuictos.* Barradas, *Paucis hæc uerba sic expono. Opponit Ioannes aqua ignem, Dixerat, Ego baptizo uos in aqua de Christo a. Ipse, inquit, baptizabit uos Spiritu Sancto & igni: quasi dicat: ego aqua frigida, & nihil efficacitatis ad remittenda peccata habente uos abluo: at Christus, Spiritus Sancti flammis, ardente aqua, plurimumque efficacitatis habente uos baptizabit. Ipse uos baptizabit Spiritu Sancto, & igni eiusdem Spiritus: id est, baptizabit uos Spiritu S. qui ignis est: uel igne Spiritus Sancti, quo animi uestri, ab omni uirtutum rubigine, ac sorde perpurgantur, lucem recipient nouam, & ad præclara opera inflammabuntur. Num in baptismo Christi Spiritus Sancti ignis semper operatur. Didacus Stella in 2. Luca: *Ceterum, id quod ait Ioannes, Christum baptizaturum in Spiritu Sancto, & igne: intelligendum est, quod baptizauit per suos discipulos: nam in Euangelio Ioannis scriptum est, quod Iesus non baptizabat, sed discipuli eius. Obserua autem, quod Baptisma Christi, sit in aqua, & Spiritu Sancto (ut ipse dixit Nicodemo, nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto) noluit tamen Ioannes dicere in Spiritu Sancto & aqua, sed in Spiritu Sancto & igne, quia intendebat assignare differentiam sui baptismi, qui fiebat in aqua, à baptismo Christi, & excellentiam baptismi Christi: idcirco non nominauit elementum aqua in quo fiebat. Vnde ignem non sumit pro igne materiali, sed pro igne intelligit Spiritum Sanctum, qui mentem in flammam: sicque coniunctio, Et, tenetur expositiua.**

VI. Fuere tamen, qui hunc ignem disparatum uoluerint à Spiritu. Atque ex his nonnulli, afflictiones huius uitæ dixerunt. *Quidam recentiores inquit, Toletus in 3. Lucae. hunc ignem interpretantur tribulationes, & afflictiones: eas maxime, quas in Ecclesia primitiua suos fideles pati Christus permisit, quasi eos in igne baptizans.* Sed ipse Toletus omnibus aliam præfert, quæ diem postremi iudicij, atque adeo ignem æternum dicit. *Quasi diceret, Christi est baptizare Spiritu Sancto, & baptizare etiam igni. Baptizabit Spiritu Sancto in hoc saculo eos, qui in ipsum crediderint, quos uita antea cæta mala pœnitentia: malos autem & incredulos, qui suis uoluerint inherere uitiis, baptizabit igne gehenna in altero saculo. Quibus uerbis duos Christi aduentus, & duo eius officia indicat Ioannes: Redemptor enim est, & Iudex: & Redemptoris officium in priori aduentu: Iudicis uero in posteriori exercet: in illo baptizabit Spiritu Sancto uenientes ad se, eumque recipientes: in posteriori male operantes æterno puniet igne. Hæc ille in commentario: in annotatione autem hanc sibi omnium accomodatissimam uisam esse, tum multitudine grauium Doctorum, qui in ea sunt, tum propter contextum antecedentium uerborum, & sequentium.*

VII. Denique, pauci omnino sunt etiam Papistarum, qui de Purgatorio explicarint. Imo, nullus omnino de Purgatorio determinat: ut non etiam aliter: & quidem ex æquo. Anselmus, *Remittendo peccata in Baptismo, & postea in igne, scilicet in confirmatione. Vel designantur hæc duo genera purgationum: alterum in aqua: ubi originalia & actualia condonantur per Spiritum, alterum uero, quando aliqua post Baptismum subrepat macula, quæ uel igne pœnitentia, uel alicuius mundana persecutionis, uel denique igne purgatorio, si quæ leuis macula est residua, purgatur.* Gorranus, *id est, Spiritu Sancto, qui est ignis, uel Spiritu Sancto in presenti, & igni Purgatorij in Inferno, si quid post Baptismum contrahatur.* Carthusianus, recitatis alijs expositionibus: *Alij per ignem, inquit, intelligunt Purgatorij pœnam, in quo post uitam præsentem lanætur, atque purgantur, qui cum reatu decedunt.* Bellarm. cap. 3. de Baptismo, *Potest autem ille ignis uel significare linguas igneas, quæ descenderunt in Apostolos in die Pentecostes; uel ignem Purgatorij: uel etiam ignem diuini iudicij: uel denique, ignem tribulationis in hac uita.* Emmanuel Sa, has Interpretum sententias refert, nec ullam respuit.

VIII. Hæc oportuit notari. Enim uero quid sperare potuerunt Peltanus & Vigor, se confecturos in tanta, tam uehementer disputata controuersia, hoc tam ambiguo loco? Et quidem ita ambiguo, ut paucissimi sint ij qui Purgatorij meminerint? Nam, ut eos mittam, quos nominauimus, certe neque Thomas meminit in 3. p. Summæ, q. 66. artic. 3. sed Spiritus Sancti, tribulationis, & iudicij. Non Alphonsus de Castro, hæresi 2. de Baptismo: sed tantum Spiritus, & iudicij: non Archang. Rubcus, in 4. sent. dist. 3. sed tribulationis, iudicij, linguarum ignearum: non Caietanus, commentariis in hunc locum, sed tribulationum, & linguarum ignearum. Sic omnino necesse est rem ad paucos redire: & hos quidem incertos, neque in hanc partem certi quicquam definites.

IX. Atqui, inquit, Hieronymus interpretatur de Purgatorio, & Basilius, & Beda, & Origenes. Imo, inquam, non Origenes. Attende verba ex illa in Hieremiam homilia 13. Forſitan & Ieſus baptizat Spiritu Sancto & igne: non quia eundem in Spiritu Sancto atque igne baptizat, ſed quo Sanctus baptizat Spiritu Sancto: & is qui poſt fidem & magiſterium Dei, rurſum ad ſclera conuerſus eſt, cruciatu purgetur incendio. Beatus qui lauacrum accepit Spiritu Sancto, & ignis lauacro non indiget. Miſerabilis autem; & omni ſletu dignus, qui poſt lauacrum ſpiritus, baptizatus eſt igni. Nempe: ſomniabat Origenes, omnes etiam ſcleratiſſimos purgandos tandem igne illo futuri iudicij. Quid ergo mirum, hunc interpretatum de eo iudicio: quum etiam alios audierimus, qui tamen ab eo ſomnio abſuerunt? Atqui hic ignis iudicij non eſt idem ignis Purgatorij.

X. Non etiam Baſilius. Teſtem habeo Toletum: qui primam expoſitionem aſſignans igni gehennæ: quo Chriſtus iudex viuorum & mortuorum in altero ſeculo punit incredulos, & malos, præſertim in ſuo ſecundo aduentu, quando omnes tales igni æterno, & anima & corpore adiudicabit: *Hunc ignem*, inquit, ſic interpretatur Baſilius, libro quinto contra Eunomium, & in Commentario in Iſaiam, capite quarto: Et vero hoc ipſo, c. 45. βαπτίζεν ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρὶ. τὸ πνεῦμα ἁγίον ἔστιν ἡ χάρις τοῦ θεοῦ, καὶ τὸ πνεῦμα ἁγίον ἐστὶν ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ, καὶ τὸ πνεῦμα ἁγίον ἐστὶν ἡ ἐκείνου τοῦ θεοῦ ἡ δύναμις. Ignis Baptizatio dicitur, explorationem in iudicio. Enimvero, quid rationis afferri queat, ut *πνεῦμα ἁγίον* interpretetur Purgatorium? Aut quo experimento docebit quiſquam, eum morem fuiſſe Patrum? At contra Eunon, βαπτίζεν Χριστὸς ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρὶ. τὸ πνεῦμα ἁγίον ἐστὶν ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ, καὶ τὸ πνεῦμα ἁγίον ἐστὶν ἡ ἐκείνου τοῦ θεοῦ ἡ δύναμις, Baptizat Chriſtus in Spiritu Sancto ſanctificatione dignos. Indignos vero ad ignem dimittit: alienos à bono, malo tradens.

XI. Hieronymus ſuper eſt. Nam, Beda non eſt tanti. Ipſe vos baptizabit in Spiritu Sancto, & igne. Siue, quia ignis eſt Spiritus Sanctus, ut Acta Apoſtolorum docent: quo deſcendente ſedit quaſi ignis, ſuper ſingulos credentium, & impletus eſt ſermo Domini, dicentis, Ignem veni mittere ſuper terram, & quam volo ut ardeat: Siue quia in præſenti, Spiritu baptizatur: & in futuro, igne. Apoſtolo quoque huic ſententia congruente: Vniſcuiuſque opus quale ſit, ignis probabit. Hactenus ille: Cur de Purgatorio? An, quia baptizandos dicit in futuro igne? Recte: ſi nihil futurum ſit præter Purgatorium. Sed, ſi futurum eſt etiam iudicium illud in poſteriori aduentu Chriſti, ut loquebatur Toletus: quid cauſæ quominus de eo iudicio loquutum dicamus Hieronymum? Nimirum, inquit Pelanus, hoc ipſum explicat citato illo loco ex prior. ad Corin. 3. qui locus pertinet ad Purgatorium. Aſt ego contra, eū locum non pertinere ad Purgatorium dico, quod eum de futuro iudicio Hieronymus interpretetur. Vter viciat? Sed hoc paulo poſt ſumus viſuri.

XII. Enimvero contextum quorſum obijcit Pelanus? Audito contra Toletum, qui primam illam expoſitionem, quæ ignem gehennæ dixit, omnium commodiſſimam pronuntiat, tum multitudine grauium doctorum, qui in ea ſunt, tum propter contextum antecedentium verborum, & ſequentium. Antecedentium quidem, quia Ioannes paulo ante huius ignis meminerat: Arbor, inquit, non faciens fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur: loquitur enim de præſenti, quaſi iam iam veniat is, qui exciſurus eſt, & in ignem miſſurus. Sequentium vero, quia ſtatim dicit, paleas comburet igni inextinguibili. Cū hæc ſint coniuncta, & conſequentia ad eundem profecto ignem referenda eſſe videntur, & amphibologia cauenda eſt in verbis, quantum fieri poteſt. Audito Alphonſum de Caſtro, hæreſi prima, de Baptiſmo, Hæc expoſitio de Baptiſmo ignis pro tempore futuro, ſatis apparet eſſe litera germana, per id quod immediate ſubiungit: Cuius ventilabrum in manu ſua: & permundabit aream ſuam, & congregabit triticum in horreum ſuum, paleas autem comburet ignis inextinguibili. Ex quibus verbis apparet illum fuiſſe loquutum de igne futuri iudicij. Quis æquum dicat præponderare vnum Pelanum duobus Toletum & Alphonſo?

XIII. Sed enim, cur Pelano fauet contextus? Agitur, inquit, de electis, qui à paleis ſegregantur, & repurgantur, repurgatique in cœleſti horreo reconduntur. Nam, etſi palcatum nomine reprobi delignantur, hoc tamen non impedit, quominus peccata illa quæ Apoſtolus per lignum, ſcœnum, & ſtipulam inſinuat, paleas quoque appellare liceat. Segregat hæc enim ignis à tritico, ut ſcœriam ab auro.

XIV. Atqui inquam, hæc ipſa verba Interpretes referunt ad vltimum iudicium: & purgari aream haud aliter quam ſeparari bonos à malis: id eſt, non perſonas à peccatis, ut vult Pelanus, ſed perſonas à perſonis. Irenæus, lib. 4. c. 56. Non agnoſcentes, neque intelligere volentes, quoniam duos aduentus eius omnes annuntiauerunt Propheta: vnum quidem in quo homo in plaga factus eſt: Secundum autem, in quo ſuper nubes veniet, ſuperducens diem, qua eſt ſicut clibanus ardens, & percutiens terram verbo oris ſui, & ſpiritu per labia ſua interficiens impios, & ventilabrum in manu habens, & emundans aream ſuam, & triticum quidem in horreum colligens, comburens autem paleas in igne inextinguibili. Ilidorus Peluſiota, lib. 1. Epit. 6. Ventilabrum vocabulo iuſtum iudicium appellat: ἡ δὲ ἐκείνη τὴν πρὸς φθόρον ἐξέρχεται, τὰς ἀρετὰς ἀφαιρῶν, καὶ πάντα ἀνάμα ἀμαρτίας ἐπιζωοποιεῖ ἐν πνεύματι ἁγίῳ, καὶ τὸ πνεῦμα ἁγίον ἐστὶν ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ, καὶ τὸ πνεῦμα ἁγίον ἐστὶν ἡ ἐκείνου τοῦ θεοῦ ἡ δύναμις, καὶ τὸ πνεῦμα ἁγίον ἐστὶν ἡ ἐκείνου τοῦ θεοῦ ἡ χάρις. Quod quidem eum, qui cuique artus ſit gradum diſtinguens ac deſiniens, paleares quidem, ut ita dicam, ac diſſolutos homines, quique ad omnem peccati ventum huc illucque iactantur, flammis addidit: eos autem qui operum puritate ac penitentia fructibus abundauerunt, in horreum congregari iuſtus Iudex ait, hoc eſt, piis, ſeque dignis operariis, atque agricolis, congruens domicilium. Theophylactus, καὶ διὰ τὴν ἀρετὴν τῶν ἀλων ἀνὰ τὴν ἐκείνην τὴν ἀρετὴν ἀφαιρῶν, καὶ πάντα ἀνάμα ἀμαρτίας ἐπιζωοποιεῖ ἐν πνεύματι ἁγίῳ, καὶ τὸ πνεῦμα ἁγίον ἐστὶν ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ, καὶ τὸ πνεῦμα ἁγίον ἐστὶν ἡ ἐκείνου τοῦ θεοῦ ἡ δύναμις, καὶ τὸ πνεῦμα ἁγίον ἐστὶν ἡ ἐκείνου τοῦ θεοῦ ἡ χάρις. Et purgabit aream ſuam: id eſt, Eccleſiam: que multos quidem habet baptizatos: tanquam in area vniuerſam meſſem: ſed in iis, alij ſunt palea, quicunq; leues, & veniunt iniquitatis agitati: alij, triticum, quicunq; etiam alijs proſunt, aluntq; per doctrinam & opera.

XV. Quid Anſelmum dicam: & Lyranum, & Cathuſianum; Irenæo conſentit Caietanus, Non ſufficit Ioanni prædicare Chriſti officium ſecundum primum aduentum: ſed prædicat etiam officium eius in ſecundo aduentu, ad ſimi-

litudinem ventilantis triticum in area, ſecernendo triticum à palea, & triticum in horreum congregantis, paleas autem comburentis. Vbi manifeſte deſcribitur officium Chriſti iudicarium: tunc enim iuſtos ſeparabit ab iniuſtis: & illos quidem congregabit in vitæ æternæ horreum, iniuſtos autem tradet igni inextinguibili. Toletus, Ventilabro ſua iudicaria poteſtatis bonos diſcernet à malis, illoſque in æternam requiem ſecum conducet: hos vero æterno & nunquam extinguento igni adiudicabit. Salmero, Audis illic ventilabrum eſſe in manu Chriſti, ſcilicet iudicij diſcuſſionem, qua veluti ventilabro quodam diſcernentur, ac ſeparabuntur mali à bonis, ut ab ouibus hædi, à frumento zizania, à tritico palea. Paulo poſt, Simul aduerte, Eccleſiam comparari area, in qua vtrumque eſt ſimul, & granum & palea, qua inter ſe ita admixta videntur, ut Eccleſia ex bonis ac malis conſtet, vſq; ad diem iudicij, in quo, accepto ventilabro, ab ſe inuicem diſcernentur.

XVI. Et cur ſibi vult ſoli fidem haberi Pelanus? Imo, qua confidentia auſus eſt, ab omnium cum veterum, tum recentium tramite recedere? Etſi iuquit, palearum nomine reprobi deſignantur, nihil obſtat, quominus peccata appellare liceat. Quid hoc eſt, inquam? Enimvero olim quidam dicebant, niuem poſſe appellari nigram: Et ſic ſolent Sophiſta impotenter nomina ſulque deque verſare: quaſi ſuæ legis eſſent. Verum, hæc audacia nulla inquam fuit demonſtratio. Si paleæ ſunt hoc loco peccata, & hæc purganda dicuntur in purgatorio, quis erit ignis inextinguibilis, in quo paleæ comburi dicuntur? Nam purgatorius ille non ſemper ardet: ſed & quotidie extinguitur in iis, qui ſinguntur euolare: & tandem extinguedus eſt penitus, ſaltem in die iudicij.

XVII. Imo, inquit, ipſe quoque purgatorius ignis ſecundum ſe inextinguibilis eſt, ut quo ſecundum ſpeciem idem cum infernali exiſtat: dicitur autem inextinguibilis, quia iuſtos non ſemper punit.

XVIII. Optime: ſic enim catachreſis, catachreſi cumulatur: & audacia proficit in deterius: quid n. iuuat cum modestia eſſe impudentem? Sed primum oblitus Pelanus eſt, nondum eſſe plane conſtitutum inter ſuos, id quod nunc ponit, eiſdem ſpeciei eſſe ignem vtrumque Purgatorij & Gehennæ. Tum ſi eſſet; quid habet quo impugnet, ſi quis dicat, ignem gehennæ inextinguibilem, non per ſe, ſed quia nunquam deſinit comburendi? Nam, ea natura eſt ignis elementaris.

XIX. Denique obſiſtunt interpretes, Theophylactus Ἄσβεστον ἐστὶ τὸ πῦρ ἐν αἰῶνι, ὡς τὸ φλῶγαρ ὁ Ὠραῖος, λέγων ὅτι τὸ πῦρ τὸ καλῶς ἐστὶν, inextinguibilis eſt ignis ille: itaq; nugatur Origenes, dicens, futurum aliquem finem pœnarum. Anſelmus, Comburet igne infernali. Lyranus: pœna infernali ſenſibili, Thomas in Cathena, Ignis autem inextinguibilis dicitur pœna æterna damnationis: ſiue quod, quos ſemel ſuſcepit, nunquam extinguit: ſed ſemper cruciat: ſiue ad differentiam ignis Purgatorij, qui ad tempus accenditur, & extinguitur. Cathuſianus, Id eſt, flamma & pœna infernali nunquam ceſſante: per quod damnatur error dicentium pœnas inferni, tandem poſt longa ſpatia terminari. Gorranus, Paleas autem, id eſt, malos, leues per ſuperbiam, pallidos per inuidiam, fragiles per iracundiam, aridos per auaritiam, infructuoſos per acidiã, viles per carnalem concupiſcentiam, comburet igni inextinguibili dupliciter: & paſſivo, quia non extinguetur: & actiue, quia non extinguet, id eſt, non occidet & comburet. Ecce, damnatio iuſta quia paleas: acerba, quia comburet igni: perpetua, quia inextinguibili. Stella in Lucam, Ioannes ignem inextinguibilem dixit, quia nunquam extinguetur ſed vſq; in ſeculum ſeculi ardebit crucians damnatos. Caietanus, Nota inextinguibilis, contra negantes ſupplicia inuſtorum æterna: ignis n. inextinguibilis æternus eſt. Franciſcus Lucas, Ἄσβεστον inextincto, hoc eſt, æterno. Plus ſignificatur, quam vox ſonet: igni, qui non tantum extingui non poteſt, verum, ne extinguat quidem vnumquam, ſed perpetuo urat & affligat, quos ſemel acceperit. Itaq; inextinguibilem intelligit ignem, non in ſe tantum ſed & in iis qui illi adiudicantur, hoc eſt, æterno, abſq; ceſſatione illos cruciantem. Quare hoc loco reſellitur eorum hæreſis, qui docuerunt reproborum pœnam non eſſe perpetuã. Salmero, Ignem vocat inextinguibilem, non ſolum, quo errorem Origenis tollat, terminum pœnis inferni ponentem: ſed differentiam etiam ignis purgantis.

XX. Potuitne conſtantius reſutari Pelanus; Ignem voluit eſſe Purgatorium: iſti omnes infernales. Voluit extingui quidem non poſſe per ſe, ſed tamen in iis quos cruciat; at iſti neutro modo: nam, & ita diſerte pronuntiauit Franciſcus Lucas: alij autem ſignificauerunt, qui dixerunt, in eo cruciari in æternum eos quos ſemel apprehenderit. Et, qui eo reſutari Origenem. Nam certe à pœnis Purgatorij temporalibus, nulla aduerſus Origenem demonſtratio eſſe poteſt. Denique, quid eos cenſet Pelanus animi habuiſſe, qui inextinguibilem dictum voluit ad differentiam Purgatorij? Sic eſt Pelanus nouus Iſmael manus eius contra omnes, & manus omnium contra eum.

XXI. Reſumit tamen animos: & Licet per paleas, inquit, ſimpliciter accipiamus homines caritate vacuos, ut vſitatus accipit ſoler, adhuc quæ de Purgatorij ratione hic allata ſunt, non inſirmitur. Patres enim, qui locum hunc ad Purgatorium referunt, non faciunt vim in permundatione tritici, aut palearum exuſtione, ſed in Baptiſmo ignis.

XXII. Ego vero, quid hoc ſibi velit, non video. Vim faciunt in Baptiſmo ignis: ergo, etſi paleæ ſint viri caritate vacui, non inſirmitur ratio Purgatorij. Diuinet Oedipus conſequentiæ vim. Niſi forte velit paleas iſtas, ita tamen permundationem tritici, nihil ad eum ignis Baptiſmum pertinere. Atqui, primum meminiffe debuit, non à nobis ortam eſſe obiectionem: ſed à ſeipſo argumentum propoſitum, ut confirmaret, in Baptiſmo ignis agi de purgatione peccatorum. Itaque, hoc ſaltem conſectum eſt, improuide diſputalle, nec obtinuiſſe quod voluit. Deinde, non pertinere hæc paleas, atque hanc mundationem ad ignis Baptiſmum, primus dixit, ſolus dixit Pelanus: alij omnes contradixerunt.

XXIII. Hactenus primum argumentum: in quo peculiaris fuit audacia Pelani, & Vigoris. Nunc crimen erit latius patens in locis ex Eſaie quarto, ac Malachiæ 3. quibus abutuntur Pelanus, Vigor, Feuarden-tius, Alphonſus de Caſtro, Bellarminus, Panigarolla, Bulengerus, Thyraus, Coſterus: ut omnino appareat magnam ſp̄e repoſuiſſe in iis locis: ergo attendamus. Recitat locos Pelanus; Fauet Purgatorio, inquit, & illud Eſaia quoque, Si abluerit Dominus ſordes filiarum Sion, & ſanguinem Hieruſalem lauerit de medio eius in ſpiritu iudicij, & ſpiritu ardoris, vel incendij. Et illud rurſum Propheta Malachiæ, Ecce venit Dominus exercituum, & quis poterit cognoscere diem aduentus eius? & quis ſtabit ad audiendum eum? Ipſe enim quaſi

vel etiamnum detinentur in Purgatorio: huc enim tria concurrunt, tenebra, ira, & confusio, siue è tenebris in lucem euerfio.

XXXVI. Supponitur ergo necessario intelligendos, vel eos qui in Limbo, vel qui in Tartaro, vel qui in Purgatorio. Atqui hoc fallum. Quia sapienter sunt ij, qui super terram, & in viuis. Nam, Propheta per prophetopocam consolatur Ecclesiam grauissime afflictam, spe certissimi à Deo auxilij. In quo consentiunt omnes interpretes. Hieronymus: *Videtur mihi innoxia literam Hierusalem contra Babylonem, & ceteras gentes loqui, quasi si- bi insultauerant. Ne latet in ruina mea: quia, Domino miserante, confurgam: postquam sedero in captiuitate, educet me ille de tenebris, & erit lux mea. Iram Domini sustinebo: quia me scio meruisse quod passa sum: donec uideatur de gentibus, & fiat iudicium meum. Noui quippe, quod me sit educurus in lucem, & uidebo iustitiam eius. & respiciet inimica mea Babylon, & cetera gentes in circuitu, & operietur confusione, qua nunc dicit insultans, Vbi est Dominus Deus tuus? Oculi mei videbunt eam, & non longo post tempore: sed nunc, & in presentiarum conculcatam, quasi lutum palearum.* Theodoretus: *Nunc iram Dei sustinebo, quia peccavi contra eum, cognosco enim ultionis aequitatem, cum peccati magnitudinem considero. Sed tamen exspecto iustum iudicium, aduersus eos qui bellum intulerunt: etsi enim ego pœnas persolui de his qua deliqui, tamen illi iniuste contra me uoluntate & sententia. Etsi non iniuste ab eo condemnatus sum, at contra illos iura per multa habeo: & ea de causa diuinam sententiam exspecto, quando hanc latam uidebo, & illorum seruitute liberata ero: uidebit inimica mea me.*

XXXVII. Rupertus prolixior: *Manifeste hac uerba sunt consentis, & sperantis, & prolata sunt per Prophetam in persona tribus Iuda, siue Hierusalem, qua in Babylonem ducenda erat captiua, translatis prius in Assyrios decem tribubus, contra quas præcedens deprompta est sententia. Et post: Sic omnino futurum erat, & sic factum est, ut hac uerba prophetica futurum esse pronuntiabant. Datis namque sententiis, & decem tribubus in Assyrios, filios autem Iuda in Babylonem ductis, illa captiuitas ad Dominum per penitentiam non asperxit: hac autem ad Dominum asperxit, & exspectauit Dominum saluatorem suum: & audiuit eam Deus suus. Post. Quia ueris eo, quod ait, cum sedero in tenebris, Dominus lux mea est: Vbi namque filij Iuda captiuitatis & maroris tenebras subierunt, humiles & contemptibiles facti in conspectu Babyloniorum, ecce Dominus lux eorum fuit, lux illuminans lucernam per gratiam propheticam, quam poneret super candelabrum, ut luceret omnibus: & regi Nabucodonosor, & omnibus, qui in regno ipsius erant: aduersariis quidem eorum ad confusorem & opprobrium, ipsi autem ad consolationem & gaudium. Iterum: Hoc iam si ri- tunc ceptum est, cum & uera res educti sunt de camino ignis, & Daniel de lacu leonum, uidentibus gloriam eorum, imo Dei per eos, Babylonis: & confusio- ne operis, qui illos accusauerunt. Peractum est autem, quando Babylon à Persis & Mediis subuersa, uidit per alios solui captiuitatem, & reuificari Hierusalem, quam succendat igni. Lyranus: Post populi increpationem, hic ultimo Prop- pheta redit ad eius consolationem: primo denuntiatio captiuitatis terminationem: secundo post terminum Dei consolationem. Ne lateris, tu Babylon, de captiuitate Iuda: quia cecidi, in manibus tuis: confurgam, per Cyrum liberanda: hoc enim non potest intelligi de captiuitate decem tribuum, qua non redijt: cum sedero, id est, postquam fuero in tribulatione captiuitatis: Dominus lux mea est, asserens mihi laetitiam. Iram Domini, id est, ab eo inflatam mihi, portabo patienter. Donc causam: contra Babylonem.*

XXXVIII. Manifesta nunc res est. Concedo, non loqui Prophetam de iis qui in Limbo: qui nulli erant. Concedo, non loqui de iis qui in Inferno, quia nulla illis spes relicta: sed nego sequi; Ergo de iis qui in Purgatorio: nam, cum hi nulli sint; tum uero supersunt, qui in uiuis: ad quod hæc spes, hæc consolatio pertinebat. Non enim, opinor, mortui liberandi erant captiuitate Babylonica. Et uero, inepti sunt in argumentando Papistæ: qui nulla, vel uera, vel uerisimili, imo ne falsa quidem ratione docent, aut nullos esse uiuos, aut ad eos ista referri posse: adeo est illis infirma ratiocinatio.

XXXIX. Sed Hieronymus, aiunt, & Glossa interpretantur de Purgatorio. Imo, utrumque fallum. Sola Lyrani moralitas habet: *Iram Domini portabo, id est, pœnam temporalem, hic, vel in Purgatorio.* Sed præter Lyrani personam: quid uirum est in allegoria? Nam sensum literalem ipse professus est esse alium: ergo, in quibus nos, & Prophetæ mentem.

XL. Sed & Hieronymus, post explicatum sensum literalem, Nunc, inquit, ueniamus ad intelligentiam spirituale. Et tamen ne hic quidem uel una literula Purgatorij memor: prolixè animæ peccatricis penitentiam describit: *Videtur, inquit, mihi, omnis anima Hierusalem, in qua adificatum fuit templum Domini, & uisio pacis, & notitia Seruaturarum, & postea superata à peccatis, aucta est, in captiuitatem, tormentisque tradita, dicere contra Babylonem, id est, confusorem huius mundi, aduersus contrariam fortitudinem, qua huic mundo præsidet: Noli insultare mihi inimica mea, quia cecidi: resurgam: Dominus enim alleuat elisos: & loquitur per Prophetam, Nunquid, qui cadit non resurget? Et nolo mortem peccatoris: tantum ut reuertatur, & uiuat. Et in eam rem alia multa. Hinc in Glossa ordinaria, transumpta allegoria, & contracta pauciora: sed Purgatorij, nec nomen adscriptum, nec res descripta: nihil enim est, quod non sit congruedictum, & de afflictionibus huius uitæ & de penitentia, quam nullam esse in Purgatorio fatentur Papistæ.*

CAP. VI.

De uariis gradibus pœnae: de reddenda ratione uerbi otiosi: de potestate mittendi in gehennam, de multis & paucis plagis.

Hactenus loci fuerunt ex ueteri Testamento, de pœna post hanc uitam. Nunc ex Nouo: ubi sunt hi faciliores: ac, si Pelanus uident non male, minus euidentes. Ex Matthæi. *Dicitur est antiquis, Non occides: qui autem occiderit, reus erit iudicio. Ego autem dico uobis, quia omnis qui irascitur fratri suo, reus est, temere, uel citra iustam causam, reus erit iudicio. Qui autem dixerit fratri suo Racha, reus erit consilio: qui autem dixerit, Fatha, reus erit gehennæ ignis.*

Tom. III.

II. Hinc philosophantur in hunc modum Bellarminus, & Pelanus. Primo, agi de pœna iniungenda in foro Dei. Secundo, distingui tria genera peccatorum, & pœnarum: ast æternam damnatorum solum tribui tertio generi peccatorum, id est criminibus: aliis autem, utpote leuioribus peccatis, pœnas leuiores, ac pròinde temporales. Cum ergo in altero seculo primus & secundus itæ gradus æterno supplicio non vindicentur, certum relinquitur, alio supplicij genere ibidem plecti. At nullum post hanc uitam aliud extat, præter Purgatorium. Quare, & hic quoque locus Purgatorij aperte demonstrat.

III. Sed hic locus, ex eoque argumentum huiusmodi, à nobis considerabatur; quum de peccato ueniali disputabatur; huius tomi libro 6. cap. 8. Itaque non erit nunc prolixus labor. Agi de pœna iniungenda in foro Dei, liberaliter concedimus: Distingui tria genera peccatorum, & pœnarum, non agnoscimus: sed gradus potius: quod patet ex ipso contextu: in quo quæcunque peccata nominantur, ad iram pertinent. Vnde & Maldonatus discrete, gradus concedit distingui; non genus, Barradas, non nisi gradus nominat. Sed & Augustinus, libr. 1. de sermone Domini in monte, haud aliter, quam quosdam gradus factos à leuioribus ad grauiora, donec ad gehennam ignis ueniretur. Non enim reatus ipse habet gradus, nisi gradatim etiam peccata commemorarentur. Iansenius: *Tres facit gradus peccantium citra homicidium, per iram, & indignationem: & tres item pœnarum gradus.*

IV. Itaque etsi concedamus, intelligi pœnas leuiores; tamen negamus temporales: quia scilicet, etiam æternæ sunt aliæ aliis leuiores: ut patet ex aliis Christi uerbis; asserentis Corazin & Betsaida durius tractandas in ultimo iudicio, quam Tyrum & Sidonem; etsi Tyro & Sidoni in Purgatorio nullus esset locus futurus. Et ex Lucæ 12. ubi seruus non faciens domini sui uoluntatem, dicitur, alius paucioribus, alius pluribus plagis uapulaturus. Carthusianus: *Plagus uapulabit paucis, id est, minoribus subiacebit pœnis: nihilominus æternaliter punietur, si in mortali peccato discessit.* Gorranus: *Inter omnes pœnas mitissima omnium pœna est eorum, qui præter originale, nullum addiderunt: maior postea eorum, qui ex iniquitate peccauerunt: postea eorum qui ex infirmitate, tamen scienter: postea eorum qui ex malitia. Ecce quatuor gradus damnatorum.* Sed hoc paulo post pluribus.

V. Dico igitur hoc nostro loco illos pœnarum gradus esse impares quidem: sed omnes æternos: quod obseruauerunt, & Veteres, Irenæus, Tertullianus, Pelusiotæ, Zacharias Chryzopolitanus: & recentiores etiam Papistæ, Maldonatus, Barradas: quos alias nominatim testes produximus. Confirmatur etiam tribus argumentis. Primo, quia loquitur Christus de ipsa peccatorum culpa: nam irasci, & probrosi uerbis fratrem lædere; peccati culpa est, non uero pœna. At omnis peccati culpa non condonata, inferit pœnam æternam; ut alias propria controuersia disputatum est. Secundo, quia Christus intendat vim legis diuinæ aduersus peccata, longe supra traditionem seniorum. Ideoque minimum gradum peccati, eadem pœna dignum esse, qua pœna dignum illi censentur maximum: *Audistis dictum fuisse, Non occides: quisquis autem occiderit, tenebitur iudicio. Ego uero dico uobis, quicumque irascitur fratri suo temere, tenebitur iudicio. Atqui, nullius hominis iudicio, homicidium dignum est existimatum minima aliqua, aut leuicula pœna, sed grauissima. Tertio, quia concludens Christus, iubet quemque reconciliari fratri, ne tradatur iudici, indeque mittatur in carcerem, unde non sit exiturus, nisi persoluto ultimo quadrante, id est, nunquam, ut paulo post ostensum imus. Vbi manifestum, alludi ad primum gradum, antea expressum, quem dignum dixit iudicio: unde post, ne tradat te iudici.*

VI. Bellarminus ad secundum argumentum respondet: priore loco, id est, quum dicitur, qui occiderit dignus esse iudicio, intelligi iudicium humanum, & temporale, quo homicidia multabantur morte temporali: ne que legem ueterem aliam mortem esse comminatam homicidis, ut patet Exodi 21.

VII. Sed hoc durum est. Nam statim ira dicitur digna iudicio: & omnes consentiunt, significari diuinum. Luliser ergo Christus periculosa ambiguitate. Præterea, apud Thomam iu Cathena, *Augustinus contra Faustum. Pene enim omnia, qua non uult uel præcepit Dominus, ubi adiungebat, Ego autem dico uobis, inueniuntur & in illis ueteribus libris: sed quod non intelligebant homicidium, nisi peremptionem corporis humani, aperuit Dominus omnem iniquum motum ad nocendum fratri in homicidij genere deputari.* Vnde pater, mentem Christi hanc esse, ut doceret apud Deum uere homicidiam esse eum, qui fratri suo temere irascitur. Atqui homicidium, Deo iudice, non puniri æterna morte absurdum est, & alienum ab auribus Christianis.

VIII. Nullam à lege ueteri mortem iudici præter corporalem, fallum est: scimus enim pronunciatum, Male dictum esse, qui non permaneret in omnibus quæ erant scripta in libro legis. In capite autem 21. Exodi, non recensentur pœnæ legis diuinæ: sed iustitiæ humanæ exercendæ in reos criminum. Itaque initium eius capitis: *Hæc sunt dicitur iudicia: nimirum, ut exponit Lyranus, & Sa, Iudicialia præcepta: nempe, quæ obtinere debebant in foro humano, ubi iudicia erant exercenda. Nihil autem obstat quominus peccatoribus pœnæ sint à iudicio humano infligendæ: & aliæ tamen à Deo. Nam & id fit hodie: neque enim uel Papistæ credunt, furem à magistratu suspensum, propterea nihil à Deo iudice pati.*

IX. Alium ex Matthæi 12. Bunderius profert. Confirmat, inquit, nostram sententiam & illud Saluatoris: *De omni uerbo otioso, quod loquuti fuerint homines, reddent rationem in die iudicij.* Quis ille dies est iudicij? Vtique, qui post mortem uenturus est; dicente Apostolo: *Statim est hominibus semel mori: & post iudicium.* In illa itaque die post mortem dabunt homines rationem, potissime de illis pro quibus reprehensibiles fuerant, atque culpabiles, quibus & pœna debetur expianda, non nisi Purgatorij loco.

X. Sed Sophista concludit, quæ non probat. Nam in antecedente, ubi Purgatorium est: Concedo, statim à morte esse Dei iudicium particulare. In eo iudicio reddere quenque rationem eorum, quæ gesserit in corpore. Sed in eodem iudicio nemini pœnam assignari æternam: hoc uero non ego tantum nego, sed ne Papistæ quidem credo docere: qui morientibus in peccato mortali: nullum statuerunt Purgatorium. Atqui nisi supponas in iudicio illo particulari nullas infligi pœnas æternas, ineptum est Bunderij argumentum.

Bbb 3

XI. Et.

Et Papistæ ipsi firmant, non omnes puniri: non enim saltem reccens baptizatos: non eos enim, quibus Christus declarauit dimissa esse peccata. Et vero mutauit argumentum Stapletonus: subito pro purgatiua iustitia, siue, vt nos loquebamur, correctiua, substituens punitionem. Atqui, non vt punitionem, sic correctionem, verum est, non semper fieri in hac vita. Imo contra certissimum, quocumque tandem modo faciendâ sit, aut nunquam fieri, aut fieri in hac vita: nimirum, quia nihil inquinatum ingreditur in Hierusalem cœlestem: est autem verè inquinatus, quisquis à peccato non est purgatus per correctionem: quia tum verè peccatum in eo manet.

XXXIX. Petrus in eam rem disertus: *Tempus est, inquit, vt incipiat iudicium à domo Dei. Quodnam tempus? Nempe huius vitæ. Vnde Lorinus: Vltima ratio ad persuadendam in aduersis patientiam: quia in presenti vita dominus exercet Deus, ac purgat. Et eo sensu Paulus, ad Rom. 8. nominabat nos per hanc vitam & variâ uariâ passionibus huius temporis. Et Petrus 1. c. 4. dicitur: *Quia in presenti vita non est salus, nisi qui non est inquinatus, qui non est peccator.* Paululus nunc dolore affecti in variis tentationibus. Neque vnquam videas fidelium afflictiones in Scripturis differri in futurum seculum.*

XXX. Bellarminus c. 14. lib. 1. de Purgatorio, arguit ex 6. ad Hebræos. *Impossibile est eos, qui semel sunt illuminati, id est baptizati, iterum renouari ad penitentiam, nimirum baptismalem. Et 10. Voluntariè peccantibus nobis acceptam notitiam veritatis, id est, illuminationem Baptismi, non relinquuntur post peccatum, sed terribilis expectatio iudicij, & ignis amulatio qua consumptura est aduersarios. Negat hoc igne significari solum ignem gehennæ: quia sequeretur, omnes peccantes post Baptismum, necessario damnandos. Intelligi ergo ignem siue gehennæ, siue Purgatorij: in hunc sensum, Peccanti post Baptismum, non relinquitur alius Baptismus, neque aliquod remedium æquiualens, quod mox liberet ab omni pœna, se hinc necessario, aut perpetuus, si homo non conuertatur, aut temporalis, si conuertatur, nisi afflictionis ignis voluntariè assumptus purgauerit in hac vita.*

XXXI. Atqui nego agi à Paulo de quomodocumque peccante post Baptismum. Sed de quibusdam iis qui peccantibus: id est, voluntariè peccantibus: sic enim disertè. Hoc autem quid sit, vnde dicas melius, quâ ab ipso Paulo, qui in seipso naturam descripsit fidelium peccantium? Ad Roman. 7. *Non facio bonum, quod uolo: sed malum, quod nolo, hoc ago.* Enimvero, negare quis potest, eos qui peccant voluntariè, id est, agere malum quod volunt, ommittere bonum, quod agere nolunt? Si ergo fidelium est ita peccare, vt nolint: tamen profecto iis peccare infidelium est. Sed & notandæ circumstantiæ. Non enim dixit Paulus, eos tantum qui temel illuminati fuerint, sed addidit, *si gustauerint donum cœlestis, participes facti fuerint Spiritus Sancti, gustauerintque bonum Dei uerbum, ac uirtutes futuri seculi.* Nimirum, his omnibus si opponas illud, *Voluntariè peccare, habes prope modum plenam descriptionem peccati contra Spiritum Sanctum, Nam hoc modo voluntariè peccare, non potest cogitari, nisi extinctè prius omni motu, qui est à Spiritu Sancto.*

XXXII. Itaque Caluinus ponderabat illud *ἡγοῦσθε ἑαυτοὺς, ὡς ἵστασθε*, vt notaret, *uniuersalem ab Euangelio defectionem, ubi non aliqua in parte Dei offendit peccator, sed eius gratia se penitus abdicat, nempe, intellecta antithesi inter Dei gratiam recentitas à Paulo, & hunc lapsum. Vbi labi dicatur, qui defecit à uerbo Domini, qui lucem eius extinguunt, qui se gustis doni cœlestis priuauit, qui participationem Spiritus deserunt. Hoc autem est in totum Deo renuntiare. Scilicet sicut Oecumenius: *τὰς ἡγοῦσθε ἑαυτοὺς ὡς ἵστασθε ἐν τῷ λόγῳ τοῦ Θεοῦ: quibus hæc omnia amissa sunt.* Et confirmatur ab antecedentibus. Manifestum est enim ex contextu, agi de ijs, qui desererent congregationem: *ἡγοῦσθε ἑαυτοὺς ὡς ἵστασθε ἐν τῷ λόγῳ τοῦ Θεοῦ, ὡς ἵστασθε ἐν τῷ λόγῳ τοῦ Θεοῦ, ὡς ἵστασθε ἐν τῷ λόγῳ τοῦ Θεοῦ.* inquit, *τὸ ἵστασθε ἐν τῷ λόγῳ τοῦ Θεοῦ, ὡς ἵστασθε ἐν τῷ λόγῳ τοῦ Θεοῦ.* Iustinianus, *Ego malim de tota Ecclesia hæc Pauli uerba intelligere, ubi hortetur Hebræos ad retinendam fidem, usque, à cœtu fidelium non recedant. Et prior Caluinus: Monet eos Apostolus, ne aequalis illa ad deserendam Ecclesiam ipsos incitet. Confirmatur item à consequentibus: Quanto putatis grauiore dignus in tuncabitur supplicio, qui Filium Dei conculcauerit, & sanguinem Testamenti per quem fuerat sanctificatus, profanum duxerit, & Spiritum gratia contumelia affecterit?* Nam in his uerbis manifesta illa est antithesis, quam paulo ante Caluinus exprimebat.*

XXXIII. Negamus ergo, eo igni, quem Paulus dixit reliquum, significari vllum temporalem, siue Purgatorium: sed æternum, & hunc tantum. Itaque dictum, *πῦρ ἐστὶν ἐξ ἑαυτοῦ, ἡ δὲ ἰσχυρὸς τοῦ Θεοῦ ἐστὶν ἡ πῦρ*: *Qui deuoraturus est aduersarios.* Quod falsum de igne temporario, qui non ipsos deuorat peccatores: sed tantum deuorat fingitur peccata. Et vero, vt hunc ignem temporarium ponat, cogitur Sophista penitentiam supponere: si, inquit, conuertatur. Atqui hoc contra Paulum, qui impossibile asserit renouari per penitentiam. Nam, quod hanc penitentiam interpretatur baptismalem, et si non solus facit, tamen *ἡγοῦσθε ἑαυτοὺς ὡς ἵστασθε* facit. Nihil enim in eo textu est, quod de Baptismo peculiariter loquatur. Neque hanc tantum, sed etiam alteram addit exceptionem: *inquit, ignis afflictionis voluntariè susceptus, purgauerit in hac vita.* Non certè ex contextu visceribus: sed tantum, quia sic libuit, quæ ratio disputandi omnium est facillima. Magno compendio, si pars soliditas. Atqui eos qui voluntariè peccant, nulla mouet penitentia: ac proinde nulla ab ijs suscipitur afflictio: quia hanc ipsam aduersarij agnoscunt partem penitentia.

CAP. VII.

De aduersario, & carcere, & nouissimo quadrante.

Hi erant faciliores loci. Sed erit nunc longè vehementior contentio de uerbis Domini: ex Matt. 5. & Luc. 12. vtrumque enim locum multo numero Papistæ & prof. runt, & expendunt.

II. Prior habet in hunc modum apud Matthæum: *Estis amici aduersario tuo cito, dum es in uia cum eo, ne quando te tradat aduersarius iudici, & inducat te tradat ministro, & in custodiam coniciaris. Amen dico tibi, nequaquam*

exibis illi, nisi, dum reddideris ultimum quadranssem. Apud Lucam: *Enimvero dum abis cum aduersario tuo ad magistratum, da operam in uia, ut libereris ab eo: ne pertrahat te ad iudicem, & iudex te tradat exactori, & exactor coniciat te in carcerem. Dico tibi, non exhibis illi, nisi, dum reddideris ultimum etiam minimum reddideris.* His uerbis Purgatorium designari probant, partim propria ratiocinatione, partim testimonio Veterum. Vtrumque statim uidero.

III. Sed nunc placet præscriptione vti. Iansenius cap. 40. Concordiæ Euangelicæ: *Neque, hoc loco rectè quis urgere potest Purgatorij probationem: sicut nec ex parabola de conseruo, qui noluit paruum debitum denariorum remittere, cum ipse à Domino suo impetrasset remissionem decem talentorum, qui etiam reclusus dicitur in carcerem, donec redderet uniuersum debitum. Stapletonus, Antidoto in Matth. 5. iubet Caluinum aduertere paucissimos hodie esse, qui hunc locum eo modo exponant. Neque uero ipse in eo vindicando laborat, vt alias soler: quomodo ne Maldonatus quidem. Greg. de Valentia profus omisit. Magno iam disputationis compendio, aduersum eos, à quibus vel in primis urgetur, instat solidissimæ demonstrationis, & manifestissimæ.*

IV. Polygranus, quum transit ad alios nonnullos Scripturæ locos, ex quibus Veteres hæc in re nihil affirmant. Neoterici tamen expergefacti oculatiore nunc studio Scripturas peruestigantes, non indoctè Purgatorium statuerunt: hunc locum primum confessum euemerat. Imo, Stapletonus locis accenset leuioribus, quibus Patres vti sunt paulo alienius. Et Veteres Patres, inquit, hunc locum ad Purgatorium accommodasse, non quod in eo uel solo, uel otiosissimè Purgatorum fabricarent: aut fundaret, sed quod ad dogma hæc receptissimum comprobandum, hæc Scripturam adferrent, tametsi uel obscurior esse, quam uel sola certam fidem faceret, uel etiam alium sensum uerum habere poterat. sicuti multas alias Scripturas in hoc ipso dogmate, alijsque certæ fidei dogmatibus, Patres adferre solent. Et citat, exempli gratia, gladium uersatilem, ex Genesi, & iram emendantem, ex Psalm. 37. & Baptismum in Spiritu & igne, Matthæ. 3. & transitum per ignem & aquam, Psalm. 65. Vnde habemus, vt plurimum laboris in hoc loco elucidando impendant, tum uero, needum futuram manifestam aut certam demonstrationem. Quo securioribus nobis liceat hanc aleam subire.

V. Nunc pergo ad ratiocinationem considerandam. Summam sic concepit Saboreus. Videtur Christus significare, & nobis suadere, quendam esse carcerem temporalem, in quo animæ, hinc demigrantes, includuntur & torquentur pro leuissimis culpis, nec ab hoc carcere purgatorio egrediantur, donec extremum quadrantem persoluerint, id est, quousque pro minutissimis admissis satisfecerint, & lucris pœnam peccato debitam.

VI. Bellarminus, de more prolixior, singulas particulas rimatur uiam, aduersarium, iudicem, tortorem, carcerem, quadrantem. Viam, non bene à Chrylostomo dictam proprie: melius parabolicè, hanc uitam. Aduersarium, non Diabolum, non carnem, non Spiritum, non peccatum, non alterum hominem: sed legem Dei, siue ipsum Deum, siue conscientiam, Iudicem, Christum: Tortorem, siue Ministrum, uel Angelos, uel Dæmones, Carcerem, communi omnium consensu, infernum, in quo multa sint mansiones, aliæ pro damnatis, aliæ pro his qui purgantur. Nouissimum quadrantem, ferè omnibus esse, minuta peccata: sed ambigi de solutione, vtrum fiat in Purgatorio, an in gehenna, an in utroque: sed fieri in Purgatorio uerissimam esse tententiam.

VII. Nobis primo placet, parabolam esse, quæ sub specie litium temporalium, & seueritatis humane, proponat iudicium diuinum, apud quos nos omnes sibi tandem oporteat, & seuerissimè tractari, nisi mature occupauerimus pœnitere. Sed peculiariter tamen agi de uitanda cum proximis contentione: non autem vniuersaliter, de quibuscumque peccatis: quamuis, sine dubio, omnium ratio sit eadem. Caluinus Chrylostomo assensus est, Christum uidelicet admonere, humanitas etiam nobis uile esse, vt mature transigamus cum aduersarijs: quia rixosis sæpè damnoosa sit sua cupiditas: sed addit, non negare, quin similitudo aptè ad Deum transferatur, quod scilicet iudicium absque misericordia sentiet, qui implacabilis fratribus, uel ad extremum contentio uerit. Sed mihi quidem difficile probabitur, nihil esse aliud quam *βίαιος ὁ Θεὸς ἰσχυρὸς*. Non enim is mos Christo, vt non alius ascenderet. Itaque, non tantum aptè transferri in de similitudinem ad Deum, sed etiam hanc esse propriam, & primam Domini mentem, habeo persuasissimum.

VIII. In hæc allegoria, siue etiam exemplo (non enim mera est parabola, ex eo saltem genere, ubi fingatur quæ non fiant) sane uia, hæc uita: esto iudex Christus, siue Deus: ministri: dæmones: carcer, infernus. Sed, aduersarium quid opus alium quenquam dici, quam eum qui paulo ante dictus est, habere aliquid aduersum nos? Et ita censet Peltanus, sed & Iansenius: & Maldonatus: & Salmero, & alij. Nam, quod obijcit Bellarminus aduersarium eum intelligi, qui semper nobiscum sit in uia, & cum quo semper possimus concordare: nec uero hominem quenquam tradere alterum Deo iudici: aut certè alia multa posse similitè, imo magis proprie tradere iudici: vtrumque friuolum est. Prius quidem, quia præsupponitur falsum, eum intelligi, qui semper sit nobiscum. Nam, tale nihil est expressum, sed potius *dum es in uia cum eo*, quibus uerbis nemo vnquam efficiet significari, te futurum semper cum eo in uia. Tradere iudici, cui non dicatur homo *ἀντιδικὸς*, qui defert ad iudicem, qui accusat apud iudicem? At non proprie. Esto sanè, inquam: sed quis cogit, in parabola non improprie hæc accipi? Et ipse postea tradere iudici, non ueretur mutare in *accusatoris*, & testes contra nos in iudicio, quæ certè non est propria tradendi significatio: neque alien ab aduersario; eo quem damus. Denique, *ἀντιδικὸς* uersitata phrasi dicitur apud Theophylactum in Lucam, *ἰλλοκνεῖς τὸ δικασεῖσθαι*. Sed alia magis proprie dici possunt. Primum, negatur istud: deinde, qui tum, si concedatur? At hæc de alijs, nullus sermo: sed tantum de proximo offenso.

IX. Sed uerissima, inquit, expositio est, aduersarium esse Dei legem, siue Deum ipsum, siue conscientiam. Atqui, inquam, quomodo proprie dicas Deum aduersarium tradere Deo iudici? Nam absurdum est, in parabola eundem esse & iudicem, & aduersarium. Quomodo legem. Nam hæc damnat potius, quam tradit iudici: adde legem Dei, & Deum, reapse non diferte. Conscientiam autem, nomine tantum distingui à peccatore, cui

sto Iesu. Et descensum eiusdem Christi ad inferos: tunc enim per soluto pretio sanguinis redemit de manu inferi animas iustorum, cum descendens ad inferos accepit eas, et ad se assumpsit. Si veteres Patres, Basilius, Augustinus, Ambrosius, Hieronymus, et Euthymius. Aignanus, Significatur etiam inferni nomine, locus inferior, ad quem ante Christum omnes quantumcumque iusti descendebant, licet diuersimode: de quo inferno sanctos Patres redemit, cum illos secum extra- xit, ibidem dimittendo reprobos. Franc. de Puteo, in Cathena: De manu inferi, id est, de potestate Diaboli: qui ante aduentum Christi animas detinebat, vel, secundum Cassiodorum, siue hoc Dominus Christus de se dicat, siue a parte mem- brorum suorum, ut affolet, loquatur, commodum est: ipse enim descendens, nedum animam suam ab inferno liberavit, sed simul et illorum qui aduentum eius con- stanti animo crediderunt. Mitto alios.

X. Quid quod in precedente loco obseruatum est, inferos vel pro- prie pro sepulcro sumi: vel metaphoricè, pro qualibet vehementi afflictio- na? Aut, quid erit incommodi, si Prophetam dicamus, sibi certissimum pol- licitum esse à Deo auxilium aduersus omne genus calamitates, etiam de- speratissimas? Quid si mortem? Auctor Chrylostomus, homil. de Cæmete- rio, apud Gretserum de Cruce, tom. 2. *εχει θάνατον μέγαν, ἀλλὰ καὶ ἄδης ἐνα- λωτὸν ἔαυτε τὴν Δαυὶδ λέγει, καὶ τὸ ὄνομα τοῦ θανάτου τὸ ψυχῶν μου ἐκ χειρὸς αὐτοῦ ἔσται λαμβάνω με. Νεχ, solum mors vocabatur: videlicet, mors ante Chri- stum: sed, et infernus. Audi Dauidem dicentem, Veruntamen Deus eripiet ani- mam meam. Et reliqua.*

XI. Sed longe præstantior intellectus est, ut inferos accipiamus haud alios, quàm ipsos illos infimos, in quibus damnatorum sunt pœnæ sempiter- næ. Hunc Caluinus amplexus est, vir nemini cedens in scripturis expo- nendis: *His verbis, inquit, fateretur Propheta, se quidem naturaliter morti esse obnoxium, sed Deum fore vindicem suum, et Redemptorem. Porro, hic præcla- rum habemus testimonium fidei, in qua vixerunt, et mortui sunt sancti Patres sub lege. Videmus enim non substitisse eos in presenti vita, sed mentibus in cœ- lum sublatis, cucurrisse per hunc mundum, donec stadium suum peragerent. Nam, si speraret Propheta ab uno, vel altero periculo se esse redimendum, hoc etiam fi- lijs huius seculi commune esset, quod sæpe Deus magnis discrimibus eruit. Spe- rauit igitur vitam in morte: quia, superatis mundi tenebris, oculos ad illud ma- ne dirigebat, quod secum afferret æternum diem. Amplexus est et Mollerus. Nunc attexit alteram partem de ijs, quos plerumque in hac vita certissimum varijs arumnis et calamitatibus esse oppressos. Ne igitur ab illis externis spectaculis fi- at iudicium de felicitate piorum, finem intuentium esse docet futurum enim, in- quit, ut impijs in exitium præcipitatis, pijs liberentur à morte perpetua, et vita æ- ternæ donentur.*

XII. Amplexi quinetiam Papistæ sunt. Carthusianus, *Veruntamen redimet Deus animam meam de manu inferi, id est, de causa ac merito cadendi ut pœnas inferni, id est, de peccato mortali et seruitute Diaboli: cum acceperit me, id est, cum gratiosè, et misericorditer egerit mecum, vitia ignoscendo, et gratiam infundendo. Vel, redimet de manu inferi, id est, de omnipotestate Diaboli ac pœnis inferni, cum acceperit me ad immortalitatem ac impassibilem sta- tum, videlicet, in die iudicij, quando diciturus est iustis, Venite benedicti Pa- tris mei. Ianfenius, At vero, cum Deus me, aut quemcumque virtuti studen- tem ex hoc mundo susceperit, animam meam de potestate inferni liberabit, nec finet ab inferno rapi, ac detineri cruciandam aternis cruciatibus. Lotinus, Miserabilis et infelicitissimus reproborum in inferno status cum sit is, quem dixi, spero, si, ut etiam volo dederò pietati operam, fore ut cum ex hoc me Deus mudo euocauerit, non sinat animam meam in damnatorum descendere locum, ubi e- sternetur aternis pœnis, sed in beatorum domicilium, ut ipsomet fruatur Deo. Et, nominatis ijs, qui de Christi descensu interpretabantur: Primum, inquit, iudicio apertissimum sensum de damnatorum loco tormentisq; hanc enim in præce- dentibus versibus duobus habebat significationem infernus.*

XIII. Resumamus summam breuius. Redimet de manu inferni, vel ne experiat, vel ne peream expertus. Ne experiat, nimirum aternas pœnas, debitas peccatoribus in inferno damnatorum. Et hæc explicatio placuit Papistis: etiam laudata tanquam aptissima. Vbi ergo Purgato- rium? Ne peream expertus, vel huius vitæ incommoda, è quibus etiam maximis plerumque Deus liberat suos, tum maximè, quum spes nulla super est. Et ubi Purgatorium? Vel expertus Limbos, si quæ fides Limbis olim de- tinentibus Patres: Et ubi Purgatorium? Sic monachi norunt nugari, et- iam serio.

XIV. Rufus nugæ. Psalm. 86. *Confitebor tibi, Domine Deus meus, in toto corde meo, et glorificabo nomen tuum in æternum, quia misericordia tua magna est super me, et eruisti animam meam ex inferno inferiore.* Hic, inquit Fe- uardentius, Beatus Bruno, religiosissimorum Carthusianorum Patriarcha ante quadringentos annos docuit his verbis, carcerem purgatorium desi- gnari, vel ratione Limbi Patrum, vel respectu istius terrarum orbis: vterq; enim locus est Purgatorio altior, et superior.

XV. Magnus vir Bruno scilicet: et eo nomine in primis commendandus, quod Carthusianorum auctor fuerit: quod genus hominum vulgus appellat, Porcos Domini, propter genus vitæ prorsus publico inuitile. Sed huic Carthusianorum Patriarchæ, cuius ego quidem commentarios in Psalterium non vidi, exiguam habuisse videtur hanc magni nominis Car- thusianus Dionysius Rickel, qui vulgo solet *ai πνευματικὸς* Carthusianus audire. Is enim, Purgatorio procul ablegato, Limbum substituit, vnde fue- rit anima Christi liberata, id est, inquit, ex Limbo inferni infra terram exis- tenti: *Ex hoc inferno eruit Deus animam Christi tertia die.* An verius, Fe- uardentij fidem hoc loco, ut alijs, fuisse punicam? Notauit Lotinus, com- mentarijs in hunc locum: *Augustinus hoc loco explanat solum infernum in- ferriorem de loco damnatorum, vel illo in quem descendit Christus, qui erat Lim- bus iustorum: non autem de Purgatorio, quod eidem auctori, atq; Cassiodoro, et Brunoni Carthusiano Feuardentius tribuit, qui nihil aliud quam Augustinus docent. Nec vllum legi qui probet hoc testimonio Purgatorium.*

XVI. Sed alij longè aliter. Emmanuel Sa: *Quasi dicat, de morte aterna. Bellarminus: Hoc est beneficium, pro quo gratias agi: quia videlicet ex magna misericordia sua Deus, non ex merito ipsius hominis supplicantis, eruerit animam eius ex inferno inferiore, id est, iustificauerit eum à peccatis, ob quæ ad infernum inferriorem descensurus erat, nisi per gratiam liberaretur. Et verè tam magna mi- sericordia Dei est ea, qua nos ex iniustis iustos facit, quam magna est pœna ge- henna perpetua, à qua liberamur, et quam magna est felicitas sempiterna, ad quæ*

ius accipimus, et aditum apertum habemus. Nec aliter Lyranus, qui libera- tum Dauidem docet ab eo inferno, ad quem erat mittendus, siue ob pec- catum Betabez, siue, quod mauult, ob eadem Sacerdotum Nob, cuius, etsi non causa, at saltem occasio erat: nam, in Limbum non ibant Patres ob sua peccata.

XVII. At Ianfenius aliter: *Ob id quod misericordia tua magna declara- ra sit in me: quodq; erueris animam meam è summis periculis, in quibus versabar ac rebus ex inferis ad superos renouaueris.* Nimirum, inferos metaphoricè ex- plicans: et causam habuit, opinor, quod se iam liberatum Dauid diceret: quod neq; de Limbis verum esse patitur, quod de ijs solet tradi, neq; de in- ferno gehennæ, quod prohibeant Papistæ, ne se quis confidat eo penitus liberatum. Neq; habet absurdi quicquam, quo possit impugnari huiusmo- di interpretatio: et Caluino placuit. Sed nos tamen illam de gehenna præ- ferimus, longe amplioris vsus et consolationis, et vere propriam fidei, quæ est, *καὶ ὁσπίσι τοῦ ἐλπίου ἐσθλῶν.* Itaque Mollerus, non queuit in periculis tē- poralibus, sed pergit ad dolores propter sensum peccati, et iræ Dei, longè maiores et acriores, quam sensum seu meritum externorum periculorum. Sed, vt cumq; erit, siue Limbi, siue pericula externa, siue gehenna, ridiculū erit Purgatorium.

XVIII. Psalm. 89. *Quis est homo qui viuere, et non videbit mortem, eruet animam suam de manu inferi?* Hic Feuardentius: Si Deus eruit quosdam a- nimas de manu inferi, vt vitam beatam eis impetietur, eas liberat, quæ sunt in inferno Purgatorio, et non quæ in reprobatorum gurgite.

XIX. Scilicet, nihil erat huic viro pensi, nisi vt corraderet, quicquid occurreret liberationis ab inferis, et habuit hoc fixum, nullam illam aut esse, aut dici posse, nisi à Purgatorio. Nempe:

Quidquid agit Rufus, nihil est, nisi Nauia Rufo. Nauia si non sit Nauia, mustus erit.

Enimvero immanis hæc importunitas est: quoties inferos legant, nihil nisi Purgatorium clamare: neq; aut originarij textus verba curare, aut cir- cumstantias attendere, aut deniq; quicquam considerare præter nudam aliquid, cui inferi nomine impolitum est, placitum: quasi nemini post pri- mos sapere liceat.

XX. Verus sensus est, neminem hominum posse vitare mortem, sepul- chrumve. Nam, aut nunquam, aut hæc certe *τὸ ΝΩ* est sepulchrum. Agno- uit Emanuel Sa: *Inferi, id est, sepulcri: quasi dicant, cum sit tam breuis vita, et certa mors cur sic permittis affligi homines?* Ianfenius: *Nullus enim est homo quantumuis etiam fortis, qui ita viuatur, ut non sit moriturus: quicq; vitam suam liberare possit de potestate mortis.* Cur nos hinc iubebit discedere, quantum erit monachorum? Et tamen, qui hanc simplicitatem negligunt, de limbis loquuntur, non de Purgatorio: Bellarminus: Lorinus, Carthusianus, Lom- bardus, reliqui, etiam Genebrardus: quanquam indicet Rabbi Kabuenaki exponere de Purgatorio.

XXI. Superest Psalm. 66. quo non Vigor tantum et Feuardentius v- tuntur, sed ne Bellarminus quidem abstinet: *Transiimus per ignem, et aquam et eduuxisti nos in refrigerium.* Potest quidem habere varios sensus, in- quit Bellarminus: tamen Origenes hom. 25. in Numer. et B. Ambrosius, in Psa. 6. et serm. 3. in 118. exponit per aquam, Baptismum: per ignem, Purga- torium. Feuardentius: Loquitur sub persona Sanctorum, qui iam in Para- ditum peruenerunt, tam per huius seculi calamitates, quas præteriti, fortiq; animo pertulerunt, quam per formidabiles flammæ, ardores, aliaque supplicia Purgatorij, quibus exerciti, et tanquam aurum in fornace purga- ti fuerunt.

XXII. Potest, inquit, habere varios sensus: Ergo, inquam, demonstra- tionem nullam: nullam enim potest *ἡ γῆ τῶν ἐμῶν υἱῶν*: Saltem ostende- res, Bellarmino, hunc tuū esse poriozem. At nos ostēdimus absurdum, quia mentitus esset Propheta: quum diceret, se transisse per Purgatorium: qui tamen erat in viuis adhuc. Nam Feuardentij somnium, de persona Sancto- rum, scilicet defunctorum, somnium est, præterea nihil. Contextus docet, agi de viuētib; qui gratias agunt Deo, quod se eruerit ex multis angustijs, et omnes homines in terra degentes, eam ob causam hortantur ad laudem Deo dandam. Hinc enim prima verba: *Lubilate Deo omnis terra: id est, inquit Genebrardus, terrarum omnium incolæ: Ianfenius: Quotquot inhabitatis ter- ram Lyranus, Omnes habitantes in terra.* Scilicet, pertuadebit Feuardentius, hos laudatores Deum pro liberatis è Purgatorio. Nam, quod Bellarminus exponit: *Omnes electos ex vniuersa terra vocatos*: quia post resurrectionem intelligit, nouum est, et caret exemplo.

XXIII. Præterea, si introducuntur laudantes post perfectam resurre- ctionem: vnde illud, *Qui exasperant, non exaltentur in semetipsis*, id est, in- terprete Bellarmino: *qui exasperant tam potētē et sapientē Dominum, non superbiant, non gloriētur de suis viribus, quia non effugiat manus Omnipotentis, et omnia videntis Dei: nam, qui illi erunt post resurrectionem, qui superbi- ant, quasi effugituri manus Dei?*

XXIV. Tertio, quinam illi sunt post resurrectionem, post liberationē à Purgatorio, qui pollicentur se reddituros vota sua? *Introibo in domum tu- am in holocaustis, reddam tibi vota mea, quæ distinxerunt labia mea, et loqui- tum est os meum in tribulatione mea. Holocausta medullata offeram tibi cum incenso arietum: offeram tibi boues cum hircis.* Aut, quis ignorat, hæc familia- ria fuisse fidelibus viuētib; et promittentibus se beneficiorum accepto- rum fore memores et gratos.

XXV. Argumen- tum Psalmi, docet Ianfenius, gratulationem de libe- ratione populi Israelitici à tyrannide impiorum; Lyranus et Aignanus de- signant seruitutem Ægypti. Mollerus, Psalmum compositum esse post ali- quam insignem liberationem populi, quæ cumq; tandem illa fuerit. Calui- nus, etsi fieri poterit vt Propheta vnā præcipuè liberationem sub perso- na Ecclesiæ celebrarit, multiplices tamen gratias completi, quibus Deus electum populum persequi non destiterit.

XXVI. Hoc argumento posito, illa verba facilia sunt: Caluinus: *Per ignem et aquam minimè dubium est, intelligi multiplices arumnas: ac sensus est, nullum fuisse afflictionis genus, quo non exerceuerit Ecclesiam suam Deus.* Ian- fenius: *Varias, maximasq; calamitates experti sumus, quibus propemodum tan- quam igne quadam aborpsi: et quasi aqua inundante demersi eramus.* Paulo aliter Aignanus: *Hic per ignem significatur aduersitas: sed per aquam prosperi- tas, secundum Glossam. Lyranus: Per ignem, id est, per laborem ignis ad coquen- dum.*

dam: & aquam, quam portabant proprijs humeris, ad commissendam cum terra, ut inde lateres formarentur. Sa: Varias tribulationes. Genebrardus: Per ignem & aquam, prouerbialiter, quia ignis erit, aqua mergit & suffocatur, varia & contraria poenarum & calamitatum genera. Nam afflictiones, sicut & prosperitates, sunt à Domino. Deniq; Bellarminus ipse, Hæc est vltima metaphora qua Prophetæ pulcherrimis similitudinibus post aspectum ponit supplicium Sanctorum. Et post: Per ignem intelliguntur atrociora supplicia, flagella, vulnera, caedes, combustio, per aquam, supplicia lenta, sed diuturna, ut exilia, carceres, nuditas, fames.

XXVII. Qui aliter interpretati sunt, decepti fuere ab editione Græca, quæ Psalmo titulum præfixit, *ὁ δὲ ψαλμὸς ἀναστρέφεται*: Vnde Latina su- it, Canticum Psalms resurrectionis. Sed Bellarminus: Non habetur in Hebræo nomen resurrectionis: neq; legitur apud Hilarium: & Theodoretus testatur, non esse in editione Septuaginta interpretum, sed postea additum. Non ergo, inquam, authentica causa fuit: quandoquidem non à Prophetæ ipsius auctoritate. Nam, quod prudenter additum Bellarminus asserit, friuolum est: quis enim cuiquam permisit vti sua prudentia, potius quam niti auctoritate diuina?

XXVIII. Ito nunc & Purgatorium indestabilito? Imo, inquit, Origenes, & Ambrosius. Imo, inquam, non Origenes. Nam in ea homil. 25. in Numeros, huius Psalms neque mentio, neq; allusio est vlla, ne tenuissima quidem. Ignem & aquam purificationis fateor audiri: sed ex ceremonijs Mosais, in quibus gemina ea ratio erat purgandi res pollutas: Quoniam cuncta hæc apud Israelitas immunda dicuntur, purificatio singulis quibusque competens adhibetur: & ea quidem quæ ex metallis consistunt, ignis purificat: quæ vero fragilia sunt, & ignem non ferunt, aqua purificari iubentur. Et tibi Origenis aquam & ignem: Egregiam scilicet huius Psalms explicationem.

XXIX. Vnus denique Ambrosius habuit non nihil, quo nos deluderet Iesuita. Reuera enim applicat ad purgationem animarum à peccatis. Sed detorquendi ad Purgatorium, nego Iesuitæ causam fuisse. In 36. Psalmo: Igne nos examinasti, dicit David: ergo omnes igne examinabimur, Et post: Igne ergo purgabuntur filij Leui: igne Ezechiel, igne Daniel. Sed hi, etsi per ignem examinabuntur, dicunt tamen, Transiuimus per ignem & aquam. Alij in igne remanebunt. Serm. 3. in 118. Culpa cepit, & Baptismus cepit. quo purificantur qui in Paradisum redire cupiebant, ut egressi dicerent, Transiuimus per ignem & aquam. Hic per aquam, illic per ignem: Per aquam ut abluantur peccata, per ignem ut exurantur. Sic Ambrosius: sed, de Purgatorio non loqui, vix vt euincam? Primo, per eum ignem omnes purgandos dicit, etiam Leuitas, etiam Ezechielem, etiam Danielem. Atqui, per ignem Purgatorij omnes transiuros negant Papistæ. Secundo, in igne illo dicit aliquos remansuros, aliquos transiuros. Atqui per ignem Purgatorij, qui transeunt, omnes transeunt, nemo remanet. Tertia, hæc diserta: Post consummationem seculi, missi Angelis, qui segregent bonos & malos, hoc futurum est Baptisma, quando per caminum ignis iniquitas exuret, ut in regno Dei fulgeant iusti sicut Sol in regno Patris sui. Nota primo, hunc Baptisma futurum post consummationem seculi: quod falsum de Purgatorio: deinde hunc eundem Baptisma segregaturū bonos & malos: quod rursus falsum de Purgatorio. Quid ergo? Nempe, Ambrosius, neq; Psalms verbis legitime vsus est, neq; Bellarmini Purgatorium habuit in animo. Deniq; Bellarminus vel nugator est, vel impostor.

XXX. Habent in Veteri Testamento alium locum, sed celebriorem, & vix cuiquam ommissum ex Zachar. 9. Tu autem in sanguine Testamenti tui eduxisti vinctos tuos de lacu, in quo non est aqua, Sed hunc locum libro præced. oppositum vidimus pro Limbo Patrum. Cur ergo nunc pro Purgatorio Respondent, pertinere ad Purgatorium potius, Bellarminus. Et si hunc locum adducunt passim pro liberatione Patrum ex Limbo, tamen melius conuenit liberationi animarum ex Purgatorio, quas Christus eduxit, cum eo descendit post mortem suam. Primo, quia isti rectius dicuntur vincti: secundo, quia in Purgatorio non est aqua consolationis, quæ est in Limbo. Thyreus: Qui illi vincti An damnati? Illi educti non sunt. An Patres qui in Limbo? At illi non proprie vincti, nec in lacu, vbi non aqua consolationis. Illi ergo vincti sunt, qui propter peccata, Purgatorij ignis graues poenas sustinebant.

XXXI. Ergo, inquam, te impostorem esse confitere, Bellarmine, qui hunc ipsum locum citatis ad probandum illum limbum Patrum: & addideris illinc sanè conuincit, animas Sanctorum ante Christi mortem, non fuisse in cælo. Nam, si in de conuincitur, oportet igitur eas animas significari per vinctos illos: quod nunc tu: quod nunc tui negant. Sed esto. Quid nunc ergo? Respuistin? Videamus ergo vtrum sibi mens sanior.

XXXII. Nobis quidem vix videtur: quia nimirum supponas, agi de Christi descensu ad inferos: Ergo oporteret hoc ipso descensu liberatas aliquas animas à Purgatorio tuo. Atqui, neque antea à quoquam audiueram, siue tum quum ad eum de eo descensu: siue cum de ipsis limbis: neq; videtur posse, nisi non consentent sibi vestra dogmata. Nam, liberationem à Purgatorio negatis fieri, vel per satisfactionem, vel per satisfactionem, hanc autem vel per propria opera, vel per Sanctorum suffragia, vel per Christi merita. At hæc nulla hæc concurrunt. Non enim satisfactio, alioquin, quid opus erat Christum descendere, si remanens illis hic esset exequendi? Nō satisfactio per propria opera: nam hæc nulla esse possunt postis in Purgatorio; non suffragia Sanctorum, quia nulli adhuc eiusmodi erant Sancti, qui apud Deum; quem non videbant, suffragari possent: non deniq; Christi merita: non enim applicata per Baptisma non per penitentiam: non per interuentionem. Quare, in hoc descensu, si is fuit vllus, animabus Purgatorij neq; ferebatur neq; merebatur. Sed, dum vos conciliatis vestra somnia, Catholici pronuntiant, & descensum illum esse fabulosum, & si ponereur esse aliquis, tamen non posse Purgatorio prodesse: nisi prius Purgatorium esse constitueretur, id est, petatur *τὸ εἶδος*.

XXXIII. Sed enim, inquit, qui in Purgatorio, aptius vincti dicuntur. Primo, inquam, hoc nihil est, nisi prius probetur, vinctos hic nullos dici, nisi qui aptissimi, siue, vt Thyreus loquitur, proprie. Et tamen nemo agreditur probare: quare in disputando tyrannidem exerceat, & sibi probatibitio permittitur putarent ponere, tollere quodcumq;. Enimvero, si limbos non æque riderem cum Purgatorio, æque disputarem, vtroiq; vinctos dici, non tantum quia vtriq; sunt in carcere: non potest autem quisquam in

carcere liber esse, id est, non vinctus: & quia vtrique in potestate Diaboli, vt alias audiuimus.

XXXIV. At, Limbi non sunt sine aqua consolationis. Ponemus hoc Sophistarum importunitati, vt tanto maiores veritati cachinnos præbeat. Quid tum? Nimirum, hunc lacum sine aqua oportet non esse Limbum? Itane? Atqui paulo ante, transiuimus per ignem & aquam, id est, aiebant, per omne genus tormenta. Ergo illis tum aqua significabat tormenta, & quidem Purgatorij. O vos in disputando tyranni, cur non hic lacum sine aqua, vultis dici lacum sine tormentis? Saltem probaretis: saltem probare fingeretis hic aquam consolationis esse potius quam poenarum. At non facitis Sophistæ: cur non ergo ridiculi?

XXXV. Quamquam si faceretis: si, inquam, probaretis, aquam consolationis intelligendam, quo iure hoc loco Purgatorium statueretis potius quam Limbum? Quia, inquit, in Limbo aliqua consolatio est: Ergo hoc necesse est vos velle: Qui locus admittat aliquam consolationem, eum locum non posse appellari lacum sine aqua. Ergo, inquam, si Purgatorium sit lacus sine aqua, necesse erit, in Purgatorio nullam esse consolationem. At vos igitur sanè mentimini, qui in Purgatorio dicitis animas certas esse suæ salutis: hæc enim nulla est consolationis aqua? Qui asseritis his animabus frequentes adesse Angelos hortantes, consolantes, animantes ad patientiam, & constantiam, certitudinem salutis frequenter inculcantes: an hæc tam nulla illis consolationis est gutta, quam nulla vobis, in disputando, salis mica?

XXXVI. Porro, quod ad loci ipsius pertinet explicationem, non est quod eandem telam sapius ordiamur. Repetat qui vult ex libro præcedente.

XXXVII. Extremus ex Veteri Testamento locus esto, quem apud Solym Bulengerum legi: Job 14. Quis mihi hoc tribuat, vt in inferno protegas me, & abscondas me, donec pertranseat furor tuus? Loquitur, vel de inferno damnatorum, vel de sinu Abraham, vel de afflictionibus huius vitæ, vel de Purgatorio. Non de primo, quia ibi furor Dei nunquam transiit: non de secundo, quia ibi nullus furor: non de tertio, quia, cap. 16. hunc infernum descripsit, terram tenebrosam, & operam mortis caligine: terram miserie, & tenebrarum, vbi umbra mortis, & nullus ordo: sed sempiternus horror inhabitans.

XXXVIII. Sic semper profunt Papisticis erroribus Editionis Latinae & Philonem. Nam, Iobus optabit potius aliquod quasi asylum in quo interea tutus esset à furore Dei. Pagninum audi: Vtinam in sepulcro abscondas me, & abscondas me, donec quiescat furor tuus. Mercerum: Optans alibi abscondi, vt in sepulcro, aut aliquo loco subterraneo, vbi hæc mala, & Dei iudicium non sentiam, sed ab hac tanta afflictione sim immunis, donec ira Domini deseruerit. Quid ergo? Nempe, nihil illorum est, quæ Bulengerus enumerauit: sed sepulcrum, id est, mors ipsa: quomodo frequentissimum vortum est eorum qui optant mori præ nimio præsentium dolore. Quicquid sit: optauit Iobus aliquem statum, in quo immunis esset à furore Dei. Tale negant Papistæ esse Purgatorium.

XXXIX. Præuiderat Sophista solutionem. Audite ergo: quotquot estis hæc lecturi: & mirum acumen aduertite, immanem prudentiam adorate: Scio, inquit, Hebraicè ita esse: sed pluris apud me est vulgaris editio, quam textus Hebraus. Macæ confidentia ista Papistica: neq; æmulo sperato, etiam molestos, pios viros.

CAP. IX.

De solutiis doloribus Inferni: & Latrone rogante Christum, vt esset memor sui.

I. Consequenter expendendi veniunt loci à Nouo Testamento, quos extorquent ad liberationem à Purgatorio. Primus esto ex Actor. 2. apud Bellarminum, Peltanum, Salmetonem: Quem Deus suscitauit, solutiis doloribus inferni, iuxta quod impossibile erat teneri eum ab illis: de quo admodum multa disputata sunt in controuersia de Deo censu Christi ad inferos.

II. Sed Purgatorium sic conflatur à Peltano. Est hæc Scriptura suas difficultates secum adferat, certum est tamen de inferni proprie dicti, hoc est, damnatorum doloribus, & cruciatibus verè exponi non posse: siquidem damnatorum cruciatus secundum ordinem Dei legem nunquam soluantur. Æque certum de doloribus, quos anima Christi secundum se ipsam apud inferos pertulit, accipi non posse: quandoquidem omnes Christi dolores consummati fuerint in cruce. Sed, neque locus hic ad Patrum limbum commodè referri potest: nam, etsi illi apud inferos degerent, gloria quæ expectes essent, ab omni tamen sensibili poena immunes erant. Neque ad Limbum puerorum, nam horum quoque dolores nunquam soluantur. Ergo necesse est, vt ad eos dolores referatur, quos Christus in suis membris patiebatur à Purgatorio: quos vel in totum, vel in partem soluit. Bellarminus addit, sic intellexisse Augustinum, epistola nonagesima nona, & trigesimo capite duodecimi de Genesi ad litteram.

III. Respondeo: primum, non solidè remoueri Patres in Limbo, aut damnatos in inferis: deinde, non bene poni Purgatorium: denique, non esse sufficientem enumerationem. Enimvero, cur negant intelligi posse de Patribus in Limbo, si erant Patres in Limbo? Quia, inquit, illi ab omni sensibili poena immunes erant. Esto hoc, inquam: sic enim doceri, sic asseri video. Sed, quæ rationis ratio est? An quia nullus dolor est, nisi poenæ sensibilis? nullus, inquam, dolor est poenæ damni? Non est igitur hæc poena. Nam, poenam imaginari absque vlllo profus dolore, quis potest? At, Scriptura dolores non sensibiles distinguit, sed dolores mortis, siue dolores inferni: Deinde, cur nihil doleat ijs, qui detenti potestate Diaboli.

IV. Rursus, cur nolunt intelligi damnatos in inferno? Quia, inquit, horum cruciatus non soluitur secundum ordinem Dei legem. Recte, inquam, sed soluitur tamen extra ordinem: exemplo tamen Falconillæ, Traiani, Dinocratis, de quorum fide disputat Salmero, disputat. 27. in prior. ad Cor. negans

negans equidem tantæ tam compertæ exploratæque veritatis esse, quantæ, quæ in factis libris expresse continentur : sed multa tamen alia cum pietate & ratione coniuncta esse, ad ædificationem scriptæ, quæque suum locum habeant: vel, quia à Sanctis Patribus tradita, vel Ecclesiarum consensu recepta, vel nobilium Scriptorum narrationibus cõmendata. Sed hoc si est, nego sufficienter à Peltano, à Bellarmino, à Salmerone, remotas animas, quæ erant in inferno propriè dicto. Non enim habent probare, his verbis Petrum duntaxat loquitur de ordinaria Dei lege. Imo, cur ad ordinariam Dei legem referamus : quod nunquam omnino factum nisi semel: Et videtur Augustinus huc alludere, locis citatis. Nam, & epi. 89. negat Consequens, ut quod divina quibusdam misericordia iustitiæ, concessit, omnibus concessum esse putandum sit : & in de Genesi, Ut quorundam dolores apud inferos cum soluisse accipiamus, ea potestate qua Dominus est, cui omne genua flectitur cælestium, terrestrium, & infernorum. Quæ quidem phrasæ significat extraordinariam potestatem, potius quam ordinariam legem: ut omnino videatur Augustino persuasum fuisse in eo descensu nonnullos liberatos fuisse, qui erant verè damnati.

V. Sedenim, nos quidem prolixè concedimus, non dixisse Petrum solutos vltos dolores damnatorum : aut Limbo, um, siue Patrum siue infantium : etsi videamus legitimè probatum ab aduersarijs, sed vicissim negamus dixisse, solutos dolores vltos Purgatorij: tum, quia Purgatorium nullum esse: tum quia, ut in præced. c. Christus non potest dici eos soluisse, nisi falsum sit Papistarum dogma de Purgatorio: cuius tamen etiam hoc loco rationem habere voluit Lotinus, Commentarijs in hunc Actorum locum sollicitè repetens, non liberatos omnes, sed tantum dispositos: id est, vt ego interpretor, eos qui iam perfuncti erant suæ purgationis & tempore, & pœnis. Nam hæc negantur à Papistis posse omitti, constare Deo sua iustitia.

VI. Ad extremum, nego esse sufficientem enumerationem, quia omisum id membrum est, quod tamen aptissimum: nempe, dolores Christi, in quos pertulerit post mortem crucis: nam hos nullos fuisse etiam ipsi affirmamus, sed quos pertulit in ipsa crucis morte, quæ non potuit non esse molestissima, & grauissimis doloribus plena. Est enim sensus verborum Petri, atque etiam Christi doloribus siue mortis, siue inferni, non potuisse detineri: itaque solutus illis suscitatum fuisse. Qui sensus prolixè aliis confirmatus est, ut nunc non sit necesse repetere. Sed ex ipso contextu apparet faciliè: atque adeo, qui putarunt solutos fuisse aliorum dolores, Latini tantum fuere ambiguo vocis decepti, vt putarent illed, solutus doloribus referendam ad Christum, quasi ipse soluisset: quod Græce aliter est: nempe, vt dicatur Deus, & soluisse dolores, & suscitasse Christum: & ὁ θεὸς αὐτῶν, λύσας τὸ ὄνειδος τῆς θανάτου: Syriacè. וְשָׂא אֶת־כְּלִי־הַדְּמָיוֹן. Execitauit eum, & soluit dolores sepulcri.

VII. Itaque Græci, quos non potuit, vt Latinos, vlla ambiguitas transuersos agere, dolores mortis intellexerunt ipsam Christi mortem Theophylactus, Δείκνυσθαι δὲ καὶ τὸ θάνατος ὄνειδος, καὶ τὸ θάνατος ἔπαυσις: Ostendit etiam mortem, quomodo illum detineret, quasi parturuisse, & acerbos dolores sustinuisse: ὁ δὲ καὶ ὁ θάνατος ἡ παλαιὰ πένθησεν καὶ συμφορὰ φησὶ ὁ ἀδελφῶν καὶ τῶν κατὰ τὸ πνεῦμα ἁγίου, ἵνα δὲ ἡ ἀλμα παρρησίας ἡ ἰψὺς ἀποϊνδὸν ἐν ἡ λῶσιν ὁ δὲ θάνατος τῶν ἀδελφῶν ἀποστρέφεται, ἵνα εἰπὴ ἔρρηξε καὶ ἀνέρρηξε τῶν ἰγυῶν ἐν γυμνασίου καὶ ὄνειδος καὶ θάνατος, ὡς ἐκ καὶ ἰστορίας τῶν ὄνειδος φησὶ δὲ τῶν θάνατος ἀποστρέφεται, καὶ τῶν ἀδελφῶν ἀποϊνδὸν ἐν ὁσθησὶς Χριστοῦ, & ἀποστρέφεται ὡς ἐκ καὶ ἰστορίας τῶν ἀποστρέφεται. Parturam enim, seu dolorem mortis parturientis Vetus Testamentum periculum & calamitatem appellat. Qui parturit non detinet id quod detinetur: neq; agit, sed patitur, & eicere festinat. Recte autem solutionem mortis parturientis dolorum, resurrectionem appellauit, vt dicat, ruptis, & erupit ex gaudio & tumido, atq; parturiente ventre mortis, tanquam ex utero quodam parturiente : intelligendum puto nimirum ex vinculis mortis, & orci recessibus ac penetralibus Seruatore Christo emergente: accipiente, tanquam ex partu peregrinore resurrectionis. Probauit Oecumenius, & contraxit.

VI I. Obseruauit etiam Caietanus, nimirum, cum compararet editionem Latinam Græcis fontibus: itaque notauit, Dolores mortis soluti sunt, pœnalitates anima separata: & dicit pluraliter doloribus mortis, eo quod plures pœnalitates sufferebat anima Christi separata à corpore. Ipsum enim esse separationem à corpore, pœnalitates quædam est anima, locus quoq; inferni nonnulla pœnalitates erat: & vtrumq; mortem consequutum fuerat. Quam sententiam repetit notis in Thomam, par. 3. quæst. 12. art. 4. Denique, Lotinus Iesuita in nostras partes, Soluit Deus non enim de Christo, sed de Deo intelligendus locus: ὁ θεὸς αὐτῶν, λύσας τὸ ὄνειδος τῆς θανάτου: dolores inferni, quando suscitauit Christum, qui dolores passus est in passione & morte, propter grauitatem letiferos, & aptos deducere in infernum. Sed & prior Andradus, defensionis Tridentinæ lib. 2. Cum de Christi resurrectione disserat, multis atq; apertissimis Davidis testimonijs confirmat, ita pro humane generis mortem Christum obisse, vt morte obrui, & delitescere inter mortuos non possit. Videtur autem mihi per dolores inferni, siue mortis, mortem doloris, atq; miseriarum plenam, Hebraeorum dicendi more significari.

IX. Lucæ 23. Alter latronum cum Christo cruci affixorum, Memento, inquit, mei dum veneris in regnum tuum. Itac Bellarminus, Thyrazus, Feuardentius argumentantur. Ille sic: Non petit, vt mox statimque saluetur: sed, vt latrem sui aliquando memor esset, cum in cœlis deuicta morte gloriosus regnaret. Illi. Nunquam hoc diceret bonus ille vir à Spiritu Sancto edoctus, nisi crederet, post hanc vitam posse remitti peccata, & auxilio animas indigere, & iuvari posse. Certe Augustinus, lib. 6. contra Iulianum, c. 3. hinc robor aliqua peccata remitti post mortem.

X. Non postulat statim saluari. Nimirum, inquam, eo momento, quomodo loqueretur: & adhuc in cruce viuis penderet. Nam, qui ei Spiritus inspirauerat, Christum futurum in regno suo, idem reuelarat, nobis spem esse repositam in cœlis. Itaq; expectandum sciebat tum sibi anima à corpore libera auolare. Sed, ab hoc exitu voluisse adhuc annos aliquod, imo aliquot secula viuicomburium pati, nemo credet sanus. Nam, cur non potius optauerit suscipi hora mortis? Hæc enim sunt ipsorum Papistarum preces: quibus, vt sit persuasissimum Purgatorium, tamen nihil non satagunt, qua prece, quo pretio, vt, ne vel attingant. Breuiter, non petijt, vt mox, statimque saluaretur: sed, vt mox, statimque positquam Seruator peruenisset in regnum suum. Nisi forte, cum Iosephus dixit, Gen. 1. Memento mori, qui

tibi benefuerit, eodem autore factum, vt tantum post annos duos pincerna memor esset eius.

XI. Non fuisse dicturum, nisi credidisset, in altera vita remissum iri peccata, diuinando dicunt Iesuitæ, non argumentando probant. Nam, de auxilio, quia dicunt indefinitè, non contendo. Certum enim, habere opus animas auxilio diuino, auxilio Christi & in hac vita, & in altera, imo in cœlis. Cur enim dixisset Paulus, Det ei Dominus vt inueniat misericordiam apud Dominum in die illo : Est enim misericordia Dei, auxilium nostrum, & quidem præsentissimum. Sed hoc auxilium tam longè est à Purgatorio, quam cœlum à terra. Viderint Iesuitæ, quo tripartito possint coniungere.

XII. Augustinus hinc probat, remissum iri peccata post mortem. Dic, Iesuita, in illo nouissimo iudicio, hæc enim sunt Augustini verba, quæ inuitus legisti; & luxasti: modestior adhuc tuo Maldonato: qui audacter, Recte, inquit, ex hoc loco D. Augustinus Purgatorium probauit. Nimirum, idem Papistæ si iusserint, futurum est Purgatorium, idem vltimum iudicij. Hoc satis nunc esto. Nam, Augustini sententiæ debet propria dispositio.

C A P. X.

De peccato remisso in altero seculo.

I. Animosior contentio est in duobus sequentibus locis: quos adeo præcipuos habent in hac controuersia, vt à nemine sint omitti. Vnus est ex Matth. 12. Quoduis peccatum & blasphemia remittetur hominibus: blasphemia vero in Spiritum Sanctum non remittetur hominibus. Et, quisquis loquutus fuerit aduersus Filium hominis, remittetur ei: quisquis autem loquutus fuerit aduersus Spiritum Sanctum, non remittetur ei, neq; in hoc seculo, neq; in futuro.

II. Ex eo loco semel tantum hætenus erant argumentati Papistæ, inferentes, si peccatum in Spiritum Sanctum non remittatur, neque in hoc seculo, neque in alio: ergo quædam peccata remitti in isto, quædam in alio. Sed Peltanus reliquis ingeniosior, nouam subtilitatem excogitauit, quæ nobis tria peccatorum genera distinguat, quorum vni saltem locus sit in Purgatorio. Hancille, etsi subsidiariam proferat, non tamen priorem examinabimus, vt integram disputationem famosiori argutiæ referuemus.

III. Elicit ergo ex hoc loco triplex peccati genus: Vnum tantæ nequitie, vt neque in hoc seculo, neq; in altero quoq; veniam promereatur. Alterum tam modicæ malitiæ, vt in vtroque remitti queat, & remitti quoq; soleat. Tertium quasi medium, quale est, quod in hoc seculo condonari potest integre, in altero autem, aut non condonatur, aut tantum in partem condonatur. In primo genere esse peccatum in Spiritum Sanctum, quod ipsam malitiam, vel ipsam Dei offensam, tanquam scopum, propositam habet. In secundo, peccatum quoduis capitale, siue id ex ignorantia sit, siue ex infirmitate: siue ex conscientia certa, sed cum infirmitate aliqua vel cæcitate. In tertio, peccatum veniale, siue id ex genere suo, vt verbum otiosum, siue ex materiæ paruitate, vt modicum furtum, siue ex actus inchoatione, vt lubita excausdescensia.

IV. Sed elicere quid appellat? Nam est genus quoddam hominum, quod profiteretur elicere ex pumice aquam: siue syllabarum aucupio audax: siue verborum peruersione confidens: siue sententiarum allusione temerarij siue sua deniq; quædam auiditæ superbum: quibus illi artificijs tandiu furtum deorum versare docti sunt, quicquid habent præ manibus vt, cum cœperit amphora instuui, corrente rota subito vireus exeat. Hoc genus hominum implicitam fidem elicit, ex asinis pascentibus apud Iobum: Hoc genus hominum, imperia terrestria ad Papam pertinere, elicit ex duob; gladijs: Hoc genus hominum cædes regum nostrorum elicit ex pascentibus ouibus. Quid plura? Hoc hominum genus elicit, peccata puniunt in Purgatorio; ex peccatis condonatis in futuro seculo: credo per ἀντίθεσιν: quomodo & auri famem sacram elicit poeta: Et Grammatici lucum à luce, Parcas à parcendo. Fortunati homines, quibus tam sunt in promptu demonstrationes. His si se hominibus adiunxit Peltanus, nihil est, quod miremur secundum eliciendi peccata. Est potius, vnde miremur suæ elicitur facultati adeo imperasse, vt non nisi triplex genus eduxerit, qui quadruplex poterat. Cum enim duo membra sint remissi & non remissi: duo item, hoc seculum, & futurum: poterant quaternæ combinationes confici nullo labore. Et rursus, quia nescio vnde elicitæ sunt alia duo, nepe integrè, & non integrè, bis tanto copulationes augeri, & quatuor genera in octo, felici fecunditate multiplicari.

V. Sed est contra genus aliud hominum, & antiqua seueritate molestum, & religiosa modestia rusticum, & simplicitate nimia morosum? Denique, certis veræ ratiocinationis legibus superciliosum, atque ob hæc callorum seculorum vitia, illi cuidam generi elicitiuorum hominum infensissimum. Hoc genus homines, si quid eliciendum sit id nolunt violentum esse, sed spontaneum: non extortum, sed oblatum: non illatum sed innatum. Sic olim elicerunt, Spiritum esse Deum, quia Spiritus adorandus: at præter Deum nihil adorandum. Elicuerunt, infantes esse baptizandos: quia baptizandi omnes, ad quos promissio salutis pertinet: & pertinet ad infantes. Elicuerunt, sola hæc iustitiam Christianam: quia non possit nisi aut operibus, aut fide, at non operibus. Et similia multa.

VI. Quibus viris placet hoc posterius eliciendi genus; ij Peltani elicitiuam facultatem abominantur. Nam, quid non eodem artificio elicias: si addere liceat, si mutare, si detrahere? Enimvero, vnde illud, remitti integrè, & non integrè? Vnde habes, inquam, Peltane, à Christo significatum, quædam peccata remitti tantum in partem? & quidem non in hac tantum vita, sed etiam in futuro seculo? At nos? Quædam remitti, quædam vero non remitti, neque in hoc seculo, neque in futuro, audimus à Christo expresse duo membra: tertium, tuum somnium est, Peltane: somnium Papisticum.

VII. Sed ad rem venio, & inuictam illam argumentationem pro Purgatorio, ob omnib; decantatam, à Peltano sic expressam. Hic clare docetur quænam

quædam peccata in hoc seculo condonari, quædam rursus in futuro: quædam denique, neque in presenti, neque in futuro. Probat. Si etiam nulli forsus delicto venia obtingeret in seculo futuro, in casum illud; & ita ceteris...

VIII. Et, ne videantur sine exemplo peccare, consequentiam arcessunt ab Augustino, qui, c. 24. lib. 21. de Civitate Dei, Neque hic veraciter de quibusdam diceretur, inquit, quod non eis remittatur, neque in hoc seculo, neque in futuro, nisi essent, quibus, et si non in isto, tamen remitteretur in futuro. Augustino Gregorium addant, c. 9. lib. 4. Dial. In qua sententia datur intelligi, quasdam culpas in hoc seculo, quasdam vero in futuro posse relaxari, quia quod de uno negatur, consequens in intellectus patet, quod de quibusdam conceditur. Inde Beda, in 7. Marci: Isidorus, c. 18. offic. Rabanum, libr. 2. de Instit. Cler. c. 44. Bernardum, serm. 66. in Canticum: Petrum Cluniac. epist. contra Petrobrusianos: Christianum Dräthmarum, c. 34. Commentar. in Matthæum Glossam ordinariam, in Matth. 12. Inde turmatim Petrum Episcopum Parisiensem, Thomam Aquinatem, Albertum Magnum, & multos præterea recentiores.

IX. At hæc impetus à nominibus habet ostentationem maiorem, quam à rationibus vim solidiorem. Quamvis ne in nominibus quidem momenti esse multum potest. Nam, vnus Augustinus ætatis est præfata, reliqui omnes longe & posteriores, & sequiores. Imo, ne Augustinus quidem certus autor huius explanationis. Neque enim nullum reliquit scriptum Viues, qui ad eum locum ita notauit: In antiquis libris Brugenſi & Colonienſi, non leguntur isti decem aut duodecim, qui sequuntur versus. Sic enim scribitur. Nam, pro defunctis quibusdam vel ipsius Ecclesie, vel quorundam piorum exauditur oratio: sed pro iis quorum in Christo generatorum, nec usque adeo vita in corpore male gesta est, &c. Reliqua non habentur: ac neque in exemplaribus Frisburgi excussis: Et tamen stylus non abhorret ab Augustiniano: forsitan aut desunt in aliis codicibus, aut ex aliquo alio Augustini opere huc sunt adscripta, cum scholium primum, deinde contextui orationis admixta. Quod ego tamen in medio relinquo. Nam, li. contra Iulianum 6. aliquid occurrit non dissimile.

X. Verum, primo quæro, quid hoc proficit Purgatorio. Demus tantisper constare, remitti aliqua peccata in futuro seculo: cur hinc illi concludunt: Ergo Purgatorium est, potius quam ego contra, ergo Purgatorium nullum est? Anobis res ipsa est. Nam, purgatorium, punitio est peccatorum: at remissio peccatorum, non est punitio: imo punitio opponitur. Hoc probatum facile: nam remittere peccata, est misericordiam facere peccatori. At misericordiam facere, & punire, Deus ipse opponit, in Decalogo, Exod. 20. Ego enim Iehoua Deus tuus, Deus zelotes visitans iniquitatem patrum super filios: & faciens misericordiam millibus diligentibus me. Et Christus, quibus condonabat peccata, eosdem liberabat a morbis, id est, pœnis peccati. Et iussit concordare cum aduersario, ne is tradat iudici, iudex in carcerem mittat: vnde præcipua conclusio; si concordia fiat cum aduersario, tum neminem tradendum iudici, aut detrudendum in carcerem. Quum igitur Purgatorium sit carcer, ipsis profitentibus eius autoribus, certe si condonentur peccata, Purgatorio nullus locus est.

XI. Instat Gregorius de Valentia Recte sequi Purgatorium, si locus hic comparetur cum aliis. Nam, ex prior. ad Cor. 3. constare, ignem purgatoriu extare in altera vita. Deinde, cum in altera vita non sit locus nisi iustitiæ in retribuendo pœnam vel præmium pro meritis vel demeritis huius vite: cõsequens est, vt, si illis quædam peccata remittuntur, remittantur eatenus, quatenus per exsolutionem pœnæ satisfiat diuina iustitiæ.

XII. Imo, inquam, quicunque Papista hoc vsi sunt loco, ita vsi sunt, vt per se ac seorsim reliquis plenam exhibente conclusionem: neque adeo aut Bellarminus, aut Peltanus, aut Alphonsus à Castro, aut vlius alius comparandum putauit. Et Feuardentii ratiocinatio ita est, ex quo confecit, aut cõfecisse putauit quædam peccata remittenda in futuro, tum statim, Non remittuntur autem in reproborum Inferno: nec in Paradiso caelesti: ergo in tertio loco quæ Purgatorium Erebum vocamus. Nec aliter Arboreus. Panigarolla, Oportet in futuro seculo aliquod peccatum remitti: atur: quod cum de mortali intelligi non possit apud inferos, necesse est de veniali intelligi in Purgatorio. Moneantur ergo deinceps, autore de Valentia, vt consideratius agant, deque sua confidentia detrahant non nihil: neque ab istoc loco prius Purgatorium probent, quam ex aliis locis Purgatorium probant: id est, egregio illo artificio vtantur, quod adum agitur.

XIII. Sedenim, de loco illo ad Corinthios proximo c. disceptandum est. Pergamus Atqui, in altera vita non est locus nisi iustitiæ. Fallum, inquam, locus enim est remissioni peccatorum: at hæc non pertinet ad iustitiam, sed ad misericordiam. Et Paulus post. ad Timoth. Det ei Dominus, vt inueniat misericordiam apud Dominum in die illo. Id est, paraphraste Iustiniano, Faxit Deus, vt illi diuina misericordia fontes in extremo iudicij die maxime pateant. Chryostomo, ἡ δὲ χάρις τοῦ Θεοῦ ἐστὶν ἡ ἐπιπέσει ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως καὶ τῆς ἀποκατάστασης, Misertus est mi, inquit, igitur & retributionem habebit in die illa terribili atque metuenda, quando multa nobis misericordia opus erit. Itaq; fallum etiam, remitti illis peccata, eatenus, quatenus per exsolutionem pœnæ satisfiat diuina iustitiæ.

XIX. Porro, Caluinus huic argumento satisfacturus, respondebat, Idem apud Matth. esse, neque in hoc seculo, neque in futuro, & apud Marcum, in æternum Verba describam ex 7. c. 5. lib. 3. Instit. Quum Dominus spem omnem venie præcidere vellet iam flagitiosa nequitia, non satis habuit dicere, nunquam remissum iri, sed quo magis amplificaret, partitione vsus est, quæ in iudicium complexus est quod sentit in hac vita cuiusque conscientia, & postremum illud, quod palam in resurrectione feretur: ac si diceret: Vos à malitiosa rebellionem non secus ac presentissimo exitio, cauetis: nam, qui oblatam Spiritus lucem destinato extinguere conatus fuerit, neque in hac vita, quæ peccatoribus ad conuersionem data est, veniam consequetur, neq; ultimo die, quo per Angelos Dei agni ab hæc dis segregabuntur, & regnum caeleste omnibus sanctis repurgabitur. Bene, sed profecto

Tom. III.

breuius, atque adeo obscurius, quam oportuit: ego illustrare conabor, si prius amouero Salmæronis cauillum.

XX. Salmæro, tract. 16. tom. 5. Ex solis verbis Marci, et si non essent verba Matthæi, liceret colligere Purgatorium. Ex eo enim quod asserit, esse delictum æternum, seu dignum eterno iudicio, sitte condemnatione, satis innuitur esse aliquod peccatum dignum transitorio & temporario iudicio, etiam post hanc vitam.

XXI. Imo, non dictum Christo, peccatum aliquod esse dignum æterno supplicio: sed, aliquem, qui peccarit, esse reum æterni iudicii. Qui blasphemauerit in Spiritum Sanctum, non habebit remissionem in æternum. Nihilne interest: Imo, si qui non habet remissionem, is est, qui non dignus remissione. Ergo, quibus remittuntur peccata, ij digni sunt remissione. An ergo patiatur Theologus, illa verba, Amen, amea dico vobis, quous peccata remittentur filiis hominum; exponi, quæuis peccata digna sunt remissione? Egregie: vt euadant omnia peccata venialia. Nimirum id optimum est, vt concipiamus ex oratione Christi, exitus varios peccantium, vt alij scilicet, nunquam obtineant veniam; alijs vero plena remissio concedatur: & illi quidem tractentur pro meritis tuis, hi vero pro misericordia Dei. Itaque absurdum est dicere, si quædam peccata puniantur æterno supplicio, alia quædam non esse digna eo. Quod tanto verius est, quando clarius Christum polliceri remissionem blasphemanti in Filium, An quia hoc peccatum veniale? Quamquam disertiora sunt verba Christi; Quous peccata remittentur filiis hominum: vt monuimus.

XVII. Nunc de Caluini solutione, cuius hanc mentem esse concipio. Remissionem peccatorum fieri quidem in hac vita, sed, vt sit æterna, id est, pertineat ad vtrumque seculum, non diuisim, vt aliquando fiat in hoc seculo, aliquando vero tantum in altero: sed coniunctim: vt facta in hoc seculo producat in alterum: Marcum vno verbo id significasse, non remittentur in æternum: Matthæum duobus, neque in hoc seculo; neque in futuro. Hanc ego certissimam esse dico, & facillimam solutionem: sed in hunc modum concipiendam. Papista argumentantur: Peccatum in Spiritum Sanctum non remittitur, neque in hoc seculo neque in futuro: Ergo aliquod peccatum remittitur in hoc seculo, aliquod vero in futuro. Negat consequentiam Caluinus, & recte negat.

XVIII. Sed expendo Peltani verba. Clare docetur, inquit, quædam peccata in hoc seculo condonari: quædam rursus in futuro: quædam in neutro. Quid illud est, inquam? An ita disparari secula, vt quæ peccata in hoc sint remissa, non remittantur in futuro: & quæ remittenda sunt in futuro, non remittantur isto? Miram Theologiam. Sed, non puto ab aduersarijs assertam: quanquam nemo eorum in hoc vrgendo loco satis explicauerit. Nostra sententia est: Quæ peccata remittuntur in hoc seculo, eadem remitti in altero Christus docuit, Matth. 18. Quacumq; solueritis in terra, erunt soluta in caelo. Rursus, quæcunq; remittenda sunt in altero, eadem remitti in isto: Nam, quacumq; ligaueritis in terra, erunt soluta in caelo. Et posset vtile esse Gregorii de Valentia apophthegma: In altera vita non esse locum nisi iustitiæ, nisi ille abuteretur tam in electos, quam reprobos; at nobis de iis tantummodo verum, quos hic misericordia non est complexa per remissionem peccatorum.

XIX. Quicquid sit, manifestum est, Papistas velle peccata remitti aut in hoc seculo, aut in futuro, at nos non sic: sed potius & in hoc seculo & in futuro. Et hoc posterius indicare voluit Caluinus: & innuit vitium consequentiæ, siue Papisticæ, siue Augustinianæ: cum absolute concluditur, Non sit remissio illius peccati neque in hoc seculo, neque in futuro: Ergo alterius cuiuspiam sit remissio, vel in hoc seculo vel in futuro. Cum tamen hæc consequentia non sit necessaria: quia datur aliud membrum: Ergo sit alterius cuiuspiam remissio, & in presenti simul & in futuro. Ea est enim enuntiationum copulatiuarum negantium natura, vt geminam contradictionem affirmantem includant, vnam itidem coniunctiuam: alteram vero disionctiuam: sed illam plenam, quia totum vtrumque tollitur & ponitur: hæc dimidiatam, quia, quum negatio vtramque tollat, affirmatio alteram ponit duntaxat.

XX. Addam exempla, si dicenti fides sit apta aduersarijs suspectior: Si affirmes, Deus verus & cælum creauit & terram: alter dicet, At falsi dii neque cælum creauerunt, neque terram. Viden simul vtrumque illic poni, simul vtrumque hæc negari? Martialis iam pridem:

Bella es, nouimus, & puella, verum est, & diues:

Tria ponit: sed & statim eadem simul omnia tollit:

Nec diues, neq; bella, nec puella es. Virgilius:

Nec tibi Diua parens generis, nec Dardanus autor:

vtrumque tollere voluit, quod vtrumque tamen, Æneas in suo ponebat stemmate:

Et mihi Diua parens generis, & Dardanus autor.

Infinita dari possunt similia, in alteram partem et si nulla occurrant laudata exempla, tamen vsus quotidianus firmat. Nam dilemmata, Aut hoc aut illud, infirmantur per, Neque hoc neque illud: Et hinc sperata Papistarum hoc loco impunitas, qui cum Christus dixerit, neque in hoc seculo neque in futuro, inferunt ipsi, aut in hoc aut in futuro: Vt mihi testes ipsi sufficiant.

XXI. Sed Augustinum placet adhibere etiam dilectius ostendentem, non tantum diuersis locis variam posse oppositionem dari: sed etiam vni eademque axiomati. Locus est serm. 37. de verbis Domini, Cum essent duo conuictiosi obiecti a Domino, dictumque illi esset, Nonne verum dicimus quia Samaritanus es, & demonium habes, poterat respondere, Nec Samaritanus sum, nec demonium habeo, respondit autem, Ego demonium non habeo: Quod respondit refutauit, quod tacuit confirmauit, nequius se habere demonium, qui se nouerat demoniorum excluderem, non se negauit infirmi custodem.

XXII. Res est nunc, opinor, in aperto. Sic enim Papista argumentantur, quasi vniuersum duntaxat membrum esset, id nimirum, quo diuiditur enuntiatio, cum tamen alterum superest, quo vtraque pars, quæ negando ablata fuit, affirmando tollitur. Denique, antithesis anceps est: Peccatum in Spiritum sanctum non remittitur neque in hoc seculo, neque in futuro: ergo aliquod aliud peccatum remittitur, & in hoc seculo & in futuro: vel, aut in hoc seculo, aut in futuro.

XXIII. Hæc ambiguitas distinguenda fuit à natura rei de qua agitur: hoc est, cum gemina occurrat contrapositionis consequentia, ex enuntiationis

Ccc

tionis

tionis natura; tunc vero vira consequentia potior sit & verior iudicandū fuit ex doctrina de remissione peccatorum: unde nos statimus, rectam & veram contra positionis rationem postulare hanc consequentiam, Peccatum in Spiritum non remittitur neque in hoc seculo, neque in futuro: ergo alia aliqua peccata remittuntur, & in hoc seculo & in futuro. Quia videlicet Scriptura docet, nobis ita condonari à Deo, quæ condonantur peccata, vt in hoc seculo primum condonentur, sed in æternum, hoc est, in vtramque seculum. Sic Christo dictum, quæ soluantur in terra, soluta esse in cælis: sic Paulus asseruit, nullam esse condemnationem iis qui sunt in Christo Iesu. Sic Petrus, Act. 1. *Vt deleantur peccata vestra, postquam venerint tempora refrigerationis à conspectu Domini.*

XXIV. Vere igitur illi respondebant, qui apud Pelranum negabant sequi, si peccatum in Spiritum Sanctum non remittatur, neque in hoc seculo, neque in futuro, ergo aliquid aliud in altero remitti. Et vero, cum rem ipsa reputo diligentissime, inuenio, nunquam vsurpatum à quoquam simile genus argumentationis: atque adeo ne ipsi quidem aduersarij possunt exemplum vllum dare, nisi ex tempore fictum. Et nos in querendo sumus adhuc, vnde Gregorio suum hoc axioma. *Quod de vno negatur consequens intellectus patet, quia de quibusdam conceditur:* Et respondent *περὶ τοῦ λόγου τοῦτοῦ* sibi hactenus incognitum.

XXV. Imo semiplenam confessionem habemus, nullius artis posse præceptis comparari. Bellarminus. *Concedimus, inquit, non sequi secundum regulas Dialecticorum, id quod inferimus ex verbis Domini: sed tamen sequi secundum regulam prudentiæ.* Pelranus, *Et si concedi queat, eiusmodi collectionem non esse absolutam: vltimate forma necessariam est tamen necessaria ratione materia, vel ex recepto loquendi intelligendique more & consuetudine.* Salmer. tract. 16. tom. 8. *Et si non sit collectio formalis, ratione tamen materia, & communis phrasibus loquendi optime colligitur.* Enimvero, quid hoc rei esse potest? Fateor equidem accidere interdum, vt quarum argumentationum materia vera est, vt loqui solent Scholæ, earum forma possit non esse legitima: sed id fieri per accidens, hoc est, eius vitio (si vitium sit: interdum enim virtus est) qui argumentatur. Sed, quæ consequentia legitima est secundum materiam, eam per se peccare in forma, id est, non posse in vllam formam, & necessariam reuocari: hoc vero monstrum est Dialecticum, nunc recens natum, editum, apud Iesuitas.

XXVI. Atque hæc sane vrgendi sunt Sophistæ: Condonetur, si ita placet Augustino, qui omnium primus hanc consequentiam excogitauit: & demus, non potuisse simul & semel tantum mysterium & inueniri, & perfici. Sed, qui idem postea laxum volutarunt Gregorius, Isidorus, Bernardus, Petrus Cluniacensis, Christianus Druthmarus, Petrus Parisiensis, Thomas Aquinas, Albertus Magnus, hi, inquam, neque singuli, neque omnes, vt nunquam potuerint dedolare, quis non mirabitur? Vt, ne nunc quidem tantus Doctorum, Monachorum, Iesuitarum exercitus, & quidem nobis instantibus, vrgentibus, exprobrantibus: nam olim, quum nemo, nisi forte dicis causa, in puluere scholastico, contra mutaret, poterat fieri, vt nimia confidentia, segnitiam generaret: sed hodie, vt dixi, cum ferios aduersarios nacti Sophistæ sunt, & vehementes: nunc, inquam, tantus exercitus, cui tantum temporis, otique, artis etiam & sophisticæ, quantum vnquam aut fuit, aut esse potuit, vt rem non effecerit expeditionem, quis non obstupescet? Quid post tantum temporis, tantum studij, addo, tantum lucris propofiti, in eo adhuc rem esse, vt non sit formalis collectio: non absolute, & ratione formæ necessaria denique, non secundum regulas Dialecticorum, quantum portentum est. Deus bone! At tu certe nimium malitiosus es, Bellarmine, qui orbi inuideris vniuerso tuam illam prudentiæ regulam, quæ cum sit Dialectica non saltem indicaris vnde possit hauriri. Sed expectandum videlicet, dum si orbi magis propitius Loiolas.

XXVII. Alioquin, ais, faceremus Dominum ineptissime è loquutum. Ineptissime loquutum Dominum, nisi tuæ prudentiæ succurrat regula: id est, nulla regula? nisi liceat tibi consequentiam necere non formalem; non ratione formæ necessariam, non secundum regulas Dialecticorum? At qui tu longe breuius persuasisses, cum ineptissime loqui, qui id dicat, vnde non possit vlla deduci consequentia formalis, & secundum regulas Dialecticorum. Tam male consulis honori Saluatoris.

XXVIII. Sedenim, cur ineptissime: Inepte diceret, hoc peccatum non remitteretur, neque in hæc seculo, neque in futuro, si in futuro nullum remittitur. Recte, inquam: sed, quis hoc negat: quis contra disputat? At nos certe alte clamamus, omnia peccata, quæ condonantur, condonari in futuro seculo. Sed, quicquam in futuro remitti, quod in isto non sit remissum, siue culpam dicas, siue poenam, siue aliud quicquam, non concedimus. Quod tamen si non obtinent Purgatoriani, frustra expectent Purgatorium. At, Christus diuine loquutus est, quum dixit, non remitti aliquid peccatum, neque in hoc seculo, neque in futuro: etiam si nullum remittatur in futuro, non remissum in isto.

XXIX. Denique, & vno verbo: aduersariis inepte dictum, non remitti in futuro, si nullum remittitur in futuro: concedimus: & addimus, si aliquid remittitur in futuro: Imo, si omnia remittuntur in futuro, quæ remissa fuerint in isto: ergo non inepte dictum, illud in Spiritum non remitti in futuro. Quid amplius querunt? Quid sunt importuni? Quid *τοῦτο τὸ ἄνωγόν* ludunt?

XXX. Quid? quod nomine abutuntur Augustini? Nam hanc condonationem ferre non possunt, differri in extremum diem iudicii. Verba audi Stapletoni in Promptuario: *Nam quod cauillatur Caluinus, per verbum futuris seculi, extremum mundi diem notari, non autem tempus intermedium, prorsus vanissimum est, tum quod in extremo illo die nulla plane fiat remissio peccatorum, sed retributio premiorum bonis, suppliciorum malis, tum quia futurum seculum in Scriptura significat intermedium hoc tempus, quod vsq; ad extremi iudicii diem excurrit:* Hæc & alia nonnulla in eam rem Stapletonus. Sed contra Augustinus disertissime, hoc quidquid est purgationis animarum differri in vltimum illum diem, & quidem conceptis verbis post resurrectionem. Quod cur nulli aduertunt Sophistæ? Describo: *Sicut etiam facta resurrectione mortuorum, non deerrunt quibus, post poenas, quas patiuntur spiritus mortuorum, impertiat misericordia, vt in ignem non mittantur æternum. Neque enim de quibusdam venaciter diceretur, quod non eis remittatur, neque in hoc seculo neque in futuro, nisi essent, quibus, etsi non in isto, tamen remitteretur in futuro.* Peripicuū.

ne id est: Imo, c. 5. contra Iulian. 6. illud Stapletoni, In extremo illo die nullam plane fieri peccatorum remissionem, paulo alius verbis, eodem tamen sensu à Iuliano assertum, Augustinus refutat ex hoc ipso loco. Vide: *Dicis, quod illa resurrectio non peccata dimittat aliquorum, sed expurget merita singulorum.* Et paulo post: *Et peccata quidem nulla remittuntur in regno: sed si nulla remitterentur in iudicio illo nouissimo, puto quod Dominus non dixisset de quodam peccato, non remitteretur neq; in hoc seculo, neque in futuro.* Vultisne igitur credamus Augustino, Sophistæ! perit Purgatorium: nam id nullum vos esse vultis in resurrectione: atqui, hanc futuri seculi remissionem, Augustinus non secundum nouam Bellarminianam prudentiam, sed secundum veterem illam Dialecticorum regulam, ideoque ratione formæ necessario, non pertinet hanc remissionem ad Purgatorium?

XXXI. Augustino exempto: Gregorij nomen sequitur: sed longo sequitur interuallo seculo demum sexto. Imo potius octauo: Nam, doctis persuaderi non potest, Gregorium eius nominis primum, autorem fuisse Dialogorum illorum cum Petro, non tam studio colloquutore, quam stupido admiratore: sed alium eius nominis vel secundum, vel tertium, à Græcis ob idipsum opus, Dialogum cognominatum, cuius successor Zacharias, teste Phorio in Bibliotheca, tam elegantes fabulas censuit dignas quæ Græcis communicarentur. Sic à Christo, septem prorsus seculis non potuit hæc obtinere interpretatio: sed Augustino vnicui quasi per suspensionem venire in mentem extremo seculo quarto: post Gregorio non visa negligenda, à quo prolixè diuinauit quæqua versusum.

CAP. XI.

De ligno, feno, & stipula.

I. Magnus iterum labor in verbis Pauli I. ad Cor. 3. *Si quis superedificet super fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides pretiosos, ligna, fenum, stipulam, cuiusq; opus manifestum fiet: dies enim declarabit: nam per ignem regetur, & cuiusq; opus quale sit ignis probabit. Si cuius opus manebit, quod superedificauerit, mercedem accipiet. Si cuius opus excussum fuerit, damnum faciet: ipse vero seruiabitur: ita tamen vt per ignem.* Magno iactatur saltu: vix posset maiori, si ve totidem literis, Purgatorium diceret: vel, totidem articulis, antequam Patricij describeret.

II. Nec absque sudore tamen Præfatur enim Bellarminus, hunc vnū esse ex difficillimis totius Scripturæ: & probat autoritate Augustini, de fide & operibus c. 5. *Apostoli Pauli illa sententia plane ad intellegendum difficilis.* Et post, *In his deputanda, quæ Petrus dicit esse in Scripturis eius quadam difficultia intellectu, quæ non debent homines pervertere ad proprium suum interitum.* Et c. 16. *Fateor, me male audire intelligentiores, atq; doctiores.* Arboreus hanc appellat, obscuram & perdifficilem Pauli sententiam. Cuius & nos admoneri oportuit, vt neque miremur eo abusus Papistas, cum sit huic hominum generi solenne à planis facillimisque abstinerere, in obscurioribus, difficultioribusque ludere: ipsa sibi difficultate opportunus, vt latronibus vix aperta placent camporum sed vel densa sylvarum, vel profunda vallium, vel prærupta rupium, vel ardua montium. Denique *οὐ λίσσεται ἀμφοτέρως λογισθῆναι.* Quo magis hic locus obnoxius fuit lophisticationi: *Vnum hic certum est,* inquit Pelanus, *nempe totum hunc locum, imo vero totum caput, vnde hic locus potius est, metaphoris abundare.*

III. Porro, quantum huic loco confidunt hinc disce, quod non tantum Aphonius de Castro dicat *Ex his verbis satis aperte colligitur purgatorius ignis.* Sed etiam Panigarolla, *sine vlla dubitatione inuictus est cuneus hic Pauli locus, quo Purgatorium quodammodo describitur.* An tu, quodammodo describitur? An conitantius Ferdinandus, *Paulus cum sua Hebræorum gente credens Erebium expiatorium esse, in hoc loco tradidit quicquid fidei ac doctrinæ de Purgatorio suscipiendum, atq; credendum per hanc interpretationem decernebat.* Quid poterat dici confidentius? Sed ridebat hos omnes, opinor, Sonnius; qui hunc ipsum locum numerabat inter eos, qui, *per se quidem hos non demonstrant: neq; loquuntur clari sermone de statu animarum post hanc vitam, & aliam apud nonnullos Patres recipiunt interpretationem.* Quo minus debent mirari nostrā in sustinendo assensu cunctationem.

IV. Cæterum, nemo hactenus mihi visus, qui directe argumentatus sit ab hoc loco. Credo veritos, ne non secundum regulas Dialecticorum procederet, vt prius: Sed ostendunt tamen se postremæ Pauli clausulæ præcipue confidere. Panigarolla: *Debet hæc postrema clausula satis esse ad conuincendum Caluini.* Pelanus, *Neriusq; præcipua loci huius vis tota in postremis illis verbis est posita.* Et tamen plerique omnes longam texunt explicationem omnium partium totius loci: & sic quidem vt manifestum sit non posse quicquam continere ex his solis verbis postremis, nisi & omnia corruerint præcedentia: quanquam Pelanus fingat ea tractari *ἐν ἀεραϊστί.* At nos, qui partes suscepimus non adulandi sophisticæ, sed veritatem confirmandi, illustrandique, hanc syllogismi formam damus, in qua, si quid sit ab eorum mente recedens, non erit admonere difficile. Quicumque per ignem seruat, eius anima post mortem igne purgatorio mundatur à peccatis. Atqui cum peccatis venialibus decedunt, per ignem saluantur: Ergo eorum animæ post mortem igne purgatorio mundantur à peccatis. Ab hoc syllogismo distinctiorem speramus futuram disputationem, & certe magis conformem nostræ methodo; nec tamen omissam iri quicquam in aduersariorum minutis: quanquam si heret, excusare possent, qui superfluas putant.

V. Respondeo prius ad minorem, post ad maiorem. Negatur minor ergo: primo, quia peccata venialia nulla sunt, de quo iam suo campo experti sumus cum hæreticis. Secundo, quia neque Paulus de venialibus peccatis vel verbum fecit, quod et si eodem labore consideratum, tamen nunc retractandum, ne quid lophismatis non retusum maheat.

VI. Loquutum ergo Paulum de venialibus peccatis probant ex verbis ligni, feni, stipulæ. Itaque expendunt, quo sensu sit dictum, *si quis superedificet super fundamentum hoc aurum, argentum, lapides pretiosos, ligna, fenum, stipulam.* Et querunt, qui sint superedificantes: quæ item, quæ superedificantur. Et primo quid em agnoscat Pelanus, totum hunc locum, imo vero totum caput metaphoris abundare. Iustinianus, nemini dabitum esse posse, totum hunc locum esse metaphoricū: sumptamque metaphora ab ædificiis.

edificiis. Bellarminus metaphoram etiam explicat, & curiosius quidem, quam verisimilius. Similitudinem esse duorum architectorum, quorum vnus super fundamentum lapideum & solidum, erigat domum ex pretiosa materia, quaeque ignem non timeat: alter vero super simile fundamentum, domum erigat more pauperum rusticorum ex asseribus, & stipitibus, eamque tegat feno & stipulis. Tum autem si adhibeatur ignis vtrique domui, priorem illam nihil penitus laedi, ne architectum quidem, si intus sit, pari quicquam: at posteriorem continuo ignem concipere, & breui tempore totam consumi: Architectum, si intus sit, & velut saluus egredi, saltem non nisi per ignem: neque ipsum quidem mori, sed barba & capillis non incolumibus. Ferri possunt omnia: etsi Architectus ille intra domum, & barba capillisque risu potius conquesta sint, quam vlti.

VII. Verum, qui ergo nobis erunt tandem edificantes? Alii omnes, Christianos voluerunt, quorum vita sit instar edificii, quum videlicet fidei fundamentum superaedificatur opera, siue bona siue mala. In quam partem abierunt ferme omnes Veteres, in quibus Chrysostomus, Theodoretus, Theophylactus, Oecumenius. Sed & Augustinus, de fide & operibus, cap. 16. Et Enchiridij c. 68. Hieronymus, libr. 2. contra Iovinianum. Alii, non nisi Doctores intellexerunt, & Praedicatores Euangelij: Ambrosius, Sedulius, Anselmus, Thomas, Carthusianus, Lyranus, Caieranus. Nostri Sophistae in hanc partem propendunt potius. Certe Bellarminus magis literalem dicit, Peltanus longe rectiorem, Apostolicoque contextui conformiorem Iustinianus notat, priorem vix posse antecedentibus & consequentibus aptari.

VIII. Nobis nulla contentio est. Videmus Paulo sermonem esse proprie de his, qui ob sibi conereditum verbi ministerium, dicuntur Ecclesiam edificare: neque ab eis discedunt nostri, Martyr, Caluinus, Beza: nam, neque facile occurrit vsquam, vt aedificare dicamur ipsi vitam nostram: & multo minus, vt quisquam vitam nostram fundamentum ponere, super quo nos deinceps aedificemus: sed ipsi nobis itidem fundamentum ponimus, vt aedificemus. At certe Paulus ipse sibi non posuit fundamentum suae vitae, vt alij postea eam aedificationem continuarent. Itaque, neque dubitari quidem patimur, quin intelligendi sint ii, qui in aedificanda laborarent Ecclesia. Nectamen facile damnemus eos qui diuertunt ad singulorum curanda bona opera. Nam, mihi quidem ratio nulla apparet, cur tam praecise loquutum dicamus Paulum de ministerio Ecclesiastico, vt ne simili censura comprehendendi possit vitae instituentis ratio. Quomodo, etsi non tantum colligamus ex circumstantiis, sed etiam ex ipsis verbis cognoscamus, loquutum de scortatoribus & adulteris, 13. ad Hebr. tamen nemo negantes toleret, eadem ratione qua adulteros, scortatoresque, sic reliquos sceleratos iudicandos a Deo: & in vniuersum nihil obstat quominus, aut generalis doctrina, peculiariter pro circumstantiis applicetur, aut quae peculiariter quibusdam circumstantiis est applicata, longe producat in latius. Breuiter, haud inuitis nobis Papistae, quod hic iudicium Paulus facit de opere Pastorum, facient de quouis operum genere.

IX. Alterum ergo inquiramus: quid sit fundamentum superstruere, aurum, argentum, lapides pretiosos, ligna, foenum stipulam. Bellarminus quinque nobis explanationes recenset, & refutat. Sunt, inquit, qui fundamentum intelligunt fidem informem: aurum, argentum, lapides pretiosos, opera bona: lignum, foenum, stipulam, peccata mortalia. Alii, Christum, seu fidei praedicationem, & Catholicas expositiones, & haeretica dogmata: Alii fidem viuam, & opera supererogationis, & omissionem consiliorum, affectumque earnalem ad bona huius mundi. Alii opera bona, & peccata venialia. Alii bonos auditores, & malos. Ipse denique suam exprimit, quae fundamentum Christum a primis praedicatoribus annuntiatum: aurum, argentum, lapides pretiosos doctrinam vtilem & salutarem eorum qui docent, non solum verbo, sed etiam exemplo: lignum, foenum, stipulam, doctrinam, non haeretica quidem, vel malam, sed curiosam, inutilem, superuacaneam, eorum qui praedicant absque eo fructu, & vtilitate, quam Deus requirit: quae itidem est Peltani sententia, & aliorum quorundam.

X. Veruntamen, fundamentum quod sit, ipse praescripsit Paulus apertius, quam vt cuiquam liceat in varias cogitationes digredi, nisi & sibi ipse sciens volens, & alii imposturam faciat: *Fundamentum aliud nemo potest ponere, praeter id quod positum est, quod est Iesus Christus.* Eo autem nomine continetur veram, puramque Euangelij doctrinam, dubium esse non potest: quoniam quidem non possit fieri, vt Christo superaedificemur, nisi per fidem: quae praedicationem praesupponit. Veruntamen, quia eius doctrinae varii sunt articuli; quorum alij aliis magis principales, super quibus alij fundantur: non crediderim ego quidem, huius fundamenti nomine simul & semel significatum a Paulo vniuersum omnium capitum in Ecclesia proponendum: sed fundamentalia distincta a reliquis: vt, exempli gratia, ipsam fidem a politia, siue, vt loquebatur Tertullianus, disciplina: quae, quia non semper fuit, & ea lem apud omnes, degenerauit tandem in immensam licentiam, a qua erupserunt denique omnia adinventionum humanarum, id est superstitionum genera.

XI. Hoc posito, in reliquis explicandis distinguendum est ante omnia Interpretis institutum: qui, si nihil animo suo proposuit, quam continere se intra cancellos literae, solumque haerere disputationi Paulinae, rem vero non potest contextus series ferre, vt, quaecumque operum genera siue bonorum, siue malorum, vno hoc fasciculo contineantur: sed tantum ratio aedificanda Ecclesiae per praedicationem, vt notauimus. At, si hoc posito, in applicatione morale digredi velit Interpretes, nihil interest, quominus quorumcunque Christianorum laudentur quaecumque virtutes, & reprehendantur quaecumque vitia. Neque enim solis praedicatoribus praescriptae leges officij, nec solis propositus dies, quo vel probentur, vel improbantur opera. Nobis saltem nunc de Purgatorio disputantibus, *ad hoc dicitur*: est: nec patimur, sic haerere praedicatoribus, quasi necessario statuendum sit Purgatorium, si concedatur eadem ratio esse omnium operantium.

XII. Tantum serio improbamus, quicumque haec, siue de praedicatione, siue de operibus intelligamus, addunt contineri intra limites venialis peccati: quae non tantum reapse falsa est imaginatio, quia peccatum veniale nullum est, sed etiam absurda, quia contra Apostolicae orationis seriem. Nam, vt a his obseruatum, Paulus extrema extremis comparat, seruata ignis metaphora. Nouerunt enim omnes, ignis si habeatur ratio, tum opponi aurum,

argentum, lapides, ligno, foeno, stipulae, non tanquam quid magis & minus, sed tanquam extrema opposita. Itaque, in applicanda similitudine, si ignis significet iudicij diuini severitatem, necesse est etiam, actiones humanas considerari simili ratione oppositas: quae ratio oppositionis non potest esse operum bonorum & peccatorum venialium: quia haec non extrema sunt, sed inter extrema.

XIII. Obicit Bellarminus, primo peccata mortalia potius comparari ferro & plumbo, auctore Gregorio: secundo, ergo omnes futuros saluos, secundum Origenem. Addit Peltanus: tertio, haereticon aedificant super fundamentum: nam, omnis haereticus Christum, eiusque fidem soluit: peccata etiam capitalia, fidei vitam adimunt, quae sine caritate mortua est. Quarto, profert vterque communem consensum Doctorum. Nam, summam confessione, inquit Bellarminus, volunt alij, omnes, tum Graeci, tum Latini, hunc locum intelligi de venialibus peccatis.

XIV. Sed comparati ferro & plumbo peccata mortalia, & inerudite dixit quisquis ille fuit Gregorius, & Bellarminus absque iudicio repetit: idque tanto intolerabilius, quanto neuter eius dicti rationem vllam redditam voluit: quasi suum regnum esset Theologicum: aut nemo glande vesca desisset. At qui, certum est, Scripturam conuoluisse, hac ignis & stipulae similitudine, describere summam iudicij diuini severitatem: indeque supplicij meriti ditritatem. *Esaia. 5. Sicut absunt stipulam lingua ignis, & quisquis illius flamma debilitat: sic radix eorum veluti putredo erit, & germen eorum veluti puluis ascendet: spreuerunt enim legem lebona exercituum.* Et 47. *Ecce erunt tanquam stipula, ignis comburet eos: non liberabit animam suam de manu flammae.* Nahum. 1. *Consumentur velut stipula ariditate plena.* Malach. 4. *Ecce enim dies illa venit, ardens tanquam clibanus: erunt omnes superbi, & omnes facientes impietatem, vt stipula: comburentque eos dies illa ventura.* Quid iuuat in tempestiuis cogitationibus indulgere? Quid vanas lectari coniecturas, & alienas a stylo Spiritus? Et vero quid est, quae lo, quod in hac Pauli allegoria ferrum, plumbum vepotius inducendum suaserit? Scilicet, diutius in igne durant, quam lignum, quam stipula. Imo, inquam, hoc ipsum est, quod vitauit Spiritus Sanctus: ne aliquid virium videretur relictum, quibus obfisti posset vehementissimae illi vindictae. Enimvero in illis prophetarum oraculis censemusne significatum eos peccatores, quibus sic denuntiabatur ira Dei, non futuros perpetuo in igne? Absurdum: erant enim ij, qui mortaliter peccabant: non enim non mortaliter peccant, qui spernunt legem Dei.

XV. Omnes futuros saluos, negatur sequi. Nam, apud Paulum, non est vniuersale axioma, neque ille voluit, nullos damnari eorum, qui super Christo lignum, foenum, stipulam aedificauerint. Itaque ille ipse Gregorius, quo Aiace vtuntur Sophistae: illo ipso 33. Dial. *Pensandum, inquit, solcite, quia illum per ignem dixit posse saluari.* Mentem expressit, verba non retinuit. Nimirum, sicut Christus dixerat: *Quoduis peccatum & blasphemiam remittetur hominibus: non quod quicumque peccarent certi essent, se propterea non puniendos, sed quia sperare possunt misericordiam a Deo.* Quomodo ergo deliranti Otigeni non fuit tunc Christus, sic ne nunc quidem Paulus?

XVI. Haeretici, inquit Peltanus, non aedificant super Christo fundamento. Imo, haeticorum importuna nominatio est, quae haeresim esse debuit potius: nam, etsi haeretici nunquam aedificent super Christo, tamen super Christo fundamento aedificari possunt haereses: id est, ab eo qui Christum fundamentum tetineat, adde etiam, eius zelo transferatur ultra recti limites. Exemplum in Cypriano, qui haerelin manifeste aedificauit, & quidem quandiu vixit: nec tamen vnquam fuit haeticus, imo ab Augustino prolixè laudatus ob seruata Ecclesiae vnitatem. Sic Irenaeus millenariorum chimeram superaedificauit Christo, quem constanter retinuit. Sic alij, Vnde Anselmus in hunc Apostoli locum: *Nam in libro Sanctorum Doctorum, quos authenticè legit Ecclesia, nonnunquam inueniuntur quadam praua vel haeretica: non tamen pro his vel libri vel auctores damnantur. Perlegat eorum libros prudens lector, & inueniet esse verum quod dico.* Etsi ergo verisimium sit, haeticos non retinere Christum fundamentum: tamen verum est, posse haereses quaedam superaedificari Christo, id est, ab eo, qui Christum retineat. Neque verum, omnem haeresin Christum soluere, sed eam duntaxat, quae formaliter haeresis est, & separationem inducit ab Ecclesia: quod in haeresi materialiter nominata, non semper accidere ostendunt exempla recitata ostendit: etiam aduersariorum definitio de fide implicita, quam suo loco attigimus: nempe, aliquid habere veram fidem, qui tamen actu credat oppositum verae fidei.

XVII. Praeterea, omnia etiam haeresis, possunt alia Christo superaedificari, quae tamen non contineant se intra septa peccatorum, quae a Papistis venialia dicuntur. Nimirum quia haeresis ad doctrinam proprie pertinet. At qui, superest etiam disciplina, siue politia Ecclesiae, in qua multa peccata possunt, & iam pridem peccata sunt. Sic Quartadecimani Paschae celebrationem adstringebant Lunae quartae decimae, idque praetextu Apostoli Ioannis. Sed deinceps plurima inuenta sunt a viris bonis *ἀνομιαι*, & exactioris sanctitatis nomine, quae etsi nihil viderentur habere ab initio admodum mali: tamē & postea degenerarunt in graues superstitiones, & a suis initiis cohiberi debebant, eo quod essent praeter Scripturam. Sic enim & vestium vsus peregrinus in ductus: & ciborum discrimina iniecta; & dierum delectus confirmatus: sic etiam Sanctorum primus honor, degenerauit in inuocationem, & imaginum adorationem.

XVIII. Quod ait, peccata mortalia adimere vitam fidei, dixisset nata esse adimere: & nemo contradiceret: sed actu adimere, falsum est: sic enim nemo fidelis peccaret vnquam mortaliter. Itaque certum, hanc esse naturam peccati mortalis: dic melius, naturam omnium peccatorum, vt extinguant fidei: sed cohiberi tamen ab inhabitante Spiritu Sancto: vt ne praeualeant, & penitus demergant fidelem: vt nihil sit absurdi, si dicatur quis & peccare mortaliter, & tamen retinere Christum fundamentum. Sicut Theophylactus in Lucae 22. describit Petri negationem, *αὐτὸς ὁμοιωθεὶς τῷ πετρίῳ, ἔλεγε ὅτι οὐκ ἔγωγε, ἀλλὰ ὁ ἄλλος, ὁ ὁμοιωθεὶς τῷ πετρίῳ, ἔλεγε ὅτι οὐκ ἔγωγε, ἀλλὰ ὁ ἄλλος.* *Etsi paululum concussus es, habes tamen insita semina fidei: quamuis folia deiecerit iusultans ventus, vt radix viuat, neque deficiet fides tua.* Sic nimirum aedificabat super Christo fundamento, cui firmiter haerebat, peccatum mortale diuus Petrus. Quid: quod non aliam habent aduersarij rationem excusandorum Pontificum suorum, Marcellini, & Melchiadis? Externo, inquit, actu sola peccant:

runt: nimirum, ille sacrificans diis, iste subscribens Arianis. Ergo hi retinebant fundamentum Christum, alioquin in fide defecissent: & tamen superadificabant peccata mortalia.

XIX. Sed, præter Chrylustomum, omnes interpretes tum Græcos tum Latinos, de veniali interpretatos esse, credimus ne Bellarmino? Omnes? Et quidem Græcos? Atqui paulo ante Theophylactum Chrylustomo addiderat comitem: Et vero is diuersos gradus interpretatur cum bonorum, tum malorum operum: Postquam erimus, inquit, per fidem gloriam consequuti, singuli super huiusmodi fundamentum adificabimus, alij quidem opera rectiora & benefacta, qua tamen inter se vel magnitudine, vel exiguitate differunt plurimū: ut castimoniam, qua aurum præfert, vel nuptias honore dignissimas, qua argentū prætendunt: vel pauperitatem, qua pretiosus lapidibus comparatur: vel abundantiam elemosynam, qua cum minoris pretij rebus conferri potest. Alij vero vel praua facinora super adificabunt, qua etsi gradibus discernantur, possunt tamen fieri, & stipula, qua facile flagrant & succeduntur, nominibus dici, cuiusmodi immunditia, idololatria & auaritia sunt. Ligna autem erunt, qua his inferiora sunt vitia, qualis temulentia est, & risus effusor, & eiusmodi alia: tamen si contra nonnulli sentiant, quod pro lignis maiora qua diximus flagitia capiunt: pro fæno vero, & stipula, inferiora hæc & minora.

XX. Sed Oecumenius & Theodoretus saltem habent ne peccata venialia? Ne verbo quidem. Ille: τὰς ἁρτὰς βλαβερὰς καὶ τὰς χρονοὺς ἀργύρου τὸ πῦρ λαμβάνει τὰς ἀσφαλείας τὰς πικρίας ἐργάσας ἀκίλως ἐκλύει τὸ χόρτο, & κἀλάριον κ' ἀναλώσει. Eos qui bene vixerint instar auri, & argenti illustriores ignis ostentabit: nequitia operarios, instar lignorum, & fæni, & stipula conijmet. Hæc tamen peccata venialia? Theodoretus: Aurum, & argentum, & lapides pretiosos, appellat species virtutis: ligna a. & fæni, & stipulam, ea quæ sunt virtuti contraria, quibus paratus est ignis gehenna. Hæc tamen peccata venialia? Et habes tamen hoc conclusos numero, quicumque nobis interpretes Græci super sunt. En tibi, quo iure, qua fide omnes Græcos Bellarminus dixerit. Addamus Syriū Ephræm, de Pœnitentia: Vere dixit Paulus, quod qui superadificat super fundamentum ligna, fænum, stipulam, detrimentum patietur. Et non solum de prædicatione hæc ait Paulus, sed etiam de actionibus: neque solum de doctrina, verum etiam de pœnitentia. Fænum vacuum est, & inane. Si quis igitur non firmiter pœnitentiam egerit, stipula est. Ligna sunt, qua in aquis fluitant, & in superficie manent. Si quis ergo non firmiter ad pœnitentiam accesserit, lignum existit: & non solum abijcitur talis: sed etiam in igne, inquit, comburetur. Quid ita? quia & multos impediuit, & Deū illudere cogitauit. Hæc tamen peccata venialia?

XXI. An ergo saltem Origenes? Ille quidem animas post vitam purgari docuit: sed peccata venialia nulla propterea distinxit a mortalibus: imo ab omnibus purgari dixit. Et vero ab eo Bellarminus citat ex 6. in Exod. hom. Sed & illuc cum conuenitur, si quis multa opera bona, & parum aliquod iniquitatis attulerit, illud parum, tanquam plumbum, igne resoluatur, & purgatur. Vbi quid est, quæ lo, quo peccatum veniale designet, potius quam mortale? Nā, iniquitas est nomen commune, si tamen commune patiantur, qui veniale adeo extenuant, vt non sit contra legem, sed tantum præter legem. Sed vt condonemus hoc: tamen iniquitas, profecto, continet peccata mortalia. Et parum iniquitatis quod dixit, comparate est: nimirum, quia opposuit multa opera bona: non est autem necesse, vt in quo est aliquod peccatum mortale, in eo non sint plura opera bona. Denique, quid si plumbum vt regemus? Nam uolebat Gregorius huic comparari peccata mortalia. At Origenes, non sicut fænum dixit, aut stipulam dixit, aut etiam lignum, sed sicut plumbum.

XXII. Sed Latini super sunt saltem. Omnes ergo Latini summa confessione intelligunt peccatum veniale. Vide Bellarmino, quid dicas? Sed quia omnes: si nimirum, nam ita dicis, quos enumeras, tum quum probare latægis, ignem Pauli intelligendum vestrum Purgatorium. Nempe Cyprianum dicis, Ambrosium, Hieronymum, Augustinum, Gregorium: tum recentiores, Anselmum, Haimonem, Thomam, Rupertum, Lombardum, & Scholasticos: Scilicet, inquam, vt soles, magnifice mentiri. Etenim in vetustioribus illis, nemo venialia nominat, lolus Gregorius, minuta, atque leuissima: quæ vtrum sint eadem cum vestris venialibus nondum certo constitutum est. Sed hunc omittamus sane.

XXIII. At Cyprianus, intellexit ne peccatum veniale? An tu potius neglecti legens, Bellarmino? Quid ergo scripsit? Epist. 52. quem vnum habetis locum. Aliud est ad veniam stare: aliud, ad gloriam peruenire: aliud, missum in carcerem non exire donec soluat nouissimum quadrante: aliud, statim fidei, & virtutis accipere mercedem: aliud, pro peccatis longo dolore cruciatum emendari, & purgari diu igne: aliud, peccata omnia passione purgasse. Hæc ille. Atqui inquam, primo cur hunc locum dicit explicare? Nam ille, profecto, nec aurum, nec argentum habet, nec lapides pretiosos, nec vero lignum, fænum, stipulam. Audiamus magnifice ratiocinantem Iesuitam. Non meminit ille quidem aperte huius loci: sed tamen, cum nusquam in Scriptura fiat mentio ignis, vbi aperte de Purgatorio agitur, nihil dubium est, quin Cyprianus ad hunc locum respexerit. Quid hoc? quid hoc est, inquam? Ergo tibi pro certo supponendum est, hic agere Paulum, & quidem apertissime de Purgatorio, prius quam certum sit Cyprianum ad hunc locum respicere. Et tamen tu ex Cypriano probare vis, hunc locum intelligendum de Purgatorio. Itane disputas, o magne controuersiarum disceptator? Et sunt tuæ demonstrationes huius generis, ex pura petitione principij? Sed hoc mitto. Istud me nunc oportet annotare: solam ignis vocem in Cypriano inueniri communem cum hoc loco Pauli. At nos agere nunc de ligno, fæno, stipula. Dic, age, de tribus capellis: vbi docuerit Cyprianus lignum, fænum, stipulam, esse peccata venialia? Ast ego contra doceo: quia istos, de quorum purgatione per ignem non nihil loquitur, quod tu non intelligis, constat fuisse lapsos, de quorum causa disputabat: lapsos autem, non in risum paulo immoderatiorem, in verbum otiosulum: sed in abnegationem fidei. Hæc tamen veniale?

XXIV. Quid Ambrosius? Cum Paulus dicit, sic tamen quasi per ignem ostendit quidem illum saluum futurum, sed penas ignis passurum, vt per ignem purgatus fiat saluus, & non sicut per fidem, igne in perpetuum torqueatur. Esto, sane: Sed de capellis quid? Quid de peccato veniali? Hoc enim agitur a nobis: quod tamen non agitur ab Ambrosio. Contra vero, agi de peccato mortali, sic doceo. Omnis doctrina mala, corrupta, vana, est in doctore peccatum mortale. At lignum, fænum, stipula, Ambrosio est doctrina mala, corrupta, vana. Er-

go lignum, fænum, stipula, est Ambrosio peccatum mortale. Assumptum probo ex eius verbis: Vnusquisque autem videat quemadmodum superadificet. Id est, vt superadificia congruant fundamento: quia si male docuerit, Christi nomē permanet, quod est fundamentum: doctrina autem mala peribit, sicut dicit Dominus: Omnis plantatio, quam non plantauit Pater meus cælestis, eradicabitur. Fundamentum enim aliud nemo potest ponere, præter id quod positum est, quod est Christus Iesus. Ideo, nemo potest ponere aliud fundamentum: quia, quamuis hæretici sint aliqui, non tamen docent nisi sub Christi nomine. Si quis autem superadificat, supra fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides pretiosos: Lapidis pretiosi sunt quos non corrumpit ignis. Tria genera posuit præclara in mundo, in quibus bonam doctrinam significauit Ligna, fænum, stipulam: tria alia genera posuit, sed friuola: in his corrupta & vana doctrina designata dignoscitur. Qui facit hoc opus, manifestus erit, dies enim declarabit, quia in igne reuelatur: hoc est, mala doctrina in igne omnibus apparebit: nunc enim quosdam fallit. Et vnusquisque opus quale sit, ignis probabit. Quia enim per ignem examinatio fiet, si in aliquo non inuenierit quod exurat, manifestat illum bonum fuisse doctorem. Mala enim & adultera doctrina idcirco in ligno fæno, & stipula significata est, vt ostenderetur ignis esse efica. Nota non friuola tantum superadificia: sed doctrinam malam, corruptam, vanam, adulterā, quæ fallit aliquos: denique, comprehendentem etiam hæreses. Hæc peccata venialia?

XXV. Non Cyprianus, non Ambrosius. Ergo ne Hieronymus? Recitat ex commentario in Amos. Iuxta illud, quod in Apostolo legimus, Ipse autem saluus erit, quasi per ignem: qui ergo saluatur per ignem, quasi torris de incendio rapitur. Audio: sed de tribus capellis, quid tandem? An Bellarmino credimus, illud, qui saluatur per ignem, idem esse ac, qui peccata venialia admiserit? Sed contradicet Hieronymus ipse: paulo post: Igitur & Israel, & cuncti hæretici, quia habebant opera Sodoma & Gomorra subuertuntur vt Sodoma & Gomorra: vt quasi torris raptus de incendio liberentur. Hæc tamen peccata venialia?

XXVI. At Augustinus saltem. Imo, neque ipse Augustinus, etsi omnium mollissimus. Constantem enim lignum, fænum, stipulam, appellat paulo vehementiorem amorem rerum temporalium, etsi non præpositurum amori Christi. Sed hunc tamen vt veniale diceret, nunquam accidit. Scio, veniale appellari a nostris Papistis: sed horum nos sententiam nec querimus, nec curamus. Augustini querimus: & quantum opus est, curamus. Et hæc sane, si in dubio sit, quando erit in dubio, ne mirentur Papistæ nos qui etiam minima peccata scimus esse mortalia: minima peccata legentes apud Augustinum, interpretari mortalia. Cur enim vellent, nos non ex nostra sententia Augustinum interpretari in re dubia, potius quam ex ea quam nobis illi prescribere voluit, & nos scimus alienam esse à veritate?

XXVII. Reliquos quid exsequar singulos: quum ne cuncti quidem, momentum facerent? Atqui Bellarmino confidentiam fecit hæc vna ratio. Quod putarit primo, quicumque Purgatorium admittant, etiam peccata venialia admitturos, Deinde, hos omnes Purgatorium admittere. Atqui hoc postea constabit esse Bellarmini somnium: illud et nunc fictitium esse apparuit.

XXVIII. Desino plura dicere, tantum describo Francisci Turriani iudicium: imo non iudicium duntaxat, sed etiam prolixiusculam disputationem, concludentem diserte ligna, fænum, stipulam, esse peccata mortalia. Pro Epistolis lib. 4. c. 13. Aurum, argentum, lapides pretiosos: Significare hæc varias species virtutum ac bonorum operum, quia nemo dubitat, non opus est per Scripturas probare. Quod vero lignum, fænum, stipula, varia malorum genera significat, quæ sunt opera combustibilia, id est, digna gehenna ignis æterni, ex medijs locis Scripturæ Sanctæ licet intelligere: vt Esaias primo, de idolorum cultu loquens, Fortitudo, inquit illorum vt stipula struppæ: fortitudinem vocat idola, quibus Israelitæ confidebant, & in quibus spem victoriæ collocabant: illorum itaque idololatriam dicit esse stipulam: significans arduos esse igne æterno propter illud peccatum. Sic beatus Cyrillus in commentario prophetae huius interpretatus est: quo in loco ait significare lignum, id est, inflammabile: fænum vero & stipulam, τὸ ἀσβεστόν, id est, non posse cohiberi flammam, & extinguī: quod in Euangelio dicitur ἀσβεστόν, id est, inextinguibile. Rursus beatus Basilius in commentario eiusdem prophetae in eodem loco, stipulam ait significare vitam inflammabilem, & incendio dignam. Nemo autem non intelligit, quæ ralem faciunt vitam, id est, incendio dignam, peccata esse mortalia. Hæc ille: & pauca præterea.

CAP. XII.

Quæ sit Paulo dies reuelans.

I. Hactenus disputata est minor syllogismi propositio. Maior asserbat: Quicumque seruetur per ignem, eius animam post mortem igne purgatorio a peccatis mundari. Hanc rursus negamus. Illi probent ex Pauli verbis: Cuiusque opus manifestum fiet: dies enim Domini declarabit: nam per ignem reugetur, & cuiusque opus quale sit ignis probabit. Si cuius opus manebit, quod superadificauerit, mercedem accipiet. Si cuius opus exustum fuerit, damnatum faciet: ipse vero saluus erit, sic tamen quasi per ignem.

II. Sed nos & maiorem negamus: inestabiliri his Pauli verbis, possumus coecondere. Hoc tamen illi vt obtineant, diligenter disputant: primum, quis sit ille dies Domini: deinde, quis ignis: norunt enim esse de vtroque valde discrepantes tum veterum, tum etiam recentium interpretationes: adeo, vt si suam non peculiariter statuam in certo, reliquis omnibus recutatis, necessario illis ad restim res redeat. Suum enim Purgatorium nullum esse posse sciunt, nisi eo intermedio tempore, quod est a morte ad resurrectionem corporis.

III. Disputat ergo Peltanus, per diem Domini significari vel præsentem vitam, vel particulare vnus cuiusque iudicium, quod fiet in morte: vel vniuersale iudicium, quod futurum sit in resurrectione. At diem, de quo hic sermo, non posse aut ad præsens seculum, aut ad vniuersale iudicium commode transferri: consequens esse, vt ad tempus instans mortis vnus cuiusque, particulatiue iudicij transferri debeat. At Veteres, inquam, alij præsentem vitam maluerunt: alij vniuersale iudicium: nemo nisi recentissimus, illud particulare. Nostri omnes, Martyr, Caluinus Beza, iis assensu sunt, qui vitam præsentem. Pellicanus iis, qui vniuersale iudicium. Et certe illud intermedium tempus nihil habet verisimilitudinis.

IV. Sed, non intelligi præsentem vitam, disputant argumentis quatuor, apud Bellarminum Peltanum, Iustinianum Commentario in hunc locum. Primo: Quia Græce est dies cum articulo ἡμέρας ex quo apparet, certum quendam,

dam, & definitum diem significari: vt poster. ad Timoth. 4. Quam reddet mihi Dominus in illo die. Et 2. Certus sum, quia potens est depositum meum seruari in illum diem. Et 4. Det ei Dominus inuenire misericordiam in illa die.

V. At nos negamus, hanc etiam addito articulo, semper designare certum aliquem, praefinitumque ac praestitutum diem. Interdum enim mere...

VI. Interdum sola distinctio noctis innuitur Genes. 1. Adhuc erat lux in diebus illis... Et statim. τὸ φῶς τῆς ἡμέρας τὸν μέγαν αἰς ἄρχας τῆς ἡμέρας: Luminare maius in principatu diei... Et 4. τὴν ἡμέραν ἡμέραν τὸ κλίμα: Dies autem caeperat inclinare.

VII. Breuiter & disertius dico, nunquam significari certum praestitutumque diem, nisi, praeter articulum, accedat aliqua circumstantia peculiaris, quae circumscribendi vim habeat. Matth. 24. αἱ ἡμέραι τῆς Νόε: Dies Noe.

VIII. Secundo. Praesens tempus, inquit, non dicitur dies Domini: sed dies nostra: sicut contra dies alterius vitae: dicitur dies Domini, non nostra. Luc. 19. Et quidem in hac die tua, quae ad pacem tibi, Et 22. Haec est hora vestra.

IX. Atqui primo, Paulus diem Domini non dixit: sed diem: neque enim vlla exemplaria Graeca aliter habent: quam ἡ ἡμέρα δηλώσει. Nec Syrus mutauit: ד יום ד גרמיהו quod perperam vertit Boderianus: Dies enim illa patefaciet illud: sed bene Tremellius: Dies enim ipse manifestat illud.

X. Sed demus tamen, diem Domini: quid tum? Praesens tempus aiunt, non dicitur dies Domini: sed dies nostra. Falsum, inquam. Et teste do Thomam in hunc ipsam locum, Dies Domini dicitur, quando voluntas Domini completur de hominibus, qui per eius iustitiam premiabuntur, vel damnabuntur.

XI. Enimvero, quae est igitur, quam Ecclesia diem Dominicam vocat, post Apostolos, Apoc. 1. ἡ ἡμέρα τῆς κυριακῆς ἡμέρα: Fui spiritu correptus die Dominica: Sed & alias, Esai. 2. Dies Domini exercituum super omnem superbum, & excelsum, & super omnem arrogantem, & humiliabitur.

XII. Quid ad nos, si alias interdum dies Domini dicitur de futuro seculo; dum alias etiam de praesenti? Et tamen immerito Ioseph, nominat teste c. 2. Venit dies Domini tenebrarum, & caliginis: nisi nulla fides Hieronymo: Rursum, inquit, per metaphoram locustarum, describitur impetus Chaldaeorum.

XIII. Tertio, Tempore vitae praesentis non declaratur opus vniuscuiusque quale sit. Tribulationes n. communes sunt bonis & malis, iustis & iniustis.

XIV. Respondeo, sumi falsum. Etenim si tempore vitae praesentis non declararentur vnquam, cuiusmodi essent opera cuiusque: ergo nullum esset discrimen inter bonum & malum. Tum autem quia de doctrina proprie & peculiariter, agitur, nulla ratio esset discernendi haereses suborientes, a vera doctrina.

XV. Fateor, tribulationes communes esse. Verum, dies Domini, siue etiam ignis, non solas has significat: imo neque praecipue: sicut illa particularis Augustini commentatio. Deinde, non lequitur, si communes sint, non manifestare tamen opera. Quia non est necesse, in omnibus eadem esse effecta afflictionum.

XVI. Quarto, omnes Doctores intelligunt hanc diem esse diem iudicii. Licet n. Augustinus & Gregorius, docuerint, posse referri ad hanc vitam: tamen docent etiam posse intelligi de tempore futuro post hanc vitam.

XVII. Sed Bellarminus interpolat vtriusque sententiam. Augustinus sane tam conflans fuit in ea explanatione, quae diem Domini exponit in hoc seculo, vt nunquam ostenderit se in aliam partem inclinare. Amplius dico: nunquam Augustinus aliam expositionem, vel vidisse significauit, quam non improbarer, & refutaret: vt c. illo 16. de fide & oper. illa quae salutem cui libet pollicebatur, etiam in peccatis perseueranti.

XVIII. Quum consentiant omnes Papistae, diem hunc intelligendum post hanc vitam, tunc vero sciunt se in tres sententias. Sunt n. qui, cum Veteribus, vltimum vniuersale; iudicium velint. Bellarminus in his nomen profertur suum: Omnes Veteres, inquit, videntur accepisse per illam diem, diem vltimi iudicii quorum mihi videtur verissima sententia.

XIX. Sed profecto, non bene de Veteribus est meritis Sophista: qui his argumentis tam misere conquisitis, manifeste prodit huius opinionis id est, quod illi sui maiestate nominis melius tegebant. Neque enim quicumque est eorum, qui vllam rationem adscriptam voluerit: quin consultus putauit praesupponere tanquam rem per se notam: vt alias frequentissime solent.

XX. Prima ratio paulo ante refutata est, quum ostensum, & non nominatum diem Domini a Paulo: & solitum tamen diem Domino non semper significare vltimum iudicium: sed interdum particularia, quae exseruntur in hoc seculo.

XXI. Secunda, manifestam habet & demonstrat. Nam, Paulus non dixit: In illa die: quomodo alias legimus in eueniunt τῆς ἡμέρας: qua formula nemo dubitat quibusdam locis absolute designatum iudicium vltimum, vt poster. ad Timoth. 4. & 2. Consulisset pudori suo Sophista elegantius alia quapiam ratione, quam per tam apertum ἡμερῶν ἡμέρας. Enimvero, vt certum est, illam esse vnam diem futuri iudicii: sic falsum a Paulo vllam vnam nominatam diem, qua iudicentur omnia humanorum opera.

XXII. In tertia, illud Dies declarabit; nimium Iesuitice exponitur, omnia omnibus erunt manifesta. Nec debuit vir bonus, tam audacter sibi sumere quicquid libuit. Nam de 4. c. longe aliud iudicium est: longe dissimilis locus: vsq; dum venerit Dominus. Sic & diuersa sunt verba: & longe alia occasio.

XXIII. In quarta, noua expositio est: In igne reuelatur, id est, dies ille manifestatur. Et si Anselmi sit & Thomae: Propter quam Salmero etiam textum corrumpit, legens: Dies Domini declarabit, qui in igne reuelabitur. Contra omnium codicum fidem. Nam Grace est: ἡμέρα δηλώσει: ἡμερῶν πνεύματος. Et in Latina editione: Dies Domini declarabit quia in igne reuelabitur, etiam secundum Sixtum V. Et in Syra מוסר דבנורא מתגלה. Neque vero dubium erat, quin reuelari diceretur opus cuiusque. Ambrosius: Quis in igne reuelatur, hoc est mala doctrina in igne omnibus apparebit.

an in altera conflagrationem vniuersi, an tartareum, id est, æternum, an temporale, id est, purgatorium, vel denique exactum iudicium diuinum? Respondet Bellarminus, & Peltanus, ignem illum *κατακαυστικόν*, neque crucium esse & afflictionum, neque conflagrationis, neque tartareum, neque purgatorium. Itaque esse exactum iudicium diuinum. Ignem vero, per quem salui fiunt, qui ligna, fœnum, stipulam, superædificauerunt, non crucis, non conflagrationis, non tartareum, non exactum iudicium: sed purgatorium.

XIV. At nos, qui non geminum, sed vnicum ignem in Pauli verbis agnoscimus, & in hoc seculo, concedimus non esse conflagrationis, non tartareum: sed purgatorium etiam negamus. Et statuimus, esse iudicium diuinum, exferens se variis modis, ideoque etiã interdum per afflictiones, quibus exerciti pii pficiunt pietate. Sed vniuersaliter hoc iudicium dici afflictiones, nõ putamus. Calvinus, in Cõmentario: *Quia metaphorice loquutus erat Paulus de doctrina, ipsum quoque doctrinã examẽ nunc metaphorice ignẽ appellat, ut membra cõparationis opposita inter se cohereant. Ignis ergo hic est Spiritus Domini, qui suo examine probat, quã doctrinã sit instar auri, & quã instar stipulæ. Quo propius ad hunc ignẽ admota fuerit Dei doctrinã, eo magis clarescet: cõtra, quã in hominum capite nata fuerit, protinus euanesceat, sicut stipula igne deuoratur.* Similiter in Instit. lib. 3. c. 5. §. 9. Martyr in hunc locum: *Dies hic accipitur pro manifesta reuelatione, cum tenebra depelluntur, ut de re, prout ipsa est, iudicium feretur. Atque ad hoc efficiendum, variis modis, multiplicibusque rationibus vtitur Deus, quibus errantium animos illustrat. Aliquando Euangelii prædicatione: nam verbum Dei gladius est acutus & anceps, ut qui ad inimicis cordis peringat. Interdum vero adhibet calamitates ac tribulationes huius mundi, per quas erudiat homines.*

XV. Singula capita videamus. Et primum, non esse conflagrationem vniuersi, non etiam ignem æternum: nos quidem sponte concedimus: Viderint, qui contra sentiant. Nam certe, qui diem interpretati sunt, vniuersale iudicium, videntur necessario ignem conflagrationis dicturi: si tamen ignem metaphorice noli. Sed eos sane permittam sua curare.

XVI. Non intelligi crucem, probant his argumentis. Bellarminus, vno. Quia tunc etiam qui ædificant aurum, & argentum, saluentur quasi per ignem. Peltanus, quatuor, ut hoc sit secundum, Et si præsentium miseriarum ignis late admodum pateat, non tamen locum habet in die Domini, sed in die nostro. Tertium, hic ignis non adurit absolute omnes, nec omnium opera probat, ut certa experientia constat. Quartum: quia non secundum quantitatem tribulationum vnicuique redditur merces, sed secundum quantitatem operum, vel laborum. Quintum, quia ex præsentis vitæ crucibus nullo modo discerni potest, qui ædificauerint lignum, vel fœnum: qui item aurum, vel argentum: cum, commoda & incommoda, bona & mala, eque eueniant iusto & iniusto, pio & impio: & piis quandoque cumulati, quam impiis.

XVII. Augustini sententia constans. Enchiridii c. 88. *Non ergo vniuersorum: sed vniuscuique opus ignis probabit. Est quidem ignis tentatio tribulationis, de quo aperte et alio loco scriptum est, Vasa figuli probat fornax, & homines iustos tentatio tribulationis. Ista ignis in hac interim vita facit quod Apostolus dixit, si acciderit duobus fidelibus, vni scilicet cogitanti quæ Dei sunt, quomodo placeat Deo, hoc est, ædificanti super Christum fundamentum, aurum, argentum, lapides pretiosos: alteri autem cogitanti ea quæ mundi sunt, quomodo placeat uxori, id est, ædificanti super idem fundamentum ligna, fœnum, stipulam. Illius enim opus non exuritur, quia non ea dilexit, quorum amissione crucietur. Exuritur autem huius, quoniam sine dolore non pereunt, quia cum amore possessa sunt. De Ciuitate Dei lib. 21. c. 26. Delicias huiusmodi amoreque terrenos, propter coniugalem quidem copulam non damnabiles tribulationis ignis exuret: ad quem ignem pertinent & orbitates, & quæcunque calamitates, quæ auferunt hæc. Et paulo post. Vniuscuique opus quale sit, manifestabitur: dies enim Domini declarabit. Dies vtiq; tribulationis, quoniam in igne, inquit, reuelabitur. Eandemq; tribulationem, ignem vocat, sicut alibi legitur, vasa figuli probat fornax, & homines iustos tentatio tribulationis. Et vniuscuique opus quale sit, ignis probabit. Si cuius opus permanserit: permanet enim, quod quisque cogitat quæ sunt Dei, quomodo placeat Deo, quod superædificauerit mercedem accipiet: id est, unde cogitavit hoc sumet. Si cuius autem opus arserit, damnatum patietur, quoniam quod dilexerat, nõ habebit. Ipse autem saluus erit, quia eum nulla tribulatio ab illius fundamenti stabilitate emouit: sic tamen quasi per ignem. Quod enim sine illicente amore non habuit, sine vrente dolore non perdet. Ecce, quantum mihi videtur, inuentus est ignis, qui nullum eorum damnat, sed vnum dicit, alterum damnificet, ambos probet. Vide & quæst. 1. ad Dulc. & de fide & operib. c. 15. & 16. Huic & Gregorius ille, quisquis est, in Dialogis assensus est.*

XVIII. Sed enim, inquit Bellarminus, Augustinus, & Gregorius, qui sunt auctores huius sententiæ, cum in ea non acquiescerent, etiã aliam posuerunt. Athoc vehementer falsum. Nam, acquiescisse Augustinum argumento est, quod & nunquã omittat: & semper fufius explicet, argumentisque confirmet. Et diserte: *Ecce, quantum mihi videtur, inuentus est ignis: vbi aperte suam esse indicat sententiã. Gregorius autem, ut alias notaui, aliam illam sententiã tanquã alienam recitat: Si quis, inquit, de igne futura purgationis accipiat. Quid? quod Augustinus diserte hanc sententiã, & tanquam dubiam proponat, & incertim relinquat? Tale aliquid etiam post hanc vitam fieri incredibile non est, & vtrum ita sit, quæri potest: & aut inuenti, aut latere: nonnullos fideles per ignem quandam purgatorium, quanto magis minusve bona pereuntia dilexerunt, tanto tardius citiusque saluari.*

XIX. Nos autem hanc sententiã sic probamus, ut ante monuimus: nimirum, ut non sit hæc mens Apostoli, nihil per ignem, siue diem, intelligendum, præter has tribulationes: sed potius, cum aliter, tum vero etiã interdum per tribulationes ignem illum discernere aurum à ligno: & quidem in hac vita. Nam nos hoc quidem fatemur nõ esse perperum. Neq; vero putamus alia mente Augustinum fuisse: qui etiã lignum, fœnum, stipulam, dixit esse dilectionis vxoris; exempli uñ gratia. Quicquid sit, haud aliter eam interpretationem subsistere posse putamus, quam *de m. i. p. s.* & exempli causa.

XX. Et hinc facile soluuntur obiectiones. Omnes, inquit, per ignem saluentur, etiam qui aurum ædificauerunt. Negabit consequentiã Augustinus: qui illud, tanquam per ignem, interpretatur de effectu ignis, in iis qui fœnum superædificauerunt: nimirum, de dolore illo vrentis eos, ob amissionem rerum amatarum: qui dolor nullus est, in iis qui aurum ædifica-

runt. Itaque, excius mente, omnes quidem oportet transire per ignem: sed non omnes saluos esse quasi per ignem. At nos, consequentiã concedentes, negamus esse absurdi quicquam, si dicantur salui esse quasi per ignem, id est, post examen iudicii diuini in tribulationibus, etiam eos qui aurum ædificauerunt. Quid enim metuamus, quum præcurrem habeamus Petrum, 1. c. 1. *Ut exploratio fidei vestra, multo pretiosior exploratione auris quod perit, & iamen per ignem exploratur, compertatur vobis esse laudi, & gloria, & honori.* Et Paulum, Actor. 14. *Oportere per multas oppressiones nos ingredi in regnum Dei.*

XXI. Non habere præsentem miserias locum in die Domini: eius est asferere, qui nullum diem Domini agnouit in hac vita: quod plene est confutatum: & contra ostensum, solenne esse Scripturæ, ut diem Domini denotet, insignem aliquam *ἡμέραν* à Deo immixtam in hanc præsentem vitam.

XXII. Hunc ignem non adurere omnes, verum est: sed neque Paulus dixit, omnes aduri: tantum, probari omnium opera, & exuri tantum ligna, fœnum, stipulam. Non probare omnium opera, concedimus nos; qui propterea diximus, tribulationes, exempli causa nominari. At non sequitur alienas esse ab hoc igni: imo, si alienæ essent, non possent exempli causa nominari. Et, ut exempli causa nominentur, satis est aliquorum opera probare: quod quidem & vere dixit Augustinus, & experientia confirmat.

XXIII. Concedo, non reddi vnicuique mercedem, secundum quantitatem tribulationum. Et quis ita erat loquutus? Sed vicissim nego, secundum quantitatem operum, vel laborum reddi. Nusquam enim hoc Paulus dixit, neque etiam ad metaphoram explicandam necessarium. Postremam obiectionem iam refutauimus, quum de die explicanda ageremus: obferentes, non eo discerni opera, quod eueniant afflictiones: sic enim oporteret aduenire tantum iis qui superædificauerunt ligna, fœnum, stipulam: quas tamen scimus iis etiam promiscuas esse, qui ædificauerunt aurum, argentum, lapides pretiosos: sed discerni eo quod cum vtrisque communes sint afflictiones, tamen aliter efficaces sint his & illis. Sic Augustinus dicebat, eandem orbitatem aliter afficere eum qui cogitaret quæ sunt Dei, ut placeret Deo: aliter eum, qui cogitaret quomodo placeret vxori. Verum est ergo, commoda & incommoda, bona & mala, æque euenire pio & impio: sed non propterea discernere pium ab impio, nunquam dicit quisquam, nisi rerum omnium imperitus.

XXV. Iudicium Dei intelligendum in primis illis verbis, quæ asserunt, cuiusque opus quale sit, ignem probaturum, vltro concedunt: sed in istis, Saluus erit tanquam per ignem, negant: & argumentis quinque Bellarminus disputat. Nos contra, nihil aptius videre possumus instituto, verbis & Apostoli, in quibus eundem semper ignem nominari, iam confectum. Vnde sequitur, non tantum conflagrationem vniuersi; & ignem æternum confutari, quod ipsi iam à seipsis concedunt aduersari: sed etiam purgatorium: neque enim aliam ob causam inuicta est homonymia, nisi quod non potest aliter expediri textus series. Quare, superesse iudicium Dei, de quo omnia vera sunt quæ Paulus ponit; & nullum habet consequens absurdum.

XXVI. Argumentum primum Bellarmini. Hoc iudicium fit vel solum in morte, adhuc viuentis homine: vel potest fieri etiam post mortem. Si post mortem, ergo post mortem alia remissio; id est, purgatio, saltem per confusionem, & penitentiam: quod tamen Calvinus, & Martyr non admittunt: quia esset quoddam genus Purgatorii. Sin autem solum in ipsa morte; quid ergo iis fit, qui repente moriuntur, nullo dato penitentia tempore? Non enim per ignem seruantur, quia non habuerunt ignem istum iudicii: nec possunt tamen damnari ad gehennam: quia Christum habuerunt pro fundamento.

XXVII. Quid hoc est, inquam, vel solum in morte, vel post mortem? Aut quis iustus diem istum, & si velis diem Domini, contrahi ad ista duo momenta duntaxat? Calvinus, Martyr, Ochinus, Lutherus, si Bellarmino fides. Nam hi dicunt, inquit, hoc iudicium fieri, dum quis conuertitur: & præcipue in hora mortis: hinc enim illustrari multos, & intelligere se deceptos, & iacturam fecisse doctrinæ suæ, ac confundi etiam, erubescereque, & sic per ignem saluos fieri. Martyrem addere, se non dubitare Bernardum, Franciscum, Dominicum, hoc modo saluos esse factos. Arqui, inquam, Ochini nihil vidi prorsus. Nihil etiam in Lutero, aut Caluino, vnde hoc de morte ipsa sit sumptum. Tantum in Martyre aliquid, sed malitiose detortum. Primo enim, ille non dixit, præcipue in morte: quanquam si dixisset, satis indicaret se credere, non solum in morte. Sed non dixit: dixit tantum, opinari se ita accidisse, Bernardo, Francisco, Dominico, cum extrema hora luctarentur aduersus mortem, & peccatorum terrores: & in eo certamine vanitatem studiorum suorum agnouisse. Sed hinc quicunque illud extudit præcipue, nã ille haud paulo spatio modestiæ limites migravit. Ceterum, id diserte expressit, tum Euangelii prædicationem, cum calamitates & tribulationes huius mundi: quæ, opinor, paulo latius patent, quam id quod fit in ipsa morte. Itaque obiectio manca est vno membro: debuitque dici, vel in vita, vel in ipsa morte, vel post mortem. Quare, refutatis duobus posterioribus, superest primum intactum.

XXVIII. Verumtamen, quid fiet, inquit, subito morientibus; qui tamen super Christo struxerint lignum? Et subito: id est, nullo dato penitentia loco. Quomodo, inquam? An penitentia in genere, quum peccatorem quis agnoscens, perpetuo habitu restatus est suam sibi naturam peccatricem displicere, ac proinde non pendere nisi à misericordia Dei? An vero penitentia, quum scilicet hoc illud peccatum peculiariter confiteretur, & damnat? Nam, si priori modo penitentiam dicat, confitemur non posse quenquam saluum fieri, nõ sic penitentem, qui saltem sui sit iudicii. Sed quenquam mori, qui damnari non debeat, absque hac penitentia, constanter nego, quantumuis subito moriatur. Nam si quis: hunc certum est non pertinere ad numerum seruandorum.

XXIX. Quod si subito mori dicas, non dato tanto spatio respiciendi, ut singula peccata tum statim veniant in mentem, ut cognita reuocentur acta præsentis; tum fatebimur nos quidem posse aliquos hoc modo mori subito: sed omnes, qui sic subito moriantur, damnari, nemò erit tã Sophista, qui extorqueat à nobis; doctis illud Prophetæ, Psal. 19. *Er-*

peredificantes, superedificare aurum. Quomodo certum est, cum Christus dixit, neminem credentem in se, visurum mortem: non tamen asseruit se neminem visurum mortem: scilicet, quia non asseruit, omnes credituros in se.

XLVI. Superest iam vt de Purgatorio dicamus, vtrum is sit ignis, quem Paulus significauit. Negant Bellarminus, & Peltanus, de igne illo probatorio: sed contra de isto, per quem saluus quis futurus dicitur. In quo commento dissentientem habent Turrianum: qui disertè: *Opus vero malum probabit ignis detrimentum afferens: vnde apparet, eundem illi fuisse ignem probantem illum, & hunc per quem quis saluus fiat. Sed nec soli Turriano, vt iam notatum est. Gagnæus: Dies Domini quibusdam pro die iudicii sumitur, quibusdam pro die afflictionis, quo visum est Deo nos affligere. Ignem autem, de quo hoc loco, quidam ignem tribulationum & afflictionum, quidam ignem conflagrationis in vniuersali iudicio: quidam (& melius cum communi Ecclesiastica iudicio) ignem purgatorium post mortem, explicant. Lombardus: Quia in igne, id est, in pena purgatoria hominis reuelabitur. Lyranus: Quia in igne reuelabitur: scilicet purgatorii, qui idem est cum igne inferni.*

XLVII. Porro, interpretationis suæ rationem geminam habent; vnam ambo expresserunt ex cõmuni consensu Patrum; alteram Peltanus. Cum igitur, inquit, vocula hæc ignis, Apostolici contextus periodum claudens, ad neutrum iudiciorum, nempe in morte, aut vniuersale: neque rursus ad infernum, vel mudi huius incendium, nec denique ad quotidianas huius vitæ calamitates commode referri queat: neque tamen alius, siue proprius, siue metaphoricus, ad quem concinne transferri possit, nullus omnino præter purgatorium occurrat, aut in rerum vniuersitate existat: fit vt a iō, quam illo referri nullo modo debeat. Sed hac de remotione quid sentiendum sit, satis apparet ex proxima disputatione: nec iterum opus laborem reuocare. Antecedente enim falso, non potest consequentis esse momentum vllum.

XLVIII. Experiamur ergo, quis ille consensus sit veterum Patrum. Celeberrimi quique diuinorum oraculorum interpretes locum hunc ad Purgatorium perpetuum retulerunt, ait Peltanus. Bellarminus distinctius: Latini omnes hoc docent: Cyprianus, Ambrosius, Hieronymus, Augustinus, Gregorius, Alcuinus, Rupertus, Lombardus, Bonauertura, Anselmus, Hamo, Thomas, Scholastici. Ex Græcis, Origenes, Oecumenius, qui testatur Basilium sic intellexisse; Theodoretus etiã citatus à Thoma, & Gagnæo.

XLIX. Satis magnifice. Veruntamen quis sit purgatorius ignis iste, reuocandum est in memoriam, vt cetera sint facilia. Constat igitur, à Papistis non alium admitti, quam corporale quendam, animas torquentem post hanc vitam, & ante iudicii diem illum, qui futurus est in fine mundi. Id nimis quam apertum est ex hac ipsa disputatione, quæ negare Papistas coegit, hunc ignem, quo quidam salui sunt, intelligendum, vel de iudicio Dei in hoc seculo, vel de conflagratione seculi, iudicio vniuersali. Quod cum ita sit, nego, Veteres vltos, in quorum censum non admitto quiquisq; istas scholasticas, sequioris aui Theologos, neque Scripturæ sinceræ explicandæ attentos, neque vero etiam Patribus saltem intentos: nego, inquam, Veteres vltos de eiusmodi purgatorio igne verba Apostoli esse interpretatos.

L. Omnes, inquit, Latini. Omnes? Ergo videamus: Cyprianus, epist. 52. *Aliud est ad veniam stare, aliud ad veniam peruenire: aliud missum in carcerem, non exire donec soluas novissimum quadrans, aliud statim fides, & virtutis accipere mercedem: aliud pro peccatis longo dolore cruciatum emendari, & purgari diu igne, aliud peccata omnia passione purgasse.* Sed hic locus iam bis consideratus est in hac ipsa controuersia, cap. 7. & 11. vnde constat & absurde hunc à Cypriano locum indicari, nimirum, *ὅτι τὸ ἀρχὴν: & non loqui Cyprianum de statu peccatorum post mortem: sed, comparari penitentiam solennem agentes in Ecclesia, dum viuere, cum iis qui per martyrum labores suos consummasset: vnde necesse est, ignem illum intelligi in hoc seculo: ideo non Purgatorium Papisticum.*

L. Ambrosius proximus Cypriano nominatur, sed longo nimis intervallo: ex commentariis in hunc locum: *Cum Paulus dicit, sic tamen quasi per ignem, ostendit quidem illum saluum futurum, sed penas ignis passurum, vt per ignem purgatus, fiat saluus, & non sicut per fidi aeterno igne in perpetuum torqueatur.* Et idem habet, serm. 20 in Psal. 118.

LI. Imo, si vtriusque loci idem sensus est, & idem autor, profecto neuter agit de Purgatorio. Nam, posterioris hæc verba sunt, quæ non frustra Bellarminus noluit recitata: *Omnes oportet nos ante tribunal Christi assistere, vt recipiat unusquisq; quod gessit, siue bonum sit, siue malum. Vides, quia & ipse Paulus assistet, vt ipse commemorat. Cane ligna, cane stipulam ad iudicium Dei te cum deseris, quia ignis exurat.* Vbi quis ignorare potest, quid significetur per tribunal Christi, per iudicium Dei? Nam, post ad Cor. vnde illud est tribunal Christi, manifestum agi de postremo iudicio. Vnde idem autor ad eundem notat: *Ignitur si iudicatur Christo, unusquisq; nostrum facta corporis recipiet, non vtiq; sine corpore ad iudicabitur bono aut malo.* Neque mirum erit Ambrosium in us esse, qui diem illi interpretati sunt, vltimū iudicium, teste Bellarmino.

LII. Sed mihi quidem placet, locos separari, & esse, non tantum non vnius autoris, neque enim certum doctis, Cõmentaria in Epistolas Pauli, germanū esse Ambrosii sermone: sed etiam dissimiles, contra quam Bellarmino visum. Nam, illo sermone in Psalms, manifestum, vt dixi, agi de postremo iudicio: at his commentariis aliter: neque verum, quod Peltanus edixit. de ea expiatione & punitione asserere, quæ post hanc vitam sit per ignem: satis commode quidem seruicis suo instituto, sed non itidem ventati, cuius priuata audacia fundamentum nullum esse potest. Enim vero in Ambrōsio, ignem audias: Et ignem pœnalem: sed post hanc vitam, nulloquam. Quin ad hanc vitam hæc videntur pertinere, *Cum dicit sic tamē quasi per ignem, ostendit saluum illum quidem futurum, sed penas ignis passurum, vt per ignem purgatus fiat saluus, & non sicut per fidi aeterno igne in perpetuum torqueatur, vt ex aliqua parte operis priuati sit creditisse in Christum. Semper enim erubescat necesse est, qui se videt falsum defendisse pre vero: & simili modo semper fiduciam habet Dei, qui abiectio falso sequitur est verum, & præter impietate succubuit pietati. Extra Catholicam enim quicquid est, contrarium est. Ita quomodo ad futuram vitam referri possint, docebit aliquando fortasse aliquis Iesuita: nam ego me fateor non assequi.*

LIII. Quanquam illud etiam obscurum, *Saluum illum futurū dixit, quia*

non interibit substantia qua constat: sicut & doctrina mala peribit, quia accidens causa est. Scio apud Chrysostomum occurrere: *ὅτι καὶ αὐτὸ οὐτὸν δὲν ἔστι, οὐκ ἔστι, εἰς τὸ μὴ εἶναι ἀλλὰ εἶναι ἐν τῷ πνεύματι, Non ipse quoque ita peribit: vt opera, redactus ad nihilum: sed manebit in igne. Sed viderint Iesuitæ, quid id faciat ad purgatoriam salutem.*

LIV. Nunc Hieronymus in 4. c. Amos; atque hæc prophetiæ verba, *Facti estis sicut torris raptus de incendio. Iuxta illud, inquit, quod in Apostolo legimus, ipse autem saluus erit, quasi per ignem, qui ergo saluatur per ignem, quasi torris de incendio raptus. Idē docuit vltimis verbis vltimi libri super Elaiã: & lib. 2. contra Iouinian. vltra medium. Peltanus addit ex commentariis in hunc locum: *Quod si ille non nisi per ignem saluus erit, qui iustus ex proprio est, quia negligenter edificauit discipulos: quid de illis fiet, qui & sermone non edificant, & insuper scandalizant exemplo.**

LXV. Sed primum locum truncavit Bellarminus. Sequitur enim continuo: *Et ad huiusmodi homines (quos in Evangelio Saluator arguens, loquebatur, si filii essent Abraham, opera Abraham faceret). Ioannes Baptista dicit Progenies viperarum, quæ demonstrauit vobis fugere à ventura ira. Facite ergo fructus dignos penitentia, & ne velitis dicere intra vos, patrem habemus Abraham, dico enim vobis, quoniam potest Deus de lapidibus istis suscitare filios Abraham. Igitur & Israel & cuncti hæretici, qui habent opera Sodoma & Gomorra, subuertuntur vt Sodoma & Gomorra; vt quasi torris raptus de incendio liberentur. Et hoc est quod in Propheta legimus, Restituetur Sodoma in antiquum: vt, qui suo vitio sodomites est, quam in eo Sodoma opera arserunt, in antiquum restituetur statum. Ex quibus verbis necessaria consequentia, nullum ignem nominari post hanc vitam, Etenim opera Sodoma & Gomorra non possunt dici peccata venialia. Mortalia autem per ignem purgatorium non exuruntur. Præterea, hæretici, testibus ipsis Papistis, non pertinent ad Purgatorium. Sed verum est, & peccata mortalia, & hæreses in hac vita per ignem iudicii diuini consumi: nimirum, quia inde est sententia penitentia. Itaque, ex eo incendio torris raptus est, qui in seuerissimis afflictionibus proiciens, deserit peccata, quibus inhærebat; & sic fit saluus tanquam per ignem.*

LXVI. Quid: quod Propheta textus non patitur aliter? *Subuertit vos, sicut subuertit Deus Sodomam, & Gomorram, & facti estis sicut torris raptus de incendio, & non rediitis ad me, dicit Dominus. Nam, reditus ad Dominum, quid est præter penitentiam? Ergo Propheta eam dicit subuersionem, vnde qui rapti sunt, tanquam torris ex incendio, conuertantur ad Dominum. Ergo, inquam, ea subuersio nihil ad Purgatorium: nam, post Purgatorium, nemo conuertitur ad Dominum: quia, neque locus, neque tempus est penitentia. Itaque Salmero, in 4. c. 1. Petri: *Quare merito iustus vix saluandus dicitur: sicut Amos & Zacharias Propheta, tribulatos, torres vocant raptos de igne, vel incendio. Et Iudas Apostolus in Catholica sua: Illos vero saluare de igne rapientes.**

LXVII. In Etaiã sic scripsit Hieronymus: *Sicut Diaboli, & omnium negatorum, atque impiorum, qui dixerunt in corde suo, non est Deus, credimus æterna tormenta: sic peccatorum, atque impiorum, & tamen Christianorum, quorum opera in igne probanda sunt, atque purganda, moderatam arbitramur, & misericordiam clementiam sententiam iudicis. Hic vero audis, non peccata venialia, sed Christianos impios: hi autem, quid ad Purgatorium? Tum autem misera clementia sententia, etiam in æterno igne futura est; in quo nemo dubitat, maiores esse minoresque pœnas. Itaque, sentus erit, est impij Christiani dammandi sint, tamen melius damnatum iri quam impios negatores: Nam, certum est, nonnullos Veteres hoc examen retulisse ad ignem æternum, vt Chrysostomus: & plurimos certe ad diem vltimi iudicii. Tum autem nulla est, vel tenus circumstantia, qua Hieronymus indicari, sibi designari statum animæ inter mortem & postremum iudicium.*

LXVIII. Libro secundo aduersus Iouinianum, nude locus hic recitatur, neque vlla circumstantia est, quæ doceat quem ignem Hieronymus intelligat. Disputabat autem aduersus quartam Iouiniani propositionem de æqualitate peccatorum; quam vt probaret, loca corradebat, quibus homines distinguerentur in duos tantum ordines, bonorum & malorum. Respondebat, non obstare quominus & alia distinctio sit: *Quale est, inquit, vt quia inter bonos & malos diuisio est, tu asseras inter ipsos bonos, vel de contrariis malos, nullam esse distantiam? nihilque referre, vtrum in pecore aliquis aries sit, an ouicula? Et in eam rem plurimos congerit locos: inter quos & istum, qui nobis præ manibus. Hoc recitatio: *Si is cuius opus arsit, inquit, & perit, & damnum sustinuit laboris sui, perdet quidem laboris premium, sed ipse saluabitur, non tamen absque probatione ignis: ergo is cuius opus manserit, quod super edificauit, sine ignis probatione saluabitur, & inter saluationem, & saluationem erit diuersitas aliqua. Quæ argumentatio æque constare potest, siue ignem ponas illum conflagrationis cum nonnullis, siue moram resurrectionis cum Tertulliano, siue ignem tribulationum cum Augustino. Itaque, hoc quidem loco mentem suam non expressit Hieronymus; vnde quicquam confidentia Iesuitæ esse possit.**

LXIX. Postremum locum esse Hieronymi, nemo Doctorum dabit. Nã, eos commentarios supposititios esse, iam pridem lippis notum & torsoribus. Et is tamen, nihil habet, vnde nobis importunus sit Comparauit eos qui, etsi ipsi iusti, tamen negligenter docent, iis, qui etiam exemplo scandalizant: Et, si illi per ignem salui sint, quid istis futurum est? Sic ille quisquis est argumentatur, & recte. Sed, quæ necessitas efficiet, ignem inde intelligendum purgatorium potius quam in hoc seculo, aut in vltimo die, generalique iudicio? Certe, 1. Petri 4. legimus. *Si iustus vix seruetur, impius & peccator, vbi comparebit? cum tamen agatur manifeste de afflictionibus huius vitæ. Nam Lorinus, Vltima ratio, ad persuadendam in aduersis patientiam, quia in presenti vitæ domesticos suos exercet Deus, ac purgat. Et paulo post, Si ad exitum felicitatis adeo difficili venia perueniunt iusti, vt vix peruenire posse videantur, tot vexationibus veluti à cursu distracti: quid eis erit, qui precipites in interitum currunt.*

LXX. Augustinus, in Psal. 37. *In hac vita, inquit, purges me, & talem me reddas cui iam emendatorio igne opus non sit. Et post, Dicitur, saluus erit, quasi per ignem: & quia dicitur, saluus erit, contemnitur ille ignis. Ita plane: quamuis salui per ignem, grauior tamen est ille ignis, quam quicquid potest pati homo in hac vita.*

LXXI. At nos alias diximus, corruptum esse locum priorem, posito emendatorio à mala manu, pro emendato: sic enim optime, cui iam emendato:

dato: id est, ita ut mihi iam emendato hic, id est, in hac vita, opus non sit igne in altera. Sed utique id est, tamen certum, Augustinum loqui de igne alterius vite. Ita est, inquam: Verum, nondum hoc satis: addi oportuit inter mortem & iudicium postremum: ita enim postulat hypothesis Papistica. At hoc profecto non habet ab Augustino Bellarmino. Nam, & Augustinum cum aliis, admisit postea patefiet ignem purgatorium, in iudicio illo ultimo & vniuersali. Et hanc inter vtrumque reliquit in medio. Quia, inquit, forsitan verum est: alias, incredibile non est. Hic autem ne verbum quidem est, quod ab illa sententia abluat. Cur ergo voluit Bellarminus, ex sua, id est, Papistica mente, nos hanc interpretari verba, & non potius ex ipsa illa Augustini sententia?

LXII. Gregorius, neque suo sensu, neque certa affirmatione, ignem dicit post hanc vitam: sed alieno, & hypothetico; Si quis hoc de igne future purgationis accipiat. Qua de re alias dictum. Nam ille quidem in Augustini tribulationes huius vite magis inclinat: Itaque hoc obiter, magis non refutans, quam approbans. Et incertum relinquens, vtrum de statu continuo post mortem, an ad usque resurrectionem: neque enim alteram in partem definiuit quicquam.

LXIII. Reliquos non est necesse nominatim inquiri. Anselmo, & Thomae persuasum fuisse Purgatorium, & quidem tale, quale hodie Papistis, non eam inficias: sed de eodem verba Pauli constanter explicare, nego. Nam, vterque varios sensus congerit, nec in hunc propendet potius quam alterum. Anselmus primo loco interpretatur de iis, qui sanæ, vel prauam doctrinam superadificat Christo: ne exclusis quidem hæreticis: Quia nec hæretici docere valent, nisi sub Christi nomine. Aliter enim commenta errorum suorum commendare non valent, nisi interposito Saluatoris nomine prædicent, ut res contrarias & absurdas nominis dignitas acceptabiles faciat. Tum autem diem Domini explicat, diem futuri ultimi iudicii: Quia in illo faciet Dominus, quod iustum est, reddens unicuique secundum opus eius. Hunc diem manifestandum, dicit in igne: Cum enim viderint omnes ignem illum ante faciem iudicis per totum diffundi orbem, scient adesse diem iudicii. Vel, inquit, Dominus in igne illo reuelabitur, id est, apparebit omnibus bonis & malis. Vnde & Thesalon. censibus dicitur, in reuelatione Domini Iesu de caelo cum Angelis virtutis eius in flamma ignis. Quæ descriptio est sine dubio, non ignis purgatorii, sed ignis illius vniuersalis, quo conflagrabit omnia.

LXIV. Secundo tamen, de afflictionibus temporalibus interpretatur; Potest, inquit, & aliter intelligi verius. Nimirum de iis, qui superadificat bona, malave opera: Quisquis bene vinit, ac Deum honorat & laudat, non inhærens ex dilectione terrenis rebus: sed desiderans æternam patriam, & aut videntes omnia sua, distribuensq; pauperibus, aut possidens tanquam non possideat, & utens hoc mundo tanquam non utatur, iste superadificat aurum, argentum, lapides preciosos. Qui vero amat adhuc secularia, & negotiis terrenis implicatus est, ac vinculis quibusdā affectionibus carnis, deditus est domui suæ & coniugi, ac possessioni, & tamen Christianus est, ita ut cor eius non recedat à Christo, & nihil præponitur fundamento, iste superadificat ligna, fœnum, stipulam. Post, diem, ignemque probationis huic temporalis vite assignat: Vniuscuiusque, inquit, opus manifestum erit in feruore tētatōnis. Dies enim Domini declarabit: dies vtiq; tribulationis. Præsentis enim temporis tribulatio cruciat electos, diuino disponente iudicio, quia tēpus est ut incipiat iudicium de domo Domini. Propterea, dies tribulationis appellatur dies Domini, id est, dies iudicii. Quia, inquit, in igne reuelabitur, eandem tribulationē vocat ignem. Et paulo post, Ignis enim tribulationis in hac interim vita probat opus vtriusque. Hæc ille, & alia nonnulla: paulo nimirum fufius exsequens Augustini sententiam: quam etiam veriore denotauit.

LXV. Ad extremum tamen, titubans & quasi perfunctorie Papisticum Purgatorium ingerit, mutuatus etiam Augustini verba: Tale aliquid etiam post hanc vitam fieri incredibile non est: nonnullos scilicet fideles per ignem quandam purgatorium, quanto magis minusve bona temporalia dilexerunt, tanto citius saluari. Nam, de quibusdam leuibus culpis esse ante corporum resurrectionem purgatorius ignis credendus est. Et hunc ille probat, non ex hoc loco, sed ad exemplum Gregorii ex illo loco ex Matth. 12.

LXVI. Thomas similiter tripliciter interpretatur: Dies Domini dicitur, quando voluntas Domini completur de hominibus, qui per eius iustitiā vel premiabuntur vel damnabuntur. Vnde secundū triplex Dei iudiciū, triplex potest intelligi dies Domini. Erit enim quoddam iudiciū generale omnium. Et secundum hoc dies Domini dicitur nouissimus dies iudicii. Et secundum hoc intelligitur, dies Domini declarabit, quia in die iudicii manifestabitur differentia humanorū meritōrum. Aliud autem est particulare iudicium, quod fit de vnoquoque in morte ipsius. Et secundū hoc, dies Domini potest intelligi dies mortis. Sic ergo dies Domini uel clarabit, quia in morte vniuscuiusque, eius merita patent. Tertium autem est iudiciū in hac vita, in quantum Deus per tribulationes huius vite interdū homines probat. Et secundū hoc dicitur dies Domini, dies tēporalis tribulationis. Dies ergo Domini declarabit: quia in tempore tribulationis affectus hominis probatur. Et aliquanto post: Ipse autem saluus erit, sic tamen quasi per ignem: quem scilicet prius sustinuit, vel in hac vita, vel in sine huius vite, vel in sine mundi. Hæc ille.

LXVII. Imo hæc illi. Ex quibus iudicium fiat, quam temere Bellarminus dixerit, Latini omnes hoc docent. En tibi enim sensum triplicem: quod certe non solet accidere, tum cum vnus est omnibus persuasus tanquam certus. Necesse est igitur falso dictum, omnes Latinos ita docere. Præterea nota, Anselmum notasse diserte illud verius dici, quum de tribulationibus huius mundi expositio est: cur si illud compares tale aliquid etiam post hanc vitam fieri incredibile non est: mirum, ni dicas tam esse frigidum, vt sufficiat suffocando vniuerso Purgatorio. Tertio; vtrumque vides tripliciter explicare: & in neutro vides quicquam quo hoc Purgatorii commentū præferatur: vt apud Bellarminum legis, communem hanc esse Theologorum sententiam: apud Peltanum, alio referri nullo modo debere: apud Salmeronem, necessario, intelligendum esse de pena aliqua expiante post hanc vitam: & similia. Ast illi liberum permittunt lectori iudicium: tanquam in re non definita, aut in alterutram partem certa. Magno nostro aduersum Sophistas commodo: quia nimirum ab homonymia non possit certa fieri demonstratio.

LXVIII. Hactenus Latini. Nunc Græci, Origenes, Basilus, Theodoretus, Ammonius, Oecumenius: Quosdam, inquit Salmero, Græca Ecclesiæ graues doctores. At Peltanus, Omnes tam Græci quam Latini Interpretes. Vter vanius? Iste certe magnificentius mentitur. Sed illos videamus. Ori-

genes ergo, homil. 6 in Exod. Sed & illuc cum conuenitur, si quis multa opera bona, & parum aliquid iniquitatis attulerit, illud parum, tanquam plumbum, igne resoluatur. & purgatur. Item, hom. 14. in Leuitic. & 22. in Hierem.

LXIX. Atqui Origenes non probus autor, vt alias monuimus: sed neque Purgatorium Papisticum adstruxit. Argumentum euidens ab ipsis est Papistis concinnatum. Disputarunt enim, ignem priore loco nominatum, non esse purgatorium: quia scilicet Purgatorium non probet opera eorum, qui ædificant aurum. Iterum disputat, ignem postremo loco, non esse iudicium Dei, sed Purgatorium: quia si iudicium Dei esset, (verba recito Salmeronis) non minus ædificans aurum & argentum per eum transfret. Peltanus etiam dixit, Vtrumque iudicium tam vniuersale omnium, quā particulare singulorum, commune erit omnibus: nec enim soli probi, & sanctimonia conspicui iudicabuntur, sed improbi quoque & scelerati. Sed per illum ignem fore vniuersum, id est, purgatorium, non transeunt omnes, sed certi tantum. Vnde constat, id Purgatorium non esse Papisticum, per quod omnes transeant absque exceptione. Atqui Purgatorium Origenis fuit eiusmodi, vt per ipsum transire sint omnes absque vlla exceptione. Non potest ergo Purgatorium esse Papisticum. Mentior? An Sophistæ potius dissimulant, quæ esse nollent? Origenem audi: Veniendum est ergo omnibus ad ignem, veniendum est ad conflatōrium. Sedet enim Dominus, & conflat, & purgat filios Iuda. Sed & illuc cum venitur! Bellarminus legit, cum conuenitur) si quis multa opera bona, & parum aliquid iniquitatis attulerit, illud parum, tanquam plumbum igni resoluatur ac purgatur, & totum remanet aurum purum. Quid clarius? Omnibus, inquit, veniendum. Hinc est & homil. in Leuit. 14. Quid opus est ligna, quid fœnum, quid vel ipsam stipulam fundamento Christi superponere? Cur non magis aurum, vel argentum, vel preciosos lapides, pretioso superponimus fundamento, vbi cum ignis accesserit, nihil inueniat quod absumat? En tibi ignem accessurum, non ad ligna tantum, & fœnum, & stipulam, sed etiam ad aurum argentum, lapides preciosos. Disertius, hom. 3. in Psal. 36. Et, vt ego arbitror, omnes nos venire necesse est ad illum ignem: etiamsi Paulus sit aliquis, vel Petrus: venit tamen ad illum ignem. Satin' sani Sophistæ?

LXX. Basilium adeamus. Oecumenius hunc locum testatur Basilium intellexisse de igne purgatorio. Falsum, inquam: de purgatione dixit, non de igne purgatorio: ἐν τῇ ἐκκαθάρσει ἢ Ἡσαΐας ὁ εἰς ἀγνὴν βασιλεὺς ἐδύτηρον ἐπισημαίνει ἢ ῥητὴν, ἐπὶ καθάρσει αὐτὸ ἐδιδάξατο. In expositione Esaiæ B. Basilus hinc mentionem faciens huius dicti, de purgatione ipsum accepit. De purgatione. Ergone omnis purgatio ignis est purgatorius? Nam, si non est, frustra Basilus obiicit. Cæterum, ex ipso Basilio non liquet. Ex duobus locis ab Oecumenio indicatis, vnus tantum superest, commentario in c. 5. vbi tamen ἐπὶ καθάρσει αὐτὸς ἴδεν. Inter eos qui adornant sua dogmata, in quibusdā rursū & subannatione digna sentientes, rem ædificans ludicram & deridiculam: alii autē honestiores, res magis serias nec indignas laude componunt. Et post: Si igitur species ædificandi dua: vna quidem commendatur, qua quis ædificat supra petram & fundamentum, nempe Christum: altera improbanda venit, quippe qua exponit se derisui, & est perditione digna, nō ab re scriptura tales fatiur esse miseros, qui amplius & magnificas ades extruunt, & adaptant vni cuiuspiam vitori, qui quādam tenus in sinceris erroribus impermixta conserunt. Basilus hic quidem de purgatione nihil. Nec tamen Oecumenio diem dicā falsi testimonii: sed Bellarmino, inconfidatū iudicii, qui non attendit aliud esse ignem interpretari purgationem, quam purgatorium ignem. Nam qui hunc dicit, idem vtrunque ignem statuit & significantem & significatum: at, qui purgationem; is vna tantum ex parte nempe significantem; at non ex altera: id est vno verbo, purgationem non nisi metaphorice ignem dicit: qui nihil ad Purgatorium Papisticum.

LXXI. Theodoro quid accidit, quamobrem inter Papistas fiet? Scilicet Thomas in opufe 1. contra Græcos, ex eo citat hæc verba; Hinc credimus ignem purgatorium, quo purgantur anime, vt astartum in conflatōrio. Eadem Gagnæus in hunc locum, Græce, τὰ το πῦρ πτεροῦ καὶ ἀκαθάρτου, ἢ ὁ καθάρσιος αἰ πυρκαϊῆς, καὶ ἀκαθάρτου χερσὶν ἐν χρονοπυρκαϊῆς.

LXXII. Atqui primo, hæc verba in Theodoro ipso nusquam apparent: ac ne quicquam quidem quod eo accedat. Verit Gentianus Heruetus eius interpretationem in Epistolas Pauli: Scilicet Heruetus erat infensus Purgatorio vt hæc ommitteret? Aut idonei sunt autores Thomas & Gagnæus, quibus absque testibus habeatur fides. Sane indicasset Gagnæus nostri homo seculi, vnde verba Græca esset mutuatus. Cur enim ille viderit, quæ nemini legisse liceat? Nam, quæ scholia Græca Bellarminus nominat, ipse non nominat Gagnæus; sed duntaxat Theodoretum in eum locum. Tum autem rursus, quænam illa sunt; Nam, quibus hoc nomen esse solet, collectis ab Oecumenio, ea nihil habent eiusmodi Adde eadem verba à Peltano tribui Ammonio nescio cui: non enim puto veteri illi Alexandrino Origenis Magistro. Viderint Papistæ, quantum suæ causæ plagam infligant; qui talibus ea testimonii cogantur confirmare.

LXXIII. Et tamen in ipsis verbis, quid est ponderis? Hunc ignem credimus esse καθάρσιον, vt Theodoretus apud Gagnæum, vix καθάρσιον, vt apud Peltanum loquitur Ammonius: in quo animæ purgantur Esto sane. Ergone Purgatorium Papisticum? Ac primo, vnde constat ignem hunc nominatum post hanc vitam? Nam etiam in ista purgari animas, illi crediderunt, qui siue afflictiones temporales dixerunt, siue latius, iudicium diuinum. Deinde, si ignem etiam post hanc vitam, cur illum potius, qui statim post mortem cuiusque, quem solum Papistæ admittunt, quam eum, qui in extremo iudicio? quem plurimi Veterum agnouerunt?

LXXIV. Restat Oecumenius a quo Peltanus recitat: Σωθήσεται αὐτὸς, ἢ πῦρ αὐτῶν ἢ αἰὲς εἰς αἰὲς ἢ ἄλλο πῦρ ὁ πῦρ ὁ πῦρ, & οὐ καθάρσιον ἢ εἰς οὐτὸ αὐτὸ βραχὺ ἢ ῥητὴν. Οὐ γὰρ μόνον τὸ ἀκαθάρτου, Saluabitur & ipse quoque: non tamen citra dolorem: vt par est eum, qui transit per ignem, & a concretis leuioribus maculis expiatur. Solus enim Deus est, in quem nullum peccatum cadit.

LXXV. Pudentiorum Peltanum vellem. Oecumenius fortissimè ait ab omnibus Pauli interpretibus: & hæc verba, ipse vero seruabitur, ita tamen vt per ignem, refert non ad proximum, qui dicitur, damnatum facere, sed ad eum qui paulo prius dicebatur mercedem accepturus: quasi per oppositionem, iste quidem detrimentum passurus sit, id est, πένθος καὶ ἐπιβλήν) penitus eiciendus, ille vero seruandus quasi per ignem. Diserte: ἀρῶ μὴ ἴσως ἀμαρτία θάνατος αἰ: οἱ ῥητοὶ κοδομὴ) αἰς τὴν δίκαιαν ἀποκρίσιν ἄλλω, πένθος καὶ ἐπιβλήν) ἐξῆμα) ὅδ) πένθος αὐτῶν τὴν ἀποκρίσιν αὐτῶν ὅδ) πένθος καὶ ἐπιβλήν) καὶ κοδομὴ) Cas

καὶ τὸν χρυσὸν καὶ τὸν ἀργυρὸν, καὶ τὰς πλείους λίθους ἀπὸν τὸν περὶ αὐτῶν...

LXXVI. Sed esto, id peccatum. At Oecumenius tamen Purgatorium sensit? Quodnam vero illud, inquam, Papisticumne? Nego. Quod enim eius iudicium proferet Peltanus? Ast ego contra ostendo. Primum enim, omnibus absque vlla exceptione commune constituit. Hoc enim purgandum statuit, ἢ ἐν οὐρα βραχίον ὄρον: & statim negat, vno excepto Deo, quatenus esse absque peccato. Clare, Θεὸς γὰρ μόνος τὸ πλῆρες ἀναμάρτητος...

CAP. XIV.

Ignem Paulinum, non esse Purgatorium.

I. Ergo hactenus non probarunt Papistæ Pauli verba, suis animarum purgandarum cruciatibus inferuire. Nos nunc demonstremus non posse. Primum. Qui ignis apud Paulum est, is metaphoricus est. At ignis Purgatorii Papistici non est metaphoricus; sed vere proprieque ignis; Ergo ignis, qui apud Paulum, non est Purgatorius Papisticus. Assumptum per se patet, & ex perpetuis Papistarum disputationibus: quarum specimen exhibebit Benedictus Iustinianus, annotationibus in ipsa hæc Pauli verba.

II. Maiorem vero probamus, primo à serie contextus; quem totum esse allegoricum, testibus ipsis aduersariis, obseruauimus. Certe Peltanus: Vnum, inquit, hic certum est, nempe, totum hunc locum, imo vero totum caput, unde hic locus petitus est, metaphoricè abutendare. Nam, quæ de lacte, de plantatione, de irrigatione, de incremento, de agricultura, de profanato templo, de ipso denique fundamento, totaque adificii structura hic exponuntur, ea omnia metaphoricè sapient, nec plano sensu citra absurdum a se exponi possunt. Quia autem ratio allegoria postulat, vt continuetur metaphora (est enim absurditatis genus quoddam ab vna metaphora, ad aliam desilire) ideo conficitur, si aurum, argentum, lapides, lignum, fœnum, stipula, & ipsum manere, ardere, impropra sunt, etiam ignem dissectibile ad vsum aduentitium & figuratum.

III. At Greg. de Valentia: Si hæc, inquit, obiectio aliquid valeret, posset etiam similiter concludi, ne vocabula quidem, opus saluum, detrimentum, & similia, proprie accipienda. Quod si, non obstante metaphora reliquorum, ista proprie possumus intelligere, cur non etiam vocabulum ignis?

IV. Imo & opus, & saluum, & detrimentum, quis negauit à Paulo dici metaphoricè? Nam, etsi opus est aliquid eorum, qui vacant prædicationi, tamen id toto genere distat ab opere eorum, quorum ardet adificium: itaque, hoc non potest sine metaphora illud opus designare. Simile iudicium de salute, ac detrimento. Itaque, Bellarminus ipse per partes exequutus est metaphoram. Similitudinis enim partem primam posuit in ipso adificio: Vtitur, inquit, in hac sententia similitudine duorum Architectorum, quorum vnus super fundamentum lapideum & solidum, erigit domum ex pretiosa materia, & qua non timet: alter vero super simile fundamentum, id est lapideum, & solidum, erigit domum ex asseribus & stipitibus, eamque tegit fœno & stipulis. Hæc prima pars est: altera sequitur, Hæc posita similitudine, iungamus vtrique domus adhiberi ignem: videbimus priorem nihil penitus ladi: & si Architectus iustus fortasse sit, similiter nihil pati: at, posteriorem domum videbimus continuo ignem concipere, & breui tempore totam consumi: & si Architectus iniustus sit, & velit sanus egredi, videbimus eum exire non posse nisi per ignem, in quo transitu non quidem morietur, sed tamen barba & capilli non egredientur incolumes. Et denique, Hæc est, inquit, similitudo, qua B. Paulus vtitur. Ergo, inquam, similitudo in Architectis, similitudo in opere, similitudo in detrimento, similitudo in salute. Cur non etiam metaphora? Et sane, si ligna, fœnum: stipula, ad similitudinē pertineant duntaxat: ast ignis, & salus, & detrimentum ad rem significatam; hoc fiet absurdum; vt vtraque pars sit imperfecta: nam, neque exprimeretur quid accidat ligno, fœno, stipula: neque id ponetur, quod igne debet deteri, aut seruari. Itaque, vel proprie omnia erunt interpretanda, vt nulla sit similitudo, vel omnia metaphoricè, vt sensus constet sentus Apostolo. Est autem absurdissimum illud: ergo hoc vnum relinquatur. Et sic lolet elegantius lectori dōdōtis permitti, quam ab autore ipso subici.

V. Et hanc metaphoram Paulus ipse indicauit: cum dixit, non saluus erit per ignem: sed, sic tamen tanquam per ignem, ὅς τις ἢ ἂν δὲ πύριον. Nam, etsi Bellarmino concesserim illud, ὡς, non semper similitudinem designare, quomodo Ioannis primo legimus gloriam ὡς μενεχρόους: tamen ne ipse quidem negarit, se plus esse aliter, Matth. 9. ἐκλελυμένοι & ἰβριμένοι ὡς ἀσπίδα, dissipati & dissecti quæstiones. Et 10. Ecce, ego mitto vos, ὡς περὶ κλά, tanquam ones in medio luporum: Estote igitur prudentes, ὡς οἱ οφεις, quasi ser-

pentis: & innocentes, ὡς αἱ ἀετάραι, quasi columba. Mirto alia In hoc ipso loco, ὡς (ὡς δὲ ἀρχιτέκτων: quasi sapiens Architectus, fundamentum posui: vbi certe Bellarminus ipse similitudinem agnouit & explicauit: imo, non Bellarminus, vt primus aut solus, sed omnes omnino interpretes.

VI. Confirmatur eadem assumptio, quia, vt dictum, idem ignis est Paulo in postrema clausula, Saluus erit quasi per ignem, qui in præcedentibus: quod ante Bellarmini tempora nemo venterat in dubium. At in præcedentibus ipsi aduersarii non dissentunt esse metaphoricum: quare, ne in postrema quidem legitime possunt negare.

VII. Alterum nostrum argumentum, quo ostendimus non esse ignem purgatorium. Ignis Paulinus vtraque probat opera. At purgatorius ignis probat altera duntaxat. Ergo ignis Paulinus, non est ignis purgatorius. Assumptum constat ex ipsa Papistarum doctrina. His enim Purgatorium statutum est duntaxat pro peccatis, vel peccatorum pœnis: itaque, non pro auro, argento, lapidibus pretiosis, quibus nominibus omnes negant significari posse peccata. Deinde hæc causa fuit posterioribus pauculis disparandi ignem probantem, ab igne saluifico, sic enim loquuntur.

VIII. Maior probatur ex ipso contextu. Si quis superadificet super fundamentum hoc aurum, argentum, lapides pretiosos, ligna, fœnum, stipulam: ἡ καὶ τὸν οὐρανόν, Cuiusque opus manifestum fiet: dies enim declarabit, nam per ignem reteregetur. Augustinus Enchirid. c. 68. Ignis de quo loquitur est eo loco Apostolus Paulus talis debet intelligi, vt ambo per eum transeant, id est: & qui adificat supra hoc fundamentum, aurum, argentum, lapides pretiosos: & qui adificat ligna, fœnum, stipulam. Cum enim hoc dixisset, adiunxit: Vniuscuiusque opus quale sit, ignis probabit. Si cuius opus permanferit, quod superadificauit, mercedem accipiet. Si cuius opus autem exustum fuerit, damnum patietur, ipse autem saluus erit, sic tamen quasi per ignem. Non ergo vnus eorum, sed vtriusque opus ignis probabit. Idem de Ciuit. Dei lib. 21. c. 26. eos referans, qui ignem æternum interpretarentur, Sed in illum ignem de quo dictum est, sic tamen quasi per ignem, si hoc modo est intelligendus, vtrique mittendi sunt, & dextri scilicet, & sinistri. Illo quippe ignem vtrique probandi sunt, de quo dictum est, Dies enim Domini declarabit, quoniam in igne reuelabitur: & vniuscuiusque opus quale sit, ignis probabit. Si ergo vtrumque probabit ignis, vbi, si cuius opus permanferit, id est non fuerit igne consumptum, quod superadificauit mercedem accipiet: si cuius autem opus arserit, damnum patietur, profecto non est ipse æternus ille ignis. In illum enim soli sinistri, nouissima, & perpetua damnatione mittentur: iste autem dextros probabit: sed alios eorum sic probat, vt adificium, quod super Christum fundamentum ab eis inuenerit esse constructum, non exurat atque consumat: alios autem aliter, id est, vt quod superadificauerunt, ardeat, damnatumque inde patiantur, salui fiant autem, quia Christum in fundamento stabiliter positum præcellentem caritate tenuerunt. un tibi Augustinum diserte obseruantem, illo ipso igne, de quo dicitur, Saluus erit quasi per ignem, vtrosque probari.

IX. Tertium argumentum. Ignis Paulinus agit in hominum opera: at ignis purgatorius non agit in hominum opera: Ergo ignis Paulinus non est ignis purgatorius. Minor patet ex ipsa Papistarum doctrina. Ignis enim purgatorius est pœna: at pœna nunquam infligitur peccato: sed ipsi peccatori propter peccatum. Itaque agit ille ignis in personam directe & per se, & primo, & proxime: in peccatum autem non nisi improprie & per accidens. Itaque, non peccata, quæ iam pridem esse desierunt, sed ipsas personas in eo detineri pretendunt.

X. At Paulinus ignis agit in ipsa opera directe, proprie, primo & per se. Manifesta sunt enim Pauli verba: cuiusque opus manifestabitur: Cuiusque opus quale sit ignis probabit. Et disertius statim: Si cuius opus man. erit: si cuius opus exustum fuerit. Denique, ipsa similitudinis ratio præsto est. Non enim Architecti comparati sunt ligno, fœno, stipula: sed ipsa opera: agit autem ignis proprie in ligna, fœnum, stipulam. Ergo in hac allegoria, id quicquid est, quod per ignem significatum Paulus voluit, agit proprie, & primo in id, quod per ligna, fœnum, stipulam est designatum. Ambrosius in Psalmi 118. literam T ladi: Ignis ergo hic, sermo Christi est: & bonus ignis, qui calefacere nouit, nescit exurere nisi sola peccata. Hoc igne super bonum fundamentum posco, Apostolicum illud aurum probatur: hoc igne, illud morum vel operum examinatur argentum: hoc igne pretiosi illi lapides illuminantur: fœnum autem, & stipula consumitur. Mundat ergo hic ignis animum, consumit errorem.

XI. Quartum argumentum. Ignis Paulinus ἀοικίμαται probat, explorat, cuiusmodi opera sint. At ignis purgatorius, non explorat cuiusmodi sint opera. Ergo ignis Paulinus, non est purgatorius. Maior est manifesta ex verbis Pauli: ἡ καὶ τὸν οὐρανόν ὁποῖον ἴσθι, τὸ πῦρ δοκιμάσει. Syre, יְהוָה יִפְתָּח, interpretibus Tremellio, & Boderiano, discernet: Caietanus. Apud rigorosum examen Dei nominatur ignis metaphoricè: quoniam, quemadmodum ignis supremum obtinet in examinando locum: ita diuinum iudicium cunctas operis conditiones quantumcunque minimas scrutatur, librat, ac discutit, & dicendo ius, & exsequendo.

XII. Atqui, ignis Purgatorius Papisticus nihil explorat: sed punit. Nemo autem sanus concedet vnquam idem esse punire & explorare, siue examinare, quale aliquid sit. Imo, in operum iudicio, omnino prius examē esse debet, tunc pœna succedere. Atque adeo hoc argumento Iustinianus negauit, ignē Paulinum, esse æternū: De igne, inquit, quo apud inferos cruciantur improbi, intelligi nullo modo potest: non enim ignis ille tam explorat, aut illustrat, quam torquet, & seclerata vlciscitur. Atqui, inquam, ignis iste purgatorius haud aliter. Nonne enim sperarunt Papistæ se huius ignis fundamentum solide iecisse, cum probarunt superesse pœnas exfoluendas post mortem? Tum definitio Bellarmini, nulla sophistice declinari potest, c. 10. lib. 2. Certum est, in purgatorio, sicut etiam in inferno, esse pœnam ignis: siue ista ignis accipitur proprie siue metaphoricè: & siue significet pœnam sensus, siue damni. Et 14. Pœnas purgatorii esse atrocissimas, & cum illis nullas pœnas huius vitæ comparandas, docent constanter Patres. Mitto plura dicere: nam in re perspicua, non sunt testes necessarii.

XIII. Iustinianus τὸ ἀοικίμαται interpretatus est, experimento docere. nimum late. Nam, cum quis in furcā agit a magistratu, tunc potest dici experimento doceri, qualis ille fuerit, bonus vir an malus. Sed hoc genus ἀοικίμαται si admittimus in verba Pauli, nihil est quo refuter Iustinianus eos qui ignē licent æternū: nam & hic experimento probabit opera damnatorum, qualia fuerint: non enim damnaretur quisquam, nisi eius opera essent mala.

XIV. Quintum argumentum. Ignis Paulinus est institutus, pro culpis quorumcunque peccatorum. At ignis purgatorius, non est pro culpis quorumcunque peccatorum. Ergo ignis Paulinus non est purgatorius. Ne hoc quidem argumentum est obscurum. Nam in peccato considerant subtiles Papistæ culpam, & pœnam. Atqui lignum, fœnum, stipula, non est pœna: ergo est culpa. Assumptum probatur: quia lignum, fœnum, stipula, ædificatur ab Architectis ipsis; & ideo appellatur opus vniuscuiusque. At nulla pœna ædificatur ab ipsis Architectis: neque vllus est adhuc repertus tam cerebro vacuus, vt pœnam à iudicē repetitam appellat ipsius peccatoris opus. Ergo lignum, fœnum, stipula, non est pœna cuiusquam.

XV. In Purgatorium autem non admitti quascunque culpas; ipsi probant aduersarii: qui tantum venialium docent. Et tamen etiam pro mortalibus Purgatorium esse habent pro certo; nimirum iis, quorum culpa est condonata; pœna autem notidum exsoluta. At Paulus, vt probatum fuit c. II. per lignum, fœnum, stipulam, significauit omne genus peccatorum; etiam quæ mortalia à Papistis nuncupantur. Quare certa res est: non posse hunc locum nisi absurdissimè explicari de Purgatorio Papistico.

C A P. XV.

Pro suffragiis ex Veteri Testamento.

HAËTENUS classes fuerunt argumentorum Papisticorum quatuor: à personis, ab animæ purgatione, à pœnis post hanc vitam, à liberatione ab his pœnis. Nunc quinta sequitur, & maximi quidem ponderis: qua si nõ ebtimeant quod quarunt, nihil sit quod posthac sibi sperent successurū. Ea est à suffragiis. Nam quia, teste Altenstaig, *Theologi accipere solent suffragium, quo animabus in Purgatorio subuenitur*: haud inanem vili sunt spē concipere; si probauerint esse aliqua suffragia; se eadem opera stabilituros suum Purgatorium. Quia, postis mediis ad finem, omnino etiam finem ipsum esse oportet in rerum natura. Esto igitur syllogismus. Si orandum est pro animabus defunctorum, ergo est Purgatorium. Antecedens probant, tum ex scriptura, tum ex Patribus.

II. Mihi disputatio erit gemina: vna aduersus antecedens; vt probem, nulla scripturæ autoritate doceri, orandum pro defunctis: altera aduersus consequentiam; in gratiam Patrum, quibus fuerunt huiusmodi preces frequentatæ. Sed hanc, quia tota pertinet ad Patres, differri oportet ad id temporis, cum examinabitur integra Patrum doctrina de Purgatorio. In altero labore, fecernam, vt prius, locos ex Veteri Testamento, atque eos nunc primum expediā.

III. Feuardentius. De Isaac, postquam triennium impendisset lugendo defunctam Saram matrem suam, scribit Moses, Genes. 24. *Egressus est ad meditando in agro. Viri de cœli meditando verbum accipiunt de precibus, quas pro salute defunctæ matris concipiebat. Nec est verisimile tali indole & virtute filium non fuisse memorem tam piæ matris in suis ad Deum precibus. Calvinus autem, & Fagius, & Munsterus, & Borrhous, & Geneueses agnouerunt eum esse precatum.*

IV. Risum deprecatur apud bonos viros: non enim mea conditio ita est, vt Sophistarum. Hi poterant abstinere nugis: mihi, si nõ in dica uero nugæ; præsto est infortuniū, vt defuissè videar instituto. Nihil ego quidē vidi iam dudum dignius cucullo, & quidem Franciscano. Nam, quid ille sibi primas arrogaret in Monachis, si nihil eximium in orbē induceret? Aut, quo successu frontem tereret, si non pudorem extereret? Egregie sane Isaac totū triennium impendit lugendæ matri. Quasi id, aut icriptura diceret, quiscquamve omnino autor idoneus: aut confirmaret eius teporis vsus. Sed ita sperauit subtiliter impositurum nobis *quod tu ad dicitur*. Quia certū luxisse matrē. Et certum, denatam hanc triennio antequam filius duceret vxorē. Sed non certum luxisse matrē, donec duceret vxorem. Verum, ad rein nostrā, Isaac precabatur in agro: ergo orabat pro anima defunctæ suæ matris. Simile: Non erat beata Virgo in cubiculo suo otiosa, cum saluata est ab Angelo. Ergo sarciebat subuculas Franciscanorū Itē. Marci. I. *Christus abiit in desertū locum, & illic precabatur*: Ergo dicebat horas Virginis Mariæ. Illustrem hanc concludendi formam, & frequentissimā, & facillimam, opinor, laudauit Aristoteles, & signauit nomine proprio *quod dicitur in verbis sudantibus*, nunquam venisse in mentem, tam festiuum commentum: Nam, Pererius decem enumerat varias sententias, in quas itum est. Prima, inquit, *Isaac in agrum, animi gratia, ad loquendum siue confabulandū: hanc fert translatio Aquilæ & Symmachi. Secunda ad loquendum cū agricolis & operariis suis, de operibus rusticis & agricolis: hac est Caietani. Tertia, ad exorcendū se, corporalis aliquo exercitii genere, vel deambulando, vel currendo, vel saltando, vel tactu ponderū: hanc memorat, & improbat S. Augustinus. Quarta, ad orandum Deum: sic Paraphrasis Chaldaica, & S. Hieronymus. Quinta, ad alienandū se, vel à curis domesticis, vel per contemplationem à sensibus: hanc inuit Ambrosius. Sexta, ad meditando res naturales, præsertim vero motus & virtutes syderū; vt putant Hebræi, quos Lyranus, & Testatus sequitur. Septima, ad studiose & delectabiliter cogitandum & meditando, vt placet S. Augustino. Octaua, ad loquendū submissa voce, secumque sermocinandum, vt aliquid meditabundi ac mirabundi solent: sic Vatablus. Nona, ad res admodum graues, & serias cum animo suo reputandas ac peruolandas, vt ens postea condigne eloqui & agere possit: sic Hamerus. Posset his addi decima quorundam interpretum, ad comemorandum qua co die deliberauerat, dixerat, audierat, egerat. Has Pererius collegit. Cur omisit vnde decimā Francisci Georgii, sect. 3. problem. 169. *Cur Isaac suscepturus vxorē suam Rebecca, orauit? None id fieri debuit in negotio tam arduo, quam est insolubile vinculū matrimonii? Primo enim orandum est, vt occurrat illa, quam Deus à cœlo tradidit: secundo, vt vir & vxor in illa sterna cohabitatione pacifice viuant: tertio, vt filii generentur grati Deo, in ædificationem familia, & in parentum consolationem. An orando disposuit se Isaac vt suscipere grati Spiritus sancti, quam videbat fulgere in Rebecca? Adderet & duodecimā Lutheri, si Franciscanis esset propitiis: egressum ad priuatum & arcanum colloquium, quale est cum duo deambulantes sermones conferunt.**

VI. Vifa sunt hæc omnia verisimilia; alia aliis, vt vix vnquam sunt eadem omnium iudicia. Et sane quædam sunt, in quibus licet indulgere sibi quemque, dum aliis quoque meminerit eandem esse libertatem. Sed id

tum fit, quum in re nihil est momenti. Ast in controverfia, & in maxima animorum contentione, alteram partem sibi id iuris sumere, vt pro arbitrio sumat, ponat quodcunque commodum occurreret: id vero importunum est, immodestum, impudens: quanquam fortasse non alienum à cucullo.

VII. Optimam indolem in Isaac agnoscent omnes, summam etiam virtutem: neque quisquam sanus immemorem dixerit piæ matris: sed commendasse eam Deo suis precibus, hoc vero non diuinandum erat, sed probandum. Nos, qua pietate in matrem fuisse credimus, eadem persuasum fuisse scimus, in summa beatitudine tunc fuisse animam parentis iustificatæ per fidem: ac proinde in Deo quiescentis.

VIII. Ex Esaiæ 8. citant Feuardentius, & Peltanus: *Quarite à Pythonibus, & à diuinis. Nunquid populus à Deo suo requireret visionem pro viuis & pro mortuis? Vterque tamen latens, sub clypeo Petri Cluniacensis: qui, in epistola contra Petrobrufianos, expofuit in hunc modum: Velut si diceret: Cum dixerint ad vos deceptores, vt ea quæ tantum à Deo requirenda sunt, quarantur contra Deum à Pythonibus, & à diuinis, qui more talium in cantando strident, & sibilant; respondete, Nunquid non populus, hoc est, nunquid non hic mos est omnium populorum, vt à Deo suo quem colit, requirat ea, quæ querenda sunt, siue pro viuis, siue pro mortuis? Et paulo post, Nonne vides, quicumque hac legis, Prophetam Esaiam aperte predicare, Deum à populo suo requirendū, hoc est, consulendum esse, tam pro viuis, quam pro mortuis? Quod si consulendus, si orandus est Deus, tam pro viuis, quam pro mortuis, quid respondent, qui dicunt non esse orandum pro mortuis? Docetur ille populus, vt respondeat seductoibus, inquirendum, vel deprecandum Deum pro viuis, ac pro mortuis: & non docebitur populus Christianus, conculeandos esse hæreticos, qui negant, Deum orandum pro mortuis?*

IX. Verum, huius Petri maior fuit in declamando vehementia, quam in disputando iudicium; aut etiam eruditio. Imposturam partim passus est, partim fecit. Passus est ab interprete, qui ea expressit, quæ non legit, vt alias frequentissime. Hebraica sic habent, וְלֹא יִשְׁאַל אֱלֹהִים לְחַיִּים וְלַמְּתוּתִים. Quorum est quidem syntaxis obscurior: sed profecto illud pro viuis, pro mortuis, alienum. Sanctes interpretatus est: *Nū populus à Deo suo requireret? pro viuis à mortuis? Tigurini: Annon quaque gens suos Deos consulit? Num pro viuis apud mortuos? Munsterus: Nunquid non populus consulit Deos suos? num pro viuis ad mortuos recurrendum? Iunius: Nō potest Deum suum consulere? Pro viuentibus mortuos consulat? Nō potest saltem negari, eadem phrasi dictū וְלֹא יִשְׁאַל אֱלֹהִים לְחַיִּים וְלַמְּתוּתִים, qua prius dictū וְלֹא יִשְׁאַל אֱלֹהִים לְחַיִּים. Cur ergo non reddamus, à mortuis, iudem vt à Deo suo, siue à Diis suis?*

X. Et verita est in editione Græca, *ὁ πῶς ἴσως ἔσονται τὰς ἐπιθυμίας; Quid requireret pro viuis à mortuis? Illustri sensu Procopius, δὲ καὶ ἀναγκαῖον ἔστιν ἐπιθυμῆσαι τὸν νεκρὸν, ὁ δὲ ἴσως ἔσονται τὰς ἐπιθυμίας, Eius hoc est, qui indignatur amentia eorum: quod is qui ratione pradius est, interroget eum qui mutus sit. ἢ ἡ χάρις ἐστὶν ἀπὸ τοῦ νεκροῦ, ἢ ἡ χάρις ἀπὸ τοῦ ζῶντος? Si enim vel oraculum adeas, vel lustrationibus, aliisque huius generis ritibus te mortuos adisse scito. Basilius, Vt, quid procius simplex lapidū anima rationis impoti? Qui ratione pradius es, quamobrem questionem proponis muto ac surdo? Pro filii, utique viuentis, salute vitam simplex expofcis ab eo, cui ne suppetit quidem vita: qui vita minime fungitur: qui ne spirare etiam nunquam potest, esse exanimis? Cyrillus, Quem enim colorem rationis habet, pro his qui etiamnum viuunt, homines in terra iacentes, vel animas quæ forte sunt apud inferos seiscitari?*

XI. Neque hoc non norat Cluniacensis: Subdit enim, *Quod si dixerint in aliquibus exemplaribus, non haberi nunquid non populus à Deo suo requireret pro viuis ac mortuis: sed pro viuis à mortuis, hoc est, pro viuis hominibus à mortuis simulacris. Sic ille occupans obiectionem: Quomodo autem soluit? Mera pertinacia: & absurda petitione principii: Dico, inquam, ad deridendum idololatras hoc dictum fuisse: sed quod à Deo vero populus eius salutem viuorū, seu mortuorum querere debeat, Prophetæ sensisse. Quasi, quia hoc ipse sibi persuaserit, idem omnibus certum esse debeat. Tolerabilem editionem in dubium reuocabat, cum aut rari essent, aut nulli, qui fontes adire poterat: sed hodie mutata ratio est. Itaque, nos constantiam confidentiæ opponentes, negamus Prophetæ persuasum fuisse, quæredam esse mortuorum salutem à Deo.*

XII. Et hætenus imposturam patiebatur; sed faciebat etiam; quum pro eodem sumi volebat, quæredam à Deo, siue consulere Deum; & deprecari Deum pro viuis & mortuis. Nam, certe וְלֹא יִשְׁאַל non ita sonat: sed inquisitionem eius rei, quam quis scire velit. Itaque, inquirere pro mortuis, de iis diceretur, qui, quo in statu essent mortui, scire optarent, cuiusmodi curiositatis infinita sunt apud Papistas exempla. Et sic Lyranus interpretatus est, *Quarite responsum de occultis & futuris*. Tum autem, quis audiuit vquam gentes deprecatas esse idola pro salute mortuorum?

XIII. Peltanus, Turrianus, Feuardentius, ex Ecclesiastici 7. *Gratia datus (siue dati & donati) in conspectu omnis viuentis, & mortuo non prohibeas gratiam. Dicant, inquit Turrianus, de qua gratia hic præcipi existimat, nisi de gratia dati? Probat, quia proxime: Pauperi porrige manum tuam, vt perficiatur propitiatio & benedictio tua. Item: Gratia dati in conspectu omnis viuentis. Dari ergo aliquid potest mortuo, quod ei opus sit, & cum iuuet. Peltanus, *Quid autem mortuis, præter suffragia, quod illis proficit, impertiri possit, non video.**

XIV. Atqui Ecclesiasticus est Apocryphus: adeo vt si maxime discretæque id ipsum diceret cum Papistis, non obtineret tamen in Ecclesia. Nam Apocrypha omnia ad fidem dogmatum faciendam non sunt idonea. Hoc primum.

XV. Deinde, abutuntur aduersarii sua quilibet: audendi licentia. Primum, cur volunt gratiam dari? Non enim expressit Ecclesiasticus. Imo expressit paulo ante. Fateor, inquam, paulo ante: sed cum egit de pauperibus, cuiusmodi nulli sunt mortui: expressit iterum, cum de viuentibus ageret. Ergone debuit, cum de mortuis? Monstrum iudicii. Bene Peltanus: *Tres hominum ordines, in quos benignos esse licet assignantur, Sed, vt omnibus iis ordinibus commune sit idem bonitatis genus, quis iustit? Nam, si nemo præter Peltanum, Turrianum, Feuardentium; ignoscant, non admittimus. Nullum illi regnum obtinent. Nobis vnum potius tribus generibus triplicem phrasim assignatam. Pauperibus porrigi manum; tanquam indigentibus ope nostra. Quibuslibet viuentibus orare; quod non tantum*

tantum opis est, sed etiam amotis; ita etiam non indigentibus communice. Mortuis gratia, quæ etiam ad dona porrigat sese; tamen etiam absque donis sit.

XVI. Itaque, Interpretes docuerunt posse hoc loco commendari etiam ea: quæ doni nomine hæcenus nemo significauit. Iansenius, præter preces, quas, vt Papista noluit omittas, sepulturam, superstitum ad eos pertinentium consolationem, defensionem famæ, nominisque honorem. Tot modis satisfieri cum possit præcepto Ecclesiastici; cur necessario voluit nos precibus adstringere?

XVII. Nihil hæc mortuis profunt. Fateor. rursus hæc importuna tyrannus est; nullam gratiam admittit, nisi quæ mortuis profuit. Atqui id Ecclesiasticus nullus dixit: sed imaginari sunt improbi somnatores, qui somnia sua habent pro totidem oraculis. Sed nos Deus liberauit ab his inclementibus dominis. Est vero præceptum vniuersale, quo admoneamur, ne quos amauimus viuos, eorum obliuiscamur mortuorum. Itaque, non est deneganda gratia nostra, Abrahamo, Dauio, Petro, Paulo, Virgini Maria, quibus tamen prodesse nemo potest. Itaque nihil est, quo suffragia fulciantur.

XVIII. Ex Tobia quarto, non illi tantum ducunt argumentum, sed etiam Bellarminus, Salmero, Arboreus, Thyreus, alii: Panem, & vinum tuum super sepulturam iusti constituere: & noli ex eo manducare & bibere cum peccatoribus. Certum est, inquit Pelranus, Tobiam patrem iustorum spirituum causam serio Tobia filio commendare: Salmero: Quis hic non videat, ad eleemosynam adhortari Spiritum Sanctum in salutem iusti sepulchri? Nec enim verisimile, Tobiam existimasse mortuos indigere cibo, aut potu, more Gentilium. Thyreus, si defunctum non iuuant: si vero iuuant, nec felix est qui nullius egeat, nec desperata salutis, vt iuuari non possit: alicubi igitur (hoc Purgatorium vocamus) patitur, vnde liberari potest. Bellarminus: Huius loci non potest esse alius sensus, quam is, quem communiter expositores tradunt. Instrue conuiuium, & voca fideles pauperes, vt ipsi post acceptam eleemosynam orerent pro anima defuncti.

XIX. Respondeo; primo, librum esse Apocryphum: itaque, non esse illam hic exhortationem Spiritus Sancti, vt supplicet Salmero; sed admonitionem humani ingenii; non pietatis regulam; sed ipsam iudicandam ex pietatis regula. Itaque, etsi profecto nesciam, quid ille moris habuerit in animo, quod varie variè coniciunt; tamen scio tam facile hic humanum quid passum, quam alibi, quum iussit adoleri intestina piscis ad fugandum demonem.

XX. Secundo: sola est Sophistarum audacia, vnde momentum accrescit argumento. Certum est, inquit ille, commendari causam iustorum spirituum. Alter; quis non videat eleemosynam in salutem iusti sepulchri? Tertius: Non potest esse alius sensus. At vos, o qui qui estis, quid argumentis quærendis opus est insudare, si vultis diuina & scriptura fides haberi. Atqui eadem præsumptio debuit persuadere, tam facile vobis iri creditum, suffragia esse denuntiantibus, quam interpretantibus in eam partem Tobia panem & vinum. Aut, si vos propria conscientia continuit, ne tanquam magistri noui positam controuersiam decideretis solo flatu, cur non persuasit, ridiculos fore, cum ausi estis sperare, neminem inquisitionem in vestram interpretationem?

XXI. Sed, non putauit Tobias mortuos indigere cibo & potu. Concedo, inquam: etsi meritis est, vt etiam absurdiora de eo probabilia sint, qui potius credere, incensis intestinis piscis fugari demonem in loca deserta. Sed, quid si non putauit? Ergone statim speratis concedendum, iudici conuicia, ad orandum pro anima defuncta? aut frustra fieri, si defunctum non iuuant? Tantus scilicet vester est, in disputando, pudor; tanta, in asserendo, religio, vt nemini debeatis esse suspecti: & quicquid effutire placuerit, omnes etiam admirabundi excipiant. Enimvero, quia verisimilitudine pugnatis; patimini & nos verisimilitudine niti. Nam, nos quidem non magis verisimile existimamus, non credidisse Tobiam mortuis necessarios esse cibos, quam iustorum animabus preces pro salute. Itaque, si facta sunt conuiuia, pro certo habemus, fuisse inter bene doctos, solatia viuorum, non adiumenta mortuorum. Argumento est, quod facta sint in gratiam iustorum: quo nomine, cur eos comprehendas tantum, qui nondum sint purgati, & non etiam eos quos solent Sanctos appellare? Et pro quorum animabus preces vix distinguitis à crimine? Certe vehemens nostra hæc est coniectura. Constituitur panis & vinum super sepultura iusti, id est sancti cuiuslibet. At nemo sanctus indigeret cibo, aut precibus: Ergo, quæ ratio efficit id non fieri, ad cibandos mortuos: eadem concludit, ne ad precandum quidem pro mortuis.

XXII. Feuardentius. Ruth i. Noemi sanctissima matrona, sic nutus suas super defunctis maritis earum alloquitur: *Faciat vobis Dominus gratiam, & misericordiam, quem admodum fecistis cum mortuis.* Si addidisset, cum adhuc viuerent, & vigerent, locus nihil faceret ad curam pro mortuis agendam: sed cum laudatur earum pietas erga mortuos, omnia simul officia comprehenduntur: quod scilicet & corpora honeste sepelienda curant, & eorum memoriam luctu, ac ieiuniis condecorant, & precatæ sint pro animarum salute.

XXIII. Mirum, plus vnum sapere Franciscanum omnibus interpretibus. Soli enim huic venit hoc in mentem argumentum ab omni æuo. Vah; quantum est in cucullo mysterii! Sed vide. Si additum esset, cum viuerent, nihil ad curam pro mortuis. Recte. At non additum, Vere. Ergo pertinet ad curam pro mortuis. Nego consequentiam. Nam, quid tum si non est additum: & à te potius interprete, quum legis, relictum intelligendum? Sed nimirum, Sophista in disputando, merum imperium obtinent. Quæ sibi non commoda sunt verant subintelligi: quæ autem commoda, prorsus iubent. Nam, in præcedente argumento, si cum legis, *sepulturam iusti*, addas, nullius peccati reum, quia nocebit precibus pro defunctis: non quantum est rationum in mundo, persuadent addendum: sed si suppleas, alicuius peccati venialis reum; vel alicuius saltem satisfactionis nihil commodius Purgatorio: itaque, quicquid obiciatis, tamen & addi iubebunt, & addito tam secure vt, quam si totidem literis sit scriptum.

XXIV. Sed esto tamen: ne subaudiamus id, quod importunum est Franciscanis: & ponamus ita scriptum, *Fecistis gratiam cum mortuis post-*

quam mortui sunt. Quid tum? Omnia, inquit, officia comprehenduntur. Quænam, inquam? Quicquid excogitare quicquam potuerit Cucullo? Exempli gratia, adorare mortuos? Nam, hoc quidem inter officia mortuorum saltem quorundam Cuculliones numerant; Credimusne ergo sanctissimam illam matronam significasse, adoratos ab his vxoribus eos maritos? Si neges Cucullo, negas ergo omnia officia comprehendere. Sin asseras, vide quid agas: nam, adorari eos qui non sint in cælis, tu concedes esse piaculum: & non esse in cælis eos, pro quorum animabus preces concipiuntur, non negabis. Quid ergo? Nimirum, somnium id tuum est: si gratiam fecerint cum mortuis: ergo omnia officia exhibita esse, officia esse volueris, id est, oratum fuisse pro eorum animabus.

XXV. Argumentatur etiam à funeribus: in quibus erant prolixatè ieiunia, inquit Peltanus, diuturnæque inedia. Primi Samuelis 31. *Cum audissent habitatores Iabes Galaad, quæcumque fecerant Philistini Saul: surrexerunt omnes viri fortissimi, & ambulauerunt tota nocte, & tulerunt cadauer Saul, & cadauera filiorum eius de muro Betsan: veneruntque viri Iabes Galaad, & combusserunt ea igni: & tulerunt ossa eorum & sepelierunt in venore Iabes, & ieiunauerunt septem diebus.* Libr. 2. c. 1. *Apprehendens David vestimenta sua, scidit, omnesque viri qui erant cum eo: Et planxerunt, & fleuerunt, & ieiunauerunt super Saul & super Ionatan filium eius, & super populum Domini, & super domum Israel, eo quod corruissent gladio.* Et c. 3. *luctu & ieiunatum est a Dauide, & suis super morte Abner, filii Ner.* Hinc Bellarminus: Quamuis hæc videbantur fieri in signum doloris, & tristitiæ: tamen credibile est præcipue facta esse ad iuuandas animas defunctorum, teste Beda. Id quod colligitur ex duobus. Primo, quod irrationabile fuisset, in signum doloris, septem dies ieiunare. Secundo, quod David, 2. Sam. 12. ieiunauit, & oravit pro filio suo infantulo, dum ægrotaret: postea vero quando audiuit esse mortuum non amplius ieiunauit, quo facto ostendit, se ieiunare solitum, vt aliquid à Deo impetraret: ideo enim pro morte pueri non ieiunauit, quia sciebat non esse rediturum, & propterea suffragiis non egere.

XXVI. Credibile est: En tibi momentum demonstrationum Iesuiticarum. Et credibile, quia vnus Beda cõiecit: Ita, nisi Beda somniasset, ignorarem omnes veteram causam luctus Veterum in funeribus. Sed nobis id ipsum non est credibile: quod tam paucis visum, tam postremum somnium. Quin habemus pro certo, quicquid id erat ieiuniorum inedia: que luge alium sine habuisse propositum. Petrus Martyr: *Ieiunium faciebat ad celebrandum luctum. Lugebant autem in illo funere, vel damnum suum, quod ereptus esset Reip. præclarus vir, vel commune peccatum, vel iram Dei. Qui vero ita sunt affecti, non possunt vacare deliciis. Ita amici Iobi, cum animaduertisset tantam eius calamitatem, ieiunauerunt septem dies. Verisimile autem est Iabes se luxisse communem calamitatem Reip. & addidisse communes preces, quæ iuuanda sunt ieiunio.* Nec Martyri soli ita visum. Concurrunt alii. Lyranus: *In signum tristitiæ pro morte Saul & filiorum eius.* Hugo Cardinalis: *Septem diebus. Ecclesiastici 22. Luctus mortui septem dies: factus autem & impiis omnes dies vita illorum.* Sa: *Ieiunauerunt, scilicet in signum tristitiæ.* Et veto, quid opus est coniecturas multiplicare? Legimus enim diserte: *Planxerunt & fleuerunt & ieiunauerunt usque ad vesperam super Saul, & super Ionatan filium eius, & super populum Domini, & super domum Israel, eo quod corruissent gladio.* Quid opus erat, hæc causa reddita, si non esset ieiunium nisi suffragii causa? An quia ad suffragia confert aliquid gladius, siue genus mortis? Nam, conferre ad luctum, quis neget?

XXVII. Nec dissimilis causa Dauidi in morte Abner: etsi peculiaris circumstantia ad vitandam suspicionem, ne esset conscius eius cædis: vnde extra ordinem iusturandum, *Cumque venisset vniuersa multitudo cibum capere cum Dauide, clamauit ad hoc dies, iuravit Dauide dicens: Hæc faciat mihi Deus, & hæc addat, si ante occasum solis gustauero panem, vel aliud quicquid.* Lyranus adnotauit: *Ad maiorem declarationem suæ innocentie circa mortem Abner. Nam & Rabbi Levi ben Gerlom: Gemmam ob causam. Vnam, quia gratias ei cades erat Abner, qui princeps erat, & magnus in Israel: præterea, in facere cum eo. Altera, vt certus esset Israel non fuisse regem conscium occisi Abner.*

XXVIII. Sed irrationabile fuisset, ieiunare septem dies in signum doloris. Quis edixit? Bellarminus præturam, opinor, gerens. Quamquam in signum doloris, non dicimus, sed in luctu: cui septem dies assignatos habet, Ecclesiastici 22. *Luctus mortui septem dies.* Vere enim luctus erat; non sola significatio luctus: quam usurpant solentes hypocritæ.

XXIX. Sed Dauide ieiunauit ante mortem infantuli, non vero postea. Ita est, inquam. Sed præter morem: & mirantibus cunctis, atque adeo causam sciscitantibus: *Quid est sermo quem fecisti propter infantem? Dum enim adhuc viueret ieiunasti, & flebas: mortuo autem puero surrexisti & comedisti panem.* Quæ enim fuisset inquisitionis causa, si pro more faceret? Nempe, ita est. Non solebant ieiunare nisi in luctu: Et, quia lugeri solent mortui, non ante efflatam animam: ideo mirum fuit, Dauidem præpostera ieiunii ordinem. Atqui, ab vno facto extraordinario, non potest esse legitima consequentia. Quid? quod ab hoc ipso exemplo docemur efficacissime, non esse orandum pro mortuis? Nam alioquin orasset Dauide pro infantulo, post exhalatam animam: maxime cum videret, se non fuisse exaudiatum. Quid enim inde timere non potuit? Itaque documentum nobis dedit illustre, orare posse alios pro aliis, dum anima residet in corpore: sed deinceps quiescendum, & acquiescendum diuino decreto.

XXX. Nouum argumentum est à sepultura Patriarcharum ex Genes. 47. & 49. Peltanus. Patriarchæ quoque, & alii quidem illustri sanctitatis viri, nulla alia de causa adeo anxie, ne inter infideles sepelirentur, (Bellarminus, vt in terra promissionis) curasse existimandi sunt, quam ne procul à suorum oculis positi, solitis suffragiis destituerentur. Si quidem suffragiis exclusi, partum admodum referre videtur in Ægyptone sepeliare, an in Palæstina, Romæ an Augusta.

XXXI. En rursus, Existimandi sunt: vt rursus à fide Peltani, Bellarmini que pendeat vis argumenti. Enimvero nisi Peltanus, Bellarminusque essent nugati, periculum erat ne à Diogene non didicissent Patriarchæ, nihil interesse humine an sublime putrescerent. Et vide quam confidenter, nulla alia de causa, inquit, Peltanus: factum male, cum tam sero Iesuitæ instituit Lololæ. Nam, quotquot prius extiterant interpretes, oportuit talpas fuisse, qui hanc causam nulli viderint. Vnum superest, optandum

lesuitis; ne sine illi, qui malint cum Veteribus imperiti esse, quam cum no- uis lesuitis eruditionis famam affectare.

XXXII. Sed enim, nulla, inquit, alia de causa: Fallum, nisi Theodoretus falsus; quæst. in Gen. 107. Διά τὸ Ἰακώβ τὸ σῶμα αὐτοῦ εἰς τὴν Χεβρὼν κειθεὶς πεφύλακται: Οὐ φησὶ τὸ φερόμενον εἰς πνεύματι φάσει, ἀλλὰ τὸ φερόμενον καὶ διδασκαλίαις αἰσθητοῦ αὐτοῦ, ὁ δὲ πνεύματι Θεοῦ μετῆσται τὸ αὐτὸ πνεύματι, καὶ τὸ πνεύματι ἐκείνου αὐτοῦ δόξα δώσει γὰρ: Quare Iacob sepelire mandauit corpus suum in Hebron? Non quod de sepultura valde sollicitus esset, ut quidam putarunt: sed ut familiam suam consolaretur, & doceret, Dominum Deum traducturum illos omnes ex Ægypto, & daturum illis terram promissam. Et satisfacit hæc Caluino ratio: Cadaver suum in terram Canaan referri iubens, filios ad spem liberationis hortatus est. Ita factum est, ut mortuus, quasi tuba clangore viuos & superstites animauerit, Quorsum enim tendebat tanta sepulcri cura, nisi ut apud posteros rata esset Dei promissio? En tibi Caluinus, magnam illum scilicet nouatorem, acquiescentem Veteribus. En tibi contra magnos istos Veteratores lesuitas cornicum oculos fodientes.

XXXIII. Aliam vidit Aleuinus: sed allegoricam: quæst. in Genes. 276. Cadaueribus mortuorum peccata significari in lege non est dubium: Sepulchra ergo mortuorum remissionem significat peccatorum. Vbi ergo sepelienda erant hæc significantia cadauera Patriarcharum, nisi in ea terra vbi ille crucifixus est, cuius sanguine facta est remissio peccatorum? Aleuinus sequutus est autor historiae Ecclesiasticae Comestor, in Genes. 47. Cura fuit Sancti sepeliri in terra, qua sciebant Christum resurrecturum, ut cum eo resurgerent. Et hanc causam valde probauit Lutherus: Altera causa est, inquit, in c. 49. quod certo persuasum habeo, fuisse Patres istos, Abraham, Isaac, Iacob, Ioseph, de numero eorum, qui una cum Christo redierunt in vitam. Ideo tam diligenter mandat se humari, & condi in monumento illorum.

XXXIV. Tertiam Oleaster explicuit, referente Pererio in 47. & probante: Placeat mihi, quod super hoc loco adnotauit Oleaster: quod propriis eius verbis hic ponam. Dulcis est, inquit, adeo patrie amor, ut non solum viui eam desideremus, verum etiam mortui non nisi in ea quodammodo requiescere nos putemus. Quod si alius rem hanc cogitatione repetas, hinc cognosces quanti sit solatii, animam esse in iustorum & beatorum societate, cum eis mortuus secundum corpus sociari, tantopere ab iis viris desideretur. Nec Lyranus ἀπομολῶ, à quo hæc quarta est: In terra promissionis, in qua erant sepulti Abraham & Isaac: & non solum propter illos desiderabat ibi sepeliri: sed principaliter propter redemptionem generis humani fiendam per Christum ibi, qui in illa terra natus, & conuersatus, & sepultus: & ibidem resurrexit, & inde ad caelum ascendit: de quibus Iacob habuit fidem & notitiam aliquam: & forsitan videbat in spiritu, quod cum Christo resurgente resurgerent multi Sancti iam defuncti.

XXXV. Mitto allegoriam Augustini. In Pererio delino, qui & veterator, & lesuita. Is in 49. c. Genes. quinque causas collegit omnes, tum quas diximus, tum alias: in quibus nusquam hæc suffragia sunt Peltani, Bellarmini que: Multos, inquit, licet eius rei causas, si quis inuestiget solerter, imemire. Vt necesse sit mentitum esse Peltanum, qui, nescio quam solerter, certe præfracte, nullam aliam esse pronuntiauit præter suffragia: Principio, inquit, cupiebant illi corpora sua esse in ea terra, quæ posteros suos sciebant possessuros, & longissimo tempore habitaturos, in qua sola omnium terrarum orbis, verus Deus, quem ipsi coluerant, publica & sincera religione coleretur. Deinde, ut eorum sepulchra omnibus posteris essent fidei & pietatis, quam ipsi erga Deum habuerant, & professi fuerant, clarissima monumenta, & ad easdem virtutes maiorum suorum amplectendas & profitendas acerrima incitamenta. Ad hæc, ut essent diuinarum promissionum, quas Deus ipsis, & posteritati eorum dederat, testimonia: aspicientes enim horum Patriarcharum sepulchra in terra Canaan, quam possidebant, Iudæi liquido cernebant, quam abunde & cumulate promissa Dei Patriarchis data de possessione terra Canaan tradenda eorum posteris, in ipsis essent completa. Nec illud non flagrantissimam eius rei cupiditatem in animis eorum excitabat, quod propheticis Spiritus uinitus impleti nonerant in ea terra Messiam nasciturum. Accedebat & ille solus (si verum est, quod refert Tostatus) illos celebres Patriarchas non latuisse, resurgente Christo Domino post triduum sua mortis ad vitam immortalem, una quoque multos de sanctis viris inibi sepultis cum eo resurrecturos, de quo numero se futuros esse sperabant. Quid plura? ad hanc terram Deus Abraham auocauerat, posthabito natali solo, omnique cognatione sua derelicta: hanc terram ex omnibus mundi terris delogerat, quam daret possidendam populo suo, quem, ut filium primogenitum diligebat: hanc denique postea magnis saepe laudibus commendauerat.

XXXVI. Mentitum ergo Peltanum constat. Sed & male argumentatum. Nam, quæcunque earum, quæ sic enumerata sunt, causa, sufficit ut negemus suffragia huc inducenda. Neque verum, nihil interesse, vbi sepeliaris. Quia, non tantum animæ separatæ à corpore habenda ratio erat, sed etiam superstitum. Qui quidem vsus nullus est hodie nisi politicus (quæ consideratio erat Oleastri) sed erat tamen non negligendus Patriarchis olim. Atque adeo nõnepte collegit eum Theodoretus: τὸ τὸν Ἰακώβ τὸν πατέρα τὸν Ἰσραὴλ, ἰωσήφ ἀπέφθικεν πελευτῶν γὰρ ἄνω, ἐφ' ἣν ἐδόθη δόξα, ἐπισκοπῆ δ' ἐπισκοπῆς ὑμῶν ὁ Θεός, καὶ ἀλλὰ ὑμῶν ἐκ τῆς γῆς τῆς πατρὸς ἐστὶν γὰρ ἡ ἀμοιβὴ ὁ Θεός: τὸν πατέρα ἡμῶν τὸν Ἰακώβ & Ἰωσήφ & Ἰακώβ: & ἀργιστὴν ἰωσήφ τὸς ὑμῶν ἰσραὴλ λέγων: ἐν τῇ ἐπισκοπῇ ἐπισκοπῆς ὑμῶν ὁ Θεός, καὶ οὐκ ἀνοίσει τὸ ὄσπ' μου ἐν τῷ ἔθνεϊ ὑμῶν: αἰς οἷον δόξαν ὑμῶν καὶ ἐκείνου. & ἄνω τὴν ἐπίδοξον & ἀγαθὴν οὐρανὸν τῆς πατρὸς ἐστὶν ἰσραὴλ: Eandem rationem clarius Ioseph expressit. Moriturus enim, sic dixit: Ego morior: visitando autem visitabit vos Deus, & inducet vos ab hac terra, in terram de qua iurauit Deus Patribus nostris Abraham, Isaac, Iacob. Exegit autem à filiis Israel iusurandam Ioseph: dicens: Cum visitando visitabit vos Deus, transferet is ossa mea hinc vobiscum. Ita ut certum sit, & illum & hunc denuntiantes reditum, hæc præcepisse de sepultura.

C A P. XVI.

De Iudæ Maccabæi oblatione.

I. Sed hæc argumenta ludicra erant, præut est nunc examinandum, ex 2. Maccabæor. 12. quod nemo omisit, & plerique primo statim loco posuerunt. Sequenti die venit cum suis Iudas, ut corpora prostratorum tollerent, & cum parentibus poneret in sepulchris paternis. Inuenerunt autem sub tumulis interfectores id donariis idolorum, quæ apud Iamniâ fuerunt, à quibus lex prohibet Iudæos Omnibus ergo manifestum factum est, ob hanc causam eos corruisse. Omnes ergo benedixerunt iu-

stis iudicium Domini, qui occulta fecerat manifesta. Atque ita ad preces euersti, rogauerunt ut id, quod factum fuerat delictum, oblivioni traderetur. At vero fortissimus Iudas hortabatur populum conseruare se sine peccato, sub oculis videns quæ facta fuerant pro peccatis eorum, qui prostrati sunt. Et facta collatione, duodecim millia drachmas argenti misit Hierosolymam offerri pro peccatis mortuorum sacrificium: bene & religiose de resurrectione cogitans (nisi enim eos, qui ceciderat, resurrecturos speraret, superfluum videretur & vanum orare pro mortuis) & quia considerabat, quod hi cum pietate dormitionem acceperant, optimam haberent repositam gratiam. Sancta ergo & salubris cogitatio est pro defunctis exorare, ut à peccatis soluantur.

II. Ab hoc loco alii aliis diligentius consequentia eduxerunt. Thyreus omnia: Ex hoc, inquit, loco, complura obseruatione digna colliguntur. Primo, esse post hanc vitam quendam purgatorium locum, vbi anima defunctorum expiamur, distinctum ab inferno, vbi nulla redemptio, & à cælo, vbi nulla miseria. Secundo, non expiari semper in morte, & cum morte omnes peccatorum reliquias: sed quasdam quandoque relinqui in futura vita expiandas. Tertio, quibus rebus inuentur anima: oratione scilicet & sacrificio: sub quibus alia his similia pietatis officia continentur. Quarto, quibusnam defunctorum spiritibus proficiunt vitorum suffragia: iis nimirum, quos morali coniectura cum pietate dormitionem accepisse constat. Quinto, posse hominem pie & sancte mori, & tamen habere debitum aliquod soluendum. Sexto, parentandi consuetudinem non esse rem nouam. Septimo, non esse rem que sitis, aut alterius cuiusquam causa instituta. Octauo, esse de fide cogitationem, quæ & corde credimus, & opere testamur facimus, suffragia, quæ pro defunctis sunt, defunctorum spiritibus prodesse, esse salubrem & sanctam. Nono, aduersariorum doctrinam huic doctrina insulantem, & cum insigni impietate, & cum animarum pernicie esse coniunctam, adeoque hæreticam.

III. Nihil est difficile, vno supposito ab absurdo, μὴ εἶναι perpetua serie similia suscipere. Verum, ita intererat aduersariorum; ut primum & luculentissimum (sic enim habent persuasum) suæ sententiæ firmamentum, non obiter percurreret: sed cum pompa & magnificentia ostentare. Et vero concedendum est aliquid impotenti vanitati; quæ, vt se ostentaret capitum multitudinem, pro parallelis posuit, quæ tamen & ἀλλοία sunt potius aliis iudiciis. Nam Bellarminus, hinc sequitur, inquit, posse mortuos post hanc vitam à peccatis solui, & proinde esse Purgatorium. Stapletonus similiter. Vnde constat, Purgatorium non ab ipso loco erui directe: sed ab iis quæ sunt: imo quæ existimantur esse in textu.

IV. Ego ante omnia respondeo, quod omnes Catholici responderunt; librum esse Apocryphum: ideoque, quicquid tandem siue exprimat, siue concludendum relinquit; tamen nullam sufficere idoneam vllius dogmatis probationem. Indignantur hic, fremuntque; Papiæ: & magno conatu contra fatigant autoritatē canonicam his scripturunculis asserere: nec tantum ii qui ferissimè hanc tractantur de Purgatorio questionem, sed etiā Bellarminus; qui, etsi ex instituto proprio prolixè tempus in eo luserat tom. I. controuer. I. tamen hac occasione actum agere non dedignatus est. Per me quidem liberum esto otiosis eandem telam retexere: sed non obtinebunt, quicunque tandem sint, aut quocumque numero, vt repetam, quæ plene demonstrata mihi sunt: maxime, cum nihil hic profus habeant, quam quod olim: nullo nisi breuitatis & prolixitatis discrimine. Quod igitur obtinui, certum est constanter tenere. Liber est Apocryphus. Audiant omnes, quantumvis inuiti: liber est Apocryphus: nec poterit ei quantum est, fuit, erit Triduum: minorum Patriciorum, Loiolitarum discipulorum, reliquorumque Papistarum, autoritatem vindicare canonicam.

V. Post hæc, factum distinguo Iudæ, ab historici iudicio, siue is Iason fuit Cyrenæus, siue Iasonis breuiator. Factum ita est. Comperto eos milites, qui in prælio erant cæsi, pollutos fuisse donariis idolorum; agnosceit Dei iudicium: hortatur reliquos, vt se puros præstent à peccato: mittit Hierosolyma bis mille drachmas, (Græce enim is numerus est: Latine duodecies mille: vtrum verius?) ad sacrificium pro peccato.

VI. Sunt qui Latinum Interpretem grauius accusent, quod dixerit pro peccatis mortuorum: contra fidem omnium codicum Græcorum: qui constanter legunt, καὶ Ἰακώβ τὸν πατέρα τὸν Ἰσραὴλ, ἀπέφθικεν πελευτῶν γὰρ ἄνω, ἐφ' ἣν ἐδόθη δόξα, ἐπισκοπῆ δ' ἐπισκοπῆς ὑμῶν ὁ Θεός, καὶ ἀλλὰ ὑμῶν ἐκ τῆς γῆς τῆς πατρὸς ἐστὶν γὰρ ἡ ἀμοιβὴ ὁ Θεός: τὸν πατέρα ἡμῶν τὸν Ἰακώβ & Ἰωσήφ & Ἰακώβ: & ἀργιστὴν ἰωσήφ τὸς ὑμῶν ἰσραὴλ λέγων: ἐν τῇ ἐπισκοπῇ ἐπισκοπῆς ὑμῶν ὁ Θεός, καὶ οὐκ ἀνοίσει τὸ ὄσπ' μου ἐν τῷ ἔθνεϊ ὑμῶν: αἰς οἷον δόξαν ὑμῶν καὶ ἐκείνου. & ἄνω τὴν ἐπίδοξον & ἀγαθὴν οὐρανὸν τῆς πατρὸς ἐστὶν ἰσραὴλ: Eandem rationem clarius Ioseph expressit. Moriturus enim, sic dixit: Ego morior: visitando autem visitabit vos Deus, & inducet vos ab hac terra, in terram de qua iurauit Deus Patribus nostris Abraham, Isaac, Iacob. Exegit autem à filiis Israel iusurandam Ioseph: dicens: Cum visitando visitabit vos Deus, transferet is ossa mea hinc vobiscum. Ita ut certum sit, & illum & hunc denuntiantes reditum, hæc præcepisse de sepultura.

VII. Iudicii alia ratio est. Diserte enim id sacrificium autor interpretatur factum pro mortuis, vt eis remitteretur peccatum: Nisi eos qui ceciderant, resurrecturos speraret, superfluum videretur, & vanum orare per mortuis. & ἰωσήφ τὸν πατέρα ἡμῶν τὸν Ἰακώβ & Ἰωσήφ & Ἰακώβ: & ἀργιστὴν ἰωσήφ τὸς ὑμῶν ἰσραὴλ λέγων: ἐν τῇ ἐπισκοπῇ ἐπισκοπῆς ὑμῶν ὁ Θεός, καὶ οὐκ ἀνοίσει τὸ ὄσπ' μου ἐν τῷ ἔθνεϊ ὑμῶν: αἰς οἷον δόξαν ὑμῶν καὶ ἐκείνου. & ἄνω τὴν ἐπίδοξον & ἀγαθὴν οὐρανὸν τῆς πατρὸς ἐστὶν ἰσραὴλ: Eandem rationem clarius Ioseph expressit. Moriturus enim, sic dixit: Ego morior: visitando autem visitabit vos Deus, & inducet vos ab hac terra, in terram de qua iurauit Deus Patribus nostris Abraham, Isaac, Iacob. Exegit autem à filiis Israel iusurandam Ioseph: dicens: Cum visitando visitabit vos Deus, transferet is ossa mea hinc vobiscum. Ita ut certum sit, & illum & hunc denuntiantes reditum, hæc præcepisse de sepultura.

VIII. Sed eius neque laudes debent nos mouere, & absurda interpretatio contemnenda est. Nam hominis iudicium apocryphi, quanti sit in Ecclesia, pridè est præiudicatum: sed & huius experimento consistit esse peruersum; qui c. 14. Razia mortem non retulerit tantum historica fide (si tamen historica) sed etiam encomiastica vanitate laudari: ἰωσήφ τὸν πατέρα ἡμῶν τὸν Ἰακώβ & Ἰωσήφ & Ἰακώβ: & ἀργιστὴν ἰωσήφ τὸς ὑμῶν ἰσραὴλ λέγων: ἐν τῇ ἐπισκοπῇ ἐπισκοπῆς ὑμῶν ὁ Θεός, καὶ οὐκ ἀνοίσει τὸ ὄσπ' μου ἐν τῷ ἔθνεϊ ὑμῶν: αἰς οἷον δόξαν ὑμῶν καὶ ἐκείνου. & ἄνω τὴν ἐπίδοξον & ἀγαθὴν οὐρανὸν τῆς πατρὸς ἐστὶν ἰσραὴλ: Eandem rationem clarius Ioseph expressit. Moriturus enim, sic dixit: Ego morior: visitando autem visitabit vos Deus, & inducet vos ab hac terra, in terram de qua iurauit Deus Patribus nostris Abraham, Isaac, Iacob. Exegit autem à filiis Israel iusurandam Ioseph: dicens: Cum visitando visitabit vos Deus, transferet is ossa mea hinc vobiscum. Ita ut certum sit, & illum & hunc denuntiantes reditum, hæc præcepisse de sepultura.

IX. Nam

IX. Nam quod hic repetunt ex Augustino, contra Epistol. Gauden, lib. 1. c. 23. laudari Raziam, quod fortiter & viriliter egerit, non quod pie & sancte: vel certe habuisse peculiarem inspirationem, & praeceptum Dei, ut hoc faceret, sicut Samsonem, teste Augustino, c. 21. de Civitate Dei 1. utrumque est nihili.

X. Augustinus deceptus est Latinis vocibus, nobiliter, & contra natales suos: pro Graecis, & τῆς ἰδίας ἀναξίως, qua debuerunt reddi potius generose, & contra propriam generositatem. Nam, etsi verum, τὸ δὲ ἀναξίως & generositatem denotare, quae virtus est; & generis nobilitatem: tamen hoc loco illam potius oportuit cogitatum: neque enim Razias laudatus vsquam apparet ex genere, sed ex propriis dotibus animi. τὸ δὲ ἀναξίως ἰεροσολύμων περὶ βυβλίων, ἀπὸ φιλοπολιτικῆς, καὶ σφόδρα καλῶς ἀκρίων, καὶ ἐπὶ τῷ δόξῳ πατρὶ ἰεροσολύμων ἀπὸ Καρολόμου: Quidam de Senioribus ab Hierosolymis, vir amator civitatis, bene audiens, qui, pro affectu, pater Iudaeorum appellabatur. Tum autem in Scripturis vix aliter nominatur, Ecclesiasticus 7. ἡ σὺκοφαντία ἀπέφραξε τὸ σφῶν, καὶ ἀπολύει τὴν καρδίαν ἀναξίως αὐτῶν: Calumnia conturbat sapientem, & perdet robur cordis eius. Sap. 8. ἀναξίως ἀλόξῳ ἐστὶν: Generositate illius glorificat. Act. 17. ἐστὶν ἡ γὰρ ἀναξίως ἐστὶν ἐν Θεσσαλονικῆ, fuerunt autem isti generosiores iis, qui erant Thessalonica. Quin, vereor, ut nobilitas generis possit dici ἰδία ἐναξίως: certe, ut demus posse, tamen αὐτῶν multo indigniores existimantur generositate animi, quam nobilitate generis. Itaque non dubito in isto laudatam animi virtutem, quam pius aliquis desperationem potius diceret.

XI. De inspiratione diuina, quis autor est? Nam Augustinus Samsoni latenter à Spiritu imperatum dixit, nunquam Razia. Quis autem Bellarminus est, cuius iussu Spiritus inspirationes agnoscere debeamus? Neque valet exemplum, in re mirum in modum dissimili, Nam Razias mortuus nemini vilis erat, aut priuatum, aut publice. Itaque primo, proprie & perfecte cogitavit sibi necem inferre, haud aliter ac Cato Vicensis, vel Nero. At Samson Reip. proderat: & satisfaciebat vocationi suae: tum autem mortem suam non quaerebat: sed eadem hostium: occidit ergo se per accidens: quemadmodum occidunt se quotidie milites pro patria pugnantes, cum ad praelium animose currunt, ubi intereant. Atqui solet quidem Spiritus hanc generositatem inspirare viris fortibus: sed illam temeritatem, sui occidendi, nunquam: quia peccata nunquam inspirat. Adde, nunquam laudari, quod seipsum occiderit. Simile ergo Bellarmini iudicium est laudantis Raziam exemplo Samsonis, eorum iudicio, qui Regum nostrorum eadem suaserunt exemplo Ahod: ut est impietas ingeniosa.

XII. Quod si laudes suspectae, interpretatio facti putida est. Misit bis mille drachmas in sacrificium pro peccato. Fieri potest. Sed, ut remitteretur mortuus, fungum esse oportet, si quis sibi persuaderi sinat. Enimvero, siue Iudam, siue Iasonem, oportet alterutrum fuisse, aut imperitum legis diuinae, aut impium. Quorum neutrum de Iuda, facile sibi quisquam sanus persuadere. De Iasone ut liber statuto aduersarij. Enimvero, si peritus legis Iudas, sciuit & nullum eiusmodi sacrificium institutum in lege: & prohibitum ne quid Domino fieret, praeter mandata. Si fuit pius: ergo contempsit se intra legis cancellos: id est, nullum sacrificium pro mortuis obtulit.

XIII. Pro quibus ergo? Pro viuus, inquam: iis qui non ceciderant in eo praelio: ut iis hoc ipsum peccatum ne imputaretur, quod erat commissum ab iis qui ceciderant. Nam, quis nescit imputari toti populo peccata interdum particulatim: ea maxime quae accidunt, in actionibus publicis? Captur vrbis Ierico, prius deuota: Achan in eo excidio priuatum subduci sibi pallium Babylonicum. Audi, Iosue 7. Præuicacitati sunt filij Israel praesumptionem in anathemate: tulit namque Achan filius Carmi, filij Zabdi, filij Zerab, de tribu Iuda, de anathemate: & accensus est furor Domini contra filios Israel. Quod si populo imputantur: ergo eidem remitti possunt. Unde necessitata consequentia, precari posse, sacrificari posse, pro populo: etiam cum peccatum est non omnium, sed quorundam. Cur non hoc facilius fuit Iasoni venire in mentem, tam molliter à Scripturis deductum: quam illud de mortuis, praeter omnem scripturam somnium?

XIV. Feuardentius, Iudas habuit verbum Dei: primo, quia per Daniele erat praedictum, ipsum restitutum religionem Hebraeorum, apud quos ab omni aeo ieiunia, preces, elemosynae, & oblationes, fiebant pro salute defunctorum. Secundo, quia secutus est traditionem Patriarcharum, Prophetarum, Pontificum, Regum, moremque veteris Hebraeorum Ecclesiae: qui omnes pro defunctis orantur. Tertio, quia secutus est expressa illa verba & mandata Dei, in Leuitico tot genera praecipientis Sacrificiorum, quae tam pro defunctis, quam viuentibus, offerebantur, ac vtrisque plurimum proficiebant.

XV. Sed haec Feuardentium olent, temerarium Cucullionem, quae nihil pudeat. Reliqui enim nulli, quos quidem viderim, ausi sunt iactare quicquam simile. Praedixit Daniel liberationem futuram Iudaeis: & haec illis obtigit per Iudam Macabaeum: sed ille nunquam praedixit, Iudam oblaturum Sacrificia pro mortuis. Imo, si praedixit restitutum Iudaeorum religionem, profecto praedixit non oblaturum pro mortuis: quia ea religio nullas agnoscebat oblationes pro mortuis. Quemadmodum praedixit eo ipso, non adoraturum imaginem Antiochi, aut non esitaturum suillam. Breuiter, religionem Hebraeorum, traditionem Patriarcharum, genera sacrificiorum pro mortuis, commenta sunt Feuardentius; indigna quibus examinandis diutius bonas horas impendamus.

XVI. Non tantum Iasonis sinistrum iudicium fuit, sed ne nostris quidem Papistis mens sana: qui ex eo preces pro mortuis, atque adeo suum Purgatorium, eliciant: qui tamen docent, nullum esse Purgatorium, nullam post obitum propitiationem pro peccato mortali, cuius non sit condonata culpa dum vita suppeteret. Quod si est, tum profecto de hoc dicitur exemplum. Nam hi omnes milites, pro quibus Iason ille suspicatus est factam propitiationem, in peccato mortali sunt mortui: si qua fides ipsi Iasoni. Tum enim casti, cum polluti donariis Idolorum. Nam postridie quam occidissent, qui eorum venerant cadauera ablati, ἐξορῶντες τὸν ἀποκτείνοντα τὸν χριστιανὸν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἐδῶλυν, ἀφ' οὗ ἂν ὁ ἴδιος ἀπέσπασεν τὸν ἰσχυρὸν. Intuenerunt sub tunicis interfectorum de donariis idolorum, quae apud Iamnia fuerunt.

XVII. Unde nouum argumentum contra Iasonem, qui hos tales nuntio Tom. III.

meret in mortuis cum pietate: ἐμβλέπων τὸν μὲν εὐσεβῆος καὶ ἐπιεικῆος καὶ ἀγαθῶν ἀποκτείνοντα καὶ ἀσεβῆος: Considerabat quod hi, qui cum pietate dormitionem acceperant, optimam haberent repositam gratiam. Nam mortuos cum pietate, qui potuit dicere, in flagranti crimine deprehensos: & quidem eo crimine, quod esset in maximis? Eadem ratione poterat Moses laudare eum, quem Phinees occidit in ipso actu scortationis: Numer. 25: erat enim Israelita, & profitebatur pietatem. Sed longe aliter iudicium est pietatis.

XVIII. Bellarminus ter respondet. Vel peccatum fuisse veniale: vel, si mortale, condonatum fuisse culpam ante mortem, vel incertum fuisse mortuorum statum. Cur ergo veniale? Quia forte ignorabant legis prohibitionem: & non acceperant ex donariis illis in honorem idolorum, sed solum ditescendi cupiditate, quae venialis esse potest.

XIX. Irane? Ignorabant. At qui publicum ius erat, iam diu publicatum, & seuerissime sancitum. Deuter. 17. Si audieris in vna urbium tuarum, (& erat Iamnia huiusmodi) quia Dominus Deus dabit tibi ad habitandum, dicentes aliquos, Egressi sunt filij Belial de medio tui, & auerterunt habitatores vrbis suae, atque dixerunt, Eamus, & seruiamus diis alienis, quos ignoratis. Quare, sollicite & diligenter rei veritate perspecta, si inuenieris certum esse quod dicitur, & abominationem hanc opere perpetratam: statim percuties habitatores vrbis illius in ore gladii, & delebis eam, omniaque quae in illa sunt usque ad pecora. Quicquid etiam supellectilis fuerit, congregabis in medio platearum eius, & cum ipsa ciuitate succendes, ita ut vniuersa consumas Domino Deo tuo, & sit in malis sempiterna: non aedificabitur amplius. Et non aedificabit de illo antheate quicquam in manu tua: ut auertatur Dominus ab ira furoris sui, & miseretur tui, multiplicetque te, sicut iurauit patribus tuis. Scilicet huius legis, tam olim sancitae, tam semper sanctae, praetexti poterat excusatio, ut non esset dolus crassus, lata culpa? Sicine Iesuitae casuum conscientiae sunt periti? Angelus: Est quadam ignorantia ratione omissionis, qua quis negligit scire quae veniunt, quae satis facilliter potuisset scire. Et haec dicitur crassa & supina. Et haec excusat à tanto: scilicet quod non est tam graue peccatum: sed non excusat quin sit mortale, si est circa ea quae sunt praecipua diuina, aut naturalia. Altenstaig: Talis ignorantia non excusat peccantem, ut in inferno non ardeat, sed forte ut minus ardeat.

XX. Ex ditescendi cupiditate. Ita est omnino: neque aliam vllam causam fuisse potest. Sed haec, inquit, venialis esse potest. Nugae solennes: quum peccatum nullum sit veniale. Et demus tamen. Atqui agitur, non de cupiditate ditescendi, sed de hoc sacrilegio: qui actus est cupiditatis. Papistae autem docent (Bellarminus de Amis. grat. lib. 1. c. 3.) peccata venialia fieri vel subreptione, vel paruitate materiae. At hic neque subreptio fuit, neque paruitas materiae. Ergo neque veniale. Non subreptio: quia non fuit subitus motus, qui prius in animo existerit, quam plene ratio deliberare potuerit: nam contra actus fuit cum perseverantia. Etenim Iamnia direpta, non paucis ante diebus quam hoc proelium iniretur, ut patet ex historia: cum tamen semper ii milites haberent secum ea quae abstulerant. Non etiam paruitas materiae. Dicuntur enim habuisse ἱερῶν καὶ ἀγίων ἰσχυρῶν: quo significari testatur Fronto Duxus, ex Lyrano, res pretiosas in templo idolorum dedicatas: ne quis existimet futurum fuisse vnus oboli. Bellus sane Bellarminus, sic colligens. Ditescendi cupiditas, venialis esse potest: hoc militum furtum fuit ex ditescendi cupiditate: ergo fuit veniale. An probet Aristoteles ex quatuor terminis concludi? & necessaries ex contingenti? O subriles Iesuitas!

XXI. Sed erat culpa condonata: sic enim coniecit olim Lyranus. Quam ob causam? In mortis articulo milites illi doluerunt de peccato, ut Psalmo 78. Cum occideret eos, quarebant eum: aut saltem Iudas ita existimauit: alioquin non diceret Scriptura, cum considerasse eos, qui cum pietate obdormierant, optimam habere repositam gratiam.

XXII. Eia, fortissimum disputatorem, ut semper ex propriis coniecturis. Et harum, quae iusta causa? Nam peritentes quis vnquam dixit τὸς ἐπ' αὐτῶν φάσμα δεινὰ δεινῶς εἰλημμένους? Nam quod Psalmus citatur, frustra est: quandoquidem is loquatur de vniuerso populo, at non de iis peculiariter qui interficiebantur. At hic contra, non de toto populo, sed nominatim de interfectis: & interfectis in praelio: cum subita, atque non expectata mors, poenitentiae tempus occupat: nam mortui sunt ita, ut victoria tamen esset penes Iudam: itaque in praelio, non in fuga, cum potest quisque sibi mortem aliquantulo ante timere. De pietate, diximus quod satis sit.

XXIII. Sed status saltem fuit incertus, ac proinde licuit pro eis orare, etiam si damnati essent. Imo, status non fuit incertus: siquidem mortui in flagranti, & absque poenitentia: itaque non licuit orare pro eis. Alioquin nemo esset mortuorum, pro quo non posset orari. Vix enim vllus est, cui non possit similibus coniecturis adulari humana praesumptio. Tum autem haec incertitudo nulla est, nisi posito Purgatorio. Nam, si ponatur duo loci duntaxat, vitae, & mortis, ea nulla esse potest: quia necessario, statim post extremum spiritum, omnes sunt aut beati, aut damnati: pro quibus neutris Papistae patiuntur vllas preces concipi. Itaque hoc argumentum est τὸ πρὸς τὸν ἐκ δ' ἑξ.

CAP. XVII.

De Amicis ex Mammona iniquitatis: Et de necessitatibus Sanctorum.

I. Transfuro facio ad nouum Testamentum. Bellarminus, Peltanus, Panigatolla, ex Luca 16. Facite vobis amicos de Mammona iniquitatis: ut, cum defeceritis, recipiant vos in aeterna tabernacula. Per defecere, inquit Bellarminus, intelligunt omnes, mori: per amicos, Sanctos qui cum Christo regnant. Paulo aliter Peltanus. Ut cum defeceritis, videlicet per mortem, & subsidia ad tantum iter expedite conficiendum necessaria vobis defuerint. Amicos, siue in viuus adhuc existant, siue cum Christo iam in caelis triumphant. Conclusio. Bellarminus, Sequitur homines post mortem iuvari precibus Sanctorum. Peltanus: Recipiant vos in aeterna tabernacula: hoc est, ut suis vos precibus & suffragiis abeuntes prosequantur, quo tempestiuus, & expeditius admittamini.

II. Sed hunc locum & obscurissimum & difficilimum testantur, Caietanus, & Salmero: Ille, *Parabola hęc clara est: sed applicatio eius per singula, valde difficilis, si non impossibilis est. Ille: Difficilis admodum, & perobscura visa est olim Patribus. hac parabola, ut patet ex Veteribus, præsertim ex B. Hieronymo, qui peculiari epistola ad Damasum Papam, illam pertractat, ac edisserit. Idem etiam visum est quibusdam nostri seculi Scrip̄toribus, quorum quidam ausus est dicere, huius parabola applicationem non solum difficilem, sed etiam impossibilem esse. Et paulo post, de his ipsis verbis, ut cum defeceritis, & deinceps: Obscura præfecto hac est conclusio, ut possit apte accommodari parabola. Cur non mireremur ergo disputantium audaciam, qui sic vtuntur eo loco, quasi omnia essent plana? Perinde Peltano est, si deficere interpretaris, mori, an destitui necessariis viariis: Et amicos pauperes viros, an beatos in cœlis. Vtrique, recipere in æterna tabernacula, idem, quod post mortem iuuare precibus. Et quid ergo opus est cum iis disputare, si etiam obscurissimis in rebus stari volunt suę definitioni? Scilicet istos iam, ut video, non aduersarios nobis quæsiuimus, sed magistros adoptauimus.*

III. Modestior hac quidem parte fuit maior Papistarum numerus, qui nihil hic, quod ad Purgatorium attineret, inuenerunt. Nec eos tantum dico, qui, hanc ipsam examinantes cōtrouerſiam, hoc omiserunt, quicquid est argumenti: qui possunt excusari, quod omnia aut non potuerint aut noluerint colligere: sed eos maxime, qui ex professo exponentes parabolam, non debuerunt tam insignem doctrinę partem omittere, si qua illa pars esset eius parabola. Certe omiserunt Thomas, Carthusianus, Gorranus, Caietanus, Sain Lucam, Royardus, Dominica 9. post Pentecostem: Barradas Commentar. in Concordiã tom. 3. lib. 4. c. 1. Et Salmero, tom. 7. tract. 29. Ne animaduertent quidẽ Maldonatus, & Stapletonus: hic, tum in Promptuario Catholico Dominica 8. post Pentec. tum Antidotis in hęc locum, duo tantum capita hinc eruit, primũ, meritum elemosinaz: secundum, patrocinia Sanctorũ in altera vita. Ille similitur: Duo, inquit, ex hoc loco, & merita nostra, & Sanctorũ pro nobis suffragia, aduersus nos hareticos, colliguntur. Quorum capitum neutrũ hęc suffragia significat, de quibus agimus. Nam Sanctorũ suffragia pro iis sunt, qui in vita adhuc: etiam enim amicus profuit in Purgatorio Sancti, tñ non nisi per Indulgentias: quas etiam valere dicit Sophista per modum suffragii, tamen distinguunt à suffragiis. Quid? non Stellę diferta annotatio? In litera rigore si hæc verba perpendantur, nihil aliud Christus nobis hic innuere voluit, nisi ut bona nostra pauperibus impartiamur, ut cum à vita excesserimus, in æternis habitaculis recipiamur. Nihil aliud: quid ergo frustra subtiles sunt Sophistę.

IV. Sed rem attendamus. Deficere est mori. Apparet, inquam, multis testibus. Caluino: Hoc verbo denotat mortis tempus, ac breue dispensationis nostrę tempus fore admonet. Beza: Quum enim ex hac vita excedimus, veluti serui ab herō euocamur ad reddendas accepti & expensarationes. Aretio: Nos deficiemus, tum scilicet, cũ reddenda est anima Deo creatori. Hi sunt Catholici. Nec aliter Papistis multis: Royardo: Vt cum defeceritis, scilicet, per mortem: tunc enim deficit vita, deficit mundus, deficiunt amici, & parētes, deficiunt opes, deficit tempus, ac possibilitas bene operandi. Carthusiano: Defeceritis à vita præſenti, hoc est, obieritis. De quo defectu scriptum est, Deficiens Abraham mortuus est: Genesis viceſimo quinto. Sa, Defeceritis scilicet, per mortem. Stapletono, in Promptuario, Dominica 8. post Pentecostem: Vt quum defecerit, id est, cum ab hac mortali vita recesserint: sic enim omnes interpretes exponunt. Sed & olim Euthymio: Vt cum per mortem hinc demigraveritis. Theophylacto: ὅταν ἐκ τῆς πῶντος, ἢ ἀναχωρήσῃς ἐκ τῆς βίης: cum defecerimus ab hac vita.

V. Et tamen, ne nimium securus sit Bellarminus, quum omnes dixit ita intelligere; suus Maldonatus videtur improbare: Sed isto, inquit, modo omnes, & boni & mali, iusti & iniusti deficient, quia omnes sunt omnino morturi. Cum satis appareat ex villici comparatione, non omnes, sed qui villicationis officio male functi fuerint, esse defecturos. Itaque præter: aliam interpretationem, ut deficere sit destitui aliis bonis operibus: quam tamen expresserat alternando Gorranus, defectu scilicet à vita, vel à propriis meritis.

VI. Et nostra quidem non interest, vtram quis amplectatur: sed argumentum Maldonati negamus habere vim demonstrandi. Omnes, inquit, deficient. Quid tum? inquam. Nam & omnes destituentur meritis, destituentur bonis operibus: non quod hæc nulla habeant: sed quod non condigna æternis tabernaculis: adeo ut aliunde necesse sit prouisum esse. Sed cōparatio villici innuit, non omnes defecturos, sed tantum qui officio male functi fuerint. Respondeo; vtrumque negari. Certum est, doceri, eos qui male erunt functi officio, defecturos: sed non omnes defecturos, contra falsum. Ratio est: quia neminem Christus docuit bene functum officio. Exres ipsa docet, neminem profus esse absque peccato: id est, neminem non male functum officio. Supponendum est ergo, omnes amotum iri à procuracione domus: quod, etiam non sit verum in omnibus œconomis, à quibus similitudo desumitur, tamen verum est in omnibus iis quibus applicanda est.

VII. Amici autem quinam erunt? Nominat Sanctos, qui cum Christo regnant, Bellarminus, & quidem confidentissime, suo more, quasi nemine repugnante. Peltanus promiscue, siue in viuis sint, siue cũ Christo regnent. Et scio interpretes variare. Nam, facere amicos de Mammona iniquitatis, interpretantur quidem omnes de liberalitate exercenda: vt Caietanus: Facere amicos ex diuitiis nobis à Deo creditis, nihil est aliud, quam elemosinam dare. Sed alioquin ex ea liberalitate amicos, dupliciter. Sunt qui eisdem, in quos liberalitas fuit. Et hi necessario amicos intelligunt in hac vita: nam in eos qui iam decesserunt, liberalitas nequit habere locum. Theophylactus: Ποῦθεν εὐτοίς φίλος, τῶν πίνυτες, μετὰ δὲ δόξης αὐτοῖς ἢ ἀδίκους πλάτῃ: Faciamus nobis amicos pauperes, impertientes eis diuitias iniquitatis. Euthymius: Vel tandem sero facite vobis ipsis amicos pauperes. Hieronymus in Epitaphio Fabiolę. Alii maluerunt acquiri amicos alios ab iis quibus distribuuntur diuitiæ. Ambrosius: Vt largiendo pauperibus, Angelorum nobis, ceterorumq; Sanctorum gratiam comparemus. Carthusianus: Hoc est, diuitias & temporalia pauperibus erogando, procurate vobis amicitiam sanam supersanctę Trinitatis, & Angelorum, Sanctorum, ac pauperum. Deus enim, & omnes electi, misericordiam diligunt, & liberales, ac misericorditer sua communicantes, sinceriter amant. Gorranus: Amicos, inquam, personas diuinas, Sanctos, Angelos, bonos homines, & pauperes, & alios elemosinarum largitionem intimentes.

VIII. Sed quid est denique, recipere in æterna tabernacula? Bellarmi-

nus securus præterit. Peltanus edixit, suis precibus & suffragiis abeuntes prosequi, vt tempestiuus & expeditus admittantur: confidenter, id est, Iesuitice: quasi nulla superesset aut explicandi, aut inquirendi ratio. Et vel essent tam perspicua per se, & à se, in eum sensum vocabula: vel tanta Peltani auctoritas, vt pronuncianti non liceret auctori se opponere. At nos sperabamus, vocatos non ad prætorem, sed disputatorem. Certe ita est, Iesuitę, vt & tyranni, plura sibi pollicentur se auctoritate, quam ratione perfecturos: nisi sit curta suppellex.

IX. Atqui, dissentient etiã Papistę. Carthusianus: Cum defeceritis à propriis meritis, illis carendo, recipiant vos, scilicet Angelis & pauperes præelecti, id est, gratiam penitendi, & finaliter obtinendi vitam beatam, suis suffragiis vobis procurent. Audio suffragia, & ab ea voce Papistam agnosco: sed suffragiis abeuntes prosequi nõ audio: quod tamen Purgatorio necessarium est. Enimvero nos agnoscamus similia suffragia; id est, preces, quibus Deo commendamus omne genus hominum, & iis nos confidimus impetraturos gratiã. Quid ergo? ausitne Iesuita sic concludere: Paulus Corinthiis preceatus est gratiam & pacem à Deo Patre, & Domino Iesu Christo: Ergo, Purgatoriũ est? Quę Carthusiano, eadem mens fuit Lyran: Id est per sua merita & suffragia impetrent apud Deum vos finaliter recipi in beata vita. Quid enim istoc opus est iis qui in Purgatorio? Nam, omnibus his (si qui sunt) iam impetratum est, vt finaliter recipiantur: non aliter admittendis in Purgatorum ipsum, nisi prius certitudo facta euadendi in cœlos tandem aliquando. Et saltem, post infinita secula, id est, finaliter.

X. Quid? quod plerique non suffragia dicunt, sed directe merita? Royardus paulo obscurius: Ecce, quam sit vile diuitias pauperibus erogare. Nunquam enim apud Deum perire poterit, quod fidelis benignitas erogauerit: nec delictorum memoria erit, vbi testimonium pietatis adfuerit. Et Glossa ordinaria: Si ergo iniquitas bene dispensata vertitur in iustitiam, quanto magis opus diuini sermonis, in quo nulla est iniquitas, bonum dispensatorem leuant in cœlum? Reliqui clarius. Caietanus: Vt merita diuina amicitia, per elemosinas comparata, recipiant vos in æterna tabernacula. Maldonatus: Reliquum est, vt pauperes nos ideo in æterna tabernacula recipere dicantur, quia propter illis factas elemosinas recipimur: vt non tam ipsi, quam merita erga eos nostra sint, que nos proprie recipiant: vt Chrysostomus, & Gaudentius, & Basilius, & Anastasius interpretantur. Salmero: Et si ipsi æternas mansiones non ingrediantur, dicuntur tamen recte benefacientes sibi recipere in cœlum, quia propter beneficia illis impensa, Christus recipit eos in cœlum. Huic sententię & Purgatorum non bene conuenit. Nam nec merita pertinent ad minuendas eius flammaz, nec suffragia, si quę sunt Sanctorum, ad obtinendam vitam, pertinent ad id tempus quod est post mortem.

XI. Stapletonus ausus est conciliare. Docet Christus Dominus, inquit, diuites omnes, vt ex elemosinis erga pauperes, eos sibi amicos faciant, id est patronos, vt quum defecerint, id est, ab hac mortali vita recesserint, partim sua intercessione, partim etiam operis merito, eos in vitam æternam perducant. Sed oblitus est rationem reddere huius confertuminationis: nos autem in re dubia, nisi demonstranti, didicimus nihil credere Papistę. Quanquam ne illi quidem venit in mentem explicare illa ipsa suffragia, vtrum pertineant ad obtinenda merita: an vero per se, & deficientibus meritis, ad obtinendam vitam.

XII. Salmero, cautus difficultatem, tres collegit expositiones: vnam communem, alteram ironiam, tertiam maxime ad rem. Primum, vt sit parabola à contrario sensu. Si laudari potuit is, qui Domino suo fraudem faciens in futurum sibi prospexit: quanto magis à Domino laudari promerbitur, quisquis, secundum illius præcepta, sibi amicos faciat de diuitiis sibi creditis? Secundo, Comparete vobis amicos mala vestra dispensatione circa diuitias huius seculi, vt cum defeceritis, à dispensatione remoti, & à vobis eius ratio exigeret, recipiant vos in æterna tabernacula: id est, perinde cruciemini, atque peregrinemini à Domino, ac si in æternis tabernaculis versaremini. Et hanc explicationem ita exaggerat, vt proximus videatur approbanti. Tertio: quia Scribę, & Pharisei, cum lege & sacerdotio in promptu erant vt deficerent, & indulgentia peccatorum plenaria, Christo prædicante, & moriente, per fidem ex dilectione operantem, danda erat, ablato templo, & sacrificiis: hortatur Dominus, vt dent operam, ne aufere cum peccatoribus procedant, neque exacte sacrificia aut pecuniam ab illis exigant, etiam si iure alias debita esset, vt ita sibi præparent amicos, qui eos in Euangelium recipiant, in quo est æterna requies: quemadmodum qui priores in monasterium ingrediuntur, posteriores intrantes recipiunt. Hactenus Salmero, nihil quod ad Purgatorum pertinet: ne ad suffragia quidem, siue pro viuis, siue pro mortuis.

XIII. In tam multis, tam variis sententiis, merito mirum: imo, non tam mirum, quam indignum: vnum & alterum tertiumque, Bellarminum, Peltanum, Panigarollam, tam impotenter abuti lectorum siue patientia, siue modestia, vt sibi pronuntiantibus, nec demonstrantibus, cedi velint: & quidem non à nobis tantum, quos solenne habent pro nihilo habere; sed etiam suis, nec infimis, in alia euntibus, quorum saltem dignitati consultum oportuit. Verum, vt olim, sic hodie ædificantium turrim Babel labia confudit Dominus: mire deprehendens subtilissimos in suis astutiis Summa est, hunc ipsum locum & difficilem esse, & in varias interpretationes distractum, ab iis etiam quorum nomina non possint esse aduersariis suspecta: his si nullas rationes opponant necessarias, quid cause habent, quominus dicamus, nihil in eo loco iuris esse Purgatorio?

XIV. Nos porro sic censemus: Primum, non posse intelligi suffragia pro mortuis qui in Purgatorio. Nam hæc viuientium sunt, vel mortuorum. At non viuientium: quia dicuntur amici excepturi in tabernacula æterna. Nõ potest autem quisquam quemquam recipere, vbi ipse non sit. Atque id est ad se recipere: viui autem non ad se recipiunt morientes, sed potius dimittunt à se. Non etiam mortuorum: nam dicuntur excepturi morientes, cum defecerint, & ὅταν ἐκ τῆς πῶντος: quum defeceritis à vita. At non quum defeceritis à Purgatorio; id est, quum post aliquot annorum myriadas ab obitu vestro, satisfeceritis pœnis, quarum estis debitores.

XV. Secundo, eam interpretationem probamus magis, quę non eos dicit amicos, quibus erogentur opes. Itaque Caluinus dixit: Christus non intelligit vel deprecatores querendos esse, vel patronos, qui suo presidio nos regant, ac defendant: sed benigne erogando fauorem apud Deum acquiri docet, qui

...Ceterum, qui dicitur... Et tu quidem per... quod morti vicini si fuerint in pietatis doctrina instructi, ob hanc spem ante obitum ad lauacrum admittuntur...

...quod morti vicini si fuerint in pietatis doctrina instructi, ob hanc spem ante obitum ad lauacrum admittuntur... ob id indiget remissione peccatorum...

VIII. Bellarminus hanc diuidit in duas. Credo, quia Caietanus, neglecta priori parte, posteriore duntaxat expresserit. Sed hoc modo fit iniuria Chrysostramo...

XVI. Refutat Bellarminus. Primo, quia dictum, Ut quid baptizantur pro illis? nam dictum potuit, pro se. Verum, nos antea monuimus: pro illis, esse a mala manu...

IX. Secundo, inquit, inauditum est, vt nomine mortuorum intelligatur spes resurrectionis, vel corpora mortuorum in Græco sit νεκρῶν masculino genere...

XVII. Atque hætenus, qui Baptisium interpretati sunt Sacramentum. Jam qui aliter, Salmero nonnullos recenset, (& mihi lectus Petrus de Vollo, Probatione sacrificij Missæ) qui Apostolum velint a consuetudine Veteris Testamenti argumentum duxisse...

X. Tertio: si ideo diceretur baptizari pro mortuis, quia recitamus articulum de resurrectione, etiam possemus dici baptizari pro Deo Patre, & pro Christo, & pro Spiritu Sancto...

XVIII. Sed hoc somnium ipse refutat Salmero: quia nusquam legamus, solitos baptizari alios pro aliis, siue mortuis, siue viuentibus. Nos addimus, etiam facienda mortuorum, nulla profus doceri in Scripturis: immo in Maccaebis quidem, vt alias docuimus...

XI. Quarto: Quia Apostolus videtur omnino, nomine mortuorum, homines mortuos intelligere, & nihil aliud. Visum est sane, inquam: at non Chrysostramo: qui suum opinor, senium non teneret non exprimeret, quia Bellarminus sibi aliter videri, vel sacramento contendat...

XX. At nos miramur, vel tam subito oblitos Sophistas argumentorum, a se aliorum aduersus præcedentes sententias: vel sperasse non fore illis vim integram aduersum se. Primo obiciebant, nō posse intelligi ablutiones pro mortuis, quia nulla legantur in Scripturis...

XII. Quinto: Qui baptizantur repræsentant mortem Christi, & simul suam ad Roman. 6. Quorūque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus: consepulti enim sumus cum illo per Baptisium...

XXI. Rursum obiciebant aduersus eos, qui de Baptismi professione applicabant, fuisse dicendum: Quid faciemus qui baptizantur? Atqui hæc eadem vis est: quia omnes Papistæ orant pro mortuis, & contendunt ab omnibus Christianis sic orandum. Hanc obiectionem soluit Salmero. Satis est, inquit, aliquos codices ita legere, & consequentia id iuuare...

XIII. Sexto: Argumentum Apostoli nullum esse: nam ex eo quod qui baptizatur, agit personam mortui, non sequitur quod profiteatur resurrectionem. Imo, baptizari pro mortuis, non est duntaxat repræsentare mortuos: sed vtrumque, & mortuos, & resurgente, vt dicitur Chrysostramo...

XXII. Tertio, obiciebant institutum Apostoli probandæ resurrectionis corporum; quæ non posset concludi, si per mortuos intelligantur peccata. Atqui nunc eadem consideratio est. Neque enim vnquam baptizantur se hoc modo pro resurrectione, sed pro remissione peccatorum impetranda...

XIV. Vna ratio videtur alicuius momenti. Neque Hebraice, neque Græce, neque Latine, agere pro aliquo, significat eam repræsentare; sed agere loco eius, vel in eius utilitatem. Nam, etsi nihil sani habeat, prout expressa est: quia & abijt a mente Chrysostrami, qui non dixerat, baptizari pro aliis mortuis, quasi aliorum personam repræsentarem...

XXIII. Respondet Bellarminus: quæstiones de resurrectione, & immortalitate animorum, fuisse coniunctos tempore Apostolorum, & habitas pro vna. Sed hoc verum fuit duntaxat contra Sadducæos, & si qui similes fuerunt, qui, teste Epiphano, non tantum in resurrectione, sed etiam in immortalitate animarum resurrectionem: sed etiam in resurrectione, non admittentibus esse illos angelos. Imo Luc. Act. 23. Sadducæi dicunt non esse resurrectionem, neque Angelum, neque Spiritum...

XV. Epiphanius, hæretici 28. κελευσὶς ἡ ἀποστολὴ ἡ ἐπιφανίου, φάσιν ὅτι οἱ...

Et enim, quantum monstium fuisset, credere vitam æternam, & non credere animas esse? Itaque separandæ erant quæstiones, & probandum...

bandum, apud eos qui animarum immortalitatem, concederent, etiam corpora resurrectura: quod non poterat fieri argumento a remissione peccatorum.

XXIV. Veuumtamen pugnat Bellarminus aliquot argumentis. Primo, baptizati, passim in Scriptura & Patribus accipitur pro affligi. Marci decimo: Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum, & Baptismo quo ego baptizor, baptizari. Luc. 12. Baptismo habeo baptizari. Cyprianus, de Cœna Domini: Lacrymis se baptizari. Proœmio libri de exhortatione martyrij, moti pro Christo, frequenter vocat Baptisma. Nazianzenus, de Epiphania: Scio quartum Baptisma, quod per Martyrium, & sanguinem fit. Scio & quintum, lacrymarum & poenitentia.

XXV. Respondeo, non sequi: alias sumitur baptizari, pro affligi: ergo etiam hoc loco. Sicut, sumitur Baptismus pro Martyrio, & pro igne futuri seculi apud Nazianzenum: Ergone hic dicimus Pauli mentem esse, vt quis pro mortuis Martyrium subeat, aut in ignem futuri seculi se proiciat? Non nos quidem vnquam dixerimus Viderit Bellarminus. Et vident idem argumentum iis esse quos refutauit: nisi forte neget, Baptismum sumi vnquam pro Baptismo Christi: Quid magis ridiculum? Nolit baptizari pro mortuis, intelligi de Baptismo Christi: quia cuius constat, hanc vltimatissimam vocis baptizandi notionem esse, qua in Scripturis, qua in Patribus: & adeo vltimatam, vt iam penè propria videatur: & vult intelligi de Baptismo lacrymarum: qui tenet aut iterum sic occurrat. Hocine est bona conscientia in rebus sacris versari?

XXVI. Secundum Bellarmini argumentum. Poenæ Purgatorij à Scriptura, à Patribus vocatur Baptisma; Matth 3. Baptizabit in Spiritu sancto, & igne. Sed hoc nos iamptidem refutatum dedimus. Tum autem ridiculum est. Nam quis pro mortuis patitur ignem purgatorium? Imo, inquit, elegantissime Apostolus dicit, eos baptizari pro mortuis, qui affligentes se sumunt in se partem illius Baptismi ignei. Miras, inquam, elegantias. Eleemosynam partem ignis purgatorij: ieiunia partem ignis purgatorij: orationes partem ignis purgatorij. Quare liberant ab igne purgatorio? Sic tu, profecto, fidem vocabas, & bona opera, & Christum deniq; ipsum, vocabas partem ignis æterni; quia liberant ab æterno igne. Tam sunt elegantes Iesuitarum elegantias.

XXVII. Tertium argumentum. Quia hæc expositio maxime quadrat cū sequentibus. Vt quid & nos periclitamur tota die? Quasi dicat: Cur quidam affligunt se orando pro mortuis, & ego affligo me prædicando Euangelium?

XXVIII. Atqui, inquam, hæc consequentia ratio communis est: ne tu eā tibi soli vendices. Anselmum audi: Insipientes baptizantur pro mortuis, spe resurrectionis: cur enim hoc facerent, nisi resurrecturos sperarent? Et vt quid, id est, quare etiam nos, qui sapientes videmur, periclitamur, id est, pericula propter Euangelij prædicationem incurrimus, omni hora, id est, semper, nisi quia speramus futuram resurrectionem? Vident vt Marcionitarum expositio maxime quadrabat cum consequentibus? Thomam audi: Dicit ergo, non solum frustra baptizantur aliqui pro remissione peccatorum: sed nos etiam frustra affligimur, si resurrectionem mortuorum non est. Vident, vt quæ explicatio mortuos intelligit peccata, maxime quadrabat cum sequentibus? Difficile erat scilicet particulam & explicare, ita vt partium nexus constaret: Vere n. nexum; potius quam conuenientiam Bellarminus inquisiuit. At hic nexus longe simplicius explicatur a Thoma: Probat propositum, ducendo ad tria inconuenientia. Primum inconueniens est, quod frustratur deuotio hominum ad Baptismum. Post paulo: Hic ponit secundum inconueniens. & circa hoc duo facit: primo, ponit inconueniens in communi: secundo, in speciali. Quis non videt, quomodo docunque exponas singula incommoda, tamen semper constaturam partium seriem?

XXIX. Sed Peltanus longe aliter subtilis est: siue id non viderit Bellarminus, siue non sit ausus exprimere. Conuenit, inquit, cum iis quæ sequuntur. Nā perinde est, ac si dicat: vt quid me affligo? quid aut vestra, aut mei ipsius, aut mortuorum quoque causa me macero, si non est resurrectio mortuorum? aut si isthæc omnia quæ patior, mortuis, vt à peccatis, eorum ve reliquis resurgant, non profunt? Nam ad carnis resurrectionem isthæc nō proderant, nec prodesse poterant, vt quæ certo esset euentura.

XXX. Non esset ergo nouum argumentum: sed præcedentis tantum exaggeratio, suo ipsius proposito exemplo. Atqui omnes, quotquot hætenus interpretes fuerunt, nouum notarunt argumentum. Thomam vidimus, primum secundumque inconueniens notantem. Nunc Caietanum: Completa ratione, sumpta ex resurrectione Christi ad probandum resurrectionem mortuorum, adiungit Paulus aliam ad idem rationem, sumptam ex aliis etiam in Euangelio contentis. Hac enim ratio ex baptismo sumpta est. Et post: Et hæc quoque ratio ex Euangelio sumpta est, quoniam Dominus exposuit discipulos euangelizantes continuis periculis. Iustinianum: Nouum argumentum, superiori persimile: Salmeronem: Argumentatur etiam Apostolus noua ratione. Lyrannum: Consequenter ducit ad aliud inconueniens scilicet, quod Christiani, quibus tunc scribebat frustra sustinerent tribulationes huius mundi. Chrysostrum: ὁμοῦ ποίησι ποθὲν ἐπιχρησῆσαι τὸν ἄλλοτῳ τὸ δὲ ἴδιον. ὁμοῦ τὴν εὐχάριον ψαφῶν: Vide rursum vndenam dogma aggreddatur probare. A suo suffragio.

XXXI. Præterea, vnde illa sunt: aut vestra, aut mei ipsius, aut mortuorum causa me macero? Vnde, si quæ patior, mortuis, vt à peccatis eorum ve reliquis resurgant, non profunt? Hæc cœne Apostolus: Hæc Apostolus dixit: Hæc Apostolus indicauit: an vero intoleranda consinxit audacia? Macero me. Atqui non macerabat, ipse se Apostolus, sed alij ipsum macerabant: Cur nos, inquit, & vos vobis, periclitamur omni momento? Et quidem: In dies morior. Verbo periclitandi, ait Salmero, comprehendit omnes labores, & cruciatus, per quos in vita discrimen adducebantur, pro articulo Christi à mortuis suscitati, & pro vniuersali resurrectione carnis nostra.

XXXII. Sed ad carnis resurrectionem isthæc non proderant. Quo sensu, inquam? resurrectione efficiendā, an confirmandā? Nā si efficiendā, consentio: neq; n. resurrectione inde pendebat, quid pateretur in hac vita quisq; quid non: neque eā rem Apostolus tractabat: vt ineptū necesse fuerit Peltanū esse, si quicquam cogitarit eiusmodi. Sed ad confirmandam, confirmandam, inquam, resurrectionis spem, hoc facere; quid animi iis esse dicamus, quineque Chrysostrum: ἡ ἡμετέριον τὸ πῶς ἀποθνήσκει τὸ δὲ ἴδιον ὁμοῦ τὴν εὐχάριον ψαφῶν.

μαλλον ἢ α' τῆς αὐτῆς μὲν οὐκ ἔστι τὴν ἰσχυρὰν δόξιν ἔχειν: Aggredditur probare id dogma, à suo suffragio: imo vero non solum suo, sed etiam ceterorum Apostolorum. & μὴ ἐπιδιδόναι τὸ τῆς διδασκαλίας ἐπισημῶς φερόμενον πᾶσι τῶν ἀποστόλων, καὶ τὸ δὲ ἰσχυρὰν δόξιν ἔχειν. Ἄλλο δὲ λόγῳ μόνῳ, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτῶν τῶν ἀποστόλων. Est autem hoc quoque non paruum, adducere doctores, quæ de eo valde certam habent persuasionem, & hoc non solum verbis, sed etiam rebus ostendunt. Salmero: Efficax est hoc genus argumentandi, à perfectorum magistrorum quotidiano periculo: nam se suaq; omnia in periculum adducebant, quod non nudis verbis, sed rebus ipsi: fidem resurrectionis comprobarent. Nam inuenientur fortasse aliqui, qui gloriæ aut lucri causa aliquando periclitari ausim: qui vero tota vita, inuenies neminem. Nisi enim certi fuissent Sancti de resurrectione omnium generali, stultissimi hominum fuissent, pro ea perpetuo periclitando: imo vanum fuisset & insanum, pro mendacio mori. Nam si Sancti perirent in morte, furor fuisset omnium furorum nouissimus, fama immortalitatem morte sua emere.

XXXIII. Quartum Bellarmino argumentum. Ista sententia eadem est cum illa 2. Maccab. Si mortui non relinquantur, superfluum est & vanum orare pro mortuis. Mirum scilicet, si sibi interdum superstitiosi occurrant. Sed nos absurditatem compilatoris Maccabæorum fati confodimus.

XXXIV. Et hætenus varias expositiones Bellarminus infeliciter considerauit. Superfuit tamen duæ. Vna Piscatoris; altera Beza. Piscator Baptismi susceptionem intelligit, & quidem cuiusque per se: sed ἡ ἐκείνη ἡ ἐκείνη, exponit ritum quendam particularem, apud quosdam, in delecta loci; nempe, vt baptizarentur super sepulcra mortuorum, id est, super mortuos in sepulcris iacentes. Quæ ratio, neque baptizandi vocem, neque mortuorum nomen adducit à sua simplici significatione: Sed hoc, inquit, Beza, nulla idonea auctoritate probatur. Nec vero Piscator confirmat, nisi à verisimili: Neque enim absurdum est, inquit, veteres Christianos supra sepulcra baptizari voluisse, vt testarentur se vnā cum Christo mortuos esse peccato: & propter Christum paratos esse mori, ac si iam in sepulcris recondendi essent. Profecto, quæ de facto sunt, in us periculo sum est iolis niti coniecturis.

XXXV. Beza, τὸ βαπτίζεσθαι, non baptizatos exponit passiuè: sed actiue baptizantes: tunc, voce mediâ: vt loquuntur Grammatici: & refert ad veterem ritum lauandi corpora defunctorum: vt Act. 9. de Tabitha, Factum est per illos dies, vt illa ex infirmitate moueretur: quam cum lauissent, posuerunt in coenaculo. Quasi Paulus diceret, inanem esse operam eorum, qui tam diligenter corpora lauant, nisi eorum speraretur resurrectio. Qui sane sensus non videtur admodum alienus. Quia tamen durissimum est, βαπτίζεσθαι ἑκείνην τὴν ἐκείνην, pro βαπτίζεσθαι τὸν νεκρὸν; molliuit, vt, τὸ βαπτίζεσθαι, sit pro βαπτίζεσθαι ἑκείνην τὴν ἐκείνην. Vel etiam, si passiuæ vox magis ardeat, βαπτίζεσθαι βαπτίζεσθαι ἑκείνην τὴν ἐκείνην: qui baptizantur Baptismis, qui vsurpari solent super mortuis. Quæ subtilitas, si quid videatur habere affectationis, at considerandum est; primo, ex enumeratione tot interpretationū constare, omnino recedendū esse à simplicitate, vel vocabulorū, vel phrasæ: deinde, nullā occurrere aliā, quæ non habeat aliquid et violentius siue in verbis, siue in phrasi, siue in rebus. Itaque non dubitem sane præferre omnibus aliis: dum nobis aliam certiorē teuolet Deus.

XXXVI. Verum post examinatas hoc modo varias expositiones, nouam videamus audaciam Feuarentij: qui breuitatem affectans, credo, disputationis, an compendiū laboris in re haud paulo superante captum suum, cōsultissimū putauit ab hoc consuetu ingeniorū proflus secedere; & generosius rem aggreddi: De quacunq; inquit, Baptismi specie loquatur, satis constat, illos credidisse, susceptionem talis lauacri mortuis fuisse vtilē & salutarem. Rem nouā: rem mirandā, Tantū esse Monacho subtilitatis, vt quamcunque in faciem mutentur Pauli verba, ea possit in rem purgatoriam adaptare: in suffragiorum comodū. Etiamne vero, si pro le quilibet dicatur Baptisma suscipere? vt cum, pro mortuis, sumitur pro peccatis mortalibus: & cum pro clericis: & cum pro spe resurrectionis? Magnum miraculum, si pro se agere aliquid, idem sit tamē quod pro aliis. Demus tamen, & pro mortuis, id est, pro aliis: etiamne Marcionitarum sententia fauet Papistis? Ergo, in quā, eodem necesse est concedere, remitti post mortem peccata etiam mortalia, nō remissa in vita. Nam, profecto, Baptisma in eum finem est institutum: & qui sic baptizantur pro mortuis: non pro quibuscunq; baptizari dicebantur, sed pro iis, qui discesserant absque Baptismo. An potius certum, ἀμαθίαν ἴπαιος φέρει; Atque vtroque vitio laborasse Feuarentium?

XXXVII. Sed enim tam portentosa audacia fundamenta quæ sunt? Nemo dubitare potest, inquit, quin Apostolus intentionem eorum vt piam probauerit: nequaquā n. aliter pro argumenti fundamento sumpsisset. Negant, inquam, Epiphanius, Ambrosius, Anselmus; & quicunque allusum volunt ad Marcionitarum traditionem Ambrosius: Dicendo, quid & nos periclitamur: discreti personam, ostendens non Catholicos esse qui pro mortuis baptizarent, Et post: Non ergo factum probatur, sed perseuerantia fidei: in exemplum profertur. Anselmus: Fierunt quidam imperiti, qui pro amicis suis qui sine Baptismo defuncti erant, baptizabantur, putantes illis prodesse. Nec factum illorum probat Apostolus, sed fixam fidem in resurrectione ostendit. Paulo post: Insipientes, vt dictum est, baptizabantur pro mortuis spe resurrectionis. Ruit ergo Feuarentij fundamentum.

XXXVIII. Quod ædificium? Talem, inquit, consequentiarum cathenam vult connectere. Officia sunt pro defunctis, ergo defuncti resurgunt. Defuncti suscitabuntur, ergo pro eis orandum & offerendum est.

XXXIX. Sed in priore antecedens negant, quicunque pro se quenque baptizari sunt interpretati. Nam, baptismū sibi petere in remissionem suorum peccatorum: & in baptismū profiteri, se credere futuram resurrectionem, non significat, opinor, officia pro defunctis. Itaque hoc antecedens, saltem est incertum, donec Feuarentius noua aliqua vel subtilitate, vel audacia firmauerit. In altero, primo circulum ridebit Logici; Nam, cum, orare pro defunctis, sit officium pro mortuis; certe absurdum est, qui probat resurrecturos mortuos, quia pro eis sit orandum; eundem statim probare, orandū pro mortuis, quia resurrecturi sint mortui. Deinde negabunt consequentiā, quicunque Papistæ micam habebunt bonæ mentis. Nam quia etiam impij resurgent: Imo etiam Sancti, qui regnant in caelis; sequeretur orandum esse & pro impijs, qui in igne æterno, & pro Sanctis, qui in gloria. Quod vtūque negant quicunque Papistæ micam habent bonæ mentis.

CAP. XX.

De precibus pro omnibus, pro Onesiphori domo, pro iis qui peccant peccatum non ad mortem.

I. Super sunt pauci aliquot loci, & faciliores. Turrianus: Quæro, cum obsecrat Apostolus, 1. ad Timoth. 2. fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, annon præcipit orare pro particularibus? Si igitur, cum præcipit orare pro omnibus, non excipit mortuos, non enim dixit, pro omnibus viventibus in hoc seculo, sed pro omnibus. ut non exciperet pie mortuos: præcipit ergo, pro his & illis, atque aliis, in Christo mortuis. Non crederet, opinor, quod quæ hoc monstrum argueret cuiquæ excidisse Papistæ, nisi descripsissem ipsa verba ex c. 12. 4. pro Epistolis ad finem.

II. Iubet, inquit, precari pro omnibus: ergo pro mortuis. Negatur, inquit, consequentia: cui similis ista est, iubet precari pro omnibus, ergo pro damnatis. Quis concesserit? Atqui, inquit, non excipit mortuos. Recte, inquit, sed mortuorum alij damnati, alij non damnati. Quare si nullos mortuos excipit, ne damnatos quidem. Et, si legitima consequentia est, à non exceptione, ad vniuersalitatem. Ergo, quia non excipiuntur damnati; proculdubio præcandum erit pro damnatis.

III. Saltem, ait, pie mortuos non excipit. Ita est, inquit: sed cur nunc tã recte? & tantum pie mortuos? Nam, profecto, non est à Paulo. Imo contra: si præcandum pro omnibus, ergo pro viuus: neque hoc negent Papistæ. Atqui viuorum alij fideles, alij impij. Pro vtris orandum? annon pro vtrisque? nam exceptio nulla est: imo res ipsa contra: quia iubetur orari vtriusque. *ἵνα ἡ ψυχὴ σωθῆται, pro regibus:* qui tum erant impij. Si ergo, quia dictum, faciendas deprecationes pro omnibus viuus, ideo faciendæ sunt pro impijs; quia, & hos Deus vult seruari, & ad agnitionem veritatis venire: similiter, si dictum, faciendas itidem pro omnibus mortuis, erunt etiam faciendæ pro damnatis, nam hi inter mortuos impij sunt. Aut si hoc absurdum: ergo nugax est argumentum, præterea, ut demus excipi mortuos: tamen inter pie mortuos sunt etiam, qui beatitudine fruuntur in cælis. Quare, si pro omnibus pie mortuis deprecationes faciendæ: ergo & pro iis, qui in beatitudine sunt recepti. Quod apud Papistas valde absurdum.

IV. Ineptus Turrianus. Quid Feuardentius? Tradidisse Paulum formam orandi pro salute mortuorum. Post, ad Tim. 1. *De misericordiam Dominus Onesiphori domui.* Det illi Dominus inuenire misericordiam à Domino in illa die. Probat, primo, quia tota gens Hebræa, eadem forma, iudemque verbis orabat pro defunctis. Secundo, quod Onesiphorus esset defunctus; quod probat, quia Paulus iubet salutem illi nomine dici Onesiphori domui, id est, vxori viduæ, atque liberis: nam, si non fuisset mortuus, illum fuisset nominari salutaturus. Tertio; quod precetur non illi soli, sed vniuersæ domui, ac familiæ: in qua erant patres, aui, abauj, atauj, mater, auia, & alij plures, qui pro certo iam dudum obierant. Quarto: quia his verbis, *in illa die*, diem iudicij, siue peculiaris, siue vniuersalis intelligat. Denique, quia semel & iterum repetendo verbum optatiui modi, *det misericordiam, det inuenire misericordiam*: aperte & dilerte precatur, ut tam ille defunctus, quam parentes, & agnati eius salutem consequantur, nullis familiæ illius pereat, sed omnes cum eo, per Dei misericordiam requiescant in pace.

V. Pro salute mortuorum. Recte: non memineram ambiguum esse. Itaque quidquid hæcenus disputatum, iam retracto. Victus tandem euidencia rerum, fateor orasse hoc loco Paulum pro salute mortuorum: & quia ille orauit, vir taurus: tantus Apostolus: nos quoque, fateor, sic posse: sic orare debere, pro salute, inquam, mortuorum. Sed distinguo: vel, vt orems saluos fieri, postquam erant mortui: vel, vt postquam mortui fuerint, orationes fiant pro eorum salute. Priori igitur modo, Paulum orasse, dico, pro Onesiphoro, nec dubitamus etiã pro alijs. Nã, cur dubitemus ipsum fecisse, quod alios iussit facere? Cum n. i. iussit fieri *de vtriusque* pro omnibus. addita causa; quod Deus velit omnes saluos fieri, sine dubio iussit, vt fierent orationes pro salute omnium: hæc autem salus omnibus contingit post mortem. Ergo iussit orari pro salute mortuorum vel potius moriturorum. Sed hoc quidquid est, nihil ad hæc suffragia pertinet, de quibus disputatio est, nihil ad Purgatorium.

VI. Nimirum, vult ergo Feuardentius, oratum esse à Paulo pro mortuis, post eorum mortem: & ita quidem opus, vt ne deserat sui causam Purgatorii. Sed nos negamus, & noua audacia hunc locum profertur dicimus, in tam absurdum rei argumentum. Nam, eadem forma solita esse gentem Hebræorum orare pro iis, qui iam decesserant; concedere possumus: qui scimus, multa alia fuisse apud eam addita legitima religioni, quam à suis primis Patribus acceperant. Exempli gratia: vota nuncupare pro occidendis inimicis, vt Act. 23. Sed superstitiosis obseruationibus, cum Paulina pietate, negamus quicquam commune fuisse.

VII. Onesiphorum defunctum, nego colligi ex salute dicta eius domui. Et ideo interpretantur domum, id est, vxorẽ viduã. Nam, cur non potius, totã domum, id est, tũ ipsum Onesiphorũ, tũ eius vxorẽ, liberos: seruos etiã? Quo sensu nominatur Stephanæ domus, 1. ad Cor. 1. *Baptizauit Stephanã domũ.* Et 15. *Nostis Stephanã domum esse primitias Achaia.* Et hoc modo, salutata domo tota, ipse est Onesiphorus salutatus fuerit: sicut, opinor, in Stephanæ domo baptizata, ipse Stephanas, etsi nõ nominatus, censetur fuisse baptizatus. Vel aliter, cur non liceat Stephanæ domum abientis intelligere, ob eamque causã nõ salutari ipsũ Onesiphorũ? Et tunc videtur fuisse Romæ: *ἡ οὐκ ἔστιν ἐν ἑσθῆτι ἐγὼ ἰδὼν τὸν υἱὸν τῆς μητρὸς μου, ὃς ἐστὶν ὁ υἱὸς τῆς μητρὸς μου, ὃς ἐστὶν ὁ υἱὸς τῆς μητρὸς μου.* Vbi Romã venit, sollicitus quæsiuit me & inuenit.

VIII. Ceterũ, fuisse tũ in viuus necesse est, si verũ fuisse tandẽ Episcopum; quod asseruit Iustinianus: *Hunc fuisse Ephesinum, eiusque, deinde vrbis Episcopum perhibent, quamj Dorothæus Corona illi Episcopatu adscribit.* Et Iustiniano cõsentit Salmero: *Iste a. erat Ephesus & fuit postea eiusde civitatis Episcopus, quã Dorothæus illi fuisse Episcopũ Coronã tradat.* Atqui tũ cum hæc scriberet Paulus, erat Ephesus Episcopus Timotheus: vnde Salmero, in hunc locũ: *Quanta Ephesi ministrauit, tu melius nosti. Significans illũ Ecclesiã Ephesinã, vel sanctis Ephesinis multa suppeditasse.* Vt tu, inquit, qui Episcopus eius civitatis es, melius quam ego nosti. Enimvero, si tum mortuus Onesiphorus, quomodo potuit deinde, id est, post Timotheum, fuisse Episcopus Ephesus? Verũtamen Baronius in Martyrologio ad sextum Septembr. tradunt, inquit, hunc creatũ fuisse Episcopũ Colophonis: Dorothæus a. dicit, Corona. Viderint, quorum interest. Sed vt cunquẽ sit, videtur tum saltem, cum Paulus scriberet, nondum fuisse Episcopus: nullis enim tum illis honoratur publicis: nisi forte coniectas fuisse Diaconum, quum legas, *ὁ υἱὸς τῆς μητρὸς μου.*

IX. Sed euge; elegantiam ingenij Cordigeri contemplanini: præcatur pro domo Onesiphori, id est, familia: ergo pro patribus, auis, atavis, qui iam pridem decesserant. Cur, inquam? quia hi omnes erant in familia Onesiphori. Prodigium Patrem, in familia filij: auum neporis; atavum abnepotis. Quod genus hoc hominũ est: quæve hunc tã barbara morẽ fert natio? Vt sit filius patris sui paterfamilias; & aui, & atavi? Dicamus ergo à Paulo baptizatu vniuersam Stephanæ profapiã, accersito etiã, si placet, initio ab ipso Adamo. Et, quia Onesiphorũ vniuersum est, fuisse Ethnicũ, vt pote Ephesinũ, dicamus, Paulum præcatur esse pro animabus Ethnicorum defunctorum, sicut Gregorius pro Traiani: indeque concludamus, omnes Ethnicos fuisse in Purgatorio. Nam, ita sunt fœmina Franciscana.

X. In illa die, id est, in iudicio, siue peculiari, siue vniuersali. Hoc, inquam, concedo: illud nego: nequã dabitur vllus locus, in quo per illam diem, significetur cuiusque obitus. Et negat Salmero: *In illa die, scilicet iudicij postremi.* Negat Iustinianus: *Quod addit, in illa die, refertur, vt explicat Chrysostomus, ad diem extremi iudicij.* Negat Caietanus, *Orat pro æterna retributione in die iudicij.* Negat Thomas: *In illa die: in qua scilicet Dominus iudicabit omnes.* Denique negant omnes excepto Lyrano, qui ambiguum fecit.

XI. Enimvero nunc tandem conficiet: nulli oppositioni locum relicturus. Nam, quid est demonstrare, si hoc nõ est? Repetit verbũ optatiui modi: ergo præcatur, vt, tã ille defunctus, quã parentes, agnatiq; salutẽ consequatur. Fortiter: strenue: diuine: vt nihil super sit præter triumphos: nisi molesti essent, & qui negant defunctũ Onesiphorũ: & qui nomine domus negant cõtineri parentes, agnatosve: denique vniuersam generis arborem. Abique istis esset importunus, regnabat cucullio. Factum male, cum de tanta spe, tã facile deturbatus est vt magnus.

XII. Fallor: nã, præter hoc, illi restarent superandi, qui Paulũ dicunt præcatur hoc loco retributione Onesiphoro, pro meritis suis. Caietanus: *Ratione huius maioris officij orat pro æterna retributione.* Aquinas: *Meritum misericordia est misericordia, q̄ habebant in Apostolum.* Iustinianus. *Optat a. in illo die misericordia, hoc est, effectũ misericordia, q̄ viuens promeritus sit.* Enimvero, quid cõmune his meritis & suffragijs: his meritis & Purgatorio? Nam, vel plura erũt merita, quã reatus: vel totidẽ: vel pauciora. Si, vel plura, vel totidẽ: nullũ Purgatoriuẽ est: Appenduntur enim animæ, vt nummi, qui probi, non tantum si lancem deprimant: sed etiam si stent in æquilibrio. At, si pauciora; quomodo ex meritis relaxatio erit in Purgatorio?

XIII. Primæ Io. 5. scriptum est: *Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortẽ, petat, & dabitur ei vita, peccatum non ad mortẽ.* Est peccatũ ad mortẽ non pro illo dico, vt roget quis. Ab his verbis argumentatus est primus omnium Roffensis, art. 37. contra Luther. Post eũ, Peltanus, Slotanus, Salmero, Gregorius de Valentia. Qui tamen locus à Peltano agnoscitur difficilis, nec paucos exercuisse, atque etiam exercere. Imo à Lorino: *vnus de difficilioribus, nõ epistola tantũ, sed totius Scriptura locis.* Adeo in hac præcipue materia quæsiat sunt tenebræ. Ceterũ, Roffensis scripsit, perinde esse, ac si dixisset Ioannes: Pro eo quẽ constat hinc emigrasse cum desperatione clementia Dei, nullus orat. Addit Slotanus: insinuans nihilominus pro alijs esse orandũ quã hinc recesserũt cũ fiducia obtinendẽ remissionis: frustra n. monuisset pro illis desperatib. nõ esse orandũ, si pro alijs desperantib. nõ esset orandũ. Quamquã quid Slotano necesse erat argumẽtari, quã dilerte a uideret Apostolũ, iubẽtẽ orare pro eo, qui nõ peccaret ad mortẽ? Non jamo aiebat ille, nimis diligentes. Ne ego quidem actum agentes; & meridiano soli faculam allucentes.

XIV. Veruntamẽ, vnde cõstat, Ioannẽ iussisse orare pro iis qui decessissent cũ fiducia obtinendã misericordia: vel nõ orandũ pro iis qui decessissent cũ desperatione? Nimirum, quia de peccatis agatur, quæ quis sciat non esse ad mortẽ. Ad hanc sciẽtiã negat esse posse, nisi post peccantis mortẽ. Nempe, quia peccatũ ad mortẽ, interpretatur, vsq; ad mortẽ, & sic expressit Slotanus & Salmero et annotauit, id est, in quo quis perseverauerit ad extremũ vsq; spiritũ.

XV. Respondeo, torqueri impudẽter verba Ioannis, quasi de eo loqueretur mortuo, qui viuens olim peccasset. Quod alienũ est. Lorinus: *Probabile, arbitror sermonẽ hic esse tantũ de peccatis viuorũ, & non de statu iã mortuorũ cũ mortali peccato.* Probabile, inquit, delicatulus Papista. Sed Ioannes ipse fecit necessariũ: qui dilerte, *ὅτι ἡ ἀδικία αὐτῶν ἔμελλεν ἵνα ἴσθαι, Quã viderit peccantem.* Possum vtgere videndi verbum: & tamen concedatur sane Salmeroni, positum pro quouis modo cognoscendi, siue visu, siue auditu certæ relationis, siue peccantis reuelatione: at certe *τὸ ἀμαρτάνοισιν*, cum qui olim peccauerit, quis sanus interpretabitur?

XVI. Scilicet, mouebit quẽquã Salmero, qui, quũ legisset, id annotatũ ab Oecolampadio. Ignorauit iste bonus vir rationẽ infiniti temporis, in Hebræo præsertim idiomate, ad omnẽ tẽpus extẽdũ solere, nisi aliqui peculiariter obster. Dixeris, Demosthenẽ iã olim Atticitatis principẽ, auac demẽ Pythagorica *μετὰ τὸν χρόνον*, in Salmerone rediuiuũ, cui græcissanti, omnes necesse sit falces submittere, nisi Hebraice rancidũ quiddã tonaret. In vtroque, ridiculus. Nã, cur infinitiuũ nominat? Nam is nullus apud Ioannẽ. Et si esset, tamen cũ Græcis et in infinitiuo sint tã distincta tempora, quã in reliquis modis: absurde dictũ, esse p̄ quolibet tẽpore, nisi quid obster: nõ minus quã Indicatiuũ, aut Optatiuũ. Certe nego, quẽquã fuisse tã *ἰδιότῳ*, quẽ Luc. 4. *ἰδιότῳ* *ἢ ἑστῶν αὐτῶν ἐν ἑσθῆτι*, interpretatus sit: *Norant Christum ipsũ fuisse:* aut *ἰδιότῳ ἀγαθῶν ἀγαθῶν δωμάτων, nostis bona dona dedisse:* & alia infinita. Tanta fuit scilicet, opprobriandã Oecolampadio ignorantia.

XVII. Agi de iis peccatis, quæ cognoscantur non esse ad mortẽ; concedo. Sed non posse cognosci ante mortẽ, nego. Nam, minimã peccata, ex quibus Papistæ faciunt venialia, profecto non cõcedunt idem esse ad mortẽ. Nulla ne ergo ratio, eorũ peccatorũ cognoscendorũ? Quid ergo apud eos cõfessionarij nugæ vendunt? Sed re vera, cuius peccati, peccatorẽ penitet, id peccatũ non est ad mortẽ: nullane ergo ratio cognoscendi fratrem penitentẽ, dum viuẽt? Quod si est aliqua: ergo & cognoscendi peccatum non ad mortẽ.

XVIII. Sed peccatũ ad mortẽ illud est, in quo quis perseveret ad mortẽ vsque. Esto, inquam: etsi Iudas non videtur sic perseverasse in proditorio sua: qui tamen, puto, non peccauit peccatum non ad mortẽ. Sed esto, inquam, huius quidem argumentationis gratia, quid sequitur? Hoc ad summũ bonũ, non posse cognosci peccatũ ad mortẽ ante peccatoris mortẽ. Sed id peccatũ alienum est ab hac disputatio. Quod si dicas, si peccatũ ad mortẽ non cognoscitur nisi post mortẽ: Ergo neque peccatum non ad mortẽ, inepa consequentia erit. Nam, exempli gratia, cognouit Paulus, Ince-

Inestum illum Corinthium, non peccasse peccatum ad mortem. Denique, ut plurimum Sophistis deferam, id tantum sequetur, aliquod peccatum non ad mortem, non cognosci ante obitum. Sed quid tum? Non enim Ioannes dixit, omne esse cognoscendum: Sed, si scieris, inquit, unde clarum: & posse sciri, & posse non sciri. Cum ergo scies fratrem tuum peccare peccatum non ad mortem tum te vult orare: neque ulterius iubet *πλουραγγομεν*.

XIX. Nouum sophisma Petri de Bollo, in authentica probatione Sacrificii Missæ: Si Christus in cruce orauit pro mortuis, ergo etiam hodie orandum pro mortuis. Antecedens probat: quia, ex ad Hebr. 5. orasse constat pro mortuis a. ita conficit. Quia omnis Sacerdos non tantum sacrificare debeat, sed etiam orare pro iis pro quibus sacrificat. At Christus sacrificauit seipsum pro viuus, & mortuis: Ergo idem orauit pro mortuis. Iterum: si non orauit pro mortuis: ergo consequens erit, eos mortuos seruatos esse absque intercessione Christi.

XX. Atqui primo, negatur consequentia. Neque enim fas est, nos facere quæ cunctis Christus fecit. Et vero ab hoc ipso actu, cur non offerri debere nos ipsos concludimus, pro viuus & mortuis: quandoquidem ita Christus? At quibus eodem eius officio fuerunt preces, à quo sacrificium. Obluit tanquam Mediator: precatas est tanquam Mediator. Nos autem qui sumus, qui mediationis partes vsurpamus?

XXI. Præterea: negamus antecedens. Negamus, inquam, precatum esse Christum pro mortuis: eo certe genere precum, de quo nunc disputatio est. Precandam enim Papistæ dicunt pro liberandis defunctis à pœna, quâ patiuntur. Atqui negamus, à Christo sic oratum fuisse pro quoquam: Ergo, inquit, non fuissent seruati per Christum. Vnde est vis consequentiæ? Neque n. aut ille expressit, aut nos videmus. Erant omnes fideles adepi salutem per Christum Mediatorem: itaque, non oportebat Christum rogare pro obtinenda illis salute, quasi nondum obtinuissent: sed iis qui nondum obtinebant, cui usmodi erant omnes in viuus. Nec vero in precibus, quas curiose descripsit Ioannes, vlllos alios videmus commendatos. Imo diserte designatos, qui essent in mundo.

C A P. XXI.

Papistica rationes pro Purgatorio.

I. Hactenus fuere classibus quinque distincta Scripturæ testimonia. Nunc rationes erunt à Bellarmino, & Salmerone: magnam illæ quidem partem antea discussæ, sed nunc tamen iterum importuna.

II. Prima, Bellarmini est. Quædam peccata sunt venialia, solaque pœna temporalis digna. At fieri potest, ut cum solis talibus homo decedat ex hac vita. Igitur necesse est in alia vita posse purgati. Primam propositionem probat vanis argumentis.

III. Respondeo: primo, de venialibus peccatis confectam rem esse, sua, propriaque controuersia: ut nunc nihil sit necesse cum Bellarmino, importune actum agente, *τὸ ὅλον ἐν τῷ ἅλῳ*. Secundo, de morientibus cum solis venialibus, explicatam rem esse huius lib. c. 3. Summa: si venialia sint à natura, ex notione Papistarum, negatur quæquam morti cum venialibus, & solis: quia hæc nulla sunt. Itaque, eorum sane causa, nihil est necesse purgari homines post mortem. Sin a. venialia ex euentu, id est, quæ erit per se mortalia, tamen condonata sint, negatur consequentia: Nam, quæcunque condonata, eodem actu purgata sunt. Quod autem purgatum est in hac vita, cur iterum purgandum in altera?

IV. Secunda ratio Bellarmini, cum reconciliantur Deo peccatores, non dimittitur semper cum peccato, tota pœna temporalis: & potest fieri, & sæpe fit, ut in tota vita aliquis non satisfecerit plene pro temporali illa pœna. Ergo necessario statui debet Purgatorium.

V. Respondeo, & hic iterum actum agi. Nam, de pœna non remissi, disputatum li. 23. De argumento a. hoc ipso lib. c. 3. Summa est: pœnam vel tantum esse pœnam, vel esse etiam correctiuam. Pœnam eam, quæ tantum pœna sit, negat ut retineri in remissione peccati: quia *ἀντιπαρῶς* opponantur remissio, & punitio. Pœnam correctiuam, concedimus interdum retineri: sed morti quæquam antequam ei pœna satisfecerit, prorsus negamus. Nā certe in altera vita nullæ esse possunt: quia omnes pertinent ad pœnitentiā, quam habent pro fine: atqui post mortem consentiunt Papistæ, pœnitentiæ nullum esse locum.

VI. Tertia ratio, est apud Salmeronem quæ apud Bellarminum postrema: quia, quæ sententia negat Purgatorium, est perniciofa. Causa est, quia homines locordes facit in peccatis cauendis, & bonis operibus faciendis. Qui n. cogitat nullum esse Purgatorium, sed omnia peccata post mortem aboleri in iis qui moriuntur cum fide, facile dicet apud se: Quorsum ego laboro in ieiuniis, in precibus, continentia, elemosynis? Cur fraudo eor meū deliciis, & voluptatibus, quandoquidem in morte siue pauca, siue multa peccata habuero, omnia delebuntur. At, qui cogitat remanere præter gehennā, ignem acerrimū Purgatorij, & quicquid hie delectum non fuerit per debitæ pœnitentiæ opera, ibi diluendum; certe diligentior, cautiorque euadit.

VII. Respondeo: fieri posse, ut quidam hac sententia abutantur in sui perniciem. Cur non enim? cum Apostoli tempore abuterentur quidam remissione peccatorum, ut concluderent permanendum esse in peccatis? Et, quid est, quæso, tam sanctum, tam pie dictum, quo non possit abuti humana nequitia? Id videndum ergo, utrum hæc incommoda nascantur ex ipsius dogmatis natura, an potius adnascantur per accidens. Nos vero negamus nasci à natura. Ratio manifesta, quia Christus, qui negauit, peccatum in Spiritum Sanctum condonandum in hoc seculo & in futuro, idem dixit omnem aliud peccatum condonatum iri, scilicet & in hoc seculo & in futuro: & tamen non induxit id incommodi. Paulus negauit vllam damnationem futuram iis, qui sunt in Christo, & tamen non induxit id incommodi.

VIII. Nec verum, quicunque cogitabit abolitum iri peccata post mortem iis qui moriuntur in fide, cum seque futurum ad bona opera. Sed eos duntaxat, qui instar Papistarum nesciunt, quid sit mori in fide, nesciunt, quid sit fides. Nam, qui probe sciunt, iidem norunt, nulla peccata delectum iri, iis qui peccata non diluerint per debitam pœnitentiā: nam hoc inculcat, eadem doctrina, quæ Purgatorium negat. Inculcat, in quâ, fidem esse quæ operetur per caritatem: at hanc nullā esse in iis, qui dicunt: Quorsum laborare in operibus bonis? Cur fraudare genium suis deliciis? Impiorum sunt voces:

Edamus, bibamus, etiam moriemur. Impiis autem nullum Purgatorium, sed nihil præter æternam gehennam suggerendum.

IX. Sed, qui cogitat Purgatorium, cautior euadit. Forte, inquam: et si quæto sit Papistarum vita cautior, qui Purgatorium semper in ore habent, quam nostra, quibus nullum est, argumento Roma esto; ut reliquas orbis partes taceam. Sed ut sit: quid inde? Nam, & infantes cautiore fieri quis nescit, quoties *ἰουδαίαι* cogitant, aut *μαρμαρίται*? Etiam Ethnicis oriole putas, & pro nihilo representatos fuisse *Æacos*, & Rhadamantos, & Pyriphlegetontas? Sed & Nouatiani hoc prætextu negabant, iterandam pœnitentiā. Denique, nō desunt sui apparentes fines superstitionibus: quas tamen propterea conseruatas non oportuit. Nisi forte ut in Astrologia Copernicus, sic Papistæ in Theologia negent interesse, quibus hypothæsis vitare, dum exant eadem *συμπροσέμαται*.

X. Quarta ratio, Salmeroni primo loco constituitur. Status medius potest esse inter perfectam puritatem, quæ est per fidem, caritatem quæ & summam impuritatem, quæ est per crimina & mortifera delicta. Ergo & locus medius Purgatorij dari potest, & debet.

XI. Respondeo; hoc argumentum re idem, verbis diuersum esse ab eo, quod est refutatum c. 3. s. susus explicatum à Panigarolla. Consequentia negatur: nam hic medius status non est nisi iustitiæ inherens, quam solā Papistæ agnoscunt. Atqui hæc iustitiā inherens nulla est causa, siue gehennæ vitatæ, siue gloriæ adeptæ. Præterea, huius rei iustitiæ, non tantum vnus est medius; sed etiam infiniti gradus, secundum intentionem & remissionem: quare, si medio debetur locus aliquis separatus, cur non & reliquis? Imo, quæ ratio conficiet propter hunc medium statum aliquem locum mediū seruandorū, eadem vel aliū designabit, vel certe eundem communem dānandis. Nemo n. negare potest, non esse omnes dānandos æqualiter secleratos. Et hæc, si sunt absurda, nō potest legitima esse Salmeronis conclusio.

XII. Quinta ratio, Salmeroni quarta. Post Adæ peccatum statuta est nobis via tribulationum. Cum ergo multi sint, qui vel in vita, vel in morte probati non sunt pro metitis: demus locum pro mortuis in quo probentur; ut mundi & pacificati Deum videre possint.

XIII. Nouum sermone monstrum: probati in Purgatorio. Quo sensu? An, ut experimento subiiciantur, quo fiat notum cuiusmodi sint? Hoc vero quo fruamur? Nam, vel Deo, vel sibi, vel aliis. Deo ridiculum, quasi nesciret, cuiusmodi quisque exeat è vita, ut periculum sit ne fallatur eius iustitia. Et tamē, si concederemus, cur pœnæ in Purgatorio? Nam hæc nō infliguntur nisi post latā sententiā: nec sententiā fertur nisi post cognitā causam. Itaq; in Purgatorio nulla pœna esset. Rursus, si adhuc probandi essent Deo, tum Purgatorium commune esset seruandis, & dānandis: non proprium seruandis, vs adstruant Papistæ.

XIV. An ergo sibi ipsis probandæ animæ sunt? Quæro, quem in finem. Nam in hac vita, manifestissimū habemus; ut emendentur, & proficiant in pietate: qui finis nullus in Purgatorio aut est, aut esse potest: in quo pœnitentiā non datur. Nam, aliis probari, quid opus? Non enim ab aliorum iudicio pender, felices an miseri. Tum autem, quibus? Mortuis, an superstitibus? Non istis, qui de Purgatorio nihil sciunt, nisi quantum in scholis garriri audiunt: ceterum, de singularum animarum statu incertissimi. Defuncti tunc igitur? An *ἰεροβόδοι φῶσι πύργου*?

XV. Nego ergo, quæquam excedere è vita non probatum satis, si probari necesse fuit. Nam, de mundis & pacificatis, quid sit statuendum, sæpe dictum. Mundi sunt, pacificati sunt omnes, quibus remissa peccata propter Christum. Quibus autem non remissa, dum hie essent, nulla mundicies, nulla pax vnquam speranda, Quare superfluum Purgatorium.

XVI. Sextam rationem Salmero immiscuit quartæ. Ablato igne expiatorio, regula Scripturæ non seruaretur. *Quantiū glorificauit se, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentū & lucrum: Apoc. 18.* Cum sæpe contingat peccatores vsq; ad extremū vitæ spiritum in peccatis perseuerare, & tunc per pœnitentiā conuerti ad Deum, & statim decedere absq; debita satisfactione: & ita tam cito bearentur quam alij, qui de leuioribus peccatis longam egerunt pœnitentiā.

XVII. En tibi regulam scripturæ! Sed cuius rei regulam? Nam singuli sane loci Scripturæ id habent, ut sint veritatis regula: sicut de iis verbis, *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti*, pronuntiauit Nyssenius primo contra Eunomium. *ἐν ᾧ ἡ ζωὴ καὶ ἡ κληρονομία τῶν ἁγίων, ἡ ἀγάπη τοῦ πατρὸς, καὶ τῶν υἱῶν, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, ἡ κοινωνία τῶν υἱῶν, ἡ κοινωνία τοῦ πνεύματος, ἡ κοινωνία τῶν υἱῶν, ἡ κοινωνία τοῦ πνεύματος, ἡ κοινωνία τῶν υἱῶν, ἡ κοινωνία τοῦ πνεύματος.* *Harū appellatiōnū vnacunque dum in natūa significatiōne mente percipitur, regula veritatis, atque pietatis norma, & lex Christianis efficitur.* Recte: norma: sed lux veritatis, id est, de Trinitate. Ita hoc loco cuius veritatis regula est, illa ex Apocalypsi? Condōnatorum peccatorum, an punitorum? Gratia, an seueritatis? Nam, si seueritatis, quid ad rem? Hæc enim non Purgatorium statuit, sed gehennam. Estne igitur gratia regula? Scilicet Babylonij gratiam se Deus facturum promittebat. Sed gratia regulam habemus, ad Rom. 8. *Nulla condemnatio est iis qui sunt in Christo.*

XVIII. Tam cito bearentur, inquit, qui ad extremū vsque perseuerassent in peccatis, quam qui diuturnam pœnitentiā egissent. Ita est, inquam. Verum, quid tum murmuras aduersus eum, qui omnibus ex æquo distribuit denarium? Ille vero: *Annon licet mihi quod volo facere in meis? An oculis tuis malus est, quia ego bonus sum?* Scilicet hoc tandem seculo nati Iesuitæ leges dicent iustitiæ diuinæ, & eā docebūt iniquū esse recipi in caelos nullo discrimine peccatores pœnitētes. Optime: si prius tamē docuissent, quouire æque admittatur, qui expirans baptizatur, cum iis qui diu vixerunt in Ecclesia.

XIX. Sexta ratio Salmeronis, Dei misericordia extenditur vsque ad mortuos, sicut etiam Dei iustitia: anima siquidē ex caritate potest esse capax misericordiae: ex debito vero pœnæ, vel ex veniali, peccato obnoxia redditur iustitiæ Dei. Decedens ergo in veniali, vel debito pœnæ pro lethali peccato temporaliter punitur.

XX. Negatur antec lens. Nemo enim simul obnoxius est iustitiæ Dei, & misericordiae. Nam, quicunque est in gratia, liber est à lege. At iustitia Dei, non nisi secundum legem. Quare, qui in gratia, ij non obnoxij iustitiæ Dei; nimirum ei quæ opponitur misericordiae. Itaq; debitum illud pœnæ, æque ac venialis peccati, merum est commentum: nullum enim est debitum, vbi intercessit condonatio. Paulus, 8. ad Rom *Lex Spiritus vitæ, qui est in Christo Iesu, liberauit me à lege peccati & mortis.*

XXI. Septima ratio Salmeronis implicita sexta. Multa virtutum exercitia p̄a viuentibus subtraherentur sublato Purgatorio: vt fides resurrectioni, Sanctorum communio, opera caritatis, subuentiones pauperum, Dei amore facta, merita, & satisfactiones; & cultus Dei amplificatio ex legatis, quæ pro Ecclesiæ facellis instruntur.

XXII. Respondeo, merita & satisfactiones, Papistica esse somnia: Cultus amplificationem per legata, esse auaritiæ fomenta, veramque causam Purgatorii asserendi. Quod si ea certa consequentia esset, tum vero omnibus viribus, vel ob hanc solam causam extinguendum esset Purgatoriu, vt nulla esset meritum, nulla satisfactio opinio, & terminaretur tandem eorum immanis *καταστροφή*, qui de legatis illis non cultu Dei amplificanti, sed sibi ipsis sacrificant, suoque genio: tantoque absunt, vt sponte dicant sibi satis esse, exemplo Moysi, qui, Exod. 36. edixit, ne quis quicquam amplius donaret, vt, ne legibus quidem magistratum cohiberi se patiantur: quin cum sanguifugarum in filiabus. Proverb. 10. semper clament, *Asser. Asser.*

XXIII. Veruntamen, subducto Purgatorio, perire, aut spem resurrectionis, aut communionem Sanctorum, aut vlla opera caritatis, facilius fuit Salmeroni supponere, quam demonstrare. Atqui Rossensis verba hæc sunt ad art. 18. *Neque tam necessariū fuit, siue Purgatorij siue indulgentiarum fides, in primitiua Ecclesia, atque nunc est. Nam, tunc vsque adeo caritas ardebat, vt paratissimi fuissent singuli pro Christo mortem oppetere: rara fuerunt crimina, & ea, que contigerunt, magna fuerant canonum seueritate vindicata.* Ergo, inquam, Salmeronis consequentiam negat Rossensis, quoad opera caritatis: & adeo negat, vt tum fuerit intensissima caritas, quum Purgatorij nulla fuit, aut rarissima mentio: vno verbo in primitiua Ecclesia. Quid in primitiua Ecclesia quisquam credat, nullam fuisse spem resurrectionis, nullam Sanctorum communionem? *πῶς γὰρ ἄν.* Ergo nugabatur Salmero.

XXIV. Octaua ratio etiam Salmeronis, & annexa sexta. Constat ex Evangelio, & Actis Apostolicis multos fuisse ad vitam reuocatos, vt puellam filiam Archifynagogi, adolecentem filium viduæ, & Lazarum à Christo, Dorcadā à B. Petro, Eutychem puerum à Beato Paulo. Isti autem mortui ab inferno non sunt reuocati; quia ab illo loco nullus euadit: nec etiam sunt à beatitudine iam adepta excitati, quia tunc resurrectio non esset beneficiū, quod à cœlesti gloria deiceret. Dicunt ergo est, locum medium Purgatorii fuisse, in quo post mortem ad tempus manserunt, donec redirent ad viuos post resurrectionem.

XXV. Verum huic rationi lumbifragium fuit à Peltano, cap. 10. de Purgatorio: *Non desunt, inquit, qui ex ea ipsa mortuorum suscitatione nouum huic veritati firmamentum adiungi posse existiment. Verum hæc argumentatio non est necessaria: siquidem supra, cum de animarum receptaculis ageremus ex instituto, ostensum est, ex omnibus & singulis sedibus aliquos remeasse. Credibile sit tamen, maiorem partem ex Purgatorio prodixisse, & in hoc sensu argumentum admitti potest. Satis pro nobis. Et si additum, admitti posse: quo nihil potuit ineptius esse. Nam, qui tu admittendum concedas argumentum, & quidem dilemma, cui sit vtrumque cornu attritum? Scilicet, ita est Iesuitarum ingenium, vt suis demonstrandis commentis, nullum genus sophisticæ indignum putent. Prohibeat Omnipotens, ne mens nobis sit tam non sana.*

XXVI. Sedenim, non reuocantur, inquit, ab inferno. Quomodo, inquam, reuocari dicis? An, vt prorsus liberentur, an vt duntaxat ad tempus locum mutant in his terris? Nam liberari quidem nos etiam negamus: quando quidem æterna pœna sit. Sed, reuocari tantum, vt ad tempus locum mutant, negamus esse absurdum: et si nos quidem aul um exemplum legimus, non Apocryphum, & redolens Papistica *βλακεία* somniationem: quale illud est ex vita Brunonis: & quæ Bellarminus aggerit c. 82. de Purgatorio.

XXVII. Sed, quia causam non videmus, vt negemus in Dei potestate esse tam animas impiorum, quam ipsos Diabolos, quominus iis vtatur pro arbitrio. Nam, & Diabolorum exemplo patet, non propterea non torqueri, quia sint in his terris. Itaque, non inuidemus, siue Bellarmino, siue Peltano, hanc subtilitatis laudem; vt concludant posse quoddam euocari ab inferis, vbi ignis est æternus, in hanc vitam.

XXVIII. Nec sunt à beatitudine excitati. Similis ratio negandi: & exempla constant etiam authentica. Nam, saltem Dorcadam illam, Act. 9. plenam operibus bonis, & elemosynis, quo iure detrudent in Purgatorium? Non dubito, inquit Lorinus, quin operibus plena essent coram Deo suo, quibus illa erat plena: vt non tantum bona, sed bene quoque fierent, & responderent personæ & gratiæ illius. Neque nobis, profecto, persuaderit quisquā facile, Lazarū fuisse in igne vltio.

XXIX. Sed resurrectio non esset eis beneficiū. Quis enim asseruit, inquam? Nisi beneficiū interpretaris, ipsum illud mitti à Deo. Non enim dubium, non in infimis partibus beatitudinis esse, cum quis se penitus vtendū Deo permittit. Sed alioquin beneficiū id illis datum, vt ad tempus redeant in carnem nulla verisimilitudo est: nisi si ea in perpetuum est potius: quod ego quidem neque asseruerim, neque negarim. Vnum constanter negarim, quenquam propterea deici cœlesti gloria. Nam, si mitti in hunc orbem, deici est, certe Angeli quotidie deiciuntur. Quod est absurdum.

XXX. Itaque Bellarmini non ferenda audacia, qui nouis, propriisque, ac suis commentis nimium indulgens, nouos locos fabricatur, quasi non satis esset ineptiarum: *Si aliqui sancti viri, inquit, redierunt ad corpus, non fuerunt beati: sed Deus prouidens eorum excitationem, distulit eorum beatificationem, & interim detinuit eos in optimo aliquo loco.* Atqui longe præstabat rem obscurā permittere Deo; quam temere nouis indulgere somniis. Ego longe putem verius, constare Deo rationem, quomodo & in vitam redeant, & simul perfecti eis solida beatitas, in cuius possessione missi fuerint ipso mortis articulo. Nā, vt dixi, Angelos cōtinuo ferre per vniuersum orbem discurrere, & tamen à sua beatitudine nunquam exulare certum: imo, faciem Dei videre semper.

XXXI. Quiescens an noui Thraſonis nouam temeritatem castigo? Is se Deo Raconis nominat: qui gemina impostura ausus docere, Lazarum fuisse in Purgatorio. Vnam audi. Non fuit in Paradiso: non in inferis damnatorū. Ergo in Purgatorio. Cur non? Quia Lazarus adiuuabatur. Hoc probat ab e- tyimo nominis: quia Lazarus adiuuabatur significat. Non adiuuatur autem, qui in Paradiso: non enim indiget adiutorio qui ad metam peruenit. Non qui in inferis: qui penitus deserti à Deo. Alteram vide. Lazarus dormiebat: teste ipso Christo. At non dormiunt, qui in Paradiso: quia somnus imago mortis: in Paradiso autem nulla mors, mortis vmbra. Non qui in inferis: nam in his mera mors: non vero mortis imago.

XXXII. Piget refutare. Nam quid ineptius? Atqui Lazarus, non signifi-

cat simpliciter eum qui iuuatur: sed qui à Deo. Cur autem negantur adiuuari à Deo, qui in cœlis? Perueniunt ad metam: quid tum? an non oportet in eo ipso sustentari quo perueniunt? Deinde; quis iussit nomina imponi hominibus, vt non significant ea quæ ipsis contingunt in hac vita? Scilicet Adamus tertium filium Setum dixit, quia repositus in cœlis pro Abele. Scilicet Iacob supplantaturus erat in cœlis aliquē. Apagē nugas. Ergo Lazarus dictus quia expertus est in hac vita diuinum auxilium, maxime ad salutem.

XXXIII. Somnus imago mortis. Nempe igitur nouus Thraſo, non potuit ab Apostolorum errore: imo à Christo ipso discere, Somnum hūc non imaginem mortis esse, sed ipsam mortem. Tam admirandum sapit, Sed nullus mortuus in Paradiso. Prorsus falsum, inquam: Et contra verum: nullus in Paradiso non mortuus: si Christum excipias, & Enochum, & Eliam. Sed pene ridiculum est, somnia absurdissima tero refutare.

XXXIV. Nona ratio Bellarmini, ab apparitionibus animarum, quæ se in Purgatorio esse renuntiarunt, atque opem à viuis implorant: quas apparitiones cum viri grauiſſimi retulerint, non immerito veras fuisse credimus: rideant licet Lutherus & Magdeburgenses. Gregorius, Dialog. li. 4. c. 40. & 55. Greg. Turonicus, de gloriā Confessorum c. 3. Petrus Damiani, epistol. ad Desiderium. Beda, in historia Anglorum, lib. 3. c. 19. & lib. 5. c. 13. Bernardus, in vita Malachiæ. Guillelmus Abbas, 1. de vita Bernardi c. 10. Item, vita Anselmi. Vincentius, speculi historialis lib. 23.

XXXV. Atqui nullum argumentum adhuc fuit minus dignum Theologo. Nam primo, hæc ratio discendæ veritatis à mortuis improbat à Deo. Elaiæ 8. *Nonne populus à Deo suo requirit: Pro viuentibus mortuos? Ad legem & testimonium.* Luc. 16. *Habent Moſen & Prophetas.* Itaque, debet eadem ratio piis displicere. Dico amplius, mortuorum reuelationes Scriptura nullas exhibet: nullas item ætas Ecclesiæ proxima Scripturæ, ab ea ætate, quo tempora remotissima fuere, eo iactauerunt maxime: & semper in iis dogmatis, quæ paulatim obtrudebantur præter Scripturam. Et initio, quidem cū specie aliqua moderationis, cuius postea publica vi refractis omnibus repagulis, non iam singula insinuarunt se, sed turmatim irruerunt.

XXXVI. Secundo, non tantum in numero immenso fuit impudentia: sed in ipsis narrationibus tam procul recessum à communi sensu, vt mirari liceat, & *ἀδύνατον νοῦν, & τὸ ἐν ἐξουσίᾳ τῷ πνεύματι*: quæ neque veri neque verisimilis rationem vllam tenuerit. Dicat, nutrices audiri suis infantulis illudentes, confictis ex tempore fabulis, quarumuis nulla, nisi immanibus & portentosis circumstantiis phantasiam percillant, & ponant extra se; mutantque a deo admirationem ipsam in stuporem: mere brutum stuporem: Quæris fidem? Ab ipsis narrationibus habebis: quarum, si iussus sim, & *ἄνευ μαρτυρίας πάλιν ἔπιπτοι*. Elegit, puto, Bellarminus modestissima, sed cuiusmodi tamen? Bene quod puduit recitare. Pascasius Gregorij Diaconus miræ sanctitatis, Laurentio contra Symmachum ad hæserat, in eius criminis supplicium damnatus fuit seruitio thermarum, itidem alius quidam incogniti nominis. Id credant Papistæ, nec sint fungii? Nam seruitia erant corpora. Quis autem docuit actiones corporeas, id est, pedibus calceamenta detrahere, vestimenta suscipere, exeunti de caloribus sabana (quod vocabulum quid monstri est? Nisi forte sit Hispanicum. Nam Hispani lintea dicunt *ſανῶνας*) præbere, quis, inquam, docuit, hæc minifetia, supplicia esse animarum? Iustus quidam Monachus deprehensus sibi recondidisse tres aureos, tam seuerè punitur à Gregorio, vt cadaueri iusserit superiici nummos cum his verbis, *Pecunia recum sit in perditione.* Post dies triginta tantæ seueritatis Gregorium pœnituit: iussit totidem diebus pro eo offerri sacrificium. Ille tandem apparens, sibi renuntiauit bene esse; communionemque accepisse. Hocine verisimile, in Purgatorio quenquam communionem accipere? Quamquam non in Purgatorio: si in perditione. Ab his reliquarum esto iudicium: nam piget persequi.

XXXVII. Veruntamen, inquit, eas apparitiones viri grauiſſimi retulerunt: ergo veras fuisse credendum. Nisi, inquam, consequentiæ obſtaret Canus, Locor. lib. 11. c. 6. *Negare non possumus, viros aliquando grauiſſimos in diuorum præsertim prodigijs describendis, sparsos rumores & excessisse, & scriptis etiam ad posteros retulisse. Quæ in re, vt mihi quidem videtur, aut nimium illi sibi, aut fidelium certe vulgo indulserunt: quod vulgus sentiebat non tantum ea facile miraculo credere, sed etiam impense flagitare. Itaque, signa nonnulla, & prodigia Sancti quoque memoria prodiderunt, non quod ea libenter credidissent, sed ne deesse fidelium votis viderentur.* Nota, viros grauiſſimos, viros sanctos. Quos illos? non autorem Legendæ aureæ: Quos ergo? *Veteres ex vltio & sanctos, & eruditos viros, quorum & libros, & nomina voluerunt ascribere pudor me & religio vetaret, nisi contra Veteres, ne mea hæc taciturnitas plerisque causa esset, vt aut damnarent, qua non intelligerent, aut errore vario circum Sanctorum omnium historias vagarentur. Atque Theologum etiam admoneri oportet, ne id statim illi persuasum sit, omnia qua magni auctores scripserint, vndiq, esse perfecta.*

XXXVIII. Et nominatim: Summi enim sunt, homines tamen. *Quæ ego eandem de Beda, atque Gregorio iure fortasse ac vere dicere possum. Quorum ille in historia Anglorum, hic in dialogis, quadam miracula scribunt vulgo iactata & credita, qua huius præsertim seculi Aristarchi incerta esse censebunt. Equidem historias illas probarem magis, si earum auctores iuxta præſinitam normam seueritati iudicij curam in eligendo maiorem adiuuissent.* Et sunt tamen, Gregorius, Bedaque, in testibus Baronij, Gregorij Turonensis elogium habes apud Baronium, anni centesimi noni § 49. *Sed hæc, sicut alia plura, auctoris simplicitati multa tam facile admittenti donanda sunt, prout etiam Hilduinus excusat, sic dicens. Caterum, parcendum est simplicitati viri religiosi Gregorij Turonensis Episcopi, qui multa aliter quam veritas se habet, æstimans, non calliditatis astu, sed benignitatis & simplicitatis voto, literis commendauit. Patiatur ergo Bellarminus sanioris iudicij viros amouentes hæc quæcunque sunt apparitionum portenta; & recudantes in re tanta naniis anilibus oblectari.*

XXXIX. Decimam ac postremam, rationem Bellarminus exhibet & Salmero, à communi, & indita opinione omnium gentium, apud quas semper obtinuit fides Purgatorii: & semper in cōſuetudine positū, vt viuentes mortuis suffragia impenderent. Hebræorum ex 2. Maccab. & Iosepho in libris de bello Iudaico. Mahumetanorum, ex 10. art. fidei in Alcorano. Ethnicorū ex Platone, in Gorgia, & Phædone. Cicerone, in somnio Scipionis. Virgilio Æneid. 6. Claudiano, in Ruffinum libr. 2. Ouid. 2. Fastor. Seneca de Consolatione ad Marciam. Plinio. Argumentum per partes Peltanus explicat. Quod omnibus gentibus ac nationibus certo persuasum, & ab ipsa quasi natura insitum

Si distinxerit quod suum est ab irrationabili, seque respexerit per compositionem vitam, hoc sibi suum purgatorium efficiet immista nequitia, per rationem imperans irrationabilitati, ei *ἡ σφραγὶς τοῦ ἀλλοτρίου τοῦ παθὴρα καὶ τοῦ ἰσχυροῦ ἐπιπέδου*, sin quo perturbationum impetus ducet, inclinabit, bestiarumque pellem ad vitam ministrat. Et ad invicem adhibebit *ἀδίκως ἐπὶ τοῦ τοῦ βελόνου* *σφραγὶς τοῦ ἐκείνου* *ἐπὶ τοῦ ἐκείνου* *ἐπὶ τοῦ ἐκείνου*, aliter sibi posthac confuset in melius, post exitum ab hoc corpore, cognito quanta sit differentia virtutis & vitij: *ἐπὶ τοῦ μὴ δυνάμενος μεταστῆναι τῆς θέσεως*, *ἐπὶ τοῦ ἀδύνατον* *ἐπὶ τοῦ ἀδύνατον* *ἐπὶ τοῦ ἀδύνατον*: Cum non poterit. Deitatis esse participes, nisi prius ignis purgatorius excreverit anime permistas maculas. Habet familia in oratione de Anima & resurrectione, sed & cap. 21. de officio hominis.

XV. Illustre habemus in his duobus, Origene, inquam, & Nysseno, specimen, vel iudicij vel religionis Papisticae. Nam, si serio disputant, quid est, testes eos proferre, quorum testimonium primi ipsi damnare & coguntur, & proficentur? Nam, Prateolustertium Origene errorem numerat: *Nec beatitudinem, nec miseriam esse perpetuam: sed omnium impiorum hominum, ipsorumque etiam demonum, tormenta a finem habitura*. Bellarminus, de Purgatorio lib. 1. c. 7. haresin Origene nominat, *qua docet poenas gehenna non esse aeternas*. Et cap. 2. Non defuerunt, inquit, qui adeo Purgatorium probarint, ut nullas poenas nisi purgatorias post hanc vitam agnouerint. Ita Origene sensit. Et lib. 2. c. 1. Secundus error est, omnes malos, tam demones, quam homines, tandem inferno positus euacuato, saluandos, & proinde omnes poenas post hanc vitam esse purgatorias. Hic error Origene fuit. Vide Sixtum Senensem, Bibliothec. lib. 5. annot. 131.

XVI. Sed in Nysseno, qui hunc ipsum annotauerit errorem, damnaueritque, Papistam neminem inuenio: ne ipsum quidem Frontonem Ducum, procuratorem editionis Latinae: neque vero etiam eum, qui proximae Graeco-Latinae praesuit. Tantum in hac obseruo, quos locos prior illa numerabat in indice, erasos in posterioris iudice: quod satis candidè videretur factum, si & qui disputationes tractant, à male vincto corio abduci possent. Enimvero quid prodest Origeneistas damnare, atque eorum *ἀποκρίσεις*, si eadem illi loci, in quibus illa *ἀποκρίσεις* explicatur, tibi in Purgatorio apprimè Catholici indigerantur? Hæc igitur esto in Origene & Gregorio Nysseno testibus laudandis impudentia.

XVII. Hanc Origeneistarum *ἡ πάλιν ἀποκρίσεις* patuci probarunt: correxerunt plerique, vel interpolauerunt potius. Vnde longe lateque patens apud Veteres sententia, Omnes animas ignis diuini passuras examen; et si non omnes tamen cruciatum. Bellarminus, c. 1. de Purgatorio 2. *Primus error fuit, purgare debere post hanc vitam, tam bonos, quam malos, vno Christo excepto*. Hæc sententia solet tribui Aluino: sed videtur esse non eius solum, sed multorum Patrum. Vin' nomina exhiberi? Origene, Ambrosium, Hilariū, Lactantium, Hieronymum, Rupertum.

XVIII. Vide mihi igitur incogitantiam, vt durius nihil dicam. Hi ipsi omnes, Origene, Ambrosius, Hilarius, Lactantius, Hieronymus, testes obiciuntur. Inducuntur, inquam, probando Purgatorio testes. Sic cine? Erroris reos? In hoc ipso cap. reos erroris? Testes sane: quando ita Sophistis libet: sed facile sumouendos, gemino titulo: & quia in errore: neque enim errantium, in eo ipso quo errant, legitimum aduersus veritatem testimonium. Et quia Purgatorium si quod describant, at non certe Papisticum: sed aliud quoddam, tam longe inde distitum, vt qui Papisticum probant quam maxime, illud publice improbant. Elige tandem, Bellarmino. Nam, profecto, Origene, Ambrosij, Hilarij, Lactantij, Hieronymi sententia de Purgatorio, vel falsa est, vel vera. Si vera, tum tuum Purgatorium nullum est: sin falsa, quomodo hæc Purgatorium tuum confirmet?

XIX. Atqui idem Patres, inquit idem, quos accusare visus Bellarminus, vno excepto Origene, videntur sano modo intelligi posse. Mirabar, si Sophista deesset subtilitas. Quomodo autem? Nam aliquorum per ignem non intelligunt ignem purgatorium, sed ignem diuini iudicij. Qui isti? Hilarius, & Hieronymus. Alii ignem Purgatorii videntur intelligere: ita tamen vt per eum transeant Sancti sine vlla læsione. Hi autem qui? Lactantius, Ambrosius, Rupertus.

XX. Attendamus. Videntur posse sane intelligi, Hilarius, Hieronymus, Lactantius, Ambrosius, Rupertus. Post videro. Sed non potest Origene saltem. Et tamen, inquam, Origene: ipse ille Origene, cuius verba non patiuntur commodam interpretationem, numerum auget testium. Et non est hoc argumentum Punicæ fidei in Papistis? Eos testes fuscitari quorū quum ad rem ventum est, neq; verba commode interpretari possint, neq; sententiam non improbare ii ipsi qui fuscitant?

XXI. Sed videntur intelligi posse. Magnam Sophistarum iniquitatem. Atqui non dictum, videntur asserere Purgatorium, sed dictum: *Sunt apertissima loca in Patribus, vbi asserunt Purgatorium*. Hoccine inceptum humanum? vt incerta sit causa Patrum, iusta an iniusta: sententia vera an falsa: & tamē certum testimonium pro Purgatorio? Quis hominum capiat animo, vel à falsis vera concludi, vel ab incertis certa? Nisi Papistis noua sit *χουμική*, vt ex non auro aurum, sic ex non vero verum eliciendi.

XXII. Sed enim, quo tandem sano modo intelligendi? Nimirum, Hieronymus & Hilarius de diuino iudicio. Esto, inquam. Sed hi saltem post Origene debuerant eximi à tuorum ordine testium. Nam, te ipso arbitro, iudicium illud Dei, non est ignis purgatorius: nisi tu forte maus ridicule dicere, alios intelligere de igne purgatorio, alios de iudicio Dei: id est, vtrosq; de Purgatorio. At tu non eximis, sed numeras in disertissimis tuis locis. An verum, nullate bona fide nobiscum agere?

XXIII. Atque hæc tenus à te ipso tu ipse confutatus es, Bellarmino: imo tecum omnes tui. Ast ego latius agam: atque hanc purgationem animarum demonstrabo ab omnibus ferme Patribus assignatam vltimo illi iudicio, quod futurum est in vniuerso mundi excidio: atque adeo illi ipsi igni, quo conflagratura sunt omnia. Estne hic tuus purgatorius ignis? hocne eius tempus? Vin' probati? De Origene, opinor, Origeneq; affectante sententiam Nysseno, nihil nunc opus. De alijs constat.

XXIV. Nam apud Veteres longe lateque paruit ea sententia, quæ animas omnes excluderat Para diso ante resurrectionis diem. Stapletonum testimonio, in Defensione Ecclesiæ, autoritat. c. 2. *Tot illi, & tam celebres anti-*

qui Patres, Tertullianus, Irenæus, Origenes, Chrysostomus, Theodoretus, Oecumenius, Theophylactus, Ambrosius, Clemens Romanus, D. Bernardus, omnes huic sententia, quæ nunc in Concilio Florentino, magna demum conquestione facta, vt dogma fidei definita est, quod iustorum animas ante diem iudicij Dei visione fruuntur, non sunt assensu, sed sententiam contrariam, tradiderunt. Et vero de Chrysostomo confirmat Sixtus Senensis, Biblioth. lib. 6. annot. 264. de Augustino, lib. 5. annot. 169. de Tertulliano Pameli in Tertulliano paradoxo.

XXV. Sed latius idem Senensis, lib. 6. annot. 345. qui Bernhardum, in quo hæc sententia hæreseos damnata erat ab Alphonso de Castro, excusat, ob ingentem numerum illustrium Ecclesiæ Patrum, qui ante ipsum huic dogmati autoritatem suo testimonio visi sunt præbuisse. Et statim nomina designat: in quibus, præter iam recensita, Liturgiam Iacobi, Iustinum Martyrem, Lactantiū Victorium Martyrem, Prudentium, Autorem operis imperfecti in Matth. Aretam, Euthymium, Ioan. Pont. Rom. eius nominis XXII. Maldonatus, in Matth. 27. Alij, meo quidem iudicio, etiam absurdus, illud, hodie, ad extremum iudicium extendunt: tanquam dixerit Christus, Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso, id est, post resurrectionem, & vltimum iudicium. In qua tamen sententia nonnulli minime mali autores fuisse videntur, ex his qui Sanctorum animas ante supremum iudicium beatas fore non crediderunt, quorum magnus numerus fuit.

XXVI. Denique, consentiunt Papistæ, hanc rem nunquam serio definitam in Ecclesia ante Concilium Florentinum circa annum Christi 1450. Verba Pameli loco iam indicato: Meminerit lector, hunc errorem non officere eruditioni, & pietati tam illustrium scriptorum, quum Ecclesia illorum temporibus nihil adhuc certi de hoc articulo credendum statuisset, sed, circa Synodum Oecumenicam Florentinam, aliter sentire non licet. Bellarmini familia sunt, ca. 14. lib. 4. de Pontifice: Respondeo, Ioannem hunc re vera sensisse, animas non visuras Deum, nisi post resurrectionem: ceterum, hoc sensisse, quando adhuc sentire licebat, sine periculo hæresis: nulla enim adhuc præcesserat Ecclesiæ definitio.

XXVII. Hinc nonnulli loci, quos nobis aduersarij nunc in manus tradunt, cenfendi sunt. Oecumenius, in 3. prior. ad Cor. disertè: *τῶν τῆς ἐπιπέδου νείας τῆς αὐτῆς ἡμετέρας βασιλείας ἵστοῦ καὶ ἐξέλιξις ἀκαθάρτων, καὶ τῆς αὐτῆς βασιλείας καὶ ἀκαθάρτων ἡμετέρας πρὸς τὴν λαμπρὰν πύλιν ἀκαθάρτων, τῆς ἡμετέρας ἐξέλιξις διὰ τὴν ἐύληθον καὶ χεῖρα καὶ καλὰ μὲν καὶ καλὰ ἀμὲν καὶ καλὰ ἀμὲν: Ad apparitionis Seruatoris diem examen futurum est, & inquisitio exacta: ac eos quidem, qui bene vixerint, instar auri, & argenti, fulgentiores ignis efficiet: nequitia vero operarios, instar ligni, fœni, stipule, consumeret. Et post: *ἡμετέρας φησι, καὶ νείας: Diem dicit iudicij*. Detorsissent sine dubio Sophistæ hoc posterius ad Iudicium particulare cuiusq; in morte: sed qua arte eludent *τῶν ἐπιπέδου τῆς αὐτῆς*.*

XXVIII. Lactantij non erant obscura verba, si non fuissent à Sophistis detruncata: Idem diuinus ignis, inquit, vna eademq; vi, ac potentia, & cremabit impios, & recreabit: & quantum de corporibus absumet, tantum reponet, ac si ipse æternum pabulum subministrabit: quod Poeta in Vulturum Tityi trāsstrulerunt: ita sine vullo reuifescentium corporum detrimento aduret tantū, ac sensu doloris afficiet. Sed & iustos cum iudicauerit, etiam igni eos examinabit. Tum quorū peccata vel pōdere vel numero præualuerint, perstringentur igni, atq; amurentur: quos autē plena iustitia, & maturitas virtutis incoheret, igne illū nō sentient: habent n. aliquid in se Dei, quod vim flammæ repellat, ac respuat. Tāta n. virtus est innocentia, vt ab ea ignis ille refugiat innoxius, qui accepit à Deo hanc potestatem, vt impios urat, iustis obtemperet. Nec tamen quisquam putet animas post mortem protinus iudicari: omnes in vna communiq; custodia detinentur, donec tempus adueniat, quo maximus iudex meritorum faciat examē. Nihil est truncatū aut recisū: nunc comparentur partes partibus. Animæ non iudicantur statim post mortem. Omnes retinentur certis locis. Tempus adueniet, quo iudex faciet examē meritorum. Quum iudicauerit, igni examina-bit. Ergo, hoc ignis examē non statim post mortem, atqui Purgatorium post mortem. Ergo, hoc examē post omnium animarum iudicium: Atqui tum nullum Purgatorium.

XXIX. Ambr. idem, serm. 2. o. super Pf. 118. *Scientes igitur, in æterni mansura iudicia omnia iustitia Dei, caueamus ne opera nostra displiceant, & in æternum incipiamus subire iudicium, nec si aliquid boni fecimus resupino soluamur affectu*. Omnes oportet nos ante tribunal Christi assistere, vt recipiat vnusquisq; quod gessit, siue bonum sit, siue malum: Vides, quia & ipse Paulus assistet, vt ipse commemorat? Causæ ligna, causæ stipulæ ad iudicium Dei tecū deferas, quæ ignis exurat. Causæ, cum in vno aut duobus, habeas quod probeur, in pluribus operibus deferas quod offendat. Si cuius opus arserit, detrimentum patietur: potest tamen & ipse per ignē saluari. Vnde colligitur quia idem homo, & saluatur ex parte, & condemnatur, ex parte. Audin' iudicium Dei: Et id iudicium, in quo oporteat omnes ante tribunal Christi assistere? Hoccine Purgatorium Papisticum? Non ea saltem mente dixerat Paulus.

XXX. Eusebius Emisenus ad hunc ordinem pertinere videtur. Nam, et si tempus nūquam exprimat, siue mortis, siue iudicij, tamen re idem argumētum tractat cum Lactantio: & ignem describit in quem omnes venturi sint, tam boni, quam mali, tam iusti, quam iniusti. Et boni quidem, nullum passuri dolorem: malorum vero alij, qui baptisma abiecerint, in æternum damnandi: alij qui temporalib. pœnis digna admiserint, periuria, iras, malitias, cupiditates. Recito: *Hæc pœna illos manebit, qui amisso & non seruato Baptismo, in æternum peribunt, ad quos dicitur, vt eant in ignem æternum, qui paratus est diabolo & angelis eius*. Hi vero, qui temporalibus pœnis digna gesserunt, ad quos sermo Dei dirigitur, quod non exeunt inde, donec reddant nouissimum quadrantem, per fluuium igneum (de quo propheticus sermo commemorat, Et fluuius rapidus qui currebat ante eum) per vada furentib. globis horrenda transibunt. Quanta fuerit peccati materia, tanta erit pertransiēti mora: quantum accreuerit culpa, tantum sibi ex homine vindicabit flammæ rationalis disciplina: & quantum stulta iniquitas gessit, tantum sapiens pœna deserviet. Et quia sermo diuinus quodammodo a nea, oīe animam comparans, pone ollā super prunas vacuam, donec incalcescat ea eius, illic poritur, ita, malitia, cupiditates, quæ puritatem nobilis naturæ infecerant, exjudabunt: illic stannum vel plumbum diuersarum passionum, quæ aurum diuina imaginis adulterauerant, consumuntur. Quæ omnia hic ab anima separari per elemosinas & lacrymas expendij transactione poterant. Ecce sic exigere habet ab homine rationem, qui seipsum pro homine dedit, & confixus clauis legem mortis fixit. Illic iusti velut per amœnos gurgites, incendij naturam suam mutantibus, transmeabunt, intacti ignibus

in eis ira Dei, qua in aeterno pronuntiata supplicio, non continet Deus in hac ira...

XXXVI. De ipsius Augustini sententia, vix potest certum quid statui: Nam primo, purgatorias aliquas poenas post hanc vitam futuras, interdum...

XXXVII. Sed alias tamen reuocat in dubium, Ad Dulcitium q. 1. Tale aliquid etiam...

XXXVIII. Quia etiam de harum tempore poenarum non fuit certum. Nam utrum pertineant ad interuallum inter mortem, & resurrectionem, non...

XXXIX. Bellarminus hunc non ignorauit Augustini dictum: sed elafit folis suis artibus. Negauit dubitare de poena animarum, sed de modo &...

XL. Piger instare. Nam, quid si inducat in animum Bellarminus negare hunc Solempio meridie esse supra horizontem? Enimvero non est hoc oculis...

XLI. Omnes haecenus Patres percurri. Nam de Cypriano non est opus nunc noui quicquam obicere. Itaque manifesta res est, nulli veterum Patrum...

CAP. XXIV.

De precibus pro mortuis apud Patres.

I. Sed viuorum tamen pro mortuis suffragia infinitis Patrum testimoniis sunt confirmatissima. Et hinc saltem se confidunt Papistae confecturos...

II. At nobis primo commota exceptio est, hunc orandi morem inductum humana praesumptione in Ecclesiam. Sic enim necesse est: quandoquidem paulo ante, examinatis omnibus, quae ex verbo Dei proferri solent, manifestissime constat, neque praescepto, neque exemplo vilo, firmari. Cum igitur humana praesumptio nunquam legitimum sit fundamentum vilius dogmatis in Ecclesia: longe tutius dicat mens pia, Hoc quicquid est precum pro mortuis ablegandum, quam admittendum Purgatorium.

III. Nam quod Bellarminus excipit, non esse credibile, Ecclesiam in tam crasso errore versatam, nullumque fuisse ex antiquis, qui resisteret, frigidum est. Primo, cur Ecclesiam dicit, quasi vniuersam intelligens? Atqui de prima Apostolica, addo, ne huic quidem vicino nihil tale constat. Atque adeo, ex primis seculis, vnus est Tertullianus, cum Cypriano. Nam, Clementem Romanum, Dionysium Aeoopagitam, Athanasium quaestiones ad Antiochum, scripta esse supposititia, soli negant Papistae: quibus quicquid commodum est, authenticum est. Atqui, nec duo nomina tota efficiunt Ecclesiam: & ambo Africana, non satis testantur vniuersalis Ecclesiae consuetudinem. Nobis longe mirum est magis, in Ecclesiae primordiis non fuisse preces pro mortuis, si omnino esse debent: quam postea introductum aliquid nouum, & recessum a simplicitate.

IV. Deinde, errorem cur vocat tam crassum, Sophistae? Aut cur non meminit ligni, seni, stipulae? Nam nos quidem inde didicimus errorem, distinguere: ut aliis pla Christianae pietatis fundamenta labefactent penitus, alii minime: sed aedificari possint super fundamento: hoc est, ita adstrui, ut tamen quicunque fundamentalia sunt saluti Christianae, non euertentur propterea. Certe Augustinus eos ipsos, qui crederent omnes poenas futuras purgatorias etiam merito improbauit, tamen benedixit quadam erga mortuos dixit deceptos. Cur non & istos similiter admittamus aliquid inuoluisse humanis affectibus potius quam dicamus impetisse fundamenta pietatis? Erro est factane: & si vis etiam, crassus: sed tamen longe distans ab illis erroribus primi ordinis.

V. Sed Ecclesiam in errore fuisse, & neminem resistisse, absurdum. Potentissima se demonstratio. Sed quae se Abassinii tuerentur aduersum Papistas apud Nicolaum Godignum de Abassinis lib. 2. c. 18. Annos iam tractasse plures...

quam mille, ex quo illam profitebantur fidem: siquid in ea inerat a vero abhorrens, qua ob castam torper annos nemo fuerit, qui tales istis exprimeret errores? Et iterum: In eadem nunc sumus fide, in qua fuimus ab initio: ea si recta non erat, cur per tot aetates nec secula nemo reperitus est, qui nos errantes commoneret? Audin illic Abasilinos Iesuitas: unde ut hic Iesuitas Abasilinos? Sic proficit orbis.

V I. Sed n. obliuiscuntur scilicet Sophista eorum quae volunt, & eum volunt. Nunc autem ita opus est, ut nusquam meminerint alias aliquando Ecclesiam delapsam in errores aliquos, ut huic vni veritas praetudicetur. At nobis, imo veritati, opus est certa memoria; ut, comparatis omnibus, de linguis certius sit iudicium. Ergo, si nunquam alius vilius error praualuit in Ecclesia; ut esto sane hic vilis error. Sin autem contra est: quid habent aduersarii, quo insolescant aduersum nos? Non excurrant procul: sed reuocabo in memoriam, quae paulo ante commemorata sunt. Omnes animas ante resurrectionem detineri in obscuris locis, nec videt Deum vllas, aut esse beatas; sententia est erronea, sic appellata diserte a Papistis: ab ipso hoc nostro Bellarmino. Et haec tamen sententia inualuit in Ecclesia. Hoc probatur & confessio Papistarum, qui contra definitum dixere demum in Concilio Florentino: & eorum Patrum enumeratione, qui ab his partibus steterunt, qui nec numero, nec antiquitate, nec nomine cedunt iis, qui nunc testes laudantur horum suffragiorum. Quid habent Sophistae?

V II. Sed haec generales sunt praedictiones. Nunc rem ipsam retrahemus potius. Dicam libere: Et si postremis seculis, & hodie maxime, ne cogitari quidem soleant preces pro mortuis, non suppositis & iis illis purgatoris, tamen non ita fuisse ab initio: sed multo post, cum penitus recessum a principibus, & degeneratum in alienas adiuuentiones, & recentia dogmata. Enimvero, cum sit c. praeced. demonstratum, primo nullas fuisse creditas purgatorias poenas ad resurrectionem, postmodum vero, coeptas nominari, sed incerto assensu: quis non videt, eos, qui has pro mortuis preces frequentabant, non propterea stabilitum voluisse Purgatorium.

V III. Verum tamen agam distinctius. Primum, constat persuasissimum fuisse, animas detineri in locis quibusdam, expectantes diem iudicii ultimi, id est, diuinam de se ipsis sententiam: ut demonstratum c. praeced. Haec veto cur non causa fuit praecandi pro mortuis? Non igitur Purgatorium. Nam in Purgatorio, primum, tormenta sunt praesentia, a quibus postulantur liberari animae: deinde, non expectatur iudicii dies: imo, nulla alia sententia, sed duntaxat praestitutum tempus, quo exacto, nulla noua interueniente cognitione, quid enim opus: euolatur in caelos.

V X. Hanc causam fuisse, argumenta haec sunt. Primum, quod pro omnibus mortuis in fide oraretur. Sic Cyrillus, Catech. mystagogica: *Εἴτα ἡ εὐχὴ τῶν ἀποκακομηρέων ἀγίων πατέρων, καὶ ἱερογυμνασίων, καὶ πάντων ἀπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐκτελεσθῆναι, καὶ ἡμεῖς ὁμοθυμαδὸν ἐπιπροσκύνησιν, ὡς ἡ δόξα τῆς ἀγάθης καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, ἀεὶ καὶ πάντοτε, ἀρχαῖς καὶ νῦν, καὶ ἰστοῦναι.* Deinde pro defunctis Patribus & Episcopis: denique pro omnibus oremus, qui inter nos vita functi sunt: maximum esse credentes animarum iuuamentum, pro quibus esset precatur, proposito illo sancto, & tremendo sacrificio. Nec aliter videtur intelligendus Areopagita c. 7. Hierarch. Ecclesia. *Ἀποκακομηρέων ἀγίων πατέρων, ἱερογυμνασίων, καὶ πάντων ἀπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐκτελεσθῆναι, καὶ ἡμεῖς ὁμοθυμαδὸν ἐπιπροσκύνησιν, ὡς ἡ δόξα τῆς ἀγάθης καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, ἀεὶ καὶ πάντοτε, ἀρχαῖς καὶ νῦν, καὶ ἰστοῦναι.* Per quam omnes osculati sunt, superfundit defuncto oleum Praeses, & Oratione supra pro omnibus (mortuis, sic enim interpretor) facta, reponit loco honesto corpus, cum aliis eiusdem ordinis corporibus sanctis. Nazianzenus etiam, funebri fratris Casarii: *ὡς τὸ ἀποκακομηρέων ἀγίων πατέρων, καὶ ἱερογυμνασίων, καὶ πάντων ἀπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐκτελεσθῆναι, καὶ ἡμεῖς ὁμοθυμαδὸν ἐπιπροσκύνησιν, ὡς ἡ δόξα τῆς ἀγάθης καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, ἀεὶ καὶ πάντοτε, ἀρχαῖς καὶ νῦν, καὶ ἰστοῦναι.* Nostras, & eorum, qui tanquam in communi via paratores ad hospitium primum peruenerunt, animas ipsi commendantes. Nec non Clemens ille autor *ὡς τὸ ἀποκακομηρέων ἀγίων πατέρων, καὶ ἱερογυμνασίων, καὶ πάντων ἀπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐκτελεσθῆναι, καὶ ἡμεῖς ὁμοθυμαδὸν ἐπιπροσκύνησιν, ὡς ἡ δόξα τῆς ἀγάθης καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, ἀεὶ καὶ πάντοτε, ἀρχαῖς καὶ νῦν, καὶ ἰστοῦναι.* Pro quiescentibus in Christo fratribus nostris oremus. Indefinite, inquam, & non determinate, pro iis qui in Purgatorio.

XI. Sed manifestae sunt in eam partem Liturgiae, si quae sit earum autoritas Primū Iacobi: *Μνησθε τὸν κληρὸν, ὁ Θεὸς τῶν πνευματικῶν, ὁ πῦρ τοῦ ἁγίου πνεύματος, ὁ ἀποκακομηρέων ἀγίων πατέρων, καὶ ἱερογυμνασίων, καὶ πάντων ἀπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐκτελεσθῆναι, καὶ ἡμεῖς ὁμοθυμαδὸν ἐπιπροσκύνησιν, ὡς ἡ δόξα τῆς ἀγάθης καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, ἀεὶ καὶ πάντοτε, ἀρχαῖς καὶ νῦν, καὶ ἰστοῦναι.* *Μνησθε τὸν κληρὸν, ὁ Θεὸς τῶν πνευματικῶν, ὁ ἀποκακομηρέων ἀγίων πατέρων, καὶ ἱερογυμνασίων, καὶ πάντων ἀπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐκτελεσθῆναι, καὶ ἡμεῖς ὁμοθυμαδὸν ἐπιπροσκύνησιν, ὡς ἡ δόξα τῆς ἀγάθης καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, ἀεὶ καὶ πάντοτε, ἀρχαῖς καὶ νῦν, καὶ ἰστοῦναι.* Etiam memento omnium qui obdormierunt in spe resurrectionis vitae aeternae. Chrylustomi: *ὡς τὸ ἀποκακομηρέων ἀγίων πατέρων, καὶ ἱερογυμνασίων, καὶ πάντων ἀπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐκτελεσθῆναι, καὶ ἡμεῖς ὁμοθυμαδὸν ἐπιπροσκύνησιν, ὡς ἡ δόξα τῆς ἀγάθης καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, ἀεὶ καὶ πάντοτε, ἀρχαῖς καὶ νῦν, καὶ ἰστοῦναι.* Pro memoria & remissione peccatorum aeterna dignorum memoria conditorum, huiusque mansionis (& hic tum uiuentium tum mortuorum, quorum uolet Sacerdos commemoratiuam facit nominatiuam.) Et omnium eorum, qui in spe resurrectionis & vitae aeternae, tuaque communionem dormierunt, patres orthodoxi, & fratres nostri, O clemens Domine, remitte. Gregorii Dialogi, id est Romanae Ecclesiae Liturgia Graecae sic habet: *Μνησθε τὸν κληρὸν, ὁ Θεὸς τῶν πνευματικῶν, ὁ ἀποκακομηρέων ἀγίων πατέρων, καὶ ἱερογυμνασίων, καὶ πάντων ἀπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐκτελεσθῆναι, καὶ ἡμεῖς ὁμοθυμαδὸν ἐπιπροσκύνησιν, ὡς ἡ δόξα τῆς ἀγάθης καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, ἀεὶ καὶ πάντοτε, ἀρχαῖς καὶ νῦν, καὶ ἰστοῦναι.* Quae uerba in uita Romano ita sunt: Memento etiam, Domine, famulorum famularumque tuarum, qui nos praecesserunt cum signo fidei, & dormiunt in somno pacis. Ipsi, Domine, & omnibus in Christo quiescentibus, locum refrigerii, lucis, & pacis indulgeas, deprecamur. Marci Liturgia: Animabus Patrum & fratrum nostrorum qui antea in Christi fide obdormierunt, dona requiem. Domine Deus noster, memor maiorum nostrorum, qui a seculo sunt Patrum, Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum, Martyrum, Confessorum, Episcoporum, & Sanctorum, iustorum, omnis spiritus in Christi fide defunctorum, nec id eorum quorum hodierno die memoriam agimus, & Sancti Patris nostri Marci Euangelista, qui demonstrauit nobis uiam salutis. Et horum omnium animabus dona requiem Dominator, Domine Deus noster, in sanctis tuis tabernaculis, in regno tuo, largiens eis promissionem tuarum bona, quae oculis non uidit, & auris non audiuit, & in cor hominis non ascenderunt, quae praeparasti, Deus, diligentibus sanctum nomen tuum: eorum, inquam, animabus dona requiem, easque regno caelorum dignare.

XI. Habemus ergo perspicuum, fufas preces pro omnibus mortuis, uti & a patre & a filiis, dicebat Cyrillus; & repente inde ab Abel nomenclatura, in Liturgia Iacobi. Quare huiusmodi precum non est causa Purgatorium. Neque enim omnes mortui fideles in id conuincuntur. Sed omnes conuincuntur in certis recessibus, expectandae resurrectioni, hoc uero, et si non uerum, tamen erat persuasum: itaque causa erat precandi.

XII. Confirmatur secundo: Quia nullis his precibus postulantur liberari ab vllis poenis. Nec tantum in his precibus, sed ne in vllis quidem locis, quos Bellarminus, aut alius quisquam, recitari ad confirmandum hunc usum precum. Sed tantum postulantur induci in locum lucis, regni, deliciarum, & similia: quae significant non liberationem a tormentis, in quibus eident animae: sed modulationem in fruiationem bonorum, a quibus adhuc exularent; id est, credebantur exulare. Res patet ex ipsis locis.

XIII. Respondet Bellarminus, Augustinum, libro de cura pro mortuis, concludere, preces Ecclesiae prodesse animabus defunctorum: & illorum quidem, qui in hac uita non fuerint ualde mali.

XIV. In hoc me uidisse, & uidisse item apud Areopagitam, sed non adesse tamen vlllo loco assertum ab Augustino, ab Areopagita, prodesse eas preces iis animabus, ut eruantur ex tormentis in quibus detineantur. Nam aliqui satis erat, ut ad inducendum in lucem in qua non essent. Et amplius dico, Areopagitam explicantem hoc quicquid erat mysterii obseruasse, agi de spe resurrectionis, *εἰτα πλεονεξίας τῶν ἐν τῷ αἵματι τῶν ἁγίων πατέρων, καὶ ἱερογυμνασίων, καὶ πάντων ἀπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐκτελεσθῆναι, καὶ ἡμεῖς ὁμοθυμαδὸν ἐπιπροσκύνησιν, ὡς ἡ δόξα τῆς ἀγάθης καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, ἀεὶ καὶ πάντοτε, ἀρχαῖς καὶ νῦν, καὶ ἰστοῦναι.* Post absoluit Pontifex preces Deo gratias agentes, & consequenter Ministris certissimis in diuinis oraculis promissionibus sacra nostra resurrectionis, sancte concinunt eiusdem uirtutis & efficaciam hymnos ex oraculis Psalmorum.

XV. Confirmatur tertio: quod si designentur, pro quibus orationes fiant, qui non sunt in tormentis. Nam dicuntur, dormire somnum pacis, quiescere in fide, in Christo. Sic Clemens ille in Constitutionibus dixit *τὸς ἀποκακομηρέων ἀγίων πατέρων, καὶ ἱερογυμνασίων, καὶ πάντων ἀπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐκτελεσθῆναι, καὶ ἡμεῖς ὁμοθυμαδὸν ἐπιπροσκύνησιν, ὡς ἡ δόξα τῆς ἀγάθης καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, ἀεὶ καὶ πάντοτε, ἀρχαῖς καὶ νῦν, καὶ ἰστοῦναι.* Et Canon Romanus: Qui dormiunt in somno pacis, & uenerunt ad resurrectionem. Enimvero, placidissime quiescent animae in Purgatorio, pendentes poenas, quales, quantum ab eo iusti? Etiamne Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum, Martyrum, Confessorum, animae, quas diserte numerauit Marcus, si Marcus?

XVI. Ut minus mire Ambrosium orant pro iis, quos iam salute fruētes pro certo habeat. De obitu Valentiniani. *Nulla dies uos silentio praeteribit, nulla inhonoratos uos mea transibit oratio, nulla nox non donatos aliqua precum mearum contexione transecurret.* Gratianū dicebat & Valentinianum. De obitu fratris: *Tibi nunc, omnipotens Deus, innoxiam commendo animam, tibi hostiam meam offero: cape propitiū ac serenū fratrem meū, sacrificium Sacerdotis de obitu Theodosii: Tu, Domine, custodiens etiam paruulos in hac humilitate, saluos facito sperantes in te. Da requiem perfectam seruo tuo Theodosio, requiem illam, quam praeparasti Sanctis tuis. Illo conuertatur anima eius, unde descendit, ubi mortis aculeum sentire non possit, ut cognoscat, mortem hanc non naturae finem, sed culpae. Denique Epist. 8. Non tam deslorandam, quam praecedendam orationibus uestra: non maestificandam lacrymis tuis, sed magis obliuionibus animam eius Domino commendandam arbitror.*

XVII. Sunt haec, fateor, preces pro defunctis: & magni quidem affectus. Nec dubitat Bellarminus in Purgatorio eas animas fuisse. Sed ipsi contradicit Ambrosius: qui in fide omnibus, pro quibus oraret, sine orandum diceret, actu praesentem beatitatem adstruit. Ante Valentinianum Gratianum prior decesserat: huius ergo illi obuiam euntem introducit, & in haec alloquentem uerba: *Tua ascendenti anima Gratianus frater occurrit: & complexus eam, dicit, Veni frater meus, exeamus in agrum, requiescamus in castellis, diluculo surgamus in uineas. Hoc est: Venisti eo, ubi diuersarum uirtutum fructus pro singularum meritis deferuntur, ubi abundantius meritorum premia. Exeamus ergo in agrum, in quo non uacuus labor, sed fecundus prouentus est gratiarum. Quod in terris seminasti, hic mete: quod illic sparsisti, hic collige. Aut certe ueni in illum agrum, qui est odor Iacob, hoc est, ueni in gremium Iacob, ut sicut Lazarus pauper in Aברהام sinu, ita etiam tu in Iacob patriarchae & tranquillitate quiescas. Sinus enim Patriarcharum, recessus quidam est quietis aeternae. Hoccinc Purgatorium, Bellarmino? Purgatorium tuum. Pergit paulo post: Nec nos quidem dubitamus de meritis Valentiniani: sed iam credamus, uel testimonio Angelorum, quod deterga labe peccati, ablutus ascendit, quam sua fides lauit, & petitio consecrauit.*

XVIII. De fratre similiter: De istius beatitudine nequaquam utique dubitare debemus: qui neque ut opulens exultauit in diuitiis, neque ut pauper exiguum, quod habuit, iudicauit. Et uero tam certus erat ipse, ut putauerit, se in eo fratre iam esse in patria. Lege haud procul ab orationis initio: *Manes enim mecum, ac semper manebis. Et quidem cum uiueres nobiscum, nunquam te patria eripuit mihi: nec ipsi mihi inquam patriam praetulisti: & nunc alteram praestitisti: caepi enim iam hic non esse peregrinus, ubi melior mei portio est. Quid quod etiam Sanctis annuerat: Habeo quas complectar reliquias: habeo tumulum quem corpore tegam: habeo sepulcrum super quod iaceam: & commendabiliorem Deo futurum esse me credam, quod supra sancti corporis ossa requiescam. Denique, Deo commendans animam, commendat innoxiam. Satin dictum?*

XIX. De Theodosio: Et ille quidem abiit sibi: regnumque non deposuit, sed mutauit: in tabernacula Christi uere pietatis ascitus, in illum Hierusalem supernam, ubi nunc positi, & cit, sicut audiuimus, ita & uideamus in ciuitate Domini uirtutum. Post Deccens de terris pia anima, & Sancto repleta Spiritu, quasi interrogantibus iis, qui sibi occurrerent, cum sese ad sublimia, & superna subiret, dicebat, Dilexi. Iterum: *Manet ergo in lumine Theodosius, & Sanctorum caeteribus gloriatur. Illic nunc complectur Gratianum, iam sua uulnera non morosem, quia inuenit uitorem. Qui licet indigna morte peremptus sit, requiem tamen anima sua possidet. Iterum: Nunc se augusta memoria Theodosius regnare cognoscit, quando in regno Domini Iesu est, & considerat templum eius. Superest toror Fautini, ex epist. 7. Haec ergo quo se habebat modum, tum cum orationibus profectum censeret Ambrosius? Tot igitur semiruarum urbium ca. dauera, terrarumque sub eodem conspectu exposita funera, non te admonent, unius, sancta licet & admirabilis, serena decessorum consola.*

Conspicibilem habenda in: praesertim cum illa in perpetuum prostrata ac diruta...

XX. Dionysius ille, quisquis est, Arcopagites haud pro aliis preces me-

morat, quam pro Sanctis. Sic enim habet. Dico esse hominum genera quos...

XXI. Quid Hieronymus? Laudat Pammachium ille quidem, quod v-

XXII. Igitur Veteres erant solliciti pro mortuis. Hoc nos negare nec

XXIII. Quid ergo, inquit, eiusmodi precabantur mortuis? Ridicu-

XXIV. Remissionem peccatorum iis qui in pace quiescunt, qui sunt cum

XXV. Lucem beatis, lucem iis qui cum Christo? Habet hoc, inquam,

XXVI. Confirmatur quarto, quia aliis haec conceptae preces ad libera-

fed vt ne in eas mitterentur; maxime extremo iudicio, siue in resurrectione...

XXVII. Inde est autem apud Latinos formula precum pro mortuis:

XXVIII. Ex Missa Sacrificio pro defunctis, recitante Salmerone, di-

XXIX. Et his omnibus obseruatis, sperent se Papistae, nullo opponen-

XXX. Confirmatur quinto, ab Annulariis, siue annuis oblationibus.

XXXI. Dignus notatu locus, in quo habes, & celebratam, & festiuitatem:

XXXII. Atque hinc lucem sumit illud Tertulliani de Corona militis:

XXXIII. Scio ab his agi peculiariter de solennibus beatorum Marty-

XXXIV. Eodem pertinet Cypriani Epist. 66. Episcopi antecessores i-

quibus veritas Græca, paulo aliter est quam editio Latina: Sed in diebus vocis septimi Angeli nempe, id tempus futurum est quum exierit clango, consummandum esse mysterium Dei, sicut annuntiauit seruis suis Prophetis. Itaque mittamus hoc sane.

XIX. Ne illud quidem, Ecclesiasticus 9. Nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia, erunt apud inferos: videre ego quidem possum, quid contra Purgatorium prodelle queat. Nam, vel de animabus est dictum, vel de corpore. De animabus, saluum nam, & rationem, & sapientiam, & scientiam, quis auferat beatus? Si de corporibus, ut videtur, quia hæc dici vere possunt, 7XV3, in sepulcro, quid ad rem? Itaque, alijs libens relinquo, si qui eo delectentur.

CAP. XXVI.

Vera argumenta contra Purgatorium.

I. His omissis argumentis, siue inutilibus, siue incertis: solidiora deinceps erunt. Ezechiel. 18. Cum auersus fuerit impius ab impietate sua, omnium iniquitatum eius non recordabor. Potens argumentum: sed ita explicandum. Si est aliquid Purgatorium post hanc vitam, ergo est eorum, qui moriuntur, vel penitentes, vel impenitentes. At neutrorum. Ergo omnino non est. Consequentia patet, quia penitentes, & impenitentes opponuntur amicum, adeo, ut nullum admittatur medium.

II. Assumptum probatur per partes. Nullum enim impenitentibus Purgatorium est, concedentibus ipsi Papistis. An igitur penitentibus? Negat Deus per Prophetam. Nam, si ijs sit Purgatorium, ergo & pena. At hoc falsum. Quia, si puniret Deus, ergo meminisset peccatorum: At Deus testatur, se non recordaturum vltorum peccatorum, que admiserint ijs, qui penitentiam egerint: Ergo, inquam, nulla est istis pena: nullum Purgatorium.

III. Solutio Bellarmini negat postremi syllogismi assumptionem, quæ afferit nullam penitentibus penam. Et probationem, quæ ponit, si puniret, ergo meminisset peccatorum, impugnat gemina ratione. Præterea, quia non recordari iniquitatum, nihil sit, quam seruare amicitiam cum eo qui peccauit. Et hoc probat. Quia, si recordari iniquitatum, esset, punire mala merita, ergo recordari iustitiarum, esset, remunerare bona merita. At hoc non concedunt, inquit, aduersarij, ne merita iustorum admittere cogantur: ergo non debent eidem concedere, recordari iniquitatum, esse, punire iniquitates. Nam Ezechiel eodem modo loquitur de iustitia, de que iniquitate.

IV. Altera: quia recordari iniquitatum, non sit, punire tantum, sed punire in æternum. Probat: quia ibidem legimus, Si iustus auerterit se à iustitia, omnes iustitiæ eius non recordabuntur. At non verum, nullas iustitias impiorum remunerari vlllo præmio, sed tantum æternò. Nam, remunerationem temporalem, docent Patres. Chrysostomus, homil. 67. ad populum Antiochenum: Hieronymus, in c. 27. Ezechielis: Augustinus, 5. de Ciuitate c. 15. Gregorius, homil. 40. in Euangelia. Et id ipsum colligitur ex Lucæ 16. Recepi si bona in vita tua.

V. Instamus, ex ipsis aduersarij verbis. Non meminisse peccatorum, est, conseruare amicitiam cum eo qui peccauit. At Deus puniens eum, qui peccauit, non conseruat amicitiam. Ergo Deus, cum non recordatur peccatorum, non punit peccatorem. Assumptum manifestum, quia, peccatores punire, apud Deum nihil est, quam odisse. No, um enim, in Deo odium nullum esse nisi à ἔσθρον τῶν δαιμόνων, non ad significandum vllū in ipso motum, sed ad designanda effecta summa effectibus odij nostri. Quare, odium si negatur, necesse est negari punitionem, id est, effectum odij. Eleganter Nyssenus, orat. 5. in orationem Dominicam, remissionis peccatorum petitionem exprimit: Ὁ Θεὸς ἀγαθὸς καὶ ἐλεηθὴρ ὁ πάντων τῶν ἁμαρτωλῶν καὶ ἁγιωτάτος: Id Siphianus verum. Rogare iudicem, ut absolutionem & impunitatem delictorum largiatur. Nempe, vtus periphrali ad exprimendam aucteritatem: cuius vocabuli vis, iam olim celebris. Quamquam de hac ipsa peccatorum obliuione prolixius disputatum, lib. 3 & 20.

VI. Argumentum oppositum facile est refutare, est enim ad hominem, vt loquuntur Scholæ: id est, sumptum ab eo, quod nos docemus. Cui, cur non opponamus argumentum eisdem ad hominem; id est, sumptum ab eo quod illi docent: Si recordari iustitiarum, sit, remunerare bona merita: Ergo recordari iniquitatum, est, punire mala merita. At illud verum ex Papistarum sententia, stabiliturum merita humana: Ergo hoc iisdem negare non debent: ac per consequens, non recordari iniquitatum, erit, non punire.

VII. Præterea, argumentum ipsum Bellarmini sophisticum est, quia, partim à nostra sententia, partim à Papistica. A nobis illud duntaxat: quod negemus, iustitias fidelium esse bona merita: prout alias disputatum est. Sed à Papistis consequentia: Si recordari iniquitatum, sit punire mala merita, ergo recordari iustitiarum, est, remunerari bona merita. Nam, nos concedimus antecedens: sed consequentiam negamus, quia iustitiæ non sunt eidem bona merita, vt iniquitates mala merita. Itaque, debuit alius subsistere iustitia. Vere enim diceret, si recordari iniquitatum, esset, punire iniquitates: ergo recordari iustitiarum, esset remunerari iustitias. Sed hoc, nimirum, vidit ille non tutum satis Purgatorio: quia, cum Dominus pollicetur se recordaturum iustitiarum, non propterea remunerationem promittit in hac vita; sed certo in vita futura: vnde in oppositum; non recordari iniquitatum, non intelligendum de hac vita, sed de futura. Si autem non recordetur omnino in futura vita, ergo non punit in futura vita; ac proinde nullum Purgatorium.

VIII. In altero argumento; peruersum est, quod dicit, ideo non remunerari iniquitates, quia non remunerentur præmio sempiterno, sed tantum temporali. Peruersitas inde nata, quod temporalia distribuunt in ea, quæ in hac vita, & quedam, quæ post hanc vitam. Atqui manifestum, non tantum iniquitates nullo præmio donari, siue in hac vita, siue in altera: sed etiam impiorum iustitias, quarum se Deus negat memorem futurum, nullo præmio donari post hanc vitam; siue id temporale fingatur, siue æternum. Nam, qui dixerunt, remunerari à Deo aliquibus præmijs temporalibus, nemo intellexit extra hanc vitam. Et patet ab eodem Lucæ loco. Nam, recepi si bona in vita tua, significat, esse æquum, vt non recipiat post vitam. Quare à pari: si quum negat Deus, se memorem futurum iustitiarum impij, significat, se nul-

lo præmio affecturum post mortem: ergo cum negat, se memorem futurum iustitiarum, oportet intelligi, nullum affecturum supplicio post eandem vitam: quod nos volumus.

IX. Peltanus aliter soluit. Neque, inquit, nudum gemitum, aut simplicem ad Deum conuersionem poscit à peccatore Propheta, sed iustitiam quousque, & iudicium, & præceptorum obseruationem, & alia quedam huiusmodi, quæ omnia ad satisfactionem pertinere certum est. Quare, si penitens non satis se ipsam diiudicauerit, & quod iustitiæ ratio deposcebat, integre non præstiterit; profecto in hoc seculo, quod iustitiæ mensuræ defuerat, explebit.

X. Instamus: concedentes ne nobis quidem in mentem, aut etiam in linguam venisse nudos gemitus, vt, qui sciamus nudos gemitus, & quidem vehementes fuisse in Caino, in Iscariote: quorum separata ratio est: simplicem etiam conuersionem ad Deum nullam nos nosse, sed absolute conuersionem quæ tanto penitentem abducatur à Diabolo, quanto antea abstrahatur à Deo. Illorum est, qui conuersionem distinguunt à penitentia, tam exiliter & sentire & loqui. Concedimus ergo, à penitente requiri iustitiam, iudicium, præceptorum obseruationem: & si quæ sunt eiusmodi. Nec negarem ad satisfactionem pertinere, si non Papistice satisfactionem Peltanus diceret. Nam, Catholice si dicat, vt alias monuimus, pro eo ipso quod iam diximus, tanto ad Deum accedere, quanto erat recessum: ut deus φθόνος, sed id non erit ad rem purgatoriam.

XI. Sed enim, quid in eo vitium est denique? Atrendo. Si non se ipsum diiudicauerit satis, & quod iustitiæ ratio deposcebat, integre præstiterit, explebit in futuro seculo. Quos ergo tu dicis, se ipsos non satis diiudicare? Eosne, quibus paulo ante tribuebas nudos gemitus, simplicem conuersionem: quos que ego illustrabam exemplo Caini, & Iscariotæ? At istos exple in futuro seculo, quò iure tandem dixeris? Nam, illos scimus solueri vltimum quadrantem, id est, nunquam exple: nec vero posse. Itaque, his, inquam, nullum Purgatorium est. Quod si non istos dicis: ergo illos alteros, qui gemitibus addant iustitiam, iudicium, obseruationem præceptorum. At istis Propheta dixit, profusus non commemoratum iri peccata: vt tu Hebraica verba recte ponderas. Nam ista, וְיָדַעְתָּ אֲשֶׁר לֹא יָדַעְתָּ, profecto dilutius Latine reddebantur, non recordabor: quanquam ad rem nostram haud magni interfit. Rursus ergo ne istis quidem vllum Purgatorium. Quod si neque non penitentibus profusus, neque non serio penitentibus, neque serio penitentibus, vllum sit; omnino nullum esse necesse est: sed magnam in omnes partes vim argumenti nostri.

XII. Ecclesiasticus 9. Etiam amor eorum (mortuos dicit) etiam odium eorum, etiam inuidia eorum iam perijt; & portio non est eis ultra in seculum in omni quod sit sub Sole. facile argumentum. Quicumque, sunt in Purgatorio, partem habent aliquam in eis que sunt in hac vita. At nemo mortuus est in Purgatorio. Patet assumptum ex verbis Salomonis. Maior patet, ex doctrina Papistarum: nam, hi docent, ad mortuos pertinere vllum fructum precationum, & satisfactionum, quæ pro ijs sunt in Ecclesia militante.

XIII. Costerus respondet. Sapiens nihil vult aliud; quam, mortuos carere vltibus huius vite: nempe, non edere, non bibere, & similia. At non agi de auxilio spirituali, quod defunctis adfertur.

XIV. Concedo, inquam, non agere de auxilio spirituali, quod defunctis adferatur. Sed contendo, agere de auxilio spirituali, quod defunctis neque adferatur, neque possit afferri. Cur non enim φθόνος Iesuitæ liceat ἀσπίφθόνος? Et tamen probò. Quia hoc auxilium sit sub Sole, id est, in hac vita: siue ab ijs, qui sunt in hac vita. At, mortuus portio non est in vlla re, quæ fiat sub Sole.

XV. Ioann. 3. Non misit Deus Filium suum in mundum, vt iudicet mundum sed vt seruetur mundus per ipsum. Qui credit in eum, non iudicatur: qui autem non credit, iam iudicatus est. Amen, amen dico vobis, qui sermonem meum audit & credit ei qui misit me, habet vitam æternam, & in iudicium non veniet, sed transiit à morte in vitam. Quicumque, abijt in Purgatorium, iudicatur, siue condemnatur: At nemo fidelium iudicatur, siue condemnatur, & reus. Ergo nemo fidelium abijt in Purgatorium. Patet maior, ex disertis Christi verbis. Patet maior, ex perpetua Papistarum doctrina.

XVI. Vim argumenti obiter tangit Bellarminus, & quasi aliud agens: dissimulat profusus Salmero, quasi argumentum esset, non nisi duos ordines constitui, saluandorum, & damnandorum. Itaque, facile solunt, sic futurum in extremo iudicio: & eos, qui sunt in Purgatorio, pertinere ad ordinem saluandorum. Quos se. Sed iterum Bellarminus: Is qui credit, saluus erit, & non iudicatur, id est, non condemnatur, modo etiam addat cætera, quæ requiruntur: quem admodum, ex hoc semine nascetur arbor, videlicet si non deficit calor Solis, humor aquarum. Itaque, non continuo, qui saluus erit per fidem, sine Purgatorio saluus erit.

XVII. Sed hæc solutio contradicit Christo. Nam, in Purgatorio ire, est iudicari & condemnari, ex ipso Papistarum loquendi vsu. Atqui, Christus dicit, non iudicari, siue non condemnari: quod idem est, ac si diceret, non ire in Purgatorium: quia nemo it in Purgatorium, nisi iudicatus, id est, condemnatus. Concedamus ergo, si placet, eum, qui credit, non iudicandum, modo addat cætera. Sed hæc, profecto, cætera, oportet non ponere iudicium, siue condemnationem. Itaque, hæc stupida solutio est.

XVIII. Peltanus. Non sequitur, Qui credit, non veniet in iudicium: ergo non est Purgatorium. Quandoquidem Scripturæ multiplex iudicium produunt: discussionis, remunerationis, discretionis, punitonis; approbationis, condemnationis. Hoc postremum excluditur per Purgatorium, nam, qui condemnantur ad Purgatorium non pertinent. Cætera autem iudicia Purgatorium non excludunt, quamuis non excludant necessario.

XIX. Sed consequentia legitima est. Iudicium prout est verbi proprietatis, semper est discussionis: sic enim appellatur, cum persona proposita in vtramlibet partem quasi incerta, examinatur cuiusmodi sit. Hanc discussionem sequitur discretio: prout comperta erit: Estque in approbatione, aut condemnatione; bonæ, aut malæ. Tum denique approbationem sequitur remuneratio; condemnationem punitio. Hi gradus omnes in iudicio diuino considerantur ἀσπίφθόνος, vt alia plurima. Discussio, quia omnes oportet si sit coram tribunali Christi. Discretio, quia constituendi sunt agni ad dextram, ad sinistram hirci. Approbatio & remuneratio, quia audituri sunt iusti; Venite benedicti.

benedicti; possidete regnum. Condemnatio; quia in iustis dicendum: Maledicti...

XX. Si pœnam peccati Deus condonat, ergo nullum est Purgatorium. Consequenter manifesta ex Purgatorianorum doctrina...

XXI. Concedunt minorem non aut propter diminutionem tanti beneficii. Sed maiorem impugnant. Cofterus: Deus, tamen omnem offensam...

XXII. Atqui restitutio rei ablata, nunquam est pœna: ne pro pœna quidē. Ratio certa; quia est opus morale, ex communi notionē...

XXIII. Sed alteram solutionem audiamus ab eodem Coftero: Deus perfecte peccata dimittit, quando Sacramenta plene, & eo, quo decet modo...

XXIV. Nos vero pœnitentiæ easdem tres partes agnoscimus: tantum agere fecimus, satisfactionem operis, apud Papistas mutari in satisfactionē pœnalem...

XXV. Hoc posito, concedo non remitti peccata, nisi tibus suis partibus, constante pœnitentia. Sed nego, si desit aliqua, propterea remitti culpam...

XXVI. Nulli ad prœmia recepti post mortem, eunt in Purgatorium. Atqui omnes fideles ad prœmia recipiuntur post mortem. Nulli ergo fideles...

XXVII. Restat ergo minor confirmanda. Mitto quæ in eam rem disputata sunt, c. 5. lib. 23. ex Scripturis: & verto me ad Patres. Origenes contra Celsum...

XXVIII. Chrysostronus, in Matth. hom. 70. ἐπιθὰ εὐ τοῖς ἑμπεροῦν τὸ δάνατο... Atque hic plurima illi contolanda, tum decedentibus, tum superstitibus...

re. Ille peccatus pugnis cadat: ille lamentetur, ὅτι πᾶσι τοῖς ἁμαρτωλοῖς... quod ad maiora proficiamus bona. Illius malitiam hi clamores decant...

XXIX. Epiphanius in Catharis ἀπὲρ μὲν πολεμοῦς ἐν σὺνθεσίαις, ἀπὲρ μὲν ἐνοχίας... post mortem. Nō Lazarus ibi abit ad diuitem; neq; diues ad Lazarum...

XXX. Cyrillus Alexandrinus, in Ioan. lib. 12. c. 78. Credere namque debemus, cum a corporibus Sanctorum anima abierint, tanquam in manus charissimi Patris...

XXXI. Iustinus ille, quifquis est, id Orthodoxos, q. 75. ἡ τὴν ἐκ τῶν σὸν... ad Orthodoxos, q. 75. ἡ τὴν ἐκ τῶν σὸν...

XXXII. Cyprianus, de mortalitate Scriptum est, iustum sive viuere, si iustus est... si sive viuere, si viuere in Deum credis, cur non cum Christo futurus...

XXXIII. Augustinus, in Ioan. tract. 47. Moritur aliquis, dicimus, bonus homo, fidelis homo: in pace est cum Domino. Et continuo: Eamus ad exequias ipsius...

XXXIV. Prosper, de vita Contemplatiua lib. 1. c. 1. Quia secundum Scripturam sacre sermonem, tota humana vita tentatio est super terram...

